

Мітчел Стівенс

Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет

Передмова	13
Примітки.....	14
Вступ	15
Частина I. НАПИСАННЯ.....	17
Розділ 1. ТЕКСТ.....	17
ЗВ'ЯЗНІСТЬ ТЕКСТУ.....	17
Комп'ютери у відділі новин	17
Поля.....	18
Заголовки.....	19
Сторінки	20
Читабельність	20
Цифри.....	21
Скорочення.....	22
Правки.....	22
Не розривайте речення	23
Акценти.....	24
Паузи	24
Правопис.....	25
Вимова	26
Хронометраж.....	27
Перевірка.....	28
Підсумки.....	28
Практичні завдання	29
Розділ 2. СЛОВА	31
ПРОСТА МОВА.....	32
«Неформально»	32
Просто	33
По-журналістськи.....	33
Технічні терміни	34
Сленг	35
Скорочення.....	36
ПРИНАДЛИВА МОВА	36
Особистісний підхід.....	37
Реалістичність.....	38
Активні дієслова.....	39
Часові форми дієслів.....	40
Цифри.....	42
Ідіоматичні вислови.....	44
Метафори	44
Кліше.....	45
Підсумки.....	48

Практичні завдання	48
Розділ 3. ЗНАЧЕННЯ.....	50
ВЛУЧНІСТЬ	51
Використання слів.....	51
Залежні слова	53
Вживання «каже».....	54
ОБ'ЄКТИВНІСТЬ	55
Перебільшення.....	55
Власна думка	56
Компетентність.....	58
Підсумки.....	61
Практичні завдання	61
Розділ 4. РЕЧЕННЯ	63
ЗРОЗУМІЛІСТЬ	63
Простота.....	63
Вставні слова та уточнення	65
Імена і назви.....	66
Лапки.....	68
СТИСЛІСТЬ	70
Паузи.....	71
Суть.....	72
Підсумки.....	75
Практичні завдання	75
Розділ 5. ПІДВОДКИ.....	78
ІНТРИГА.....	78
Актуальність.....	79
Деталі	85
Ординарність.....	86
Сила.....	88
ПІДГОТОВКА	89
Делікатні підводки.....	89
Підготовка.....	90
Ракурс.....	91
ВИДИ ПІДВОДОК.....	92
Змістові підводки	92
Загальні підводки.....	93
Підводки-зволікання	94
Підводки-твердження	95
Підводки-запитання.....	96
Гумор.....	97
Підсумки.....	98
Практичні завдання	98
Розділ 6. СЮЖЕТИ	101
ЕФЕКТИВНІСТЬ	101
Обсяг	101
Форма	102
Підтримка підводки.....	102
Відбір інформації	103

Логічність	107
ХІД ДУМКИ	108
Організація	109
Переходи	112
Резюме.....	114
Ритм.....	116
Підсумки.....	118
Практичні завдання	118
Частина II. РЕПОРТАЖ.....	122
Розділ 7. ДЖЕРЕЛА	122
ІНФОРМАЦІЙНІ АГЕНТСТВА	122
Інформаційні служби для електронних ЗМІ	123
Розсилки для друкованих ЗМІ	126
Бюлетені	129
Інші розсилки	129
ІНШІ ДЖЕРЕЛА	131
Аудіоджерела новин	131
Відеоджерела новин	132
Поліцейське радіо.....	132
Прес-релізи.....	134
Аудіо- і відеорелізи.....	136
Дзвінки.....	136
Газети	137
Інформаційні ресурси	138
Бази даних	138
Супутники	139
Підсумки.....	139
Практичні завдання	139
Розділ 8. ЗБИРАННЯ НОВИН	143
ПІДГОТОВКА	143
Пошук.....	143
Завдання	144
Інформаційне підґрунтя	147
МЕТОДИ.....	148
По телефону	148
З місця подій.....	149
Опитування.....	151
Підготовка сенсації	153
Контакти.....	154
Основні правила.....	155
Підсумки.....	156
Практичні завдання	156
РОЗДІЛ 9. АУДІОМАТЕРІАЛИ	157
ВИДИ АУДІОМАТЕРІАЛІВ.....	157
Живі голоси.....	157
Запитання і відповіді.....	159
Звукові записи	160
Коментарі.....	165

ТЕХНІЧНІ ПРИЙОМИ	166
Інтерв'ю.....	166
Телефонні інтерв'ю	169
Природні звуки.....	170
Передача інформації	171
Редагування.....	173
Плівки до ефіру	175
Підсумки.....	175
Практичні завдання	175
Розділ 10. НАПИСАННЯ ТЕКСТІВ ДЛЯ АУДІОМАТЕРІАЛІВ.....	179
ПІДВОДКИ	179
Підготовка.....	180
Уникнення повторів	180
Поєднання	182
ВІДВОДКИ.....	185
Повторення імен	186
Підсумовування	186
АУДІОТЕКСТ	187
Позначки.....	187
Більше одного синхрону.....	189
Підсумки.....	190
Практичні завдання	190
Розділ 11. ВИСВІТЛЕННЯ	192
ТРАГЕДІЇ.....	192
Офіційні особи.....	192
Свідки.....	193
Лікарні.....	194
ЗЛОЧИН	195
Поліція.....	195
Суди.....	197
ПОЛІТИКА	199
Збори.....	199
Промови.....	201
Прес-конференції.....	202
Кампанії	203
Опитування.....	204
Розслідування.....	205
Акції протесту	206
Економіка.....	208
Сенсації	209
Прямий ефір	210
Підсумки.....	211
Практичні завдання	211
ЧАСТИНА III. ВИРОБНИЦТВО	213
Розділ 12. ІНФОРМАЦІЙНІ ВИПУСКИ	213
УПОРЯДКУВАННЯ.....	213
Важливість новини.....	214
Різноманітність.....	215

Географія.....	215
Верстка новин	216
Аудіо.....	217
Блоки.....	218
Рекламні паузи	219
Ексклюзиви	220
Хронометраж.....	221
ЗАПОВНЕННЯ	221
Переписування.....	222
Поєднувальні конструкції.....	223
Заголовки.....	226
Погода.....	227
Новини спорту.....	228
Ситуації на дорогах	230
Фінансові й сільськогосподарські новини	231
Початок і завершення.....	232
Підсумки.....	233
Практичні завдання.....	233
Розділ 13. ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	235
ДОКУМЕНТАЛЬНІ ПРОГРАМИ.....	235
Збір аудіоматеріалів	235
Організація	237
Музика	239
Тексти.....	239
ПРОГРАМИ-ІНТЕРВ'Ю	242
Підготовка.....	242
Запитання	243
Процес.....	244
АВТОРСЬКИЙ КОМЕНТАР	245
Підсумки.....	248
Розділ 14. ВІДЕОМАТЕРІАЛИ	249
БАЛАКУЧІ ГОЛОВИ.....	249
ГРАФІКА	250
Титри	250
Проекція.....	251
Рамки	251
Комп'ютерна графіка	252
Рухомий рядок	252
ВІДЕОЗЙОМКА	253
АМАТОРСЬКА ВІДЕОЗЙОМКА.....	254
Підсумки.....	255
Розділ 15. ТЕЛЕВІЗІЙНИЙ РЕПОРТАЖ.....	256
ЗЙОМКА.....	256
Знімальна група	256
Основні процедури	257
Види зйомки.....	258
Панорама і зум.....	259
Порядок зйомки.....	259

Композиція	260
Розповідь історії	261
Синхрони	265
Стенд-апи	267
Прямий репортаж	270
Збір новин за допомогою супутника	270
МОНТАЖ.....	271
Підсумки.....	274
Практичні завдання	275
Розділ 16. НАПИСАННЯ ТЕКСТІВ ДО ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ	276
ТЕКСТ	276
Зачитування.....	277
Графічні зображення	277
Відеозапис	277
Підводка ведучого до репортажу.....	279
РОЗПОВІДЬ	281
Фонові зображення	281
Окреме написання тексту.....	281
Наближене написання тексту	282
Синхронізація	283
Уважність	284
Розрахунок часу	285
Звук.....	285
Паузи	286
Підсумки.....	288
Практичні завдання	288
Частина IV. ТЕЛЕБАЧЕННЯ	291
Розділ 17. ТЕЛЕВІЗІЙНІ НОВИНИ	291
ЗБОРИ	291
РЕДАКТОРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВІДДІЛУ	292
ПРОДЮСЕРИ.....	293
ЖУРНАЛІСТИ	294
ПРОГНОЗ ПОГОДИ І НОВИНИ СПОРТУ	295
РЕЖИСЕРИ	296
ТЕХНІЧНИЙ ПЕРСОНАЛ.....	297
ВЕДУЧІ.....	297
В ЕФІРІ.....	298
Підсумки.....	298
Частина V. ІНТЕРНЕТ ТА ЕТИКА	299
Розділ 18. НОВИНИ В ІНТЕРНЕТІ	299
У ВІДДІЛІ НОВИН.....	299
НОВИНИ ДЛЯ САЙТУ.....	300
Посилання.....	302
Написання текстів для сайту	303
Підсумки.....	307
Практичні завдання	307
Розділ 19. ЗАКОН І ЕТИКА	308
СТАНДАРТИ	308

Точність	308
Наклеп.....	309
ПОВЕДІНКА.....	312
Конфлікт інтересів.....	313
Приватність.....	313
Заворушення	314
Паніка	315
Інсценування	315
Відтворення подій.....	316
Приховані мікрофони і камери.....	316
Захист джерел	317
ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ	317
Суди.....	318
Поліція.....	318
Лікарні.....	319
Записи урядовців	320
Урядові збори.....	320
Підсумки.....	320
КОД ЕТИЧНИХ І ПРОФЕСІЙНИХ НОРМ АСОЦІАЦІЇ РАДІО- І ТЕЛЕЖУРНАЛІСТІВ	321

Присвячено моєму батькові, моїй матері та Естер

Мітчел Стівенс

Broadcast News

Mitchell Stephens

with

Beth M. Olson

МІТЧЕЛ СТІВЕНС

разом з Бет М. Олсон

**Виробництво новин:
телебачення, радіо, Інтернет**

Переклад з англійської

Наталії Єгоровець

Київ

Видавничий дім «Києво-Могилянська академія»

2008

Ця книга є одним із найпопулярніших підручників із радіо- і тележурналістики в університетах Сполучених Штатів. У ній автор повністю викладає процес виготовлення новин, починаючи зі збору інформації і закінчуючи випуском готових сюжетів в ефір. Розглядається технологія написання різних видів інформаційних текстів, ведення репортажу, монтаж аудіо- та відеоматеріалу, робота з людьми під час підготовки новин тощо. При цьому враховуються пояснення і поради професійних журналістів. Книга написана простою і зрозумілою мовою, а теоретичний матеріал доповнюється прикладами, взятими з ефірів американських ЗМІ.

Науковий редактор

А. В. Яковець, кандидат філологічних наук,
доцент Могілянської школи журналістики НаУКМА

Переклад здійснено за виданням:

Broadcast News / Mitchell Stephens with Beth M. Olson

*Copyright © 2005 Wadsworth, a division of Thomson Learning,
Inc. Thomson Learning™ is a trademark used herein under license.*

All rights reserved.

Видано за сприяння Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні

© Єгоровець Н. О., переклад, 2008

© Видавничий дім «Кієво-Могілянська академія», 2008

ISBN 978-966-518-438-6

Передмова

Люди залежать від новин. Мабуть, найкращим свідченням цього стали події 11 вересня 2001 року, коли американці, дізнавшись про терористичний напад на їхню країну, застигли біля телевізорів та радіо. Метою цієї книги, що є вже четвертим виданням, є підготувати впливових журналістів новин.

Це видання наголошує важливість вміння зрозуміло, точно, вичерпно і цікаво описувати події. У попередніх виданнях книги ці питання вже висвітлювалися, але не так детально.

Телерадіожурналістика безперервно вдосконалюється, що є ще однією причиною, чому цей предмет викликає таку зацікавленість. Усе це створює потребу постійно оновлювати книгу. Ця книга містить інформацію про найновіші технології виробництва новин. Зокрема, до книги додано докладну інформацію про цифрове обладнання, яке полегшує виробництво телевізійної та радіопродукції, роблячи вочевидь деякі історії не лише більш розважальними, а й більш інформативними. Крім того, на відміну від першого, у пропонованому виданні приділено увагу використанню Інтернету — нового потужного засобу для поширення інформації електронними ЗМІ.

Ця книга містить такі ідеї підготовки журналістів електронних ЗМІ:

- репортажним і письмовим навичкам можна і потрібно навчати. Необхідно дати визначення таким поняттям, як «відчуття» тексту чи новини;
- основні обов'язки журналістів усіх електронних ЗМІ є однаковими, незважаючи на потужність їхньої станції та чисельність аудиторії. З огляду на існування деяких проблем у журналістській практиці у книзі представлено основні правила підготовки новин на ТБ і радіо;
- технік репортажу і написання текстів краще за все вчитися на конкретних прикладах із життя. Більшість прикладів, наведених у книзі, є фрагментами текстів, озвучених в ефірі;
- для журналіста важливо писати тексти зрозумілою мовою й уникати нудних та сухих висловлювань.

У книзі читач знайде багато висловів і термінів, характерних для ньюзрумів (відділів новин) електронних ЗМІ. Автор просить вибачення за використання жаргонізмів, які, на його думку, допомагають краще пояснити окремі терміни та явища. Читачі неодмінно зустрінуться з цими термінами і явищами, опинившись у ньюзрумі. Всі незрозумілі терміни, що зустрічаються в тексті, супроводжуються поясненнями.

Примітки

Більшість прикладів, наведених у книзі, реальні, взяті з ефірів телеканалів та радіостанцій Сполучених Штатів.

Обговорення, що наводяться у книзі, складаються із пропозицій репортерів, авторів, продюсерів та редакторів кількох десятків новинних служб.

Книга містить приклади того, як правильно і неправильно писати тексти. У кінці кожного розділу студентам надається можливість перевірити свої знання.

У книзі розповідається про найновіші цифрові технології та їх застосування на телебаченні та радіо.

Вступ

На Коннектикут-шосе у Бриджпорті минулої ночі вибухнула вантажна цистерна, що перевозила 9 галонів нафти. Ця подія вже сама по собі стане новиною цього ранку, — так вважає Роберт Санчес, випусковий редактор WCBS-AM, інформаційної радіостанції Нью-Йорка. Але цю новину підсилює той факт, що шосе I-95 — головна магістраль, яка з'єднує Нью-Йорк із передмістям. І тепер цей шлях закритий в обох напрямках, і схоже, не стане доступним протягом найближчих днів або й тижнів.

У Нью-Йорку для того, щоб дістатися до роботи, можна витратити чимало часу навіть тоді, коли всі дороги відкриті. Тому в дорозі люди часто слухають радіо. Саме з цієї причини сюжет про подію на дорозі має таке значення для радіостанції. У години пік аудиторія радіофірів найбільш численна. Цим і пояснюється, чому працівникам ранкових інформаційних служб на радіо доводиться прокидатися дуже рано.

Третя година ранку. Санчесу доводиться розбудити двох своїх репортерів. Він не надто через це переймається: Санчес уже сам провів у відділі новин кілька годин, і репортери, яких він викликав, прибудуть приблизно за сорок п'ять хвилин. «Я доручу одному з них зробити "жорстку історію" про аварію — хто, що, коли, де, через що і як», — пояснює він. «Другий зосередиться на людях: "Я чув це!", "Це було жахливо!" "Я бачив вибух!", "Я думаю, що це терористичний напад" "Я не знаю, як дістатися сьогодні на роботу"».

Слухачі WCBS-AM почують цього ранку повідомлення двох кореспондентів, які вийдуть в ефір з п'ятої до десятої години ранку. Вони щойно прибули до відділу новин і починають писати першу версію історії, яку розповідатимуть в ефірі. Санчес вже відібрав і «розмістив» обидві історії. Слухачі WCBS-AM також почують новини спорту, бізнесу, прогноз погоди і коментарі репортера, який стежитиме за ситуацією на місці аварії з гелікоптера, що цілий ранок кружлятиме в небі над Коннектикутом. Санчес вирішує збільшити кількість повідомлень з місця ДТП, а також подвоїти їхню тривалість.

WCBS-AM — інформаційна радіостанція Нью-Йорка, тому її персонал становить більшу кількість людей, ніж будь-яка інша радіостанція Сполучених Штатів. На багатьох радіостанціях одна людина займається і пошуком новин, і збором інформації, і написанням, і виголошенням її в ефірі. Крім того, один і той самий журналіст розповідає слухачам про погоду, про економіку і про катастрофи. Проте разом із Санчесом цього ранку працює ще двоє журналістів: вони готують інформаційний випуск, який заповнить ефір протягом чотирьох годин, поки люди їдуть на роботу. Санчес також має редактора, котрий перевірить усі тексти, та двох асистентів. Усі ці люди, за винятком самого Санчеса, зараз роблять те, що зазвичай робить більшість ранкових працівників інформаційної служби на радіо: п'ють багато кави (сам Санчес обмежується содовою).

О п'ятій Санчес дізнається через Асошіейтед Пресс про те, що губернатор Коннектикуту за кілька годин збирається провести на місці аварії прес-конференцію. Санчес віддає розпорядження щодо організації прямого ефіру з цієї прес-конференції. Вже зараз хтось телефонує до приміської залізниці Коннектикуту, щоб дізнатися, чи будуть призначені додаткові поїзди. Він домовляється із представником Асоціації вантажних перевезень про виступ у прямому ефірі. Потім він просить репортера бізнес-відділу підготувати прогноз економічної ситуації, яка може скластися у Коннектикуті у разі, якщо головна магістраль протягом якогось часу буде закрита.

Усе це Роберт Санчес робить до шостої ранку.

Марії Дофнер — репортеру відділу здоров'я WTVJ, одного з телеканалів Маямі у Флориді, — не потрібно вставати так рано. Вона прокидається о сьомій. Відвідуючи щоранкові збори редакції, під час яких репортери отримують свої завдання на день, Дофнер

допиває вже третю чашку кави. Для Маямі, де каву готують зазвичай на кубинський манер, три чашки дорівнюють шести.

Дофнер з'являється на зборах із наміром переконати своїх босів у важливості нової історії: вона знайшла іспанського хлопця, якому потрібен донор кісткового мозку. Донор повинен мати стовідсоткову відповідність, що означає, що він, окрім усього іншого, має бути іспанцем. Але відомо, що рівень донорів кісткового мозку серед іспанців дуже низький. Тож Дофнер хоче зробити історію, яка роз'яснить цю проблему і покращить поінформованість суспільства з проблеми трансплантації кісткового мозку.

Проте один із її босів — виконавчий продюсер вечірніх новин — має іншу ідею: «USA Today» опублікувала свіжу статтю про нову дієту. «Ні, тільки не чергова історія про ще одну дієту!» — протестує Дофнер. Вони сперечаються. Виконавчий продюсер набирає повні груди повітря і каже: «Ну гаразд, нехай буде історія про кістковий мозок».

Спершу Дофнер має написати п'ять невеликих статей на тему здоров'я, інформацію для яких взято з Ассошіейтед Пресс. Вони підуть у вечірній випуск новин. Але до одинадцятої ранку вона знаходить оператора з камерою і вирушає брати інтерв'ю в іспанського хлопця, його родини та його лікаря. Через кілька годин вона повертається на канал, шукає касети з відеоматеріалами, які намагається використати у своїй історії. Вона збрала матеріал на півторахвилинний сюжет, аж раптом несподівано отримує погану новину: продюсер повідомляє, що монтажна буде вільна лише протягом однієї хвилини і п'ятнадцяти секунд. «О Боже!» — вигукує Дофнер. Вона починає монтаж.

О 17.00 в ефір виходить випуск новин, під час якого Дофнер невдоволено помічає, що всі інші місцеві телеканали транслюють сюжети про нову дієту. Однак коли на екрані з'являється її історія, вона помічає, що очі всіх присутніх у відділі новин прикуті до малого хлопця. Трохи пізніше їй телефонують. «Це мати іспанського хлопчика, — пояснює Дофнер, — вона каже, що її телефон не вмовкає ні на хвилину з тієї миті, як сюжет з'явився в ефірі. Її голос сповнений надією та оптимізмом. Вона вірить, що донор знайдеться. Це нагадує мені, за що я люблю свою роботу».

Це книга про таких людей, як Дофнер, — про телевізійних та радіореporterів, робота яких полягає у зборі інформації, в отриманні фактів, переважно аудіо та відео, та перетворенні їх на репортажі для випусків новин. Це книга про журналістів, які беруть інформацію з інформантів, чуток, своїх власних розслідувань, а також з інших ЗМІ, а потім роблять з неї продукт, придатний для трансляції в ефірі. В ній розповідається про таких продюсерів, як Санчес, які вирішують, який сюжет взяти до випуску новин, і які організують роботу журналістів і реporterів. Диктори, які читають тексти, написані журналістами, режисери, які відповідають за роботу станції, — усі вони також є персонажами цієї книги, так само як і всі інші люди, що працюють на менших станціях і самі виконують усю цю роботу.

Дехто з людей, описаних у цій книзі, встає дуже рано, більшість із них п'є багато кави, і всі вони тяжко працюють під тиском дедлайнів¹. Крім того, часто вони змушені відрізати від своїх готових сюжетів п'ятнадцять зайвих секунд майже за хвилину до ефіру. Ці люди забезпечують суспільство інформацією про вибухи вантажівок, про затори на дорогах, про нові дієти, трансплантацію кісткового мозку, політику і війни. І що найцікавіше, більшість із них, навіть незважаючи на те, що самі вони зазвичай не мають можливості про це сказати, люблять свою роботу.

¹ Дедлайн — остаточний термін здачі сюжету.

Частина I. НАПИСАННЯ

Розділ 1. ТЕКСТ

Спробуйте прочитати наступне речення голосно, чітко і швидко.

Доктор Атт. Ген Пако Наймер стверджує, що Дафні Шоттенкірк був за кермом свого авто, коли по дорозі проїхала вантажівка, з якої випали \$658 439 у купюрах і ще ціла купа монет, що розсипалися по дорозі перед ним.

Текст, написаний журналістом, має бути не просто прочитаним — він має бути прочитаним в ефірі. Абревіатури, цифри, символи, незрозумілі правки, неохайно чи незрозуміло надрукований текст — усе, що може змусити диктора запнутися чи зупинитися, — погіршує якість новин.

Для того щоб захистити дикторів і забезпечити порядок в ефірі, ньюзруми електронних ЗМІ мають розвинену систему правил написання текстів. Засвоєння цих правил є першим кроком у створенні новинного продукту. Було би досить нудно, якби правила репортерського стилю наслідували лише через те, що так було завжди. На щастя, електронні ЗМІ занадто молоді, щоб бути переобтяженими традиціями. Крім того, ці правила не мають на меті задовольнити вуха численних слухачів лінгвістичними прикрасами. Зазвичай текст читається лише однією людиною — диктором, для якого насамперед важливо, щоб текст був послідовним і легким для читання.

Оскільки існують різні способи розмітки сторінок і кожна комп'ютерна система має власні знаки форматування, ці правила можуть дещо відрізнятись в різних ньюзрумах. Правила, розглянуті в книзі, не є «Біблією». Їм надається перевага через їхню ефективність і гнучкість.

ЗВ'ЯЗНІСТЬ ТЕКСТУ

Існує чимало способів «оживити» текст новин. Можна імітувати вірші

і друкувати

сло

ва

рядками.

Ще можна перевернути аркуш паперу згори донизу або ж надрукувати з великої літери кожне третє слово. Проте подібна «креативність» навряд чи знадобиться у відділі новин. Диктори хочуть, аби всі сторінки їхнього тексту мали однаковий вигляд, щоб вони напевно знали, куди їм дивитися і що читати. Сюрпризи та варіації у форматі порушують концентрацію уваги і призводять до помилок.

Ці перші стилістичні правила забезпечують кожній сторінці тексту єдність формату. Усі вони дають змогу зробити текст зв'язним.

Комп'ютери у відділі новин

Комп'ютерні системи різняться між собою своїм складом. Деякі станції тримають у своїх відділах новин лише кілька невеликих комп'ютерів і використовують базові програми, такі як Microsoft Word. Інші станції, передусім телевізійні, обладнані цілими комплексами комп'ютерів і складним програмним забезпеченням. Такі системи здатні забезпечити роботу зі скриптами та архівною інформацією, передавати сигнал зі студійних моніторів тощо. Та як би там не було, головним недоліком комп'ютерних систем є їхнє регулярне «зависання» та збої у роботі. Джон Остін, медіакоординатор та відеоінженер станції «News24» з Х'юстона

(Техас), підрахував, що кожного дня йому доводиться п'ять разів перезавантажувати комп'ютерну систему, що мотає плівку. Браян Еріксон, режисер служби новин каналу KTRN із Х'юстона, також стверджує, що його комп'ютер виходить з ладу принаймні один раз на день. Тож треба бути готовим до подібних речей — вони неодмінно траплятимуться.

Використання комп'ютерів у відділах новин змінило деякі стилістичні правила написання текстів. Та перше правило, згадане вище, все одно залишається незмінним. Усі тексти мають бути надрукованими. Під час ефіру немає часу на з'ясування того, яку саме літеру позначає якась петля — о чи е. Отже, каліграфія разом із рукописними текстами вже давно відійшла у минуле.

Нікого не цікавить, скількома пальцями ви набираєте текст, головне, щоб він був набраний вчасно, читабельно і без помилок. Журналісти електронних ЗМІ щодня друкують набагато більше текстів, ніж їхні колеги-газетярі. Відтак їм доводиться друкувати зі швидкістю не менше 40 слів за хвилину. Рівно о дев'ятій в ефір виходить п'ятихвилинний випуск новин. Він не може бути ані затягнений, ані скорочений.

У різних відділах новин користуються власними правилами вживання великих та малих літер у текстах. Деякі друкують весь текст великими літерами, сподіваючись зробити його у такий спосіб легшим для читання. Інші використовують стандартне поєднання великих та малих літер, яке є більш звичним і дає більше візуальної інформації. Наприклад, відмінність між власними назвами і рештою слів є очевиднішою у тексті, надрукованому з використанням великих і малих літер:

Експерти звинувачують НАСА в катастрофі космічного корабля Колумбія, а також попереджають про можливість нових катастроф через помилки цієї організації.

FOX

Більшість телевізійників використовують під час набору своїх текстів виключно великі літери. Проте є й винятки з цього правила. «Деякі наші кореспонденти надають перевагу традиційному поєднанню великих і малих літер, — розповідає Марвін Рокфорд, колишній режисер служби новин на KCNC-TV у Денвері, — і решті наших журналістів доводиться з цим миритися». У деяких відділах новин великі чи малі літери використовують для передачі технічної інформації: слова, які не треба читати вголос, можуть бути надруковані малими літерами, позаяк решта слів — великими.

Який же стиль друку кращий? Попри те, що більшість журналістів обирає великі літери, очевидна перевага на боці використання традиційного стилю, що поєднує як великі, так і малі букви. Зробити літеру великою дуже легко — для цього вам потрібно лише натиснути клавішу Shift. Але якщо ви засвоїте набір лише великими літерами, вам буде складніше перелаштуватися, коли ви потрапите до редакції, де використовують традиційний стиль друку. Тож використання водночас великих і малих букв є більш практичним.

І насамкінець, ще одне правило друкування: розділяйте рядки подвійними або навіть потрійними інтервалами. В такому випадку дикторам буде легше читати текст, і у них буде місце для правок, якщо він цього потребуватиме. (Приклади текстів, наведені у цій книзі, надруковані з одинарним інтервалом для економії місця.)

Поля

Текст, розтягнений по всій сторінці, важко читати. Широкі поля якнайкраще підходять для текстів телевізійних та радіоновин. Більшість радіожурналістів залишають з обох боків сторінки поля шириною 2,5 см. Таким чином, у кожному рядку залишається місце для 55-60 літер. Необхідно, щоб усі рядки мали приблизно однаковий розмір — це дасть змогу розрахувати час, потрібний на його прочитання.

Тексти радіоновин зазвичай короткі, тому їх краще розташовувати ближче до центру сторінки, відступаючи кілька рядків зверху (6-7 см).

У телевізійних новинних текстах використовують інші поля — про них йтиметься у розділі 16.

Заголовки

Якщо якась історія потрапляє до відділу новин, їй доводиться проходити через комп'ютери, редакторів та дикторів. Для того щоб із нею можна було працювати, їй необхідно дати заголовок. На кожній сторінці має бути заголовок, що позначає текст, розташований на ній. Немає часу на те, щоб давати детальний опис кожної історії — потрібен лише необхідний мінімум інформації.

Назва. Назву тексту зазвичай дає автор. Це одне або кілька слів, яким працівники відділу новин позначають сюжет під час роботи над ним. Під цією самою назвою сюжет зберігається в архіві, і його легко знайти в комп'ютері. Наприклад, сюжету про повернення на ринок автомобілів «Chevrolet» можна дати назву CHEVY.

Назва має бути короткою. Журналісти, як правило, використовують у назвах своїх текстів одне — максимум два слова. Постанову сенатора Джозефа Бідена щодо кандидата на посаду Верховного судді можна назвати просто БІДЕН. Історії про терористичного лідера Осаму Бен Ладена підійде назва ОСАМА — цього буде цілком досить.

Назва має бути зрозумілою. Назва має чітко відображати тематику сюжету. Не варто виявляти надмірну винахідливість, називаючи сюжет про якусь невдачу міської ради НІЩО. Це, звісно, може розважити ваших колег, але може і ввести в оману. Оберіть одне або два слова, що якнайвлучніше відбивають суть вашого сюжету. У цьому випадку можливі варіанти МІСЬКА РАДА чи НЕВДАЧА МЕРІЇ. Стежте за тим, щоб вашу назву не можна було прилаштувати і до інших сюжетів того самого дня. ВБИВСТВО — не найкраща назва для відділу новин, розташованому у великому місті. В цьому випадку потрібна більш оригінальна назва, така як НОЖОВЕ ПОРАНЕННЯ чи ЗАДУШЕННЯ. Аналогічний випадок маємо з ім'ям президента. Воно зустрічається у дуже великій кількості історій, тож сюжет про плани президента щодо ветеранів можна назвати ВЕТЕРАНИ, а історію про його європейське турне — ЄВРОПЕЙСЬКЕ ТУРНЕ.

Назву слід друкувати великими літерами. Це дасть змогу відокремити її від решти тексту.

Дата. Заголовок кожної історії має містити дату її написання. Точність є надзвичайно важливою у новинах. Колись у майбутньому комусь треба буде згадати про НЕВДАЧУ МЕРІЇ, і необхідно буде знати точну дату цих подій.

Час виходу в ефір. Новини на радіо дуже швидко втрачають свою свіжість. Час 7.00, вказаний у заголовку, дає можливість зрозуміти всім, що о 10.00 цей сюжет буде неактуальним. Це дуже важливо.

Ініціали чи прізвище автора. Часто диктори чи журналісти вечірніх випусків новин мають запитання щодо сюжетів. Прізвище автора повідомлення підкаже їм, до кого звернутися за допомогою. Це також вказує на відповідального за сюжет — кого похвалити чи присоромити.

* * *

Деякі відділи новин не дотримуються всіх цих правил. Інколи додається ще якась інформація, але наведена схема відображає стандартний вигляд заголовка. Він друкується у верхньому лівому кутку сторінки, окремо від самого тексту. Наприклад:

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ТУРНЕ

11/11

10:05

моллінз

Заголовок також може бути розташований одним рядком зверху сторінки:

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ТУРНЕ 11/11 10:05 моллінз

Ось приклад тексту із заголовком. Його написала Ліз Шейнов для випуску, що вийде в ефір о 18:15:

7-21 шейнов СПЕКА

18:15

Надзвичайна спека призвела до нездужання 66 дітей, які відвідували денний табір на околиці Нью-Йорка.

Діти скаржилися на головний біль, слабкість і нудоту — традиційні симптоми теплового удару. Деякі діти настільки ослабли, що навіть не змогли дійти до розташованої неподалік лікарні. Працівникам табору довелося нести їх на руках.

Охолодившись у лікарняній палаті під кондиціонерами, всі діти стали почуватися краще.

WCBS, Нью-Йорк

Деякі комп'ютери автоматично виводять дату на початок сторінки, тож автору треба лише закінчити заголовок.

Сторінки

Незважаючи на масове використання комп'ютерів, більшість радіо- та телестудій ще не відмовилися від використання паперу. Диктори радіостанції NBC, де тексти сюжетів зачитуються безпосередньо зі студійного монітора, все ж відчувають впевненіше, якщо мають у своїх руках роздруківку з текстом.

На телебаченні промптери дають змогу ведучим читати новини, дивлячись безпосередньо у камеру. Та всі ведучі все одно тримають аркуші з текстами на своїх столах. І якщо промптер раптом перестане працювати, диктор зможе продовжити випуск, читаючи з аркуша. Дехто вважає, що диктори новин навіть мають природніший вигляд, коли тримають у руках папірці з текстами.

У зв'язку з цим більшості журналістів доводиться й досі думати про формат сторінки та правила, яких необхідно дотримуватися під час підготовки тексту сюжету. Правило перше: лише одна історія на сторінці. Часто тексти сюжетів доводиться міняти місцями в останню хвилину перед ефіром: деякі історії додаються, деякі вилучаються, а деякі просто замінюються. Якщо ж на одній сторінці буде надруковано два сюжети, такі зміни стануть неможливими.

Радіосюжети зазвичай вміщаються на одній сторінці. З телевізійними текстами таке трапляється рідше. У такому випадку журналіст має намалювати акуратну стрілку під текстом, що показуватиме вправо — це дасть зрозуміти диктору, що текст продовжується на наступній сторінці. Якщо ж писати на папірцях від руки у вашій редакції не прийнято, ви можете надрукувати внизу під текстом ДАЛІ. Тоді наступна сторінка має містити заголовок ПРОДОВЖЕННЯ. Чому б просто не скористатися нумерацією сторінок: 1, 2, 3? Оскільки більшість комп'ютерів автоматично нумерує сторінки, то під час заміни сюжетів може виникнути плутанина.

Як журналісти позначають те, що текст історії закінчений? Багато хто друкує посередині рядка під текстом -0-, чи -30-, чи #####, або ж ставить кілька рисок після останнього рядка. Дехто взагалі не використовує ніяких символів. Якщо внизу сторінки немає слова ДАЛІ, це означає, що текст закінчений.

Читабельність

Решта стилістичних правил, наведених тут, мають на меті зробити текст максимально легким для читання в ефірі.

Цифри

Спробуйте швидко прочитати таке: \$57 313. Якщо під час читання ви зробите паузу, це, напевне, тому, що знак долара, який треба читати в кінці, пишеться на початку. Або ж вам знадобився деякий час для того, щоб перекласти цифри у слова. Тих секунд, які потребує переклад числа «п'ятдесят сім тисяч триста тринадцять доларів», досить для того, аби це позначилося на темпі читання диктора. Цифри викликають труднощі, тому їх слід писати якомога зручніше й розбірливіше.

Деякі журналісти вирішують цю проблему, розписуючи всі цифри словами. Недоліком такого способу є зайвий час, який витрачається для набору довгих чисельників. Крім того, довгі слова на кшталт *двохсотп'ятдесятитисячний* є складними не лише для сприйняття, а й для прочитання.

Деякі відділи новин просто тренують своїх дикторів швидко читати довгі числа. Проте більшість новинних служб користується низкою правил для чисел, що допомагають максимально полегшити їхнє прочитання в ефірі:

1. Пишіть словами всі числа від одного до одинадцяти. Три, шість, десять — прості слова, тоді як цифри 1, 8, 11 можуть просто загубитися у тексті.
2. Використовуйте цифри для всіх чисел від 12 до 999. Їх легко читати. Крім того, написання їх словами потребує чимало часу і виглядає у тексті — *сімсот дев'яносто три* — досить незграбно.
3. Пишіть словами числа *тисяча, мільйон, мільярд*, але використовуйте цифри для їх позначення: *75 тисяч, 3 мільйони, 400 мільярдів*. Не заплутуйте диктора комами на кшталт *45,672,000*. Пишіть *45 мільйонів, 672 тисячі*. Оскільки цифри 1 та 11 малі за розміром, їх можна легко загубити в тексті, тому завжди пишіть їх словами, навіть у поєднанні з тисячами, мільйонами чи мільярдами: *один мільйон, одинадцять тисяч*.
4. Роки є винятком з цього правила — усі ми вже добре навчилися читати їх завдяки багаторічній практиці. Пишіть *2006, 1492*, а не *дві тисячі шість*.
5. Порядкові числівники до 12 можна писати обома способами. Обидва варіанти — *третій і 3-й* — читаються легко. Однак числа з 12-го до 999-го краще писати із суфіксом — *22-й, 456-й*. Довгі порядкові числівники слід писати, поєднуючи цифри і слова, — *13-мільярдний, 5-мільйонний*.
6. Усі символи і позначення, що використовують разом із числами, слід писати словами. Найпопулярнішим з них є знак долара. Краще писати: *3 мільйони доларів, 48 доларів*. Ніколи не використовуйте знак долара (\$). Це правило поширюється також на центи, градуси, дюйми, відсотки, фути, милі, акри, роки, хвилини, секунди, години та на всі одиниці вимірів — *50 літрів, п'ять кілометрів*.
7. Частина чисел, такі як десяті і соті, слід завжди писати словами: *три чверті, одна половина, дві третини, сім з половиною мільйонів*.
8. Числа, що використовують в одному контексті, мають бути написані однаково. Не пишіть *від 24 до десяти*. Правильніше написати: *від 24 до 10*. За тим самим принципом числа, що позначають різні одиниці виміру, будуть зрозумілішими, якщо будуть написані різними стилями: *Його середній бал становив 60, і він був дванадцятим у нашій групі за успішністю*.

Усі ці правила полегшують процес читання чисел в ефірі. Але є ще одне важливе правило щодо чисел, які не слід використовувати занадто часто. Про це йтиметься у розділі 2.

Скорочення

Завдання на скорочення: що означають ці букви?

уч.	прог.
проф.	річ.
мм	гр.
ГП	

Якщо ви невпевнені бодай в одному з наведених скорочень (учні, професор, міліметр, грошова позика, програма, річковий, грецький), тоді вам слід запам'ятати правило, необхідне для більшості скорочень у новинних текстах: ніколи не використовуйте їх. Диктори не можуть дозволити собі невпевненість.

Журналісти мають писати слова так, як їх потрібно читати. Якщо йдеться про *старшого лейтенанта*, то треба писати *старший лейтенант*, а не *ст. лейт-т*. Якщо йдеться про *Нью-Мехіко*, то не слід писати Н.-М. Якщо диктору треба прочитати якусь аббревіатуру, то її слід і надрукувати у вигляді аббревіатури. Інколи, якщо скорочення є маловідомими, можна використати дефіс між літерами: *р-н*, *Е-О-М*, *Ай-Бі-Ем*, *Бі-Бі-Сі* тощо.

Добре відомі аббревіатури, такі як *НАТО*, *НАСА*, *ЮНІСЕФ* чи *ЮНЕСКО*, не потребують ані розписування, ані дефісів.

Якщо в сюжеті часто згадується назва якоїсь організації, то подавати її в повному вигляді потрібно лише на початку тексту, а потім використовувати аббревіатуру. Наприклад, *Міністерство з надзвичайних ситуацій* можна називати просто *МНС*.

Єдиним винятком з цього правила є англійські скорочення, що використовуються для позначення осіб, — *Mr.*, *Ms.*, *Mrs.*, *Miss*, *Dr.* Вони є добре відомими, тому не потребують роз'яснень. Хоча у наш час більшість відділів новин уникає цих ввічливих форм (докладніше про це див.: Розділ 4. Речення).

Правки

Незважаючи на робочий безлад, що зазвичай панує у відділі новин, там відбувається доволі делікатна робота. Усі тексти, що пишуться цими працівниками, мають бути зрозумілими настільки, щоб диктор (а почасти й кілька дикторів) легко і спокійно міг їх прочитати.

Найкращий спосіб виправити помилку — зробити це в комп'ютері. Але якщо текст сюжету вже надрукований, правити доведеться просто на аркуші. Робити це треба зрозуміло й охайно. Виправляючи текст радіо- чи телевізійних новин, не можна нічого викреслювати. Не можна також дописувати слова на полях чи малювати у тексті стрілки, аби міняти місцями його фрагменти. Під час ефіру диктор не матиме можливості шукати, куди показує стрілка і де розташоване пропущене слово.

Усі правки, які не вдалося зробити в комп'ютері, мають розміщуватися безпосередньо в тексті — для того щоб їх легко можна було побачити і прочитати. Вони мають бути зрозумілими й акуратними. Треба вносити правки якомога охайніше і чіткіше, уникаючи нерозбірливих знаків. Ви не почувете, щоб диктор сказав в ефірі: «Я думаю, що тут написано...»

Є тільки чотири знаки, які можна використовувати для правок у текстах сюжетів:

Ця частина дороги освітлювалася.

Ставте розділові знаки безпосередньо поряд зі словами, до яких вони відносяться, це допоможе не загубити їх у тексті:

Неправильно

Обидві аварії сталися з однієї причини — машини їхали на червоне світло.

Правильно

Обидві аварії сталися з однієї причини — машини їхали на червоне світло.

1. Викреслення. Закресліть слово або групу слів суцільною жирною чорною лінією — вона дасть зрозуміти, що все, що під нею, читати не потрібно:

Аварія стала вже другою за останній місяць.

Більшість журналістів використовують для позначення викресленого фрагменту додаткову дугу. Це допомагає привернути увагу диктора до правки.

Обидві аварії спричинили серйозні жертви.

2. Заміна. Для того щоб замінити слово, викресліть його, а зверху акуратно напишіть інше. Позначте вставлене слово двома лініями з боків, щоб диктору було легше зрозуміти, куди саме його треба вставити:
3. Вставки. Для того щоб додати одне або кілька слів, використовуйте символ, який якнайточніше вказуватиме місце, куди потрібно вставити слово:

 учнів молодших класів
Група прибула до літнього табору вчора вранці.

4. Видалення великих фрагментів. Для того щоб позначити кінець рядка, закресліть зайві слова суцільною жирною лінією, а потім проведіть тонку лінію, яка позначить перехід від однієї частини тексту до іншої:

Міністерство охорони навколишнього середовища

ки на території міста.

Усі ці знаки можна використовувати під час виправлення надрукованих текстів. Для того щоб замінити букву в слові, закресліть усе слово і напишіть зверху його правильний варіант. Ніколи не виправляйте букву безпосередньо у слові:

Неправильно

Вони приїхали зустріти ~~пре~~зидента.

Для того щоб додати до тексту ціле речення, доведеться заново надрукувати всю сторінку. Не намагайтеся вставити пропущене речення між рядками і позначити його місце у тексті стрілочками.

«Уся ідея в тому, — пояснює колишній режисер WCHL Дейл Оффен із Західної Кароліни, — щоб диктор, опинившись перед мікрофоном із текстом, не почав затинатися». Оффен розповідає, що його журналісти уважно читають сюжети на екрані комп'ютера, потім роздруковують їх і ще роблять деякі правки, використовуючи потрібні символи і знаки. І насамкінець, якщо є час або якщо вони зробили надто багато виправлень, він просить їх виправити текст у комп'ютері й надрукувати його ще раз у чистовому варіанті.

Не розривайте речення

Це правило дуже просте. Речення не можна переносити з однієї сторінки на іншу. Це може призвести до непотрібної паузи під час читання, поки диктор перегортатиме сторінку. Якщо речення не поміщається, перенесіть його на наступну сторінку.

Акценти

Нижченаведене речення може мати чотири різні значення:

Після цього вони його депортували (вони почекали деякий час, перш ніж це зробити.)

Після цього вони його депортували (представники інших митних служб вже депортували його раніше.)

Після цього вони його депортували (до цього його було ще й заарештовано.)

Після цього вони депортували його (всіх інших вже депортували раніше.)

Значення речення залежить від того, на якому слові робиться акцент. Коли речення читається вголос, акцент відіграє роль семантичного інструмента. Журналісти часто користуються такими смисловими наголосами для того, аби підкреслити значення деяких слів:

Він був шокований, знайшовши своє ім'я у списку підозрюваних.

Він був шокований, знайшовши своє ім'я у списку підозрюваних.

Є два ефективні способи позначення слів, на яких треба зробити наголос (курсивний і жирний шрифти не підходять для телевізійних та радіотекстів, оскільки залишаються непомітними).

1. Підкреслення — найпопулярніший спосіб.

Підозрюваний їхав на машині, схожій на ту, що описав свідок.

Підозрюваний їхав на машині, схожій на ту, що описав свідок.

2. Великі літери (цей спосіб непридатний, якщо весь текст сюжету надрукований великими літерами).

Пожежники попереджають, що для пожежі достатньо навіть **ОДНОГО** сірника.

Пожежники попереджають, що для пожежі **ДОСТАТНЬО** навіть одного сірника.

Особливе значення у тексті має частка *не*. Як для маленького слова вона має надзвичайно велику вагу, адже здатна повністю змінити значення всього речення.

Свідок сказав, що він бачив, як підозрюваний заховав пістолет.

Свідок сказав, що він не бачив, як підозрюваний заховав пістолет.

Для того щоб позначити заперечення особливим акцентом, іноді варто виділити *не* великими буквами. Докладніше про використання частки *не* читайте у Розділі 19 «Закон і етика».

Паузи

Тексти новин пишуться для того, щоб бути повідомленими людям. Усі паузи, які диктор повинен зробити під час читання сюжету, мають бути зазначені у тексті.

Паузи, які диктор робить між реченнями, допомагають відділити одну думку від іншої:

Сторони залишилися незадоволеними... Переговори продовжаться завтра.

За допомогою паузи тексту новин можна додати драматизму:

Вона сказала, що головний її ворог — ... це вона сама.

Зазвичай паузи у тексті позначаються відповідними розділовими знаками: крапкою, комою та крапкою з комою. Останній знак використовується для розділення двох довгих різних частин одного речення. Однак у новинних текстах такі довгі речення не використовують, а тому не застосовують і знак крапки з комою. Решта знаків — кома і крапка — використовують у новинних текстах, проте журналісти не застосовують їх для позначення пауз. Для людини, яка читає текст, звичайна кома чи крапка є лише візуальними розділовими знаками, які не обов'язково позначають паузу. Натомість тире (-) чи три крапки

(...) завжди вказують читачеві на паузу між словами. Тому журналісти новин зазвичай використовують саме ці знаки. Наприклад:

Міський голова заявив, що тротуари головної вулиці БУДУТЬ відгороджені від дороги, — але це не заважатиме пересуванню перехожих.

КСUE, Міннесота

Деякі зауваги щодо пауз:

1. Пам'ятайте, що для позначення паузи на комп'ютері треба набрати таку комбінацію клавіш: пробіл, дефіс, дефіс, пробіл.

2. Три крапки ідеально підходять для позначення довжини паузи. Ви можете збільшити паузу, додавши ще кілька крапок. Точкою відліку в такому випадку можуть бути традиційні три крапки, які зазвичай позначають паузу одного удару пульсу.

За останні десять років рівень податків невпинно зростає... за словами експертів, цей рік також не буде винятком... Податки й надалі зростатимуть... Із кожної сотні доларів підприємцям доведеться відрахувувати державі 65 центів.

WMCA, Нью-Йорк

3. Не забувайте, що всі ці розділові знаки (крапки і коми) слід застосовувати відповідно до правил пунктуації.

Неправильно

Міський губернатор — Пол Ерл не підтримав ідею нового будівництва.

Правильно

Міський губернатор — Пол Ерл — не підтримав ідею нового будівництва.

4. Є відмінність між значеннями тире і трьох крапок. Три крапки використовують переважно для того, щоб додати щось до головної фрази: «Він їде до Вашингтона... де пробуде до кінця свого терміну». Тире використовують для підсумкової оцінки чи роз'яснення попередньої думки: «Він їде до Вашингтона — міста, з якого почалися усі його проблеми».

Правопис

Слухачі ніколи не дізнаються, чи правильно журналіст написав у тексті свого сюжету ім'я лідера Китайської комуністичної партії. Вони ніколи не знатимуть, що репортер не знає, як правильно писати слово *ню-йоркський* і плутає *незважаючи на* і *не зважаючи на*. Тоді навіщо перейматися правописом?

Перейматися треба, тому що неграмотне написання текстів може зіпсувати імідж усього відділу новин. Перейматися варто, оскільки неправильне написання може призвести до неправильного прочитання слів, яке слухачі неодмінно почують, принаймні більшість із них. Перейматися орфографією потрібно ще й тому, що помилки можуть дратувати диктора, якому доведеться їх читати.

Якщо ви замість *кастрюля* напишете *кастрюля*, ведучий, звісно ж, легко прочитає це слово, та ще через кілька слів він може поцікавитися, що за грамотій писав цей текст? І ці думки можуть заважати йому читати наступний рядок, оскільки він не буде впевнений у правильності тексту.

Навіть якщо відкинути всі ці аргументи, то орфографічні помилки відволікають увагу, тому їх у жодному разі не можна допускати у текстах новин.

Є ще одна причина, чому варто звертати увагу на орфографію, передусім у телевізійних новинах: текст сюжету часто виводиться внизу екрана рухомим рядком, що дає змогу глухим глядачам також бути в курсі подій.

Деяким людям від природи важко писати грамотно. Та для цієї хвороби є лікування — уважність... і словник. Звісно, в комп'ютерних програмах уже встановлено функцію перевірки правопису, проте все ж таки краще мати на столі словник і за потреби до нього заглядати (не «час від часу»). Для того щоб перевірити правильне написання слова, вам знадобиться близько 25 секунд. Якщо журналіст має сумніви щодо написання того чи іншого слова, ці 25 секунд будуть добрим внеском із його боку. «Ви можете відмахуватися, мовляв, це ж телебачення, а не журнал, тож не так страшно, якщо десь трапиться помилка, — каже Лі Джилз, колишня режисер WISH-TV з Індіанapolisа, — але люди читатимуть ваш текст, і всі дізнаються про вашу неграмотність».

Іноді журналісти можуть не погоджуватися із тим варіантом написання слова, що дається у словнику. Якщо слово надто довге і складне для прочитання, в окремих випадках його можна розділити дефісом. Наприклад, слово *антидетонатор* буде легше прочитати, якщо воно буде написано через дефіс: *анти-детонатор*. Семитомний зручніше читається як *семи-томний*. Але, користуючись цим методом, треба бути уважним, щоб не вигадати нових граматичних правил. Наприклад, *семі-нарист* не допоможе, а навпаки, спантеличить диктора.

Вимова

Слухачі можуть не помітити орфографічних помилок у тексті, але вони неодмінно почують неправильну вимову. Неправильно вимовлена назва може призвести до непорозуміння. Але неправильно вимовлене ім'я може призвести не лише до непорозуміння, а й сприйнятися як образа.

Вимова відіграє особливо важливу роль у рубриці міжнародних новин, проте помилки у місцевих назвах та іменах можуть викликати набагато більше проблем, наприклад, у невеличкому місті. Молодому журналістові, який працює на маленькій місцевій радіостанції, може бути складно довідатися, як правильно вимовляється ім'я радника — Маккой чи Маккоф. Аналогічна ситуація із прізвищем шкільного об'єднання — Фінкельштейн чи Фінкельштін. Одні мешканці міста можуть називати його Фінкельштейном, інші — Фінкельштайном, а дехто взагалі — Фінкельштайном.

Є кілька правил, що допомагають уникнути помилок у вимові:

1. Перевіряйте вимову всіх сумнівних і складних імен та назв методом опитування. Коли берете в людини інтерв'ю, запитайте у неї самої, як правильно пишеться її ім'я і на який склад потрібно ставити наголос. Можна навіть записати на диктофон чи камеру, як людина сама вимовляє своє ім'я. Якщо ж ви не маєте можливості поспілкуватися з людиною особисто, зателефонуйте їй або ж проконсультуйтеся з тими, хто цю людину знає.

Проблему з іноземними іменами вирішити у такий спосіб не вдасться. Наприклад, вам потрібно написати сюжет про французьку письменницю Симуону де Бовуар (Simone de Beauvoir). Якщо у знайдених вами матеріалах немає підказки щодо прочитання її імені, тоді саме час телефонувати знайомому вчителю французької. Спробуйте пошукати повідомлення про неї в інших ЗМІ, можливо, до вас її ім'я вже хтось читав в ефірі. В окремих випадках, коли складне ім'я не відіграє вагомій ролі у вашій історії, краще взагалі його не згадувати (якщо ця людина невідома журналісту, навряд чи вона відома пересічним слухачам). Існує два Інтернет-ресурси, які надають можливість перевірити правильне написання і прослухати правильну вимову складних імен. Це — *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary* (<http://www.m-w.com>) та *Voice of America* (<http://www.voia.gov>).

2. Завжди позначайте правильну вимову слів у тексті. Найкращий спосіб зробити це — розписати слово поряд у круглих дужках:

Французька письменниця Simone de Beauvoir (СимоНа де Бовуар).

Французький модельєр Yves Saint Laurent (ІВ Сен Ло-РАН).

У такому випадку необов'язково дотримуватися всіх правил фонетичного написання. Достатньо того, що ім'я буде написано правильно з точки зору його вимови. Можна розділити його дефісом для зручності.

І пам'ятайте, що майже правильна вимова все одно вважається неправильною.

Хронометраж

Газетний текст вимірюється кількістю знаків. Текст на телебаченні та на радіо вимірюється секундами. З газетної статті можна видалити п'ятдесят знаків, щоб текст вмістився на одній сторінці. Телевізійний сюжет можна скоротити на двадцять секунд, щоб історія вмістилася у випуску. Якщо текст виявиться надто коротким, може виникнути «мертва пауза» — тиша. Якщо ж він буде надто довгим, то може перекрити початок наступної історії.

Яким чином журналісти визначають хронометраж своїх сюжетів? Вони просто читають їх уголос у тому самому темпі, в якому текст читатиметься в ефірі, і заміряють час секундоміром. Головне — прочитати текст із такою самою швидкістю, з якою його читатиме ведучий. Для цього потрібно читати вголос, тому що самі собі ми зазвичай читаємо швидше. Якщо є час і можливість, попросіть самого диктора прочитати текст.

Звісно, підраховування хронометражу кожного сюжету може забрати чимало часу. Проте згодом можна економити час, застосовуючи деякі прийоми. Ви можете простежити, за скільки секунд ваш диктор читає один рядок тексту, і потім за допомогою звичайної арифметики підрахувати час, який йому знадобиться для прочитання всієї історії.

В середньому людина читає рядок із 55-60 знаків за три з половиною — чотири секунди. Однак не варто покладатися на ці дані. Вирішальним фактором є швидкість, із якою людина читає текст. Тому треба орієнтуватися на швидкість кожного окремого диктора. Варто лише один раз підрахувати, і тоді сміливо можна робити підрахунок хронометражу сюжету за кількістю рядків. Професійні диктори завжди намагаються читати текст з однаковою швидкістю. Проте з дикторами-початківцями такий прийом не спрацює.

Тривалість аудіовставок, які часто використовують на радіо, також треба брати до уваги під час підрахування хронометражу (див.: Розділ 10. Написання текстів до аудіоматеріалів). Телевізійники, своєю чергою, мають включати у загальний хронометраж тривалість синхронів, інтерв'ю та інших звукових відеоматеріалів (див.: Розділ 16. Написання текстів до відеоматеріалів).

Деякі досвідчені диктори радіоновин дійшли висновку, що, якщо вони знають, скільки в них аудіоматеріалу, вони завжди можуть подивитися на годинник і збільшити чи зменшити швидкість читання для того, щоб вкластися у потрібний хронометраж. Але подібне чуття приходить до людини з досвідом. Тож поки у вас його ще немає, підраховуйте тривалість кожного сюжету.

Записуйте хронометраж сюжету в секундах внизу чи зверху сторінки. Краще обвести цифру в коло. Використання двокрапки надасть вам можливість уникнути написання слова *секунди*:

Ⓢ25

Можна запрограмувати комп'ютер, один раз зафіксувавши у ньому швидкість дикторської начитки. Тоді наступного разу машина сама рахуватиме і виводитиме на екран тривалість кожного тексту, який ви набиратимете.

Перевірка

У професійних відділах новин люди розмовляють самі із собою. Новинний текст пишеться для того, щоб бути вголошеном, і єдиний спосіб перевірити, як він звучатиме в ефірі, — це прочитати його вголос. На Бі-Бі-Сі раніше змушували журналістів читати свої тексти секретарям, які перевіряли таким чином своєрідний усний тест.

Сюжет треба читати вголос під час його написання — цей процес називають «розмовою з комп'ютером», — а також тоді, коли він буде готовий. Речення, яке добре виглядає на папері, може зовсім по-іншому сприйматися на слух. Воно може виявитися надто довгим чи сухим, може звучати незграбно, а то й взагалі заплутувати слухачів, які можуть не розрізнити значення омонімів (слів, що мають різне значення при однаковому написанні). Це речення, написане журналістом телеканалу CBS, на папері виглядає досить невинно:

За даними внутрішнього департаменту, будівництво Тетонської дамби і досі не завершено... те саме підтвердило Будівельне бюро та інші дамбобудівні агенції.

Та якщо це речення прочитати вголос, його останні три слова звучать ніби якась лайка (краще сказати: «агенції з будівництва дамб»)². Редактор CBS Мервін Блок радить: «Якщо перед здачею свого сюжету ви прочитаєте його вголос, ви неодмінно знайдете кілька слів, що звучатимуть незграбно».

Читаючи текст вголос, ви також зможете уникнути й інших проблем. Пишучи текст для ефіру, необхідно враховувати деякі дефекти голосових зв'язок людини, а також обмежені здатності мікрофонів. Наприклад, коли люди читають кілька шиплячих звуків підряд — *с*, *ш*, *з* або м'який *с'*, — вони починають свистіти.

Небажано

Свіжозмолоте збіжжя розсипом лежить на сільськогосподарських складах.

Так само обережними слід бути зі звуками *п* та *б* — вони можуть спричинити вибухові звуки у мікрофоні.

Небажано

Передня панель причепа впала на побиту бруківку.

Надмірна кількість *р* в одному реченні також є небажаною, оскільки може призвести до «гарчання».

Небажано

Представники контррозвідки представили генеральному прокурору результати своїх розслідувань.

Утім, не варто ставитися до поєднання усіх приголосних звуків як до фонетичних вад. Поєднання і повторення деяких літер, навпаки, може додати тексту милозвучності. Подивіться, наприклад, як приємно звучать разом приголосні *к* і *б*:

Британська королева запросила містера Бейкера на свій прийом у Букінгемському палаці.

Єдиний спосіб з'ясувати, як звучать разом ті чи інші букви, — це прочитати текст уголос. Отже, кожну історію треба читати вголос.

Підсумки

Перелік правил для написання тексту новин:

² Англійською мовою «dam-building agencies» справді звучить як лайка, оскільки слово «damn» означає «прокляття, лайка», а «damned it» — «чорт забирай».

1. Комп'ютерний набір: друкуйте і великими, і малими літерами, використовуючи подвійний або потрійний інтервал.
2. Поля: залишайте по 2,5 см з усіх боків аркуша; відцентруйте текст на сторінці.
3. Заголовки: назва, дата, час виходу в ефір та прізвище чи ініціали автора.
4. Сторінки: тільки одна історія на сторінці; стрілка чи (ДАЛІ) внизу сторінки, якщо продовження тексту написано на наступній сторінці; використовуйте слово ПРОДОВЖЕННЯ для позначення наступної частини тексту; не посилайтеся при цьому на номери сторінок.
5. Числа:
 - всі числа до одинадцяти пишуть словами;
 - від 12 до 999 — використовуйте цифри;
 - одна тисяча і більше — комбінуйте цифри зі словами;
 - роки пишуть цифрами;
 - усі символічні позначення пишуть словами;
 - числові частки пишуть словами;
 - однаково пишуть числа, що використовуються в одному контексті.
6. Скорочення: пишуть їх так, як їх потрібно прочитати; виняток становлять лише англійські скорочення для позначення особи.
7. Правки: ставте їх у тих місцях тексту, де їх потрібно прочитати; існує лише чотири прийнятні види правок:
 - викреслення (слова чи групи слів);
 - заміна (слова чи групи слів);
 - вставка (слова чи групи слів);
 - видалення великих фрагментів тексту (усього рядка чи його частини).
8. Не розділяйте речення на дві сторінки.
9. Акценти: позначають їх підкресленнями чи великими літерами.
10. Паузи: найефективнішими знаками для їх позначення є тире і три крапки.
11. Правопис: дотримуйтеся його в усіх випадках, за винятком внутрішніх правил, прийнятих у вашому відділі новин.
12. Вимова: перевіряйте її правильність; позначають правильну вимову складних слів у тексті.
13. Хронометраж: підраховуйте його в усіх текстах.
14. Перевірка: перечитуйте текст уголос.

Практичні завдання

А. Відредагуйте ці речення для електронних ЗМІ, використовуючи правильні коректорські знаки.

1. 3/4 мільйона бджіл були вивезені з парку сьогодні вранці.
2. Поліцейські повідомляють, що за цей рік у місті було скоєно двадцять два вбивства... що на 8 % більше, ніж минулого року.

3. Очікується, що у цьогорічному фестивалі Вудсток, що проходить у Нью-Йорку, візьмуть участь понад 100 000 людей.
4. 13 кг марихуани було знайдено поліцейськими минулої ночі в будинку одного зі студентів Дедхемського університету.
5. Температура повітря у Лос-Анджелесі минулої ночі впала до рекордно низької позначки -10 °.
6. Заробітна платня державних службовців Нью-Джерсі за останній рік зросла з \$2,13/год. до 5,8 %.
7. СОТ прийняла до складу своїх членів Китай.
8. Н-А-С-А готує до запуску на орбіту черговий супутник.
9. Представник округу... Еллі Мейз заявила, що не підтримуватиме на виборах сенат. Фленнері.
10. Він сподівається прилетіти в Андхрапрадеш в Індії, а вже звідти потягом дістатися до Бангладешу.
11. Якщо сторони вирішать продовжити переговори далі, це призведе до затримання роботи всього науково-дослідного департаменту.
12. Наступним місцем його візиту стане Весбаден у Зах. Німеччині, де він має власний маєток.

Б. Надрукуйте цю історію із заголовком, дотримуючись правил написання новинного тексту.

Двох дослідників з Центру дослідження хвороб знову допущено до роботи після 3 тижнів ізоляції. Вчені випадково заразилися вірусом смертельної африканської лихоманки Ласса, яку вперше було виявлено у Заїрі 34 роки тому. Зазвичай інкубаційний період цієї хвороби триває чотирнадцять днів, проте медичні експерти задля перестороги протримали чоловіків під наглядом на тиждень більше.

Розділ 2. СЛОВА

Газети, книжки, журнали, Інтернет-статті — всі ці тексти пишуться переважно для очей. Телевізійні та радіотексти пишуться для того, щоб бути не прочитаними, а почутими аудиторією — вони пишуться для вух. Ці анатомічні деталі можуть видаватися дещо технічними, проте вони допомагають краще зрозуміти суть новин на радіо та телебаченні.

Око та вухо мають різні властивості сприйняття. Мозок тісніше пов'язаний із зором, аніж з іншими органами чуття. Око має здатність сприймати інформацію чітко і швидко:

Після тривалої політичної боротьби Адміністрація і Конгрес ухвалили компромісний законопроект про громадянські права, який має захистити працевлаштування від безпідставних судових позовів робітників щодо расової та статевої дискримінації.

Вухо, менш досконалий інструмент, відчувається не досить комфортно від такого потоку одноманітних фактів. Вухо надає перевагу більш легкому і живому стилю викладу інформації:

Як бути із політичною кризою? Вашингтон відповідає на це запитання однозначно: компроміс. Білий Дім і Конгрес ухвалили законопроект про громадянські права. Документ має полегшити життя працевлаштуванням, яких безпідставно звинувачують у расовій та статевій дискримінації їхні підлеглі.

Діана Соєр, ABC

Єдиним ефективним способом визначити відповідність тексту потребам органів слуху — це порівняти його з іншою формою спілкування — із розмовою. Як би людина, яка почула про велику пожежу в місті, розповіла про це друзям? «Чотири особи загинули, і ще дев'ятеро було госпіталізовано внаслідок пожежі, що сталося в офісі компанії "Акме" Навряд чи хтось зробить це так. Скоріше людина скаже: «Ти чув, вранці згоріла фабрика, і четверо людей, які були зачинені всередині, загинули».

Це розмовний стиль передачі інформації. Людське вухо легше сприймає такий варіант, аніж сухий газетний стиль. І саме так (у розмовній манері) тільки без «ти чув», мають писатися телевізійні та радіоновини. Не слід писати:

Віце-президент нью-йоркського відділення Червоного Хреста на сьогоднішній прес-конференції заявив, що більшість різдвяних іграшок може завдати шкоди дітям.

У новинному сюжеті краще написати:

Представники Червоного Хреста застерігають, що більшість різдвяних іграшок можуть бути небезпечними для дітей.

Журналісти новин, на відміну від учасників звичайних співрозмовників, мають більше інформації, ніж часу для її донесення, тому вони не можуть дозволити собі надмірну балакучість. Крім того, телевізійні та радіоновини мають надто сильну владу над суспільством, щоб приправляти їх чиймись думками чи припущеннями. Усе це може мати місце, але в інших жанрах. Натомість стиль радіо і телебачення має бути розмовним:

Албанія отримає близько мільйона доларів на створення додаткових робочих місць для молоді... у країні гостро стоїть проблема безробіття.

КОВ, Нью-Мехіко

Геофф Хаммонд з KYNN (Небраска) радить з цього приводу: «Пишіть так, як ви говорите, а не так, як пишете». Звісно, не все так просто. Як зазначає Енді Руні з CBS News: «Ніхто не розмовляє так, як пише, і не пише так, як розмовляє; тексти в електронних ЗМІ — це компроміс між цими двома стилями».

Якщо вас навчали писати газетні статті, то для роботи на радіо чи телебаченні вам доведеться змінювати свої навички. І хоча газетний стиль також зазнає змін (частково

завдяки впливу радіо і телебачення), у газетах і досі використовується жорсткіший, сухий стиль. Наприклад, у «Нью-Йорк Таймс» надруковано:

Доктор Вільям Дж. Ронан виправдав учора усі витрати на закордонні поїздки, які він із своєю дружиною здійснював під час свого головування у «Port Authority» у Нью-Йорку та Нью-Джерсі. Крім того, він додав, що подібні поїздки членів комісії та їхніх дружин мають підтримуватися законодавством.

Телевізійний журналіст написав би цей текст так:

Колишній голова Вільям Ронан не вбачає нічого поганого у своїх із дружиною закордонних поїздках для «Port Authority». Він заявив, що подібні поїздки мають підтримуватися законодавством.

Згідно з дослідженням, що проводилося для Асоціації режисерів радіо- і теленовин, здібності до написання посідають чільне місце серед вимог, які режисери висувають до бажаючих отримати роботу у відділі новин. Цей розділ присвячено саме цій темі: письму та його основі — словам.

ПРОСТА МОВА

Радіо- та теленовини не пишуться з метою вразити чи підняти настрої. Завдання новин — донести інформацію, а отже, вони мають бути написані мовою, зрозумілою для слухачів. Це означає не використовувати надмірних словесних прикрас, громіздких слів, незрозумілих жаргонізмів тощо. Сленг дозволяється використовувати лише в тому випадку, коли він є цілком зрозумілим аудиторії. Прикраси заважають розмові.

Новини на радіо і телебаченні слід розповідати простою мовою. Нижче наведено правила, яких варто дотримуватися, пишучи простою мовою.

«Неформально»

Як часто у розмові ми вживаємо слово *констатувати*? «Цей чоловік *констатував*, що він повернувся». Це слово не належить до числа тих, якими ми користуємося під час розмови. Воно звучить надто офіційно й претензійно. Тому подібним словам не місце у новинах.

Для написання текстів розмовною мовою журналісти користуються тим словниковим запасом, який люди застосовують у розмові.

Нижче наведено список слів, які є надто офіційними для новин, а поряд наведено їхні альтернативні розмовні синоніми.

<i>«Формальні»</i>	<i>Розмовні</i>
терапевт	лікар
молода людина	підліток
утилізувати	використати
сегмент	частина
інтоксикація	отруєння
резиденція	будинок
пілігрим	паломник
ординарний	звичайний
ремствувати	нарікати
рентабельний	прибутковий

заступництво	підкування
обсерватор	спостерігач
влаштовуватися	розміщатися

Часто «формальні» слова довші за свої розмовні синоніми, тому їх прочитання потребує більше часу. Ось приклад тексту, написаного з використанням офіційної лексики:

Ця дорога є заміною гірського шляху сполученням Норфолк — Чинчинаті, експериментальної траси, яку після двох років існування буде закрито за наказом міністра транспорту.

Для ефіру краще використати такий варіант:

Нова залізнична колія замінить гірську трасу Норфолк — Чинчинаті. Міністр транспорту вирішив закрити цю експериментальну дорогу після двох років її функціонування.

Просто

У деяких колах уміння вставляти у розмову велемудрі складні слова сприймається як ознака інтелекту, проте це не стосується новин. Використання слова *дезінформація* замість *неправда* когось може і вразити, але може й відштовхнути. Короткі прості слова сприймуться аудиторією швидше, ніж складні двокореневі конструкції. В ефірному мовленні це стає особливо важливим. Слова, які ми можемо успішно використовувати в газеті чи в книжці, буде набагато складніше зрозуміти по радіо. Слухач не має часу осмислювати значення складних слів — у такому випадку він пропустить решту.

Ось приклади слів, які були видалені з новинних текстів через свою малозрозумілість, а також їхні простіші синоніми:

<i>Складні</i>	<i>Розмовні</i>
еквівалентний	рівноцінний
директорувати	<i>бути директором</i>
студіювати	вивчати
дислокуватися	розташовуватися
екзекуція	тілесне покарання
анулювання	скасування
безперервний	постійний

У словниках можна знайти багато розумних слів, що можуть заплутати слухача. Професійні журналісти залишають ці слова у словниках. І не переймайтеся, що ваш словниковий запас збідніє — радійте з того, що ваша мова буде відточеною.

По-журналістськи

За роки роботи журналісти напрацювали власний словник. Написавши п'ять сюжетів про пожежі, вони почали шукати способи замінити слово *вогонь*. Так вони знайшли динамічне слово *полум'я*, яке почали використовувати у сюжетах поряд з *вогнем*. Слово *полум'я* не є громіздким, воно складається лише з трьох складів, так само як і *пожежа*. Але це не те

слово, яким люди зазвичай користуються у розмові. Ви не почуєте, щоб мати казала дитині, що гра із сірниками може призвести до *полум'я*.

У відділах новин слова, які використовуються майже виключно журналістами, називають *журналістськими*. Ви можете запитати, чому ж не дозволити журналістам користуватися їхньою власною словниковою базою. Проблема полягає в тому, що чим більше журналіст вишукуватиме ексклюзивних слів, тим менше його слова розумітимуть слухачі.

Небажано

Голова виконавчої влади взяв пробу молока і сказав, що в майбутньому ціни дуже швидко прогресуватимуть.

Усі слова в цьому тексті короткі й інформативні, проте вони не властиві розмовному стилю.

Бажано

Президент прогнозує зростання цін на молоко. Він зазначив, що зусилля конгресменів стабілізувати ціни на молочні продукти були неефективними.

<i>По-журналістськи</i>	<i>По-розмовному</i>
атакувати	нападати
прочісувати	шукати
злочинство	крадіжка
порядок денний	розклад
перешкоджати	заважати
схопити	спіймати
безшумний	тихий

Більшість цих слів була популяризована журналістами друкованих ЗМІ. На телебаченні та радіо треба намагатися використовувати розмовну лексику.

Технічні терміни

Інколи події набувають технічного забарвлення. Швейцарський годинник-репетир було занесено до Книги рекордів Гіннеса. *Трансплантація* людських органів хвилює вчених всього світу. Виробництво *ксилоліту* за останній рік зросло втричі.

Деякі слова, що потрапляють у новини, є технічними чи професійними термінами, взятими з таких галузей, як наука, економіка, юриспруденція чи електроніка. Більшість слухачів не знає цих слів, але журналісти повинні не лише *знати*, а й уміти *пояснити* їхні значення.

Підготовка до цього починається ще в школі й триває упродовж всього життя, поки людина опановує основні галузі знань, які викладаються у книгах, журналах, газетах та в електронних медіа. Люди, які пишуть новини, мають бути начитаними. Якщо термін для сюжету не є загальноновживаним, то вам варто зателефонувати до місцевого юриста, вченого, економіста чи іншого спеціаліста і довідатися про значення цього слова. Більшість наукових установ мають інформаційні та піар-відділи, де експерти дають відповіді на запитання журналістів.

Після того, як значення терміна стане зрозумілим авторові сюжету, слід подумати над тим, як донести це значення до слухачів. Щодо цього існує чітка й проста настанова:

перекладайте всі терміни та професійні висловлювання. На щастя чи на жаль, переважна більшість радіослухачів і телеглядачів не надто начитані. Отже не варто покладатися на слова, яких вони можуть не зрозуміти. Звісно, ви можете просвітити їх, пояснивши значення терміна, але робити це слід зрозумілою мовою.

Небажано

Астрономи каліфорнійської обсерваторії виявили комету з найдовшою траєкторією з усіх, які коли-небудь вдавалося зафіксувати.

Бажано

Астрономи каліфорнійської обсерваторії виявили небесне тіло, що є найшвидшим з усіх відомих раніше.

Якщо використання терміна в сюжеті є справді необхідним, то після озвучення слід одразу пояснити його значення:

Виробництво ксилоліту (штучної будівельної суміші) за останній рік зросло втричі.

Традиційне вибачення за незнання терміна зазвичай звучить на кшталт «ну, я і сам не знаю, що це таке». Очевидно, що в новинах такий варіант неприйнятний.

Сленг

Сленг може бути небезпечний. Для когось він може бути незрозумілий, а когось дратуватиме. Та все одно ми не можемо повністю уникнути його в новинах. Часто такі слова є досить влучними і дотепними, а також добре сприймаються на слух. Звісно, сленг присутній у більшості наших розмов:

Республіканці вірять, що якщо їм вдасться скинути кількох переможців від Міннесоти... це допоможе їм перемогти партію націоналістів.

WCCO, Міннеаполіс

Сленг може влучно характеризувати проблему, проте є небезпечним. Нижче наведено кілька рекомендацій щодо його застосування:

1. Не використовуйте безглузвих виразів. Є низка сленгових конструкцій, що не мають смислового навантаження, а використовуються лише як зв'язки: *знаєте* (як звертання), *о Боже* тощо.
2. Нікого не ображайте. Груба чи непристойна лексика, лайка, зневажливі чи принизливі назви та імена неприпустимі. Вони лише забруднюють ефір. Зокрема, не слід називати чорношкірих людей *неграми*, а американського полісмена — *копом*.
3. Не зловживайте сленгом. У деяких випадках він є недоречним.

Небажано

Російський лідер і гадки не має про те, де зараз перебуває президент.

У деяких випадках сленг становить собою зухвалу комбінацію нормальних літературних слів. Такі прийоми надають текстові легковажного характеру та манірності.

Небажано

Депутати подекуди, що новий законопроект буде забракований так само, як і попередній.

4. Знайте свою аудиторію. Наприклад, на рок-н-рольній радіостанції сленгові вирази, навпаки, можуть бути доречними і зрозумілими слухачам.

Кілька голівудських знаменитостей побили горщики на останній зірковій тусовці.

Проте вам не варто використовувати подібну лексику на станції, слухачами якої є представники старшого покоління.

І звісно, є вирази, неприйнятні для будь-якої аудиторії.

5. У деяких випадках використання маловідомого аудиторії сленгового виразу є допустимим.

Усі «люди в чорному» були запрошені на церемонію вручення нагород, що відбулася вчора в Лос-Анджелесі.

Навіть якщо слухачі не зовсім зрозуміють, хто такі «люди в чорному», це речення все одно має сенс.

Проте частіше маловідомі сленгові вирази все ж таки не слід використовувати, особливо якщо одне незрозуміле слово може завадити зрозуміти все речення.

Небажано

Мешканці південних районів Лос-Анджелеса заявляють, що настав час «збирати каміння».

6. Будьте обережні, оскільки сленг є нестабільною мовною одиницею. Мода на нього змінюється досить швидко. Ті слова, які були популярними у 40-х роках минулого століття, можуть бути зовсім неактуальними у наш час, тож будьте уважними.

Скорочення

Якщо ви пишете новини англійською мовою, вам слід звернути увагу на скорочення, властиві англійській мові. Люди зазвичай не кажуть «*do not*» чи «*will not*». Вони використовують скорочення «*don't*», «*won't*» тощо.

Погано — There is a good chance.

Краще — There's a good chance.

Погано — It is not likely.

Краще — It's not likely.

Однак у деяких ситуаціях краще як слід подумати, перш ніж ставити апостроф. Два слова, об'єднані в одне, послаблюють увагу до себе. Отже, якщо на слові потрібно зробити акцент, то його краще не скорочувати.

Погано — The president will stay home, but his wife's going.

Краще — The president will stay home, but his wife is going.

Оскільки в більшості випадків доводиться робити акцент на частці *ne*, тому її також краще писати окремо, не використовуючи скорочень.

Погано — The president isn't going.

Краще — The president is not going.

ПРИНАДЛИВА МОВА

Предмети та явища, про які розповідають у новинах, є, за визначенням, найцікавішими подіями, що трапляються у державі чи у світі. Катастрофу не варто ще більше драматизувати зайвими прикметниками для того, щоб привернути до неї увагу слухачів.

Небажано

Двоє громадян дуже обгоріли у трагічній пожежі, що сталася внаслідок вибуху поблизу невеликого спального району Зелений Замок сьогодні вранці.

Бажано

У районі Зелений Замок сьогодні вранці вибухнув один із трейлерів. Двох людей з тяжкими опіками було госпіталізовано, — повідомляє департамент шерифа.

WNDE, Індіана

Новини говорять самі за себе. Якщо дощ стукотить по даху, а блискавки обрали ваш двір собі за мішень, журналістові, який намагається привернути вашу увагу до сюжету про засуху в іншій частині країни, варто постаратися, щоб новини були прочитані максимально сильним та енергійним голосом.

Це речення могло б загубитися через свої звичні епітети, такі як задушлива Північ, спекотний Захід, безводний Центр, але замість цього воно, навпаки, привертає до себе увагу завдяки одному влучному слову:

Спека, що панує на Заході Сполучених Штатів, досягла сьогодні точки кипіння. — стверджують метеорологи.

Даллас Таунсенд, CBS

Особистісний підхід

Сидячи на самоті в маленькій студії і дивлячись широко розплющеними очима на мікрофон і на купу іншого приладдя, або ж відчуваючи на собі скляний погляд камери, ведучому може бути важко уявити, що десь є *люди*, які його чують і бачать. Новини треба писати так, наче вони присвячені людям.

Якби диктор раптом назвав ім'я когось зі слухачів, та людина вочевидь би негайно зосередилася. Імена всіх згадати неможливо, проте можна написати текст таким чином, щоб люди думали, що диктор звертається безпосередньо до них.

Чоловік працює у підвалі, аж раптом чує по радіо:

Комісія штату схвалила рішення електроенергетичних компаній Південної Кароліни підвищити ціни на світло.

Це може привернути його увагу, але можна написати текст і таким чином, що він відкладе свої інструменти і збільшить гучність:

Якщо ви є клієнтом однієї з енергетичних компаній Південної Кароліни, наступного місяця можете чекати на збільшення рахунку за світло.

WRHI, Південна Кароліна

Слово «ви» виступає в ролі магніту — *ви* будете платити більше грошей. Фрази із використанням другої особи сприймаються так, ніби звернені безпосередньо до слухача. Нижче наведено речення, яким колись розпочався ранковий сюжет про зростання цін на продукти харчування, Алан Вальден з NBC завжди наводить як приклад. У ньому також використано другу особу:

Насолоджуйтесь своїм сніданком. Наступного року це саме задоволення коштуватиме вам значно дорожче.

Вальден прокоментував це так: «Чудово! Аудиторія гарантовано сіла і прикипіла до екранів».

Використання слів *нас* і *ми* має аналогічний ефект:

Пан Фінолі використовував свій унікальний винахід у такий спосіб, якому більшість із нас довіряє.

WFIN, Огайо

Такий особистісний стиль є особливо ефективний у сюжетах на побутову тематику:

Будьте готові до дефіциту природного газу цієї зими.

WVOK, Алабама

Звісно, не треба цим зловживати.

Небажано

Ваші дороги минулої ночі не були безпечними. На трасі 91 трапилося чотири аварії.

Секрет особистісного написання тексту полягає в тому, щоб знаходити історії, пов'язані із життям слухачів. Для цього навіть не обов'язково використовувати слова *ви*, *ми* чи *нас*:

Студентам міського університету краще підготувати свої залікові книжки для наступного семестру вже сьогодні.

WABC, Нью-Йорк

«Залікові книжки» — добре відоме слово, що привертає увагу.

Реалістичність

Усі бачили автомобіль. Та чи всі бачили засіб для пересування? Якщо ви не економіст, то автомобіль для вас є більш реальним, ніж засіб для пересування. Щоб бути привабливою, мова має оперувати зрозумілими поняттями.

Погано

Виробництво засобів пересування за минулий місяць істотно зменшилося.

Краще

Автомобільна промисловість за минулий місяць знизилася свої темпи.

Погано

Люди, які користуються пластиковою тарою для одноразового використання...

Краще

Люди, які користуються одноразовими пляшками...

WDEE, Детройт

Коли це можливо, пишіть конкретні слова замість абстрактних понять. Ось деякі приклади:

<i>Абстрактно</i>	<i>Реально</i>
опади	дощ, сніг
енергія	газ, електрика
свійські тварини	свині
кухонне начиння	посуд
одяг	пальто
освітній заклад	школа

Абстрактні вислови можуть перетворити звичне явище на щось незрозуміле. Саме так відбулося в наведеній нижче історії про план будівництва та покращення доріг. Ось що прозвучало в ефірі:

Грант буде використано на розробку загальнодержавного плану розвитку. Цей план міститиме перелік існуючих нині послуг, визначення майбутніх потреб та стратегії впровадження необхідних нововведень.

Робіть новини реальними.

Небажано

Мер висунув пропозицію прикрасити міські осередки відпочинку більшою кількістю рослин.

Бажано

Мер висловив бажання насадити більше дерев та кущів у міських парках.

Таким чином, більший ефект матиме текст про зростання цін на молоко, аніж про інфляцію, або про якогось місцевого чоловіка, який не може знайти роботу, аніж про безробіття загалом.

Активні дієслова

Якісні новинні тексти, як правило, містять гострі моменти:

Невідомий чоловік увірвався минулого вечора до місцевого ресторану, застрелив власника і, вдаривши касира, втік із тисячею доларів.

Дієслова посилюють речення, додаючи йому динаміки. Вони — кістяк радіо та телевізійної журналістики. Тексти новин — прямолінійні й суттєві. Прикметники і прийменники не повинні їх надто обтяжувати. Ці частини мови зазвичай є надто декоративними та неінформативними. Надмірна кількість прикметників і прийменників «розмазують» текст, роблячи його млявим:

Страшний невідомий чоловік увірвався пізньої ночі до тихого місцевого ресторану, брутально вдарив касира, безжально застрелив власника і швидко втік із тисячею доларів.

З усіма цими оздобленнями історія стала вдвічі довшою і втратила половину своєї сили. Яку інформацію додають прикметники та прийменники? Злочинці завжди *страшні*. Місцеві ресторанчики у переважній більшості *тихі*. Не існує *не брутального* способу вдарити касира. І як може вбивство бути *жалісним*? І які злочинці втікають *повільно*? Всі ці означувальні слова лише заважають історії.

Але є і винятки. Вдало підібраний прикметник інколи може чіткіше відобразити подію, особливо якщо такі деталі є несподіваними:

Найпохмуріший саміт у 17-річній історії Європейського Союзу...

CBS

«Найпохмуріший» — точна і несподівана характеристика в цьому контексті, що робить це слово доцільним та ефективним.

Однак часто прикметники та прийменники є очевидними і виконують виключно декоративну функцію. Досвідчені журналісти зазвичай намагаються їх уникати, використовуючи дієслова.

Погано

Літак, що падав, приземлився на будинок.

Краще

Літак упав на будинок.

Погано

Швидкий офіцер поліції раптом вихопив пістолет.

Краще

Поліцейський вихопив пістолет.

Ось кілька прикладів вдалого використання дієслів:

Громадську транзитну систему було відроджено завдяки гранту, який виділив федеральний уряд.

WSOY, Іллінойс

Мешканці міста кинулися збирати підписи на користь петиції, термін подачі якої збігає завтра.

Делегати конференції з питань економіки в розвинутих та бідних країнах прибули на четвертий день зустрічі...

CBS

Дуже важливо, щоб дієслова вказували на активну дію. Активний стан (що вказує на активну дію предмета у реченні) сильніший за пасивний стан (коли дія у реченні здійснюється над предметом). Речення активного стану відповідають на запитання: «Хто що кому зробив?»

Погано

Будівлю було знищено пожежею.

Краще

Пожежа знищила будівлю.

Погано

Жінка зазнала нападу злодія.

Краще

Злодій напав на жінку.

Іноді точка зору, з якої розглядається історія, може бути підкреслена відповідним дієсловом.

Погано

Сильні шторми принесли вчора ввечері на територію Кентуккі торнадо.

Краще

Торнадо пронісся над територією Кентуккі вчора ввечері.

WBGN, Кентуккі

Одним із перших, хто вийшов в ефір 11 вересня 2001 року, був репортер WNYW-TV Дік Олівер. Він сказав просто: «Літак врізався у Всесвітній торговий центр»³.

Часові форми дієслів

Для того, щоб надрукувати і розповсюдити газету, потрібна не одна година. Найоперативнішими розповсюджувачами новин поряд з Інтернетом є радіо і телебачення. Це те, що люди вмикають, коли хочуть негайно дізнатися про останні події. На телебаченні і радіо час є головним чинником у виборі та написанні новин. Наша мова має один важливий засіб для передачі часу: теперішній час.

Погано

Поліція шукала докази.

Краще

Поліція шукає докази.

Погано

Президент сказав...

Краще

Президент каже...

Теперішній час є найпринадливішим серед інших часових форм. Він вказує на те, що дія і досі відбувається.

³ Covering Catastrophe: Broadcast Journalists Report September 11.

Набагато гостріше звучатиме фраза «Страшенна пожежа *вирує* у нижній частині міста!», аніж «Страшенна пожежа *вирувала* у нижній частині міста». «Президент *каже...*» — він вірить у це просто зараз! «Поліція *шукає...*» — вона може знайти щось будь-якої миті!

Газети уникають теперішнього часу, оскільки з моменту написання статей до моменту, коли їх читають люди, проходить деякий час. За цей період поліцейські можуть вже щось знайти або ж припинити пошуки. Тому форма «Поліцейські *шукали...*» є в цьому випадку безпечнішою. Газети звертаються до минулого часу для того, щоб захистити себе. Радіо і телебачення не мають такої проблеми. Новини виходять в ефір майже миттєво. Якщо поліція припинить пошуки, текст можна виправити за кілька секунд до ефіру. Отже, для телевізійних та радіоновин безпечнішим є теперішній час. Він використовується досить часто:

Селище Херші все ще перебуває в аварійних умовах.

KODY, Небраска

Пожежники сподіваються, що більше не знаходять мертві тіла на руїнах клубу, що згорів у суботу вночі.

NBC

Проте є багато ситуацій, коли використання теперішнього часу є недоречним.

Небажано

Міст обвалюється.

Двох людей застрелюють.

Дії, які стосуються моментів у недалекому минулому, не можна подавати в теперішньому часі: міст не обвалюється досі.

В англійській мові для позначення таких дій існує спеціальна часова форма — Present Perfect tense (Перший перфектний час). Саме її найчастіше використовують англійські електронні ЗМІ:

The bridge has collapsed.

Two people have been shot.

В українській мові такої форми немає, тому журналістам доводиться використовувати минулий час. Крім того, минулий час є необхідним у тих випадках, коли йдеться про дію, що відбулася деякий час тому:

Чотири поверхи будівлі Держдепартаменту було пошкоджено внаслідок вибуху сьогодні вранці.

WINS, Нью-Йорк

У новинах присутній також майбутній час. Його використовують тоді, коли у тексті сюжету робиться якийсь прогноз на майбутнє чи описуються ті чи інші заплановані на майбутнє події.

Погано

Зростання цін на газ було затверджено.

Краще

Ціни на газ зростуть.

Погано

Вчителі домовилися про страйк.

Краще

Схоже на те, що завтра вранці вчителі вийдуть на страйк.

Цифри

14 лютого 92 людини загинуло внаслідок аварії тримісячного А-320, що намагався приземлитися в індійському місті Бангалор.

Незважаючи на своє драматичне наповнення, це речення з газетної статті навряд чи утримає нашу увагу. Його недолік полягає у надмірній кількості цифр. Людське око ще якось може простежувати весь цей ланцюжок інформації. А навіть якщо не зможе, то читач у будь-який час може повернутися до початку речення, щоб перечитати його ще раз. Але вухам буде складно і нудно слухати текст із такою кількістю цифр.

Знадобиться деякий час, щоб з'ясувати, як давно було 14 лютого. Ще секунда піде на те, щоб зрозуміти, що тримісячний літак був, по суті, новим. І переважній більшості з нас доведеться серйозно напружити мозок, щоб уявити, що таке «А-320». Цих моментів вистачить для того, щоб слухач загубив думку і пропустив кілька важливих фактів, а отже, і суть всієї історії.

Цифри можуть бути такими ж важливими, як і решта фактів, і деталі, які вони позначають, потребують ретельного відбору. У розділі 1 розглядалися правила написання цифр у тексті. Даний же розділ присвячено питанню доцільності використання цифр у тексті. Цифри завдають набагато менше клопоту, якщо вони подаються у тексті рядка, що біжить внизу екрана.

Уникайте цифр. Це головне правило. Чим менше чисел у сюжеті, тим краще.

Та ключові цифри треба залишити. Слухачі мають знати, чи збільшено розмір бюджету, а також суму, яку викрали в банку. Однак більшість сюжетів оперують цифрами, які, хоч і є цікавими, але не є необхідними. Їх варто викреслити з тексту. Важливо зазначити, наскільки збільшиться бюджет на наступний рік, та не обов'язково згадувати точний розмір минулорічного бюджету. Можна сказати, що це була п'ята крадіжка за цей місяць, та не варто згадувати, скільки крадіжок було у попередні місяці.

Небажано

Запропонований бюджет на 2006-2007 фінансовий рік передбачає 2,5 мільйона доларів на зменшення податкового тиску для 250 тисяч власників нерухомості.

Краще

У запропонованому бюджеті виділено 2,5 мільйона доларів на зменшення податків.

Наступне повідомлення про вбивство у в'язниці вийшло в ефір на одній із головних радіостанцій Нью-Йорка:

Поліція повідомляє, що Артур Гомес, зі 145-ї авеню⁴, якому наступного тижня мало виповнитися 17, був застрелений близько дев'ятої години минулого вечора у міській в'язниці. Його було засуджено за крадіжку 2 тисяч 500 доларів 27 вересня.

Слухачі нізащо не зможуть вловити цей числовий ланцюжок. Яке ж рішення? Просто викресліть більшість із них:

Поліція повідомляє, що Артур Гомес з 145-ї авеню був застрелений минулого вечора у в'язниці. Гомеса було засуджено за крадіжку. Наступного тижня йому мало виповнитися 17 років.

Інший приклад — історія про рекордний мистецький аукціон невід'ємно має бути пов'язана з цифрами: кількість проданих лотів, ціни на окремі картини, сума, виручена за торги, попередній рекорд тощо. Однак секрет написання подібної історії полягає в тому, щоб уникнути більшості з цих цифр. Наприклад, можна обмежитися лише двома:

⁴ Ім'я і назву вулиці було змінено.

Чергову порцію картин з приватної колекції Роберта ван Хірша було продано у Лондоні минулого вечора. Загальна виручка цього рекордного аукціону становила 28 з половиною мільйонів доларів. У колекції залишилися картини ще для одного аукціону.

ABC

Округляйте. Якщо цифру все ж таки необхідно використати, її слід зробити максимально легкою для сприйняття. *Майже півмільйона* сприймається легше, ніж *496 тисяч 578*. *Більше, ніж удвічі* звучить зрозуміліше, ніж *на 12 цілих і 25 сотих секунди*.

Інколи в новинах можна пожертвувати точністю, замінивши числа словами *близько* чи *майже*. Це потрібно для того, щоб не обтяжувати ефір довгими і складними цифрами. Якщо суть історії від цього не зміниться, краще округлити дрібні числа до цілих.

Погано

Цей план обійдеться в одну цілу і 5-8 десятих мільйона доларів.

Краще

Цей план обійдеться майже у півтора мільйона доларів.

Погано

Зараз робітники заробляють 18 тисяч 985 доларів на рік.

Краще

Зараз робітники заробляють майже дев'ятнадцять тисяч доларів на рік.

Водночас, заокруглюючи числа, не можна допустити викривлення даних. Заокруглення має бути точним і достовірним. Слова *більше ніж*, *менше ніж* та *майже* мають конкретні значення. Не можна казати, що *18 тисяч 500* — це *майже 20 тисяч* або *близько 20 тисяч*. Так само не можна опускати слово *близько* і казати *один мільйон*, коли насправді йдеться про *близько одного мільйона*.

Зробіть їх реальними. Цифри сприйматимуть набагато легше, якщо їх наблизити до слухача.

Якщо в сюжеті за 2006 рік йдеться про 2007 рік, слухачам буде легше зорієнтуватися, якщо автор скаже *наступного року*, а не у 2007 році. Це правило можна застосувати до більшості дат: 2005 рік можна замінити *минулого року*, а 1996 — на *десять років тому*, 6 листопада можна перефразувати як *на початку цього місяця*, якщо йдеться насправді про початок цього місяця.

Великі грошові суми також можна трансформувати у зрозуміліші назви. Наприклад, замість 2,8 мільярда доларів краще сказати: *близько десяти доларів на кожного жителя Сполучених Штатів*; фразу *ціна на автомобілі «General Motors» зростає на 0,4 відсотка* краще замінити на *майже на 100 доларів більше за середній автомобіль «General Motors»*.

У сюжетах про вибори краще вказувати відсотки, аніж кількість голосів.

Погано

Губернатор отримав 315 тисяч голосів, а його опонент — 220 тисяч.

Краще

Губернатор отримав 59 відсотків голосів.

Співвідношення — це ще один корисний прийом, що допомагає зробити числа «привітнішими»: *більше, ніж удвічі, одна третина голосів*.

Результати опитувань, що зустрічаються в сюжетах, на перший погляд потребують цифр. І вам як відповідальному журналістові треба не лише вказати числову перевагу тієї чи іншої ідеї, а й згадати про погрішність вибірки (див.: Розділ 11. Висвітлення). На думку колишнього національного кореспондента CBS Річарда Трекланда, ідея полягає в тому, щоб

використовувати якомога менше цифр: «Якщо ви закидаєте людей великою кількістю чисел, це їм ніяк не допоможе; замість цього надайте цим числам сенсу — спробуйте пояснити, що означає число в результатах опитування».

Результати щорічного опитування в Арканзасі показали, що кількість громадян, які вважають освіту найголовнішим завданням штату, зросла вдвічі порівняно з минулим роком.

КРОМ, Арканзас

Ідіоматичні вислови

Ідіоматичні вислови — давні й добрі друзі журналістів. Вони надають текстам тепла і смаку:

Увага південних губернаторів зосереджена на тому, щоб залишити важелі федеральної енергетики за бортом економічних процесів. Це допоможе їм відстояти законопроекти, прийняті влітку на Північному саміті.

Ассошіейтед Пресс

Прокурори і досі не можуть вирішити, чи висувати звинувачення у ненавмисному вбивстві літньому чоловікові, що, по суті, виорав своєю машиною тротуар із натовпом людей.

WPBF-TV, Флорида

12-годинні вчорашні переговори привели до того, що пасьянс проекту нарешті зійшовся.

KLOS, Лос-Анджелес

Проте як і всі давні друзі, ідіоматичні вислови можуть бути занадто фамільярними, а деколи здаватися такими влучними, що ми втрачаємо свою пильність. Журналіста-іноземця можуть збивати з пантелику деякі місцеві фрази, які використовують його колеги у відділі новин: *«залишитися без штанів»*, *«плювати проти вітру»*, *«вставити свої п'ятдесят копійок»*.

Як і решта слів і фраз, ідіоми мають своє особливе значення. Їх треба правильно використовувати і завжди перевіряти їхнє значення.

Неправильно

Актор перебуває у піку своєї кар'єри.

Правильно

Актор перебуває на пікові своєї кар'єри.

Метафори

Усім добре відома метафора «золоті руки». Метафора — це така стилістична фігура, яка наділяє поняття та явища рисами, не властивими їм буквально. Руки насправді не можуть бути зробленими із золота. Коли авторка промов для Білого дому, колишня журналістка CBS Пеггі Нунан назвала появу великої кількості конфліктних настінних плакатів у Китаї «плакатною війною», її слова були використані як метафора. Деякі ідіоми, що згадувалися раніше, за своїм походженням фактично є метафорами. Енергетика не може у прямому значенні опинитися *за бортом*.

Вдалі метафори можуть як прояснити, так і ще більше заплутати текст. Вони є важливими інструментами у написанні принадного тексту — щоправда, за умови, що їх використання контролюється. Дуже важливо не захопитися і не назвати ураган «метеорологічним мастодонтом», як це зробила одна журналістка.

Для успішного використання метафор слід пам'ятати, що кожна з них потребує певною мірою польоту уяви. Важко уявити війну плакатів. Але метафора має змальовувати такий образ, який можна уявити.

Наступне речення було використано спортивним коментатором у сніговий день:
Давайте розчистимо сніг і дістанемося серця події.

Тільки уявіть собі цей процес — розчищення снігу і пошук серця! Таку плутанину називають «змішаною» — поєднанням двох несумісних метафор. Ось ще декілька подібних прикладів:

Кількість фаст-фудів, що зростає, буквально затоплює країну, перетворюючи маленькі ресторани на пустелі.

Картопляний ринок сьогодні вибухнув новою маркою чіпсів.

Одного разу спортивний диктор заявив перед аудиторією «World Series»: «Якщо ви запаєте гумку під ніготь, вам буде дуже боляче».

Отже, метафорам — так, змішаним метафорам — ні.

Кліше

Найпоширенішою проблемою у використанні сталих виразів є те, що значення майже кожного з них уже втратило свою привабливість. З цієї причини вони стають примарами, що переслідують людей, які працюють з мовою. Їх називають кліше.

Кліше — це будь-яка комбінація слів, що використовувалася надто часто. Це фрази, що втратили свою дотепність внаслідок «заїждженості». Коли ми чуємо їх, то зітхаємо і думаємо: «О ні, знову!»

Працюючи критиком на CBS, Мервін Блок наптовхнувся на таке речення:

Їхнє життя тут не було шляхом, устеленим квітами, але вони не впадали у відчай.

«"Шлях, устелений квітами" мабуть, звучав яскраво, коли його використали вперше, проте нині він своє віджив», — пише Блок. Це і є проблема кліше — ми надто багато разів чули їх раніше («впадати у відчай», до речі, також звучить дещо застаріло). Нижче наведено кілька прикладів мовних фігур, які зазвичай змушують редакторів новин хапатися за голову:

дати зелене світло
верхівка айсберга
у світлі дня
плюнути в обличчя
іншої крові
голі факти
лити як з відра
вірте чи ні
грати за правилами
вбачати причину перемоги в
удар по самолюбству
злеті і падіння
йти в ногу з часом
перебуває на стадії розгляду
кинути в біді
раз і назавжди
не найгірший
потерпіти фіаско
певна річ

розставити крапки над «і»
відбутися переляком
саме вчасно
без жодних церемоній
з останніх сил
чорним по білому
засиджуватися за роботою
до пізньої ночі
просто в яблучко
ткнути носом
знову й знову
не кажучи вже про
пройти від А до Я
сильні світу цього
правоохоронні органи
вряди-годи
приперти до стіни
нікуди подітись
кришталево-чистий
брати усі витрати на себе

Якось одного радіожурналіста звільнили за те, що він любляв писати у прогнозі погоди «мокра речовина падатиме з неба», а потім втішав слухачів фразою «у житті кожного трапляються дощі». Навіть така поважна газета, як «Нью-Йорк Таймс», частенько грішить на кліше, хоча навряд чи там когось за це звільняють:

Мао Цзедуну гарантовано місце в історії. Коли писатиметься сага нашого часу, він стане однією з вирішальних фігур...

Кліше роблять текст банальним і примітивним, але не дозволяйте їм відлякувати вас від усіх висловлювань. Не ставтеся до фрази як до кліше лише через те, що вона є відомою і зрозумілою для всіх. Між ними є відмінність: вислови раніше просто кимось використовувалися, кліше ж використовувалися надто часто.

За словами одного ділового експерта... президент своїм рішенням влучив у ціль...

КАКС, Оклахома

Звісно, слухачі вже чули раніше вираз «*потрапити просто у ціль*», але не так часто, як, наприклад, «*потрапити в самісіньке яблучко*». Він все ще актуальний і не перетворився на кліше.

Кліше не завжди є риторичними фігурами. Будь-які слова, що використовуються дуже часто і втрачають через це своє безпосереднє значення, також стають кліше:

певна річ
службова драбина
широкий загал
точка зору
чітко і ясно

Чи не звучать ці кліше зрозуміло й влучно? Більшість із них — так. Це завдяки тому, що вони вдало сформульовані, і ми всі постійно їх чуємо. Та незважаючи на своє влучне значення, вони вже втратили свою колишню силу. Вони вже стали незмінним «напівфабрикатом» у компанії приправ на телевізійному столі. Рейсі Аванс, репортер KTRH із Х'юстона застерігає: «Якщо вислів звучить як кліше, отже він і є кліше. Не чіпайте його».

Журналісти завжди користувалися нагодою, аби поєднати кілька нових слів. Інколи складається враження, що працівники відділів новин просто запрограмовані на штампування таких фраз із регулярними інтервалами:

з ранку до вечора
офіційні джерела
фінансові кола
гостре запитання
присвятити своє життя
жорстка опозиція
на порядку денному
відверта критика
країни третього світу
роздуми на тему
тримати руку на пульсі
бути на стадії розгляду
напруга зростає
час покаже

Деякі журналістські кліше не тільки застаріли, а й взагалі не мають ніякого сенсу:

трагічна пожежа
гола агресія
безглузде вбивство
надійні джерела
невинні жертви

Нібито бувають комічні пожежі, значущі вбивства, винні жертви, вбрана агресія і джерела, яким не варто довіряти, але на які посилаються у новинах.

Як можна уникнути кліше? Популярний кореспондент Лауелл Томас якось склав для свого персоналу список кліше та їхніх альтернативних заміників. Однак через деякий час він помітив, що ці альтернативні вирази почали використовуватися так часто, що також перетворилися на кліше.

Не можна скласти перелік готових фраз. Саме вміння добирати оригінальні слова відповідно до ситуації відрізняє справжнього журналіста від пересічного. Наприклад, Даллас Таунсенд, намагаючись уникнути стандартного «приймати рішення», написав у тексті, що члени журі просто «вирішили» питання.

Є три рекомендації щодо того, як уникнути кліше під час написання тексту:

1. Проявіть свою творчість. В описі міста, яке зазнало масових бомбардувань, зазвичай, можна зустріти такі вирази, як «охоплені панікою жителі», «зруйноване місто», «хаос на вулицях» тощо. Але досвідчений журналіст не використовуватиме подібні кліше, натомість він знайде власні слова.
2. Будьте чесними. Всі і так знають, що бомбардування жахливі. Хіба цього разу вони були не такими? Тож не годуйте слухача загальними фразами, на які вони і так очікують. Текст має описувати деталі кожного окремого випадку.
3. Висловлюйтеся просто. У тексті не повинно бути інтелектуальних чи поетичних прикрас. Чим простіше і зрозуміліше написане речення, тим сильніший воно справляє вплив.

Нижче наведено текст Едварда Р. Марроу, одного з найкращих кореспондентів CBS, про бомбардування Лондона під час Другої світової війни (жодного кліше!):

Минулого вечора, стоячи на Лондонському мосту, ...я побачив червоні спалахи в небі. Можна було подумати, що ця пожежа — звичне явище у воєнний час. Проте як спалахи, так і звуки вибухів, що їм передували, були досить незвичайними.

...Раптом все світло згасло і темрява повністю вкрила місто. Мороз дужчав, і люди почали вкриватися сіном. Різкий пронизливий звук пролунав неподалік. Німецькі бомби наближалися.

...Здається, вибухи бомб не справляють на людей такого сильного враження, яке мали б справляти... усвідомлення небезпеки, смерті та нещастя приходить тільки тоді, коли трапляється інцидент, подія, яку ми змалку асоціюємо з трагедією⁵.

Підсумки

Редактор новин лос-анджелеської студії KNX Джим Зайлаян казав, що досвідчені журналісти, пишучи текст, скоріше «чують» його, аніж просто «бачать». Вони уникають складних чи штучних фраз, які погано сприймаються на слух; натомість вони знаходять живі, прості і влучні слова, які легко і приємно слухати.

Практичні завдання

Перепишіть наведені нижче речення у новинному стилі.

1. Уряд М'янми планує відремонтувати 30 храмів, що є найбільшими з 2-х тисяч 217 історичних будівель, розташованих на території 30 квадратних миль, яку на сім дюймів затопило внаслідок дощів.
2. Міським головою було заявлено, що в центральній частині міста буде проведено реконструкцію та модифікацію для того, аби зробити комерційну територію привабливішою для покупців.
3. Голова Міністерства освіти постановив, що тест із читання, що складають учні 460 тисяч шкіл, може бути вилучений із програми 220 тисяч із них.
4. Низький загальний рейтинг — 32 відсотки — чітко вказує на те, як суспільство ставиться до економічної політики президента. Сімдесят відсотків людей засудили цей аспект його роботи.
5. Поліція вчора прочесала околиці в пошуках двох чоловіків та однієї жінки, які, ймовірно, жили у будинку до пожежі.
6. Представник покійної жінки заявив, що бідолашна зірка, чиє обличчя було повністю спотворено, вочевидь, померла в той момент, коли намагалася силою відкрити двері будівлі.
7. Підприємця Стенлі Арнолда, чиї щедрі внески в інститут вищої освіти добре відомі, звинувачують у махінаціях.
8. 34-річну жінку було вбито грабіжниками під час збройного нападу на Шорехемський національний банк сьогодні вранці.
9. Федеральну програму з надання субсидій тим мешканцям, які живуть у бідності, буде припинено через два роки, що спричинить додаткові труднощі серед бідних жителів країни.
10. Терапевти кажуть, що хірургічні процедури можуть розпочатися цього місяця.
11. Відвертий критик адміністрації, що представляє бідне населення Південного Бронкса, звинувачує авторів нового соціального проекту в нечітких термінах.

⁵ Robert Metz. CBS: Reflections in a Bloodshot Eye.

12. Точно невідомо, чи йтиме сніг, але точно відомо, що сьогодні ввечері будуть якісь опади.
13. Мер сказав, що він негайно хоче представити міську заяву на розгляд федерального уряду ... таким чином, місто зможе кувати залізо, поки воно ще гаряче.
14. На цій території вартість салату для покупців збільшиться на дев'ять цілих і вісім десятих відсотка.
15. Чорні лідери заявляють, що їм не дали увійти до клубу білої країни, але власник клубу ніяк не коментує цей випадок.
16. Вся нація затамувала подих в очікуванні результатів сьогоднішніх виборів — кульмінації надзвичайно багатой на події кампанії.
17. Тренер Боб Баронес каже, що команда займатиме вигідну позицію, якщо зберігатиме свою життєрадісність.
18. Навряд чи ви б захотіли опинитися на Восьмій вулиці та на П'ятій авеню о сьомій п'ятнадцять минулого вечора... Там вибухнула бомба, завдавши тілесних ушкоджень трьом невинним перехожим і забравши життя ще двох.
19. Верховний Суд сьогодні прийняв до розгляду в районного суду справу Джонса проти Анни Арбор із відділу середньої освіти.
20. Очікується, що мер Ендрю сьогодні оголосить привілеї виконавчої влади на судовому засіданні у справі члена міської ради Стенлі Баркера.

Розділ 3. ЗНАЧЕННЯ

«На Сполучені Штати Америки здійснено напад».

Кореспондент CNN Арон Браун назвав ці слова «найсильнішими з усіх, що коли-небудь звучали в телевізійному ефірі». Як і решта журналістів, Браун завжди ретельно обдумує значення слів, які він збирається використати в ефірі. Звісно, ці слова, які пролунали в ранкових новинах 11 вересня 2001 року, він також добре зважив. Чи був це насправді напад? Чи стосувався він усієї країни?

Обидві вежі Всесвітнього торгового центру були знищені. Пентагон зазнав удару. Браун мав достатньо інформації. «Я знаю, що це було», — пише він у своїй книзі «Covering Catastrophe: Broadcast Journalists Report September 11». «Але це були дуже сильні слова, і сприйняти їх було не так вже й легко». Браун чекав. «Для мене самого це зайняло чимало часу — десь із півгодини я вагався, перш ніж вимовити ці слова».

Словесна обережність відіграє у журналістиці надзвичайно важливу роль. У таких випадках невпевненість є цілком зрозумілою, особливо коли доводиться робити подібні висновки. «Не думаю, що раніше хтось говорив щось подібне в телевізійному ефірі», — каже Браун.

* * *

Слова, що використовуються в новинах, мають бути цікавими та легкими для сприйняття, але водночас вони мають бути точними. Саме поєднання цих якостей робить написання новин таким нелегким завданням. Вдалий прийом полягає в тому, щоб писати розмовною мовою, уникаючи при цьому спотворення фактів та фамільярності. Мова — служителька значення; вона має знати своє місце. Якщо слова перешкоджають викладу історії або ж спотворюють її значення, їх не варто використовувати.

Радіо- та тележурналісти не байдужі до значення слів. Вони знають, що *кораблі* більші за *човни*, а *заарештовані* відрізняються від *ув'язнених*. Вони дискутують з приводу того, чи прапори *наполовину підняті*, чи *наполовину спущені*. Вони бачать відмінність між людиною, *особу якої не встановлено*, і людиною, *ім'я якої не називається* (зрештою, вони зазвичай знають усі імена, це лише ми їх не знаємо). Ще вони думають над тим, чи зрозуміло людям те, що *жертва нещасного випадку* означає *загиблу* або *поранену* людину.

Журналісти мають знати, що Вільям Ренквіст обіймає посаду Головного Судді Сполучених Штатів, а не Головного Судді Верховного Суду.

Оплакування наших мовних здібностей вже давно стало звичною справою. Справді, деякі люди говорять не дуже добре. Однак журналісти радіо і телебачення мають бути вищими за масову мовну деградацію.

У повсякденній розмові все це не має такого важливого значення. Ми звикли до мови своїх знайомих, і коли вони неправильно використовують слова, їх все одно розуміють. Але журналісти новин відповідають за інформування всього суспільства, і якщо їм не довірятимуть, їхня робота не матиме сенсу. Неправильне вживання слів, перекручування та перебільшення може бути небезпечним, а в деяких випадках навіть фатальним для новин. Слід поважати значення слів.

Уявіть, що було б, якби мільйонам американцям сказали про те, що на їхню країну напали, якщо насправді цього не було.

ВЛУЧНІСТЬ

Мова — дуже точний інструмент. За допомогою її багатого словникового запасу можна передати найтонші відтінки значення слова. Подумайте лишень, скільки слів ми використовуємо:

крадіжка
злодійство
розкрадання
мародерство
здирництво
напад
викрадення
привласнення
ошукати
грабіж
браконьєрство
пограбування
пљундрування
шантаж
проникнення
вторгнення
піратство
поцупити
обікрасти

Кожне з цих 19 слів дає нам змогу висловити різну думку: *крадіжка* — це невеликий грабіж, а *пограбування* — це коли у вас крадуть усе; *привласнення* ж взагалі стосується фінансової сфери. Специфічне значення кожного слова слід враховувати під час його використання.

Небажано

Жінку було розкрадено по дорозі додому. (Розкрадання стосується великої кількості майна.)

Мародер обчистив його кишені. (Кишені може обчистити кишеньковий злодій, а не мародер).

Грабіж державних коштів членом комітету. (Державні кошти можна привласнити, а не пограбувати.)

Розмова з другом про чоловіка, заарештованого за напад, хоча насправді його взяли за пограбування, не завдасть нікому особливої шкоди. Однак, якщо подібної помилки припуститися на радіо, це може мати серйозні наслідки. Тому журналісти новин повинні точно використовувати ресурси нашої мови.

Використання слів

Образно кажучи, мовні війни точаться між прихильниками розмовного стилю та прибічниками суворих граматичних норм. Перші стверджують, що мова переросла застарілі правила. Зовсім не обов'язково постійно використовувати інфінітив! Можна замінити його іменником. Навіщо використовувати складні дієприслівникові звороти? Чому б не казати просто *а потім*? Усі люди сьогодні саме так і розмовляють. Але прихильники граматики вбачають точність і зрозумілість, не кажучи вже про стиль, саме у дотриманні правил. Вони вважають, що використання дієслів у якості іменників (*пріоритизація*), а також прислівників без дієслів (*нарешити*) є глузуванням над граматичною системою мови.

Журналістам важко пристати на чийсь бік у цій суперечці. Наша манера письма є просто непристойно розмовною, у той час як ми хочемо, щоб вона була точною. Зрештою, Едвін Ньюмен, автор двох популярних книг про засудження ідеї повернення мови у попереднє століття, був журналістом.

Деякі нові граматичні форми ми приймаємо, а від деяких доведеться відмовитися. Словам на кшталт *пріоритизація* не має місця у новинах. Вони є неприродними навіть для розмовного стилю. Але немає шкоди в тому, аби вживати інфінітив — «Конгрес відмовився *розглядати* законопроект» — чи використати замість нього іменник — «Конгресмени відмовилися від *розгляду* законопроекту».

Усім журналістам доводиться обирати між двома варіантами: *трьох людей* чи *трьох осіб*? Якщо ви працюєте у відділі новин, ви не зможете уникнути цього вибору — вам неодмінно доведеться прийняти якесь рішення. Підручник з граматики чітко розрізняє ці поняття: кілька конкретних індивідуумів — це *особи*, а група невідомих — *люди*. Але в повсякденній розмові ми частіше використовуємо слово *люди*. От і вирішуйте — дотримуватися вам граматики чи використати розмовну мову. CBS наполягає на вживанні слова *особи*. Лос-анджелеський KFWB, як і багато інших станцій, використовує слово *люди*. Погано це чи добре, але схоже, що незабаром всі казатимуть *люди*.

Більшість питань щодо використання слів вирішуються досить просто. Існують деякі узгоджені правила використання мови. Порушення цих правил просто ріже слух. Є відмінність між граматичною ліберальністю і неграмотністю. Неграмотні журналісти не затримуються у відділах новин надовго. «Я втомилася грати роль вчительки, — каже Карісса Хоуланд, редактор новин KCWY-TV з Вайомінгу. — Деякі помилки, які мені зустрічаються, свідчать про те, що автор не знає основ граматики — це ж неприпустимо. Мені доводиться сідати із цією людиною за стіл і пояснювати їй, як правильно пишуться прийменники... і все це я пояснюю людині, яка чотири роки провчилася в коледжі».

Ось кілька прикладів недбалого використання мови. І всі ці вислови свого часу прозвучали в ефірі.

Неправильно

Закон було прийнято третиною депутатських голосів.

Правильно

За закон проголосувала третина депутатів.

Закон було прийнято за результатами голосування третини присутніх депутатів.

Неправильно

Сенатор сказав, що місто має великі шанси на отримання контракту.

Правильно

Сенатор сказав, що місто має великі шанси отримати контракт.

Неправильно

Кошти підуть на розбудову сусіднього парку відповідно до результатів трьох опитувань, проведених у цьому районі.

Правильно

Кошти підуть на розбудову сусіднього парку. Таке рішення було прийнято після опитування мешканців району.

Неправильно

Напружена діяльність буде ключовою на цьому тижні в ядерній галузі.

Правильно

Цей тиждень має бути напруженим для ядерної галузі.

Дехто взагалі ненавмисно змушує слухачів сміятися:

Він хоче замінити старі харчові машини новими, більш поживними. Місцевий підліток йшов північним Бродвеєм, коли у нього врізалося авто, за кермом якого сидів інший місцевий чоловік.

Причиною більшості цих «ляпів» є гонитва авторів за враженнями, коли насправді все просто і чітко. Ці помилки навіть важко віднести до якоїсь конкретної граматичної категорії. Оскільки, по суті, кожне слово можна використати неправильно, тому помилок може бути стільки, скільки існує слів. Про правильне використання кожного слова можна дізнатися зі словника чи підручника з граматики. Журналісти не повинні жаліти свій текст, перевіряючи його, інакше текст не жалітиме їх.

Залежні слова

Значення деяких слів залежить від значення інших слів. Це може спричинити деякі проблеми у новинах. Якщо ви вилучите з тексту якесь ключове слово, слухачам може бути складно пригадати, хто такий *він*, де це *там*, і хто є цим *колишнім*.

Колишні й *нинішні* ніколи не повинні використовуватись — ці слова малозрозумілі й надто офіційні. Займенники — *він*, *вона*, *воно*, *вони* тощо — треба сприймати як потенційно малозрозумілі слова, а використовувати тільки тоді, коли точно зрозуміло, на кого вони вказують.

Погано

Він сказав йому, що він житиме лише кілька тижнів.

Краще

Лікар сказав чоловіку, що його батько проживе лише кілька тижнів.

Займенники ніколи не можна використовувати, якщо поряд з ними немає слова, яке вони позначають.

Погано

Мер назвав план катастрофою. Це зменшить кількість учителів у школах, у тому числі й тих, які вже давно обіймали свої посади. Крім того, це збільшить кількість учнів у класах і обмежить факультативні заняття. Він каже, що має намір опротестувати його.

Краще

Мер назвав план катастрофою. Це зменшить кількість учителів у школах, у тому числі й тих, які вже давно обіймали свої посади. Крім того, план збільшить кількість учнів у класах і обмежить факультативні заняття. Мер каже, що має намір опротестувати проект.

У історії, наведеній нижче, ім'я чи опис двох героїв постійно повторюються для того, щоб слухачі розуміли, про кого йдеться. Займенники використано лише п'ять разів.

Вчора у поліцейського офіцера Баєрса був важкий день... Увечері офіцер Баєрс заарештував місцевого чоловіка, який їхав за кермом автомобіля в нетверезому стані і не мав водійського посвідчення. Проблеми почалися тоді, коли офіцер Баєрс готувався провести для чоловіка тест із дихальною трубкою в Рок-Хілл Лоу-центрі. Коли чоловік увійшов до тестової кімнати, його попросили викласти все з кишень і зняти ремінь. Чоловік послухався. Коли ж його попросили пройти в іншу кімнату для обов'язкової процедури обшуку, підозрюваний почав метушитися. Далі було ще гірше. Поліцейські стверджують, що чоловік кілька разів ударив офіцера Баєрса. Вони кажуть, що офіцер також ударив чоловіка у відповідь, зрештою двом іншим поліцейським довелося одягти на чоловіка наручники. Пізніше з'ясувалося, що

трубка була зламана... Тож чоловіка у наручниках відвезли в інший відділок для тесту. Пізніше офіцер Баєрс та його арештант повернулися до лоу-центру для оформлення протоколу. Чоловіку висунули звинувачення у водінні без посвідчення та в нападі на поліцейського офіцера. До речі, поліцейські розповідають, що ув'язнений, перед тим, як його вивели, примудрився ще раз ударити ногою в коліно офіцера, який його заарештував.

WRHI, Південна Кароліна

Займенники — це не лише слова, які виконують функцію певного шифру. В багатьох випадках краще замінити *тут, там і тоді* на слова, які вони позначають.

Погано

Потім він повернувся туди і сховав його.

Краще

Підозрюваний повернувся додому по обіді, щоб захвати пістолет.

Займенники, які використовуються в ефірі, коли слухачі не можуть перечитати речення ще раз, мають бути добре зрозумілими.

Вживання «каже»

Казати — найуживаніше дієслово у новинах, оскільки говоріння є дією, яка найчастіше створює новини.

Журналісти не хочуть постійно писати: «Президент каже... він каже... його опонент каже... президент каже...» Вони шукають альтернативу слову *каже*, і в цьому немає дефіциту — хтось колись нарахував більше трьох сотень. Проте кожне з цих сотень дієслів надає висловлюванню іншого відтінку.

Порівняйте ці вирази та їхні значення:

- мер стверджує (допускається чийсь сумнів)
- мер доповідає (просто подає факти)
- мер заявляє (сильне ствердження)
- мер згадує (серед іншого)
- мер заперечує (непогодження)
- мер припускає (невпевненість)
- мер звинувачує (наступ)
- мер зазначає (коментар)
- мер натякає (не каже про це прямо)
- мер вимагає (із силою закликає до дій)

Усі ці дієслова є синонімами. Кожне з них має власне специфічне значення і може бути неправильно використане.

Неправильно

Міністр доводить, що сьогодні буде день жалоби. («Доводити» можна тільки під час дискусії.)

Законопроект виявляє, що компанії будуть змушені продати свої земельні ділянки. (Законопроект не може нічого виявляти).

Кандидат розповідає, що ця постанова є безглуздою. (Слово «розповідає» занадто слабе для цього контексту.)

Є два способи виправити усі ці речення: один — це знайти більш вдалу заміну слову *каже*, а другий — використати саме дієслово *каже*. Це головний урок цього параграфу. Коли всі інші дієслова спотворюють смисл речення, дієслово *каже* може виявитися влучнішим

завдяки своїй нейтральності і багатозначності. Слово *каже* використовують майже так само часто, як і всі інші дієслова.

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ

Коли ми розповідаємо історію, ми схильні до перебільшення. Незначна бійка легко перетворюється на вуличну битву, оскільки слово «битва» справляє сильніше враження. Перекручення фактів? То й нехай, наші друзі очікують від нас деякої гіперболізації. Гак само під час розмови ми не ніяковіємо від речення: «Цей хлопець заслужив, щоб його побили, — у нього таке бридке обличчя!»

Проте журналісти мають інші обов'язки: зрозуміти і передати інформацію про подію суспільству. Вони несуть соціальну відповідальність. Вони виконують життєво важливу функцію — забезпечувати зв'язок між політиками і звичайними людьми. Будь-яке перекручення фактів у головах людей може мати такі самі серйозні наслідки, які могли б мати порушення нашого зору чи слуху.

У журналістиці *об'єктивність* означає просто неперекручення інформації. Це є робочим визначенням того, що, власне кажучи, називають недосяжним ідеалом. Журналісти мають писати такі слова, які відображають реальність, не прикрашаючи її і не обтяжуючи чиєюсь думкою.

Перебільшення

Наша мова стала досить чванливою. Пожежі не просто серйозні, вони дуже серйозні. Вибори не просто важливі, вони *вирішальні*. Події всі до одної *особливі*, злочини *цинічні*, визволителі *відважні*. Холодні дні — *морозні*, теплі дні — *спекотні*. Такі слова, як *найкращий, найгірший, найгучніший, найбільший, найперший, найостанніший, найгарячіший, найхолодніший* і *лише*, розкидаються направо і наліво так, неначе ми — нація героїв. Але ми не такі, ми — нація *супергероїв*.

Нижче наведено *безпрецедентний* приклад неправильного використання найвищого ступеня у тексті новин каналу CBS:

Протягом завтрашнього дня школи все ще залишатимуться зачиненими, але проблема нестачі природного газу не зникне доти, доки не закінчатся безпрецедентні морози.

Коли Мервін Блок переглянув робочі архіви CBS, він з'ясував, що в інші роки бували й сильніші морози. Холоднеча, про яку йшлося, не була ані *найстрашнішою*, ані *найсильнішою*, ані *найлютішою*, і звісно ж, не була *безпрецедентною*.

Журналістика *хоче* привернути до себе увагу. Унікальні та грандіозні події інтригують слухачів, а сильні слова допомагають акцентувати важливість події. Зрештою, немає нічого непристойного в тому, щоб надати новинам деякого драматизму. Наприклад, ця історія жодним чином не зменшує важливості слів:

Безсумнівно, якое страшна плутанина мала місце між пілотами й диспетчерами ...саме через це непорозуміння ніхто не вижив, оскільки літак було спрямовано в бік гір... Тепер Національний комітет з питань безпеки транспорту проводить слухання, на яких чиновники хочуть переконатися, що такого випадку більше не станеться...

WINS, Нью-Йорк

Звучить драматично, чи не так? Звісно, все це правда. Плутанина стала причиною загибелі людей, і літак врізався у гору. Сильні слова — це дуже добре, але вони мають бути підкріплені фактами.

Проблеми починаються тоді, коли слова випереджають факти; коли 24 аварії під час святкового вікенду перетворюються на «кров на вулицях Джорджії!»; коли магазин, власник

якого збанкрутував, називають «руїною»; коли серію крадіжок трансформують на «жах і небезпеку, що охопили місто»; чи коли повинь у центрі міста описується, як фільм про стихійне лихо.

Слова слід контролювати. Якщо кожна пожежа буде *дуже* серйозною, як же тоді описати насправді сильний вогонь? Якщо ви назвете +25 градусів спекою, то при +35 ви взагалі горітимете і плавитиметеся.

Для журналіста віддалятися від фактів — справжній гріх, а отже, подібне перебільшення можна було б сміливо назвати *найгіршою* помилкою з усіх, яких може припуститися автор новинного сюжету. Але сказати так було б надмірним узагальненням. Це розумне, але помилкове намагання додати яскравості історії про звичайні для святкових днів аварії на дорогах прозвучало в ефірі:

Минулі свята не були вдалимими і безпечними для американців.

Невже це стосувалося всіх американців?

Власна думка

Дуже легко назвати диктатора *лихим*, злочинця — *нікчемним*, дітей — *милими*, нещасний випадок — *трагічним*, а смерть — *нешасною*. Але робота журналіста — подавати факти.

Додаючи до тексту суб'єктивні прикметники, журналіст зменшує свій авторитет об'єктивного оглядача. Крім того, ці, на перший погляд, безпечні означення можуть легко вийти з-під контролю. Легкий перехід від *лихих* диктаторів до *чесних* президентів та *дурних* мерів — все це яскраві приклади суб'єктивних висловлювань. Все це зовсім не означає, що журналісти позбавляються права висловлювати власну думку і не можуть описувати події, які насправді *мають* моральний зміст. Журналісти не повинні *називати* речі своїми іменами, вони мають *показувати*, що ці речі саме так називаються. Якщо вчитель скоїв злочин або стався особливо руйнівний землетрус, має бути достатня кількість фактів, щоби показати аморальність чи трагізм ситуації.

Нижче наведена історія містить твердження про тяжкий злочин, але автор не робить моральних висновків. У цьому випадку факти говорять самі за себе:

Мешканку Чикаго було заарештовано за спробу продати свого онука. Поліцейські кажуть, що 54-річну жінку заарештували минулої ночі в її будинку після того, як вона віддала хлопчика невідомому чоловіку за 5 тисяч доларів.

WBVM, Чикаго

Ось ще один приклад, у якому принизливе слово «шахраї» робить речення суб'єктивним і неприйнятним для ефіру:

Пиво «Coors», що виготовляється у Колорадо, вариться шахраями.

Для того щоб звучати суб'єктивно, слово навіть не має бути емоційним. Подивіться, як у цьому реченні, що також узятє з ефіру, за допомогою звичайних прислівників передається осуд підозрюваного:

Чоловіка було швидко звинувачено у водінні без посвідчення і, відповідно, у нападі на поліцейського.

Подібні передбачувані вислови натякають на те, що вони є очевидними, і тому, відповідно, чоловік був винним.

Одне слово, яке виглядає невинно, може бути дуже згубним — як, наприклад, *лише*.

Неправильно

Податки підвищать лише на три відсотки.

Дозвольте слухачам самим вирішувати, що для них означає три відсотки.

Такі прислівники, як *нарешті* чи *зайвий раз*, також можуть бути проблемними, так само як і характеристики на кшталт *темпераментний*. Замість того, щоб писати «темпераментний кандидат нарешті відповів на запитання», просто подайте факти, як часто кандидат підвищував голос і як довго не давав відповіді.

За винятком випадків, коли текст є рекламним чи редакторським (див.: Розділ 13. Зв'язки з громадськістю), думка автора, оцінки чи припущення ніколи не повинні допускатися у тексті. Єдина власна думка, яка має право на існування у новинах, — це думка тієї людини, про яку йдеться у новинах.

Неправильно

Президент втратив довіру до себе.

Правильно

Сенатор стверджує, що президент втратив довіру до себе.

Неправильно

Ку-Клукс-Клан рішуче налаштований знищити Америку.

Правильно

Уряд вважає, що Ку-Клукс-Клан рішуче налаштований знищити Америку.

Думка героя сюжету може задати ракурс усій історії. Ось приклад сюжету, який розпочинається думкою офіцера поліції:

Представник шерифа округу Сав'єр Дік Одгар назвав це «одним із тих випадків, який змушує вас задуматися про існування Бога». Коли машина Сьюзен Адамс втратила управління на 77-му шосе, місіс Адамс та її півторарічного сина Пола викинуло з автомобіля. Машина, перевернувшись, впала просто на дитину, але через те, що маля впало на купу снігу, автомобіль його не розчавив, а лише занурив глибше в сніг. Місіс Адамс і перехожий викопали дитину зі снігу. Місіс Адамс внаслідок падіння отримала лише незначні ушкодження, але, витягаючи дитину зі снігу, вона сильно порізала об краї побитого авто. Їх обох було госпіталізовано. Лікарі кажуть, що дитина також отримала ушкодження.

WNSM, Вісконсин

Чому героєві сюжету, такому як шериф, дозволяється «задуматися про існування Бога», а журналісту — ні? Тому що герой є безпосереднім учасником подій, а журналіст має залишатися стороннім оповідачем.

Дотримання об'єктивності стає вкрай складною задачею тоді, коли більшість членів суспільства із чимось згодні. У 1950-х *«Нью-Йорк Таймс»* назвав гомосексуалістів небезпечними сексуальними збоченцями. Тоді це звучало прийнятно. Але насправді це було не так. Якою б не була аудиторія слухачів чи глядачів, потрібно завжди дотримуватися правил гри.

Неправильно

І знову намагаються вкрасти наші гроші! Міський голова сьогодні скасував податок на продаж. Влада штату ухвалила рішення скасувати кримінальну відповідальність за вживання марихуани.

І насамкінець, ще один приклад власної думки, яка, на перший погляд, здається проявом звичайної мудрості. Це речення було прочитано Пітером Дженінгсом у вечірніх новинах ABC після того, як колишній іракський лідер Саддам Хусейн був схоплений американськими військовими:

В історії є моменти, коли добро перемагає зло, і це, без сумніву, був один із таких моментів.

У деяких країнах слухачі очікують почути чиясь думку в новинах. Гаразд. Але в більшості країн це не так. Глядачі та слухачі очікують, що диктор подаватиме їм факти і дасть змогу їм самим вирішувати, навіть якщо більшість із них згодна з тим, що є «добро», а що «зло».

Компетентність

Причиною пожежі стали діти, які гралися сірниками у підвалі.

Виголошення таких тверджень в ефірі може бути небезпечним. Як диктор може бути впевненим, що причиною пожежі стали саме діти, і чому слухачі мають йому вірити? Двох дітлахів шойно звинуватили у недбалій поведінці; зрештою, диктор не є пожежним експертом, щоб робити такі припущення. Якщо ж ця історія базувалася на інтерв'ю, то в ній був пожежник, який переклав провину на дітей. Це має бути зрозуміло із написаного тексту. Відповідальну особу має бути визначено:

Пожежник каже, що причиною пожежі стали діти, які гралися сірниками у підвалі.

Існує чотири причини вказувати джерело інформації:

1. Захистити автора. Написання прозорих і чесних текстів передбачає посилання на джерело потенційно суперечливих тверджень. Це захистить автора. Якщо ця теорія належить чиновнику, нехай він і несе відповідальність за неї.

Неправильно

Підозрюваний мав мотив для обох убивств.

Правильно

Поліцейські стверджують, що підозрюваний мав мотиви для обох убивств.

Звісно, це не означає, що журналіст повністю звільняється від відповідальності за свій текст і може посылатися на теорії будь-яких диваків з вулиці. Ні, автор тексту відповідає за надійність своїх джерел, і посилання на них жодним чином не зменшують його відповідальність.

Неправильно

Перехожі кажуть, що підозрюваний мав мотиви для обох убивств.

2. Уникати власних суджень. Все, що має бодай присмак власної думки, має бути підкріплено посиланням.

Неправильно

Вулиці міста більше не можна вважати безпечними.

Правильно

Мер заявив, що вулиці міста більше не можна вважати безпечними.

Таким чином, журналіст захищає свою репутацію незалежного оглядача.

3. Захистити героїв новин. Чи не найголовнішим призначенням посилань є захист людей, які є героями новин, і особливо тих, яких вважають невинними. Тексти, в яких висувуються якісь звинувачення проти підозрюваних чи засуджених, мають бути повністю прозорими й об'єктивними. Чутки про чиясь злочинну поведінку ніколи не можна подавати як факт, доки це не буде визнано судом.

Неправильно

Підозрюваний застрелив його.

Правильно

Підозрюваний нібито застрелив його.

Слово «нібито» виконує цю роботу так легко, що ним часто зловживають. Якщо ви використовуєте його щодо злочинної поведінки, то не варто вживати його у менш серйозному контексті.

Неправильно

Сьогодні ввечері нібито має піти дощ.

«Нібито» — це слово, що саме по собі не розкриває відповідальне джерело. Його слід використовувати лише в тих історіях, де згадуються люди чи документи, на підставі яких робиться та чи інша заява. Можна написати: «Він нібито увійшов до магазину з пістолетом», якщо у попередньому реченні ви скажете: «Згідно з поліцейською заявою, у підозрюваного під час арешту було виявлено заряджений пістолет». Треба завжди повідомляти аудиторію про те, хто (зазвичай це поліція) робить те чи інше твердження. Не забувайте, що існує чимало інших способів послатися на джерело, окрім слова «нібито».

Правильно

Поліцейські стверджують, що підозрюваний застрелив його.

Підозрюваного звинувачують у вбивстві.

Згідно із заявою поліцейських, підозрюваний застрелив його.

Незважаючи на те, що додавання до тексту «нібито» і «поліцейські кажуть» дещо зменшать його категоричність, ними все одно не можна нехтувати — вони захищають права підозрюваного.

Тренера, чия університетська футбольна команда брала участь у двох чемпіонатах, звинувачують у нападі на поліцейського. Рік Аллен⁶ нібито намагався уникнути відповіді на запитання офіцера поліції про порожні пивні пляшки у його машині. Офіцер стверджує, що тренер відштовхнув його мотоцикл, скинувши його з сидіння. За словами патрульних поліцейських, Аллен проїхав ще тридцять миль у напрямку свого будинку, перш ніж його заарештували.

KTRK, Х'юстон

Згідно зі словами слідчого, ні водій мотоциклу, ні його пасажир не мали на головах захисних шоломів.

WRKD, Мен

Двох інших чоловіків звинувачують у зґвалтуванні матері дітей.

KGTV, Сан-Дієго

Підвищення авторитетності. Посилання потрібно використовувати ще й для надання тексту більшої авторитетності. Коли автор хоче показати, що його слова — це не просто домисли радіо- чи тележурналіста, а слова офіційної особи, слід дати посилання на цю особу.

Неправильно

Ці два вбивства жодним чином не були пов'язане одне з одним.

Правильно

Поліцейські стверджують, що ці два вбивства жодним чином не були пов'язані одне з одним.

Ось ще кілька прикладів використання посилань заради авторитетності.

Поліція допускає, що тіла могли бути викинуті на звалище машиною для збору сміття.

WBVM, Чикаго

Спікер земельного бюро Філ Джемнез стверджує, що вчорашня пообідня злива допомогла загасити пожежі.

KREX, Колорадо

⁶ Ім'я було змінено.

Оскільки журналіст не читає думок героїв своїх сюжетів, тож нехай свої думки, почуття і судження вони висловлюють самі.

Погано

Мер Лінкольн Аптон не вірить у те, що незадоволені безробітні становлять більшість.

Краще

Мер Лінкольн Аптон заявив, що не вірить у те, що незадоволені безробітні становлять більшість.

КОА, Денвер

Посилання можна пропустити тільки тоді, коли з їхніх слів і так зрозуміло, що вони належать їм.

Юрист Армії Спасіння сподівається, що у формуванні нового торговельного об'єднання візьме участь Національне управління з питань трудових відносин.

КОА, Денвер

* * *

Більшість фактів, що висвітлюються в новинах, мають джерело, тому використовувати посилання можна було б майже в кожному реченні. Перенасичення посиланнями — «відповідно до заяви місцевих урядовців, сьогодні в парку було проведено фестиваль» — зробило б текст надто педантичним. Факти, які легко перевірити самостійно, — такі події, як арешт, судовий присуд, рахунок, результати голосування, — не потребують посилань.

Погано

Районний депутат стверджує, що кабінети для голосування будуть розташовані у студмістечку, так само, як і минулого року.

Краще

Кабінети для голосування будуть розташовані у студмістечку, так само, як і минулого року.

Неправильно

За свідченнями поліцейських, підозрюваного було заарештовано.

Правильно

Підозрюваного було заарештовано.

Звісно, якщо факт спірний і не до кінця прозорий, посилання треба використати.

Неправильно

Підозрюваного було заарештовано, коли він ніс зброю, якою було скоєно вбивство.

Правильно

Поліцейські кажуть, що підозрюваного було заарештовано, коли він ніс зброю, якою було скоєно вбивство.

Журналісти телебачення і радіо використовують у своїх текстах менше посилань, ніж газетярі. Вони не зазначають джерела тих фактів, які не є спірними чи підозрілими. Часті посилання у тексті можуть перервати хід розповіді у новинах.

Погано

Мер каже, що він проведе прес-конференцію сьогодні по обіді.

Краще

Мер проведе прес-конференцію сьогодні по обіді.

Хоча мер і може мати неофіційну репутацію людини, яка дає марні обіцянки, намір проведення прес-конференції не виглядає підозріло. Отже, потреби робити посилання на джерело інформації в цьому випадку немає.

Погано

Згідно із заявою поліцейських, водій відбувся лише незначними ушкодженнями, а пожежники стверджують, що їм вдалося загасити вогонь.

Краще

Водій відбувся лише незначними ушкодженнями, а пожежникам вдалося загасити вогонь.

WPDM, Нью-Йорк

Речення стають зрозумілішими, якщо посилання стоїть на початку.

Неправильно

Завтра настане кінець світу, згідно із пророцтвом містика з Мохавійської пустелі.

Правильно

Згідно із пророцтвом містика з Мохавійської пустелі, завтра настане кінець світу.

Посилання на джерело готує слухачів до самої заяви; воно говорить їм про те, чия версію вони зараз почують. Їх може збити з пантелику потреба чекати до кінця речення, щоб дізнатися, хто ж це сказав. Коли слухачі знають, хто є джерелом інформації, їм легше її оцінити. Оскільки телевізійні чи радіоновини не можна перечитати, журналістам не можна легковажно ставитися до цієї логічної послідовності: спочатку хто говорить, і лише потім, що він говорить, тобто джерело, а потім слова. Посилання варто ставити на початку речення також для того, щоб легше було читати текст.

Неправильно

Зменшення податків є єдиним шляхом вирішення проблем країни, заявляє представник торгової палати.

Посилання всередині речення також не досить вдале.

Погано

Зменшення податків, як заявляє представник торгової палати, є єдиним шляхом вирішення проблем країни.

Краще

Представник торгової палати заявляє, що зменшення податків є єдиним шляхом вирішення проблем країни.

Підсумки

Журналісти повинні контролювати ситуацію. Не можна допускати, щоб кожна спокуслива фраза з їхньої голови переходила на екран комп'ютера. Всі речення у новинному тексті мають бути ретельно зважені. Чи збігаються їхні значення зі значенням самого сюжету? Чи викладають вони історію прямо, без перебільшень та упередження? Чи підкріплені суперечливі факти посиланнями на джерела?

Практичні завдання

А. Перепишіть речення у стилі новин.

1. Анархія і хаос панують в Іраку... внаслідок вчорашніх бомбардувань.
2. Річка Міссісіпі затопила передмістя Оксфорда, штат Міссісіпі, внаслідок прориву місцевої дамби.

3. Мер і міністр гайнули сьогодні до Вашингтона, хоч у заяві йшлося, що вони не пробудуть там довго.
4. Поліція Кембриджа сьогодні нарешті захопила дванадцятьох підлітків за зберігання наркотиків, але правоохоронці кажуть, що до завтра їм звинувачення не пред'являтимуть.
5. Прем'єр-міністр Англії та президент Франції приїдуть сюди у десятиденне турне після Європейського саміту, а потім знову повернуться туди.
6. Трудовий департамент вимагає, щоб індекс цін на споживчі товари збільшився протягом місяця на один відсоток.
7. Бюро погоди встановило, що цьогорічний День праці був найспекотнішим з 1935 року.
8. В'єтнам, як і очікувалося, звинуватив Китай у порушенні державних кордонів і зазначив, що за це доведеться відповідати.
9. Уряд виділив на громадський транспорт усього 12 відсотків державного бюджету.
10. Сестра жінки зникла минулого тижня за два квартали від школи, її і досі шукають.
11. Мешканці Клівленда незадоволені збільшенням нерухомого податку на два відсотки. Група з 25 людей учора влаштувала акцію протесту перед будівлею мерії.
12. Двоє невинних людей загинули сьогодні під час пожежі, що виникла внаслідок підпалу.
13. Противники абортів продовжили сьогодні свою кампанію терору, влаштувавши сидячі демонстрації перед двома абортаріями.
14. Нью-йоркський слабохарактерний голова не впевнений, чи будівництво гральних казино насправді є вдалою ідеєю.
15. Судовий клерк Джон Х'юстон каже, що засідання у справі вбивства Джері Нолана розпочнеться вранці наступного понеділка.
16. Поліцейські стверджують, що сьогодні вранці перед «Еванстон Утиліті Компані» відбулася антиядерна демонстрація.
17. Кандидат від демократів Джон Лозі балотуватиметься на виборах у Нью-Гемпширі, як заявляє керівник його передвиборчої кампанії.
18. Незалежна партія за минулий рік, імовірно, більше, ніж удвічі, збільшила кількість своїх членів, — стверджує керівник партії Ел Олсен.
19. Страшна Комуністична партія Італії має непогані шанси зайняти чимало крісел на парламентських виборах, що відбудуться цього місяця.
20. Представника Нью-йоркського банку сьогодні було звинувачено у розкраданні банківських коштів. Він обкрадав власний банк, складаючи неправильні звіти.

Б. Всю інформацію щодо наведеної нижче історії отримано у поліції. Перепишіть її, розставляючи необхідні посилання.

Колишнього банківського службовця вчора було звинувачено у пограбуванні Першого національного банку. Більшу частину зниклих 50 тисяч доларів було знайдено у нього вдома. Колишній працівник банку — Пітер Тейлор — був звільнений президентом банку два місяці тому. Вчора Тейлор увійшов до банку із пістолетом у кишені, а вийшов уже із дипломатом, наповненим тисячодоларовими банкнотами. Один із банківських службовців упізнав Тейлора і повідомив про все в поліцію. Тейлора заарештували в нього вдома, на 27-й Мідлендс-авеню сьогодні вдень.

Розділ 4. РЕЧЕННЯ

Коли речення у вашому тексті починають відходити убік, те саме відбувається і з увагою слухачів. Це «заблукале» речення було використано в ефірі:

Комісія з містопланування зібралася сьогодні вдень у мерії і за допомогою таємного голосування вирішила порекомендувати міській раді внести поправку до міської постанови, яка б у винятковому порядку дозволила подавати у ресторанах лікер у зоні С-2.

Слухачі, скоріше за все, загубилися десь між «таємним голосуванням» і «винятковим порядком».

Розміри більшості новинних сюжетів становлять, як правило, один абзац. Деякі автори розбивають свої тексти на абзаци, деякі ж взагалі цим не переймаються. Речення — це головні складові сюжету, тож проявом відповідальності журналіста є дотримання у реченнях зрозумілості й стислості. Характеристикою досвідченого журналіста новин є вміння викладати думку чітко і лаконічно:

Вчителі Хобокена майже дійшли згоди на вчорашніх зборах комітету середньої освіти, проте кілька пунктів і досі залишаються невирішеними. Після двох з половиною годин обговорень було ухвалено попередню угоду, але дискусію буде продовжено. Громада вчителів звинувачує комітет середньої освіти у недотриманні обіцянки звільнити від штрафних санкцій учителів, що страйкують.

WINS, Нью-Йорк

ЗРОЗУМІЛІСТЬ

Х'юджес Руд, колишній репортер та диктор новин CBS та ABC, колись сказав, що прочитавши одного разу в ефірі заплутану історію, йому дуже хотілося перечитати її слухачам удруге — хотілося, але він так цього і не зробив. Слухачі мають лише один шанс зрозуміти сюжет. Це одна з головних відмінностей між електронними та друкованими ЗМІ, де читачі легко можуть перечитати незрозумілі слова ще раз. Навіть якщо вони загублять хід думки, вони мають можливість прочитати абзац з початку.

Водночас новини на радіо чи телебаченні звучать в ефірі лише раз, тож це ставить відповідні вимоги перед журналістами. Всі журналістські тексти мають бути зрозумілими, але тексти радіо- чи теленовин мають бути ще зрозумілішими, щоб слухачі могли сприйняти цю інформацію без повторювання.

Простота

Наступне речення із *«Нью-Йорк Таймс»* могло б стати непоганим тестом для аудіювання:

Після майже 18 місяців труднощів і в'ялих переговорів представники розвинутих і бідних країн сьогодні вранці майже дійшли згоди щодо обмеження міжнародних програм світового розвитку, але глухим кутом у переговорах і досі залишається зростання цін на нафту, яке суттєво заважає розвитку відносин між двома блоками.

З погляду граматики це речення є правильним. Воно має сенс. Проблема в тому, що деяким читачам знадобиться прочитати його кілька разів, перш ніж вони зрозуміють, про що у ньому йдеться. Погляньте, скільки повідомлень містить у собі це речення:

1. Переговори тривали 18 місяців.
2. Вони були складними і просувалися в'яло.
3. У переговорах брали участь представники розвинутих та бідних країн.
4. Сторони майже дійшли згоди щодо обмеження міжнародних програм світового розвитку.

5. Країни зайшли у глухий кут у питанні зростання цін на нафту.
6. Ця проблема заважає розвитку відносин між двома блоками.

Шість повідомлень в одному реченні. Ось чому його доведеться переробити кілька разів, щоб повністю зрозуміти. Речення такого типу ніколи не можна використовувати у телевізійних чи радіоновинах. Головне правило — одне або максимум два повідомлення в одному реченні.

Ось як можна було би переробити це речення:

У проблемних стосунках представників розвинутих та бідних країн намітився певний прогрес. На сьогоднішній зустрічі у Парижі вони підійшли ближче до вирішення проблеми допомоги розвитку бідних країн. Але пропозиція контролю цін на нафту спричинила деякі непорозуміння. Загалом, переговори з цього питання тривають вже майже півтора року.

Ця версія, на відміну від тексту в «Таймс», містить на три речення більше — кожне складається з одного чи двох повідомлень.

Прості речення роблять текст зрозумілим. Журналісти новин повинні шукати прості способи викладу складних повідомлень. Це не означає, що речення мають бути примітивними. Журналісти мають бути достатньо досвідченими, щоб викладати складні й нерідко заплутані думки простою і зрозумілою мовою. Але писати просто не так вже й легко. Ось два правила:

1. Розділяйте. Розбийте складне речення на декілька простих:

Погано

Численні протести громадян проти трансляції фільмів категорії X, які проходили у Нью-Йорку, змусили міських урядовців прийняти постанову про контроль порноіндустрії.

Краще

Уряд Нью-Йорка прийняв постанову про контроль порноіндустрії. До такого рішення урядовців підштовхнули численні акції протесту громадян проти трансляції фільмів категорії X на місцевому телебаченні.

WSYB, Вермонт

Погано

Через страйк бакалійників у Каліфорнії фермери, які вирощують гарбузи і чий цьогорічний врожай оцінюється у 8 мільйонів доларів, побоюються, що їм не вдасться продати більшість своїх гарбузів, що стане для них додатковим жахом Хеллоуїна.

Краще

Вирощувачі гарбузів ризикують отримати додатковий жаклиний подарунок до Хеллоуїна. Фермери бояться, що не зможуть продати більшість свого врожаю через страйк каліфорнійських бакалійників. Загалом, цьогорічний врожай гарбузів оцінюється у 8 мільйонів доларів.

WMEL.com, Флорида

2. Спростуйте. Деякі факти більше заплутують, аніж пояснюють. Для того щоб зберегти речення простим і зрозумілим, треба просто викинути з нього ці безглузді факти. Деталі, які можна використовувати в газеті, — точні деталі звинувачення, передісторія події, опис обставин — в більшості випадків треба викреслювати з речення. Скупе, без зайвих фактів речення краще, ніж обтяжене, але нездатне ефективно донести жодного факту.

Неправильно

Об'єднання працівників транспорту вчора ввечері погодилося продовжити переговори про припинення страйку, який розпочався о шостій ранку і міг би паралізувати щоденний рух двох з половиною мільйонів пасажирів автобусів та метро, порушивши життя всього міста.

Правильно

Водії автобусів та метро більше не страйкують. Об'єднання працівників транспорту вчора ввечері погодилося продовжити переговори.

Вставні слова та уточнення

Газетярі часто переривають речення довгими вставними конструкціями чи уточненнями, як, наприклад, у цій статті з «Нью-Йорк Таймс»:

Посередники, 64-річна Джоана Соумокілкс та 56-річний Йоганн Тон, які є поважними членами моллукської спільноти, сіли на потяг о другій годині за місцевим часом і після трьох годин розмови із викрадачами повідомили, що залишаться з ними на обід.

Вставні конструкції і довгі уточнення зазвичай ускладнюють текст теле- та радіоноvin. Вони утворюють таку громіздку структуру в реченні, за якою слухачі не здатні простежити. Особливо проблемними вони стають тоді, коли містяться всередині речення. Зверніть увагу на відстань між «посередниками» і дієсловами «сіли на поїзд» та «повідомили» у попередньому прикладі. Якби таке речення прозвучало в ефірі, слухачі просто забули б, про кого йдеться в сюжеті.

Ніколи не розділяйте підмет і присудок довгими вставними конструкціями.

Неправильно

Одинадцятий щорічний турнір дрібниць, у якому 48 команд беруть участь у чемпіонаті футболі, змагаючись за можливість вигравірувати свої імена на трофеї, повним ходом проходить у боулдерському таборі.

Правильно

Одинадцятий щорічний турнір дрібниць повним ходом проходить у боулдерському таборі. Сорок вісім команд змагаються у чемпіонаті футболі, борючись за можливість вигравірувати свої імена на трофеї.
КОА, Денвер

Неправильно

На вчорашніх виборах у Черокі рішення, згідно з яким замість п'яťох кандидатів на посаду мера мав обиратися один, було підтримано виборцями.

Правильно

Виборці Черокі вирішили не обирати п'яťох кандидатів на посаду мера. Замість цього вони обиратимуть одного.
WSB, Атланта

Уточнення завдає менше шкоди реченню, коли стоїть на його початку або в кінці:

Неправильно

Підозрюваний, порадившись з двома наданими судом адвокатами, визнав свою провину.

Правильно

Порадившись з двома наданими йому судом адвокатами, підозрюваний визнав свою провину.

Підозрюваний визнав свою провину, після того як порадився з двома наданими йому судом адвокатами.

Проте часто кращим рішенням є подати уточнення у вигляді окремого речення.

Правильно

Підозрюваний проконсультувався з двома адвокатами, наданими йому судом. Після цього він визнав свою провину.

Журналістам слід завжди звертати увагу на відстань між підметом і присудком у реченні і стежити за тим, щоб пояснення на кшталт *коли, поки, який* та вставні конструкції не розривали речення. Надмірна кількість уточнень робить текст незрозумілим. Їх зазвичай має бути не менше одного.

Імена і назви

Незграбна фраза:

Доктор Елвін Вейнберг, директор Інституту енергетичних досліджень Оукридського університету, каже...

Офіційні титули та назви посад рідко використовують у розмовах, тож у новинах ними також не варто зловживати. Ось кілька правил щодо того, як посилатися на людей у новинах:

Неповні імена. Журналісти зазвичай називають лише ім'я та прізвище людини, не згадуючи її ім'я по батькові. Лише в деяких випадках можна вказати повне ім'я людини в сюжеті.

Прізвиська. В англійській мові популярними є прізвиська, що є похідними від імені людини. Їх також можна використовувати в текстах лише у виняткових випадках. Це допустимо, коли формат вашого радіо чи каналу більш розважальний, ніж інформаційний. Ви можете назвати Дженніфер Лопес Джей До, але не варто дівати прізвиська таким особам, як, наприклад, Кондоліза Райз.

Перше згадування імені. Згадуючи ім'я людини вперше, ви маєте чітко ідентифікувати її особу. Зазвичай у такому випадку називають ім'я і прізвище людини, незалежно від того, відома це людина — Арнольд Шварцнегер, Глорія Естефан, Біл Клінтон чи просто випадковий герой новин — Джон Ройс, Мері Стейсон, Антоніо Камарро.

Неправильно

Дизайнер ювелірних виробів Камарро каже, що кинувся навздогін машини після того, як зрозумів, що забув у її салоні свою валізу з матеріалами останньої колекції.

Правильно

Дизайнер ювелірних виробів Антоніо Камарро каже, що кинувся навздогін машини після того, як зрозумів, що забув у її салоні свою валізу з матеріалами останньої колекції.

Ассошіейтед Пресс

Втім, якщо людина добре відома, достатньо вказати її титул і прізвище — президент Буш, колишній президент Клінтон. Але тільки якщо вони відомі.

Погано

Канцлер Німеччини Шрьодер.

Краще

Канцлер Німеччини Герхард Шрьодер.

Імена виконавців, такі як Мадонна, Шакіра, Ашер, Пінк, Шер, є винятками. Згадування у тексті Мадонни Чікконе могло б заплутати слухачів.

Подальше згадування імені. Якщо людину вже представили на початку сюжету, далі можна вказувати лише її прізвище чи звання: «Камарро також зазначив...» чи «Німецький лідер планує...». Використання самого лише імені звучить занадто *невимушено*.

Неправильно

Девід також програв ці вибори.

Правильно

Джонсон також програв ці вибори.

Пропущення імен. Невідомі імена нагадують незрозумілі слова — все це заплутує. Часто для передачі інформації достатньо самого лише титулу чи його опису. Наприклад, у стислому огляді реакції Латинської Америки на запропоновану програму досить сказати так: «Президент Коста-Ріки розкритикував план». Немає потреби згадувати його ім'я. Так само непотрібно вказувати ім'я жертви чи підозрюваного у злочині, що був скоєний в іншому місті. «Було поранено жінку похилого віку» — цього достатньо. Втім, у місцевих історіях імена досить важливі. Слухачі захочуть знати, яку жінку похилого віку було поранено — може, вони її знають.

Титули. Титул Елвіна Вейнберга, згаданого у нижче наведених прикладах, надто довгий і громіздкий для новин. «Директор Інституту енергетичних досліджень Оукридського університету» — цих слів вистачить для того, щоб відволікти від предмета історії навіть найуважнішого слухача.

Довгі титули можна скорочувати. У більшості випадків не слід вказувати звання чи посаду повністю. Слухачам зовсім не обов'язково достеменно знати, як записано посаду Вейнберга на його візитівці. Достатньо буде назвати його просто «місцевим енергетичним експертом», чи «енергетичним експертом місцевого університету», чи навіть просто «фізиком» або «вченим». Який саме із варіантів обрати залежатиме від того, яку роль він відіграє в сюжеті.

Погано

Помічник секретаря Комітету політичних врядувань Марк Гроссман.

Краще

Представник Держдепартаменту Марк Гроссман.

Неправильно

Наглядач Спеціального державного комітету з довготривалого планування технічного та загального авіаційного оснащення аеропортів Томас Вілсон з округу Ориндж.

Правильно

Голова комітету аеропортного планування штату Ориндж.

Слова у титулі треба розставляти так, щоб їх можна було легко прочитати.

Погано

Радник з питань національної безпеки при президенті Кондоліза Райз.

Краще

Радник президента з питань національної безпеки Кондоліза Райз.

Титул на першому місці. Якщо ви вказуєте в одному реченні і титул, і ім'я людини, то ставте титул на перше місце.

Погано

Елвін Вейнберг, місцевий енергетичний експерт, каже...

Краще

Місцевий енергетичний експерт Елвін Вейнберг каже...

Чому? Тому що титул є поясненням імені; він розповідає нам, ким є Вейнберг. Якщо спочатку буде ім'я, то на якусь мить це може заплутати. Крім того, це дає змогу слухачам оцінити компетентність людини. Речення, де титул передує імені, є милозвучнішими.

Погано

Девід Вестін, президент ABC News, також був там.

Краще

Президент ABC News Девід Вестін також був там.

Лапки

Комік Віктор Бордо якимось поєднав в одному зі своїх монологів жест і звук. Щоразу, коли він доходив до вислову в лапках, то промовляв в ефірі «твіст, твіст» і робив особливий жест двома пальцями кожної руки. Однак диктори новин такого не практикують. Вони роблять невеликі паузи для позначення коми, тире чи періоду, а для позначення лапок просто модулюють характерним чином свій голос. Вони б просто не змогли щоразу позначати лапки словами «твіст, твіст».

Така «соромливість» створює в житті журналістів серйозні проблеми. Немає ніякого способу передати слухачам знак лапок вислову урядовця, навіть якщо дуже важливо, щоби слухачі зрозуміли, що це були слова саме чиновника. Лапки втрачають своє значення в ефірі. Вони змушують диктора зробити паузу, якої достатньо, якщо не принципово донести до слухача, що наступні слова є прямою мовою:

Адміністратор вимагав від службовця, щоб той «повиганяв геть усіх присутніх людей!»

KODY, Небраска

Але коли є необхідність зрозуміти, що це пряма мова, тоді простої паузи замало. Ось що дослівно сказав урядовець: «Уся їхня група є купкою корумпованих злодіїв!» Як же краще донести ці слова до слухачів?

Найкращим рішенням у цьому випадку є трансляція аудіо- чи відеозапису, де людина говорить ці слова (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). Проте не завжди такий запис доступний. На телебаченні, якщо вислів є надто важливим, його можна показати на екрані у вигляді тексту. Інакше найпростішим рішенням є перефразування:

Урядовець звинувачує сенатора та його оточення у корупції.

Якщо пряма мова не записана на плівку, її дуже рідко використовують в ефірі. У більшості випадків застосовують перефразування, як, наприклад, наведені нижче слова колишнього клерка Торгового комітету:

Клерк Торгового комітету Стенлі Каспер розповів журналістам, яких збитків зазнають мешканці Чикаго через упровадження нового податку на продаж нерухомості. Сьогодні вранці Каспер скликав прес-конференцію, на якій повідомив, що рівень податку збільшуватиметься поступово.

WBWM, Чикаго

Скіт прийшов до комісії з питанням, чи буде збережено за ним його робоче місце, якщо він відмовиться піти у відставку.

KLWN, Канзас

Іноді чийсь слова, які недоступні у записі, є новиною самі по собі. Цитата може бути контроверсійною, яскравою і показовою. В таких ситуаціях можна зачитувати слова в ефірі як пряму мову, попереджаючи слухачів про те, що зараз прозвучить цитата.

Класичним прикладом, коли перефразування не змогло би передати емоційне навантаження фрази, є слова колишнього президента Річарда Ніксона: «Я не злодюга!» Якщо ці слова перефразувати, вони втратять свою стилістичну привабливість:

Президент заявив, що він не є злочинцем.

Найкращий спосіб виділити пряму мову — це позначити початок фрази словом «цитата», а її завершення — «кінець цитати»:

Президент сказав — цитата — я не злодюга — кінець цитати.

Або:

Президент сказав — цитую — я не злодюга — кінець цитати.

Втім, використовуючи слово «цитата», ми відхилилися від розмовного стилю повідомлення. Щоб цього уникнути, можна використати менш офіційні альтернативи слова «цитата». Вирази, наведені нижче, дадуть зрозуміти слухачам, що зараз вони почують пряму мову:

Вона використала такі слова...

Мер сказав таке...

Як він зазначив...

Кажучи його словами...

За словами президента...

Слова лідера об'єднання були такими...

Цією драматичною фразою...

...який вона назвала...

Таким чином, слова Ніксона можна передати у такий спосіб:

Президент сказав таке... «Я не злодюга!»

Ось ще декілька прикладів:

Як зазначив ректор Північного університету, «якщо ми спрямуємо усі свої сили на цю перемогу, то ми неодмінно її матимемо».

WRBX, Північна Кароліна

Кажучи словами мера, голова Комерційної палати є «професійним базикалом».

WTLB, Нью-Йорк

Військові називають це «розкриттям стратегії», і сьогодні результатом цього розкриття стало 2 сотні поранених і кілька десятків загиблих.

Даян Сав'єр, ABC

Навіть із використанням цих роз'яснювальних фраз застосування прямої мови все одно спричиняє незручності. Пряма мова вимагає, щоб диктор проголошував її у формі діалогу, розмовляючи із кимось іншим.

Диктор, який грає роль диктора

Як зазначив лідер демонстрантів...

Диктор, який грає роль лідера

«Ми на це ні за що не пристанемо!»

Але така рольова гра також може заплутати слухачів. Особливо якщо слова прямої мови зачитуватимуться від першої особи.

Погано

Кажучи словами лідера демонстрантів... «З нас досить!»

Звучить так, ніби це диктор каже, що з нього досить. Перефразування у цьому випадку підійде більше.

Краще

Один з учасників демонстрації закричав, що з нього досить.

Якщо пряма мова складається більше ніж з однієї-двох фраз, вона також стає складною для сприйняття.

Неправильно

Голова об'єднання сказав таке... «Перерва у переговорах не залишила нам альтернативи, підштовхнувши до рішучих дій. Я закликаю всіх наших членів залишатися завтра вдома. Ми страйкуємо! І цей страйк може тривати кілька тижнів».

Використання більшої кількості роз'яснювальних слів до прямої мови є кращим рішенням, але також не ідеальним.

Погано

Голова об'єднання сказав таке... «Перерва у переговорах не залишила нам альтернативи, підштовхнувши до рішучих дій» Потім він додав... «Я закликаю всіх наших членів залишатися завтра вдома. Ми страйкуємо!» І насамкінець він додав ще одне... «Цей страйк може тривати кілька тижнів».

Рішення одне — завжди переводити довгу пряму мову в непряму.

Краще

Голова об'єднання зазначив, що перерва у переговорах не залишила робітникам альтернативи, підштовхнувши їх до рішучих дій. Він закликав усіх залишатися завтра вдома. Лідер страйкарів каже, що ця акція може тривати кілька тижнів.

Було б корисно, якби комп'ютери у відділах новин виділяли лапки у тексті червоним кольором. Використання лапок у новинах є настільки невдалим, що журналіст повинен завжди намагатися уникати їх. Використовуйте пряму мову лише у винятках, тоді, коли вона звучить органічно. На телебаченні та в Інтернеті пряму мову можна подати у вигляді тексту на екрані. В усіх інших випадках перефразуйте.

Погано

Слова депутата були такими... «Я вирішив узяти участь у виборах».

Краще

Депутат сказав, що збирається взяти участь у виборах.

СТИСЛИСТЬ

Текст має бути не лише зрозумілим, а й складатися з коротких речень.

Спочатку Бог створив небо і землю. Земля ж не мала форми і була порожньою; і пільма стояла над безоднею. І Дух Божий носився над водою. І сказав Бог: нехай буде світло. І стало світло.

У цьому біблійному абзаці немає жодного зайвого слова, жодного незв'язного речення. Новинні сюжети не повинні наслідувати рядки з Книги Буття, але мають бути максимально наближені до такої чіткості й лаконічності.

Ми вже говорили про те, що довгі речення складно сприймати на слух, але вони мають ще й інші вади: надмірна кількість слів забирає багато часу, а довгі речення складно читати в ефірі. Спробуйте прочитати вголос це речення, яке Мервін Блок віднайшов на CBS:

Представник Говарда Х'югеса сьогодні має намір заявити, що оператор газової станції штату Юта, відбитки пальців якого були знайдені на конверті, в якому містився заповіт, згідно з яким Мелвін Думмар мав отримати посаду майора, змінив текст заповіту на користь свого племінника, ім'я якого в оригінальному заповіті не згадувалося.

Для того щоб таке прочитати, диктору потрібно мати богатирські легені або робити паузу посередині речення, щоб набрати повітря. Крім того, це речення надто заплутане. Воно настільки неприємне, що жоден слухач його не зрозуміє.

Якої ж довжини мають бути речення у новинах? Це залежить від того, скільки пауз є у тексті і наскільки розвинені легені у диктора. Більшість журналістів вважають, що речення, розтягнуте більше, ніж на два чи максимум три рядки, створює проблеми. Таке речення буде складно як прочитати, так і зрозуміти.

Паузи

Різні диктори мають різний об'єм легенів, але всім їм необхідно колись дихати. Тож читаючи текст, у якому замало пауз, диктор або робитиме ці паузи у непотрібних місцях, або ж просто посиніє. Ось що може трапитися, якщо у тексті не передбачити пауз для дихання:

Сьогодні вранці під проливним дощем відбулася церемонія закладення наріжного каменя будівлі нового (пауза) театру, зведенням якого займається Державна спілка драми та мистецтва, створена торік (пауза) при Адміністрації президента.

Такі недоречні паузи перешкоджають вільному потоку слів у реченні, тим самим заплутуючи його.

Більшості дикторів потрібно вдихати повітря приблизно через кожні сім-вісім слів. Якщо речення саме такого розміру, знаком для вдихання повітря автоматично стає кома чи знак питання, що стоїть у кінці речення. Якщо ж воно довше, ніж потрібно, розділіть його комами чи тире в тих місцях, де диктор може зробити паузу. Тоді ви можете бути спокійними, що диктор не вдихатиме повітря посеред фрази.

У наступному уривку немає шматків, довгих за 8 слів, що дає можливість дикторові спокійно дихати:

Як це могло статися? Просто тут у Вірджинії? Саме так думає Руперт Вільямсом... Вільямсом знайшов відбитки стопи на своїй полуничній грядці у Денвіді... Відбитки були довжиною 55 см. Місцевий шериф вважає, що це чийсь пустощі... Вільямсом каже, що один із його сусідів такий наляканий, що не може спати вночі. Снігову людину бачили в багатьох частинах світу... В різних місцях його називають Біг Футом, Йеті, а в Арканзасі — Болотним Монстром. Тож цілком можливо, що це був черговий представник даного виду, припускає Руперт Вільямсом.

WROV, Вірджинія

Зверніть увагу, як чітко розставлено паузи в наступній історії. Диктору ніколи не доводиться читати більше, ніж вісім слів за один раз:

Ще одна трагедія, причиною якої стало паління в ліжку... Цього разу жертвою стала 75-річна жінка... Пожежникам вдалося витягти з вогню 85-річного чоловіка загиблої Едіт Морді... Його було госпіталізовано з діагнозом отруєння димом... але саму жінку врятувати не вдалося... Осередком вогню стало ліжко на першому поверсі двоповерхового будинку по вулиці Аутспрінг'.

WINS, Нью-Йорк

Далеко не всі новини такі стислі, але, збільшуючи кількість слів у реченні, завжди пам'ятайте про диктора, об'єм легенів якого не збільшується разом із реченням.

Суть

Журналістам новин не потрібно нагадувати про те, щоб вони говорили по суті; вони самі мають це знати. Речення мають задавати найкоротший напрям до смислу історії.

Вище вже згадувалося про необхідність розділяти речення і пропускати неважливі факти. Але зараз ми розглянемо інший метод підтримувати речення у формі — збереження слів.

Деякі лінгвісти стверджують, що менше 50 відсотків слів із нашого щоденного вжитку насправді передають якесь значення. Решта ж, за їхніми словами, мають лише стилістичну та узгоджувальну функцію. Метою журналістів новин має бути збільшення кількості ключових слів настільки, наскільки це можливо.

Неправильно

Близько 30 різних штатів, які внесли у свої конституції поправки, що дозволяють відкликати з посади обраних посадових осіб, провели місцеві референдуми. Індіана є одним із тих штатів, які не мають такої поправки у своїй конституції.

Правильно

Близько 30 штатів, що мають відповідні поправки у конституціях, провели місцеві референдуми. В Індіані референдуму не було.

WNAP, Індіана

Наступна фраза з ефіру сімома словами передає те, що можна було б сказати всього чотирма:

Ціни на приватне житло і далі зростають...

Усі слова, які не розкривають суть речення, потрібно вилучати. Є ще група слів, які утворюють цілі конструкції у реченнях. Зазвичай вони збивають хід думки у тексті.

Описові конструкції. Ці слова передають суть речення не прямо, а обхідним шляхом, оскільки самі по собі вони не мають точного значення. Наприклад, слово «втягнений» натякає на деякий зв'язок, але не пояснює його самостійно — для цього поряд із ним треба поставити ще якесь слово.

Неправильно

Вони були втягнені у спробу скинути його з посади.

Правильно

Вони спробували скинути його з посади.

«Втягнений» часто виступає невизначеним заміником зрозумілішого слова. Це неоднозначне речення, використане в ефірі, є яскравим прикладом даної проблеми:

Його поклали до місцевої лікарні для лікування пошкоджень голови та обличчя, які він отримав після того, як його автомобіль опинився втягненим в аварію з іншою машиною...

Ось ще кілька прикладів описових слів та конструкцій:

Погано

Швидкісна автострада зараз переживає зупинку руху.

Краще

На швидкісній автостраді затор.

Погано

Ці гроші становлять чверть необхідної суми.

Краще

Це чверть потрібної суми.

Погано

Він досяг успіху в здійсненні втечі.

Краще

Він утік.

Погано

Законопроект буде скасовано через опозиційне ставлення одного з членів уряду.

Краще

Один із членів уряду скасував законопроект.

Погано

Це була перша пропозиція, яка стосувалася медичного центру.

Краще

Це була перша пропозиція щодо медичного центру.

Багатослівність. Перебільшення також обтяжує речення зайвими словами. Недостатньо сказати «видати платівку»; людям неодмінно треба сказати «видати *нову* платівку», ніби можна видати стару платівку. Таким чином сюрпризи стають *несподіваними* сюрпризами, наче ви настільки проникливі, що здатні передбачити всі сюрпризи.

Мервін Блок взяв це речення з архівів телеканалу CBS:

Чотири тонни піротехнічних виробів освітлювали небо навколо меморіалу Джорджа Вашингтона цілих тридцять хвилин.

Хіба бувають нецілих 30 хвилин? У своїх статтях Блок також критикує журналістів CBS за вислів «правдиві факти» (журналіст, який допускає, що факти можуть бути неправдивими, може бути небезпечним), «шкіряна галантерея» («галантерея» і так говорить сама за себе) і «людська істота» (достатньо сказати «людина»). Крім того, Блок протестує проти наступного речення, яке було використано на CBS для того, щоб описати скуті кригою човни на річці:

Човни буквально не могли рухатися.

«Якщо вони не можуть рухатися, отже, вони не можуть рухатися, — пише Блок, — "буквально" просто збільшує кількість слів у реченні».

Надмірна кількість слів спотворює текст і забирає зайвий час в ефірі. Погляньте на всі ці словосполучення, які наполовину складаються із зайвих слів:

надмірно перебільшувати

повне знищення

повністю зруйнувати

особисті відчуття

головна згода

коротка хвилинка

досить сумний

щира правда

остаточний висновок

повна солідарність

повна зупинка

сувора заборона

Очевидні прикметники чи прислівники — не єдиний вид багатослівності. Часто ми впевнені, що слова додають додаткового смислу фактам, коли насправді вони просто крадуть час. Наприклад, фраза «цих націй латиноамериканців» спокійно може обійтися без «цих націй».

Зайві фрази. У нашій мові існує багато висловів, які використовують цілу групу слів замість одного. Журналісти повинні уникати їх.

Марнослів'я — Стислість

розпочинати дії — діяти

йти на ризик — ризикувати

у тому випадку, якщо — якщо

у недалекому майбутньому — незабаром

відповідно до фактів, що — тому що

вирішити прийняти рішення — вирішити

отримали можливість — змогли

саме в цей момент — зараз

Бувають випадки, коли хочеться уточнити якийсь момент, використавши довший вислів. Стислість — не єдина ціль, довша фраза може розширити хід думки у реченні або ж допомогти передати його суть. Але важливо не використовувати ці вислови бездумно. Спочатку спробуйте висловити думку лаконічно, а вже потім пишть усі ці вирази.

Граматика. Це твердження звучить лаконічно:

Ніяких абортаріїв у Мельбурні.

WMEL, Флорида

Але хіба це можна назвати реченням? У ньому навіть немає дієслова. Як би там не було, такі стенографічні конструкції часто зустрічаються в новинах, як у підводках до сюжетів, так і в самих сюжетах (див.: Розділ 12. Інформаційні випуски):

Деякі суперечки на вчорашньому засіданні міської ради.

WADA, Північна Кароліна

І нарешті, сьогоднішня гра Рамс — чимале випробування для хворих на рак.

KTVI, Міссурі

Двоє загиблих у дорожньо-транспортній пригоді.

KWTH, Техас

Ще одне збройне пограбування за цю годину.

WKVT, Вермонт

Журналісти новин роблять вибір на користь порушення граматичних правил і використовують ці технічно незавершені речення, тому що вони містять мінімум слів, і їхня чітка ритмічність надає реченню сили, як у наступному сюжеті про важливі історичні події у Москві:

На вулицях танки... Нічні постріли... Радянські політики стали учасниками державного перевороту, спрямованого проти президента Горбачова. Наразі становище Радянського Союзу залишається невизначеним...

Пітер Дженнінгс, ABC

Початківці мають схильність зловживати цим стилем. Одне чи два неповні речення можуть оживити сюжет, але ціла історія, написана у такій манері, може просто задурити слухачам чи глядачам голову. Крім того, часто подібні речення є складними для розуміння. Ось який приклад знайшов у новинах ABC журналіст Мартін Мезер:

Мет Деймон, Кім Бесінжер, Самюель Ел Джексон. Нові обличчя в антивоєнному русі. Близько сотні відомих людей підписали листа до президента Джорджа Буша, висловивши свій протест щодо війни в Іраку.

Як зазначає Лінн Вулі з KRLD (Даллас): «Зовсім непогано мати в реченні іменник, дієслово і решту частин мови — все це й досі актуально». Деякі редактори взагалі не сприймають ніяких компромісів у питаннях граматики, але більшість час від часу їх допускає, якщо результатом є зрозумілий і розмовний стиль викладу.

Початківці часто надмірно гіперболізують цей стиль викладу, внаслідок чого їхні речення стають схожими на газетні заголовки.

Неправильно

Прохання представників інтелігенції про звільнення китайських дисидентів... Тиша зі сторони уряду.

Це речення настільки компактне, що його вже навіть не можна назвати розмовним. Навіть якщо речення неповне, воно все одно має містити ідею і бути зрозумілим.

Неправильно

Вчорашнє рішення про збільшення зарплатні на чотири відсотки поліцейським, пожежникам та працівникам міських служб.

Правильно

Вчора ввечері було прийнято рішення підвищити на чотири відсотки зарплатню поліцейським, пожежникам та працівникам міських служб.

WAZY, Індіана

Інша небезпека полягає в тому, що журналісти схильні порушувати граматичні канони, аби тим самим помститися своїм університетським викладачам, які змушували їх ці правила вивчати.

Неграмотне використання мови є неприпустимим у новинах. Ось приклади таких речень, що потрапили до ефіру:

Пацієнт лежав на протязі довгого часу в міській клініці. Кандидат зазначив, що доведеться вжити засобів для збереження культурної спадщини району.

Мережу кінотеатрів «Сінема X» звинувачують у насильницьких фільмах.

Урок? Вивчайте мову. Граматику можна вивчати й після університету. Якщо у вас із цим проблеми, дістаньте підручник і зробіть його своєю настільною книгою. Зловживання граматичною свободою може призвести до незрозумілих речень і плутанини.

Підсумки

Письменник-романіст Ісаак Башевіс Зінгер якось сказав, що корзина для сміття є кращим другом письменника. Журналісти не завжди мають час на те, щоб м'яти сторінки із написаним текстом (надто коли вони набирають текст на комп'ютері) і починати його знову, але у своїх спробах знайти вдале речення вони також відкидають непотрібні слова та незграбні вирази. У новинах речення мають бути чистими, правильними і відшліфованими до такого стану, в якому вони здатні розкривати свою суть.

Практичні завдання

Перепишіть речення у новинному стилі:

1. Прем'єр-міністр Ізраїлю заявив сьогодні, що якщо арабський уряд погодиться на формування Західного банку, а Сектор Газа, відповідно до запропонованого автономного плану, буде проголошено частиною Палестини, його члени будуть негайно заарештовані й повернені назад ізраїльськими військовими.

2. Виборці штату вирішать, чи схвалювати пропозицію, яка могла б внести суттєві зміни до існуючої податкової політики.
3. Внесок кампанії Роланда Савоя на користь членів комісії державного сенату, яка останні сім тижнів підтримувала його призначення на посаду комісара виправних закладів, сьогодні поставив його й без того проблемне призначення під загрозу.
4. У відповідь на атаки та критику з боку адміністрації нафтова промисловість сьогодні наполягає, що її прибутки не є надмірними.
5. Мер поїхав до Вашингтона з метою опротестувати пропозицію і сказати комітетові: «Нам анітрохи не подобається ця ідея».
6. Джон Старк, сенатор-демократ із Вісконсину, каже, що перш ніж по обіді наступного понеділка представляти свій законопроект щодо зниження податків у залі Палати представників, він матиме приватну консультацію із лідерами республіканської партії.
7. Управління Федерального резерву зменшило відсоткову ставку розвитку підтримки економіки.
8. Франція заявляє, що співпрацюватиме з іншими європейськими країнами в «економічній, культурній та освітній галузях», але «у військовій — ні».
9. Він розпочав проведення програми для громадян похилого віку, щоб покращити і підняти рівень їхнього життя.
10. Автовиробники кажуть, що прибутки не надто великі.
11. П'ятнадцятирічний хлопець, який навчався на другому курсі Оукридського університету, розповів, що більшу частину свого часу він витратив на підготовку до змагань випускників, які мають відбутися у наступні вихідні.
12. Рішення сформувати сенат є поступкою у відповідь на критику короля, але поки що невідомо, як саме обиратиметься сенат, щоб до його складу ввійшли представники багатьох груп, які представляють опозицію країни.
13. Джейн Роуз, молодший член Державної енергетичної комісії, вимагає припинення будівництва ядерних реакторів.
14. Асистент комісара Управління соціальних служб та фінансової підтримки Ерік Фолк стверджує, що рівень соціального забезпечення зростає.
15. Джейн Адамсон, член міського управління Рідждейла протягом останніх 13 років, стверджує, що не висуватиме свою кандидатуру на виборах.
16. Кажучи словами провідного експерта з питань передачі інформації Генрі Гріна: «Телебачення — це нова індустріально-корпоративна релігія... що охоплює розум сьогоднішньої молоді та створює ціле покоління людей, охоплених насиллям».
17. Пожежний департамент стверджує, що серйозність пожежі у ламстонському універмазі, що сталася в середу і внаслідок якої загинули четверо продавців і ще двоє пожежників, свідчить про несправність системи водорозпилення на п'ятому поверсі магазину.
18. Надзвичайно серйозне зіткнення двох легкових автомобілів та трьох вантажівок на 61 шосе стала причиною смерті шістьох людей і поранення ще двох.
19. Міський голова знову, вже втретє, відмовився приймати шкільний бюджет на цей рік, намагаючись втримати ціни.
20. Кулі терориста вбили сьогодні в Італії двох людей: Анжелу Ломбарді, 15-річну студентку коледжу, та Джіаніні Морді, 23-річну працівницю фабрики у Турині.

21. Колишній мер Артур Дорф відкликав свої звинувачення проти міністра Девіза Чока, прокоментувавши, що це було спричинене його особистими проблемами з алкоголізмом.

Розділ 5. ПІДВОДКИ

Підводкою у новинному тексті називається одне або два речення, що розпочинають сюжет:

Командир Міжнародної космічної станції НЕ стоятиме поруч зі своєю нареченою на весільному обряді наступного місяця — в цей час він перебуватиме на орбіті на відстані 240 миль від Землі. Під час першого у світі космічного весілля російський космонавт Юрій Маленченко даватиме свої обітниці по телефону. Наречений каже, що не хоче зволікати з весіллям і чекати повернення свого корабля на Землю.

WTOP-AM, Вашингтон

Підводка не відокремлюється від решти сюжету — слухачі навіть не знають, що вони слухають підводку. Написання вдалої підводки є запорукою вдалого сюжету.

Теле- та радіоісторії такі короткі, що з самого початку мають бути цікавими. Дуже важливо захопити увагу аудиторії з першого ж речення. Своє найкраще речення журналісти виносять на початок:

Інфляція, здається, зачепила вже всіх, навіть тих, хто продає і вживає героїн. Агент федерального відділення боротьби з наркотиками повідомляє, що ціни на одну унцію героїну на чорному ринку збільшились від 600 до 900 доларів.

WARU, Індіана

Як і решта речень, підводка має відповідати правилам написання новин, про які йшлося у попередніх розділах. Але, оскільки на перше речення покладається більша відповідальність, воно має відповідати додатковим стандартам.

У цьому розділі розглядається функція підводок у новинних сюжетах, а також особливості їх написання.

ІНТРИГА

Новини потребують уваги. Підводка має її привернути. Слухачі їдуть в машині або готують обід. Глядачі розмовляють із друзями чи відпочивають, розлігшись на дивані. Кілька років тому один журналіст запропонував внести кілька технічних прийомів у поважний формат «Нью-Йорк Таймс». Як краще пробитися крізь вуличний шум, мрії, втому чи балаканину, щоб донести свою історію до вух людей? Найоптимальнішим було б одразу подати факти:

З 7 вересня «Нью-Йорк Таймс» виходитиме не на восьми колонках, а на шести.

Та чи втримає це увагу? Навряд. Окрім відомої назви «Нью-Йорк Таймс», все інше у цьому повідомленні є звичайною купою фактів. Потрібно щось таке, що зробить історію цікавішою — підводка, яка відкриє завісу на найцікавіші моменти історії. Ось приклад такої підводки:

«Нью-Йорк Таймс» змінить зовнішність.

WOR, Нью-Йорк

Головний факт і досі тут присутній, але до нього додалася тінь іронії: «Нью-Йорк Таймс» експериментує зі своїм зовнішнім виглядом.

Для того щоб інтригувати, підводка не має бути розумною, а просто без зайвих прикрас подавати подію:

Загублено місячну дитину.

WBLG, Кентуккі

У Нью-Йорку трапилася найгірша підземна аварія за всю історію міста.

Тед Коппел, ABC

Підводка — це «гачок». Вона може бути привабливою, може бути відвертою, але в будь-якому випадку вона має бути гострою, доречною і виконувати функцію приманки.

Актуальність

Найкращий шлях привернути увагу — це почати історію з найважливішої і найактуальнішої деталі. Саме ці деталі і визначають важливість новини.

Журналісти повинні на кожному етапі своєї роботи визначати важливість і актуальність своїх історій. Вони мають вирішувати, які питання ставити на прес-конференції, які факти включати в сюжет, який аспект сюжету використати в підводці, які синхрони випустити в ефір і, зрештою, які історії обирати для новин.

Багато журналістів вважають, що такий вибір є винятково справою досвіду, і тому цього неможливо навчитися. Але здатність вирішувати, що важливо для новин, насправді є лише питанням здорового глузду плюс знання останніх подій і основних засад журналістики. Може, здорового глузду і не можна навчитися, але здатність концентруватися і думати може допомогти людям робити розумні висновки. Що ж стосується останніх подій, то вивчити їх досить легко: підручниками тут виступають газети, журнали та електронні медіа. Та й визначення важливих і актуальних історій також можна навчитися. Вибір новини — це композиція з букета основних правил, які навіть журналісти-початківці знають настільки добре, що їх не варто згадувати, але краще ці правила все ж таки навести.

Існує шість критеріїв для визначення актуальності новини: *важливість, цікавість, конфліктність, унікальність, вчасність, близькість аудиторії*. Тут ці критерії згадуються в контексті написання підводки, але всі ці стандарти поширюються і на решту новинних повідомлень, про що йтиметься в наступних розділах.

Важливість. Якби історики писали новини, це був би їхній головний стандарт. Він не має нічого спільного з чутками, швидкоплинністю, примхливістю і нічим не обмежується. Важливість — це міра, яка визначає значення події, важливість її впливу на світ чи суспільство і вагу, яку мають згадані у ній люди.

Нові ціни на газ не є історією, але це важливіше, ніж прийняття нового бюджету, оскільки це безпосередньо стосується життя багатьох людей.

Компанія R-T-A підвищила ціни на газ для мешканців міст на п'ять відсотків...
відтепер блакитне паливо коштуватиме два з половиною центи за галон.
WBVM, Чикаго

Це і є підводка. Пізніше, в самій історії згадується і про новий бюджет.

На вчорашніх зборах уряд ухвалив рішення про збільшення бюджету на наступний рік до 237 мільйонів доларів.

Смерть важливіша за серйозні поранення, тому про неї варто сказати у підводці.

17-річний хлопець помер у результаті лобового зіткнення двох авто близько півночі.
WBGH, Кентуккі

Пізніше з історії слухачі дізнаються, що сталося з рештою пасажирів.

18-річний пасажир на ім'я Денні Міллер отримав унаслідок аварії серйозні травми.

Те саме стосується і всіх інших тем. Поведінка президента важливіша за поведінку його помічника. Якщо сюжет про президента Буша — його ім'я має бути винесене у підводку:

Президентові Бушу стало недобре під час офіційного обіду на його честь, що відбувся сьогодні вранці у Токіо.
KGTV, Сан-Дієго

Якби ще хтось з оточення президента захворів під час обіду, про це треба було б згадати набагато пізніше — наприклад, в інтерв'ю (див.: Розділ 14. Відеоматеріали), або й узагалі не згадувати.

Відкриття бейсбольного сезону є важливішим за поточний баскетбольний матч. Ось підводка цієї історії:

Бейсбольний сезон відкрито... Сіетл минулого вечора переміг Міннесоту з рахунком три два.

WSB, Атланта

Зі спортивних новин ми дізнаємося, що після того команда Атланти також здобула перемогу.

І, безперечно, закінчення «перської війни» з гольфу 27 лютого 1991 року було важливішим за результат фінальної битви місцевих команд.

Війна з гольфу фактично закінчилась.

Пітер Дженнінгс, ABC

Повідомлення про місцеву гру прозвучало трохи пізніше:

Сьогодні відбулася остання битва місцевих команд у цьому сезоні. Спортивні критики назвали гру елітною.

KLGA, Айова, пропонує змішувати у підводках факти різного ступеня важливості:

Збитків у 3 тисячі доларів спричинив вибух на місцевій фабриці, що забрав життя двох людей.

Загибель людей є важливішою за пошкодження майна. Тож подібний спосіб подачі фактів не є вдалим для новин.

Цікавість. Люди *не* завжди зацікавлені в тому, що є важливим. Деколи вони просто хочуть знати, що в цей час робила дружина президента, або що трапилося з тим милим чотирирічним хлопчиком, який постраждав під час аварії. Це — шпарина, крізь яку в новини проникають чутки. Якщо Опра закриє своє шоу, саме це стане підводкою, а не ім'я людини, яка припинить свою діяльність першою. Діяльність відомих людей іноді цікавить нас більше.

Не потрібно бути спортивним фаном, щоб знати, хто такий Меджик Джонсон... Не потрібно бути спортивним фаном і для того, щоб засмутитися від звістки про те, що у Меджика Джонсона виявили ВІЛ.

WTAЕ-TV, Пітсбург

На щастя, цікавість, як це демонструє давній сюжет про Меджика Джонсона, може вивести нас за межі звичайних суспільних рамок. Фактично, якби новини писали письменники-романісти, вони, мабуть, оцінювали б події з позиції їхньої цікавості та сенсаційності.

План президента побудувати три будинки на підвір'ї Білого дому не є важливим, але він цікавий і тому актуальний. Факт того, що пожежа розгорілася саме під час проведення президентом наради з питань пожежної безпеки, також є незначним, але кумедним. Часто використання у підводці саме таких деталей здатне заінтригувати більше, ніж правдива розповідь про останню заяву президента. Аналогічно, вибір кінокомпанією місця для проведення зйомок не такий важливий, втім...

Чи схожий Техас на Вайомінг? Кінокомпанія сподівається, що так.

KVOC, Вайомінг

У наведеній нижче історії про витік газу в міській каналізації є одна незначна деталь, яка просто сама ставить себе у підводку... тому що вона цікава:

Все почалося з вибуху туалету в одній із квартир.

WSOY, Іллінойс

Погано

19-річна мешканка Далласа зникла минулого тижня.

Краще

Тиждень тому 19-річна мешканка Далласа вийшла з офісу на обідню перерву. Всі колеги Сари Хоукінгс⁷ були впевнені, що вона повернеться за годину, проте й досі про дівчину немає жодних відомостей.
КЕХ, Орегон

Людей цікавлять ті факти, які найбільше стосуються людського фактора.

Конфліктність. Новини завжди шукають конфлікту. Звістка про затвердження міністром програми з охорони довкілля, за яку боролися цілий рік, є важливішою за новину про його згоду на реконструкцію старого парку, з якою від початку всі погоджувалися.

Журналісти мають знати, що таке проблеми, і шукати їх для своїх сюжетів. Якщо одного дня мер на прес-конференції повідомить про будівництво дешевого житлового комплексу у фешенебельному районі міста, то це і буде підводкою сюжету. Якщо ж мер призначить керівником проекту власника місцевої будівельної компанії, тоді завдання журналіста буде дізнатися, скількома розважальними закладами володіє цей будівельник і скільки грошей він виділив на передвиборчу кампанію мера. Ця інформація може стати підводкою історії. Якщо головний гравець каже, що тренер не здатен нічого навчити команду, то було б неправильно починати історію словами про стратегію гри. Це неактуально.

Неправильно

Молоду жінку заарештували за утримання будинку розпусти у Ботторті. Одного разу вона балотувалася у мери міста Роанок.

Правильно

Колишню кандидатку на посаду мера міста Роанок заарештували за утримання будинку розпусти у Ботторті.

WFIR, Вірджинія

Розкриття конфліктів і корупції є важливою функцією журналістики.

Унікальність. Новини часто є новинами завдяки своїй неординарності. Якщо підліток на зупинці вкраде у бабусі гаманець — це не новина і, звісно, не підводка. Але якщо бабуся вкраде у підлітка гаманець — це, безперечно, буде підводкою. Так само слова політиків, які обіцяють зробити для людей все, не є новиною. Але якщо політик збирається проголосувати за соціальний пакет незалежно від того, що скажуть його домашні, — це справжня підводка. Можливо, під громадям інформації про пожежу похований факт про те, що згоріла будівля була першим будинком у місті, який опалювався за допомогою сонячної енергії. Це унікально — тоді це має бути підводкою.

Неправильно

Кількість сексуальних злочинів зростає з початку року на п'ять відсотків, тоді як кількість убивств, навпаки, знизилася.

Правильно

Вперше за 19 років зменшилася кількість убивств.

KLOL, Х'юстон

Звісно, ця схильність до незвичайного, так само як і схильність до конфліктних ситуацій, є причиною того, що новинний жанр часто звинувачують у негативізмі. Погані новини зазвичай є більш незвичними, ніж добрі. Це не новина, що літак приземлився вдало; новина,

⁷ Ім'я дівчини було змінено.

якщо він розбився. Не новина, якщо політик чесний (хоча дехто може з цим не погодитися); новина, якщо його спіймають на гарячому.

Вчасність. Новини — як харчі — якщо їх вчасно не спожити, вони зіпсуються. На телебаченні новини втрачають свіжість надзвичайно швидко. Але ще швидше вони гинуть на радіо, де люди сподіваються чути повідомлення буквально з місця події. Джим Ферлі, який нині є віце-президентом новин та інших програм на WTOP-AM у Вашингтоні, називає радіо медіумом «почути і негайно». Отже, у підводці новинного сюжету треба завжди надавати перевагу свіжим деталям історії.

Неправильно

Лісова пожежа на півночі Колорадо була зупинена вчора вночі після того, як вогонь спалив понад 2 тисячі акрів лісу.

Правильно

На півночі Колорадо продовжуються розчищувальні роботи після лісової пожежі, яка спалила понад 2 тисячі акрів лісу.

KREX, Колорадо

Якщо губернатор сказав щось суперечливе в аеропорту перед вильотом до Європи вчора ввечері, то підводкою ранкового сюжету буде те, що губернатор, який *зараз* перебуває у Європі, обговорюватиме це суперечливе питання із європейськими лідерами.

Якщо підозрюваного затримали вчора ввечері, сьогодні в підводці треба сказати, що підозрюваний у в'язниці. Якщо аварія трапилася сьогодні вранці, то підводка вечірньої історії має бути про те, що поранені перебувають у лікарні та в якому стані.

Мер міста Сіу зараз перебуває у лікарні, шкодуючи про те, що позичив мотоцикл у свого сина вчора ввечері.

KWSL, Айова

Річард Гудвін і досі перебуває у в'язниці, незважаючи на те, що вчора суддя Пуєбло Філіп Кабібі його виправдав.

KVOR, Колорадо

У журналістиці це називають актуалізацією історії новими деталями. Вчора темою сюжету була аварія літака, але сьогодні це вже стара новина. Актуалізувати її можна інформацією про стан тих, хто вижив, чи теорії можливих причин аварії.

На радіо, де новини видаються в ефір майже щогодини, проблема актуалізації сюжетів стоїть дуже гостро:

Тіло пілота індіанського гелікоптера Джозефа Майлза буде доставлено додому вже протягом цієї години.

WAZY, Індіана

Неллі Нелкін з KODY, Небраска, називає це «радіошвидкістю розставлення акцентів». Багато телевізійних каналів зараз випускають новини так само часто. Тож телевізійним журналістам також доводиться турбуватися про доповнення своїх сюжетів свіжими деталями, надаючи інформацію, свіжішу не лише за ту, яку люди прочитали в ранкових газетах, а й за ту, яку вони самі показали людям у попередніх випусках.

Операція «Штурм пустелі» триває вже 24 години, але Білий дім закликає не сподіватися на швидке чи легке її завершення.

Пітер Дженнінгс, ABC

Деякі невеликі станції, новини яких не привертають до себе стільки уваги, як новини на центральних станціях, можуть використовувати деталі вечірніх сюжетів у ранкових підводках. Але навіть їм не варто цим зловживати. Ось приклад підводки з ефіру, яка не витримує жодного тесту на вчасність:

Невеличкий сейф з грошима, коштовностями та цінними паперами було вилучено з будинку Роберта Скляра минулого тижня.

У цій історії була додаткова інформація: Скляр повідомив працівникам станції, що того дня йому запропонували відшкодування у розмірі тисячі доларів. Саме це і мало стати підводкою.

Близькість аудиторії. Якщо уряд закриває одинадцять військових баз, одна з яких розміщена у передмісті, у підводці має йтися про закриття місцевої бази. Людей передусім цікавить те, що стосується безпосередньо їх, отже, місцеві новини є актуальнішими. Це означає, що пограбування сусіднього будинку, на щастя чи на лихо, стане для більшості з нас актуальнішим за різанину в Пакистані.

Редактор однієї з газет XIX століття Хорей Грілі сказав так: «Предметом найбільшої зацікавленості пересічної особи є вона сама, потім її сусіди. Азія й острови Тонга йдуть значно пізніше у цьому переліку».

Міжнародні новини часто містять якісь національні деталі, які журналісти можуть і повинні використовувати.

Погано

Шістдесят чотири спортсмени перейшли у третій раунд відкритого австралійського чемпіонату з тенісу.

Краще

Вдалий день для американських спортсменів, які беруть участь у відкритому австралійському чемпіонаті з тенісу. Тринадцять американських тенісистів перейшли у третій раунд.

WFAN, Нью-Йорк

Як би там не було, а місцеві новини є хлібом для більшості радіо- і телевізійних станцій. Отже, коли це можливо, підводки мають містити факти місцевого рівня. Наприклад, якщо Центр контролю захворюваності повідомляє про збільшення випадків кіру в країні, журналісту слід зв'язатися з місцевими медичними установами і дізнатися, чи багато хворих зафіксовано у конкретній місцевості. Якщо хворі є, то це і буде підводкою.

Погано

Група інвесторів розробила план купівлі корпорації UNISYS.

Краще

Група інвесторів розробила план купівлі корпорації UNISYS, одне з відділень якої розташоване у Вашингтоні.

12 канал, Лонг Айленд

Погано

Федеральний уряд закликає штати, які володіють великими земельними ділянками в районі Мексиканської затоки, розвивати узбережні зони.

Краще

Федеральний уряд закликає штати, які, на кшталт Луїзіани, володіють великими земельними ділянками в районі Мексиканської затоки, розвивати узбережні зони.

KWKH, Луїзіана

Але тут також можна перестаратися. Журналістам не варто захоплюватися локальними подробицями настільки, щоб пропустити більш значущі факти. Американці можуть брати участь у чемпіонаті з тенісу, — це якщо повернутися до вищезгаданого прикладу, — але підводка має повідомляти про спортсмена, який переміг.

Згадані правила не можуть бути вирішенням абсолютно всіх проблем. У кожному окремому випадку необхідно зважувати важливість та цікавість повідомлення з одного боку й актуальність свіжих доповнень історії з іншого. Для цього знадобиться здоровий глузд.

В Ізраїлі почалася війна. Це важливо. Вона почалася в день іудейського свята. Це цікаво. В Ізраїлі перебуває багато американців — це локальний фактор, який зацікавить аудиторію. Обидві сторони звинувачують одна одну в початку воєнних дій — це конфлікт. Всі ці факти належать до значних подій, але що з них є підводкою? Війна. Це дуже важливо і має прозвучати у підводці. Все інше — просто деталі цього факту.

Війна в Ізраїлі... вона розпочалася сьогодні, в день найбільшого іудейського свята.

Журналістам слід переглянути всі факти, які вони мають у сюжеті, і вже тоді визначити, які з них варті того, щоб потрапити у новину, і з яких можна зробити інтригуючу підводку. Ось кілька прикладів фактів та підводок, у яких вони використані.

- Два малих літаки зіткнулися у повітрі.
- Це сталося у чотирьох милях від узбережжя Лагуна-Біч.
- Одному з літаків відірвало третину крила.
- Той літак вдало приземлився в аеропорту міста Оран.
- Жоден з двох людей, що були на борту літака, не постраждав.
- Інший літак упав у океан.
- Його пошуки тривають.

Навіть не думайте про те, щоб писати у підводці про літак, який вдало приземлився. Новиною у цьому випадку є незвичайне зіткнення, а важливим фактом — те, що один з літаків упав у океан. Що стосується його пошуків, то це нова деталь:

У Лагуна Біч тривають пошуки літака, що впав у океан внаслідок зіткнення.

KNX, Лос-Анджелес

- Вантажівка врізалася в нафтопровід «Аляска» вчора о восьмій вечора.
- Нафтопровід було закрито.
- Внаслідок аварії на дорогу вилилося вісімдесят чотири галони нафти.
- Трубу було відремонтовано, і вже о другій ночі нафтопровід знову запрацював.
- Представники нафтової компанії звинувачують водія вантажівки.
- Це було вже третє закриття нафтопроводу за останні 16 днів.

Витік 84 галонів нафти не надто важливий. Новиною у цьому випадку є той факт, що закриття нафтогону вже стало звичним, а свіжою деталлю те, що зараз все вже в порядку:

Нафта знову тече по нафтогону «Аляска», який за останні 16 днів закривався вже тричі.

WMAL, Вашингтон

- Банда південно-молукканських терористів досі тримає 59 заручників у потязі та школі на півночі Голландії.
- З моменту захоплення школи і потягу вже минув тиждень.
- Терористи вели переговори з голландськими чиновниками.
- Вони вимагають, щоб Голландія змусила уряд Молукки надати незалежність південним молукканцям.
- Велику кількість заручників становлять діти.
- Щойно один із терористів сказав, що вони випустять усіх заручників, якщо їм виділять літак.
- Вони не кажуть, куди збираються полетіти.
- Голландські чиновники не знають, вірити терористам чи ні.

Все це відбувається вже тиждень. Важливим у цій новині є те, що змінилося відтоді, як слухачі востаннє чули щось про цю історію, і відповідь на запитання: «Що буде з тими заручниками?»

Певний прогрес намітився у переговорах між урядом Голландії та групою південно-молукканських терористів, які утримують близько шістдесят заручників.

NBC

Та це не єдиний шлях вирішення цієї проблеми. Ось ще один варіант підводки до цього самого сюжету, але написаної трохи пізніше:

Банда південно-молукканських терористів, яка утримує 59 заручників у поїзді та школі на півночі Голландії, висунула пропозицію голландським урядовцям... але чиновники не впевнені, чи можна сприймати слова терористів серйозно.

NBC

Деталі

Надійним способом привернути увагу аудиторії до чого завгодно, крім радіоприймача чи телевізора, — це використати так звану натуралістичну підводку. Кріс Гарднер з WFMW, Кентуккі, наводить такий приклад:

28-річний Джон Джонс та 37-річний Фред Волейс загинули о сьомій двадцять ранку в автокатастрофі, що сталася на перехресті Медісон-стріт та 70-ї вулиці.

Більшість із цих фактів навіть не варто згадувати в сюжеті. Втискаючи їх усі в підводку, ми просто перевантажуємо слухачів нецікавою і непотрібною інформацією. Важливі деталі можна відкласти на потім, згадавши про них у тексті самого сюжету. Ось з чого мала б складатися ця підводка:

Двоє людей загинуло в автокатастрофі на 70-й вулиці минулої ночі.

В іменах, адресах, часі та віці немає ніякої дії. Деталі обтяжують історію; вони не рухають її вперед. У підводці варто давати лише декілька деталей, за допомогою яких автор намагається дати поштовх самій історії. Ось кілька правил щодо того, яким деталям варто надавати перевагу.

Імена. Лише кілька імен мають для нас якесь значення — це імена відомих людей, імена наших сусідів і деякі інші. Оскільки підводка має привертати увагу, то згадування на її початку імен, які нічого не означають для людей, є помилкою. Мері Еллан з WAXC, Нью-Йорк, наводить такий приклад:

Стан здоров'я Роберта Сілвера погіршився.

Кого це хвилює, крім друзів Сілвера? Правильний варіант підводки такий:

Стан здоров'я чоловіка, підстреленого вчора уночі, погіршився.

Ім'я Сілвера має бути в сюжеті, але в якомусь іншому місці (див.: Розділ 6. Сюжети), а не у підводці. Відомі ж імена, навпаки, привернуть увагу слухачів. Їх потрібно ставити у підводку:

Марта Стюарт, яку звинувачують у скандальній торгівлі акціями, не вірить, що їй доведеться сісти у в'язницю.

KYW, Пенсильванія

В маленькому місті кожне ім'я може бути відомим. І це є винятковий випадок того, коли журналіст використовує незнайомі імена у підводці для того, щоб подразнити слухачів. Така підводка себе виправдовує, тому що викликає у слухачів зацікавленість тим, хто такий цей чоловік і що він робить у новинах:

Кілька років тому, стверджує Томас Тетро, він хотів померти. Тоді він дізнався, що має рак обличчя...

WCBS, Нью-Йорк

Хто такий Томас Тетро? — Це чоловік, який зірвав джекпот у лотереї Джерсі.

Вік. Кожному з нас від 1 до 90 чи до 100 років. Деталь, яка змушує когось почуватися ніяково у старшому віці, не є цікавою для глядачів чи слухачів. Може, було б і непогано знати вік людини, яка постраждала в аварії, або яку заарештували за крадіжку неподалік, але цю деталь можна помістити в тексті самої історії. Немає ніякої необхідності обтяжувати нею підводку. Єдиним винятком є згадування у підводці віку, що може насправді зацікавити чи справити враження на аудиторію.

Дев'ятирічний хлопчик, який потрапив під потяг сьогодні вранці, зараз проходить курс термінової терапії у лікарні Нешвіля.

WMAK, Теннесі

Адреса. В підводці до сюжету про аварію чи пожежу на головній трасі доцільно вказати назву дороги:

Велосипедна аварія, яка трапилася вчора на 113 й Стейт-Рут, на кілька тижнів прикувала до ліжка хлопчика.

WLEC, Огайо

Але більшість адрес — це просто нудні рядки беззмістовних цифр. Зверніть увагу, як адреси розбавляють підводку:

Представник «Філ Сімпсон Інкорпорейтед», що розташована у четвертому корпусі по Східній вулиці, повідомив у поліцію, що сьогодні вранці хтось заліз до їхнього офісу.

Краще було б сказати так:

Компанія «Філ Сімпсон» скаржиться, що сьогодні вранці хтось заліз до їхнього офісу.

Якщо адресу справді потрібно вказати, то це можна зробити у тексті самого сюжету.

* * *

Ще одним кандидатом на повне вилучення з підводки до сюжету є час — години — *18:30*; точні суми грошей — *збитки оцінюються в один мільйон вісімсот тридцять сім тисяч доларів*; марки автомобілів — *вкрадено «Хонду Акорд»*. Звісно, бувають ситуації, коли ці деталі можуть бути дуже важливими — можливо, це була вже 16-та «Хонда Акорд», вкрадена за минулий тиждень. Але в більшості випадків всі ці деталі є технічними і непотрібними.

Підводка — не місце для інформаційного мотлоху. Подивіться, як спотворили цю підводку всі зайві деталі:

Шериф Арнолд Джордж повідомив уранці, що двадцятирічний Боб Воткінс з 43 будинку по Мейпл-стрит, втопився вчора близько п'ятої години дня у Грецькій Лагуні, що розташована на межі штату, поблизу містечка Рендолф.

Ординарність

Деякі факти ні про що не говорять:

Коаліція організацій зовнішньої торгівлі провела засідання по обіді.

Ця підводка, вилучена з ефіру Стеном Зіммерманом із WSPB, Флорида, повідомляє лише про те, що відбулося засідання. Де ж тут новина? Таку саму підводку можна було б написати навіть до того, як це засідання відбулося. Інформацію про те, що група людей зустрілася разом навряд чи можна назвати новиною, так само навряд чи вона надихне слухачів послухати цей сюжет. Що відбулося на засіданні — ось де новина.

Білл Кверн з KGMI з Вашингтона пропонує такий приклад підводки, наповненої порожніми фактами:

Міський голова провів учора ввечері у міськраді чергову сесію.

А ось підводка, яка відмежовує подію від звичних явищ:

Міський голова вчора знизив ціни на комунальні послуги для більшості городян.
KGM1, Вашингтон

Неправильно

Організація Об'єднаних Націй сьогодні провела збори, на яких розглянула важливе питання.

Правильно

В'єтнам сьогодні нарешті став членом Організації Об'єднаних Націй. Це рішення було прийнято після припинення протидії з боку Сполучених Штатів.
WMAL, Вашингтон

Деякі слова і фрази настільки часто зустрічаються в новинах, що від них вже просто нудить. Краще ніколи не використовувати їх у підводці або хоча б у перших кількох словах підводки. Це можна назвати «підводкою підводки». *Вчора* і *сьогодні* — яскраві приклади. Практично кожна подія, про яку розповідають у новинах, трапилася сьогодні або вчора. Оскільки кожному підводку можна було б розпочати саме цими словами, краще взагалі не починати ними жодної підводки. Новина полягає в тому, що є особливого в сюжеті, а не що в ньому звичайного.

Неправильно

Сьогодні республіканська фракція Колорадо проголосувала проти запровадження комісії з громадських прав на наступний рік.

Правильно

Республіканська фракція Колорадо проголосувала проти запровадження комісії з громадянських прав на наступний рік.
КОА, Денвер

Неправильно

Сьогодні вдень засновник комерційного фонду Білл Бартман надав слідчій комісії незаперечні докази своєї невинуватості.

Правильно

Засновник комерційного фонду Білл Бартман сьогодні надав слідчій комісії незаперечні докази своєї невинуватості.
KOTV, Оклахома

Вислів *поліцейські кажуть* та різні його варіації є також досить поширеним у новинах. Таку фразу не можна оминати в новинах, оскільки потрібно посилатися на джерело, але немає потреби завжди розпочинати нею підводку.

Погано

Поліцейські місто Райлі стверджують, що той факт, що родині вдалося вибратися з палаючої машини на головному шосе вчора ввечері, є справжнім дивом.

Краще

Справжнім дивом назвали поліцейські міста Райлі здатність родини вибратися з палаючої машини на головному шосе вчора.

Існують й інші заїжджені конструкції, які ще не набули статусу кліше, але разом із тим уже встигли добряче набриднути. Наприклад, станція WIFF в Індіані уникає такої фрази — «Сьогоднішня зустріч на закритому засіданні у Кендалвілі...» — сім слів, а смислу й інформативності нуль.

Погано

Асистент сільськогосподарського сектору Керол Форман каже, що департамент працює над інформаційною кампанією, яка могла б надихнути дітей на здорове харчування.

Краще

Нелегким завданням може стати переконування дітей у тому, що свіжа морква та соковиті персики краще улюблених чіпсів та коли.

KNX, Лос-Анджелес

А як вам ця порожня підводка? Вона також прозвучала в ефірі:

Сьогодні вранці депутати міськради зустрілися на своєму черговому щотижневому зібранні, і шериф Джон Парклін розпочав збори доповіддю про нову соціальну програму Кембриджа.

Сила

Підводка має містити найбільш інтригуюче повідомлення і має бути написана у максимально інтригуючому стилі, в якому факти говорять самі за себе. Підводка має бути *сильною*.

Королем у новинах є коротке речення. Короткі речення легко читати, легко розуміти, вони мають силу. Так само і підводки є ефективнішими, якщо вони короткі і гострі.

Червоний Хрест заявляє, що кров стала надто дорогою, щоб її віддавати.

KBWD, Техас

В окремих випадках найкраще спрацьовує неповне речення:

Пограбування по телефону. Саме це невідомий зловмисник намагався зробити вчора ввечері в універмазі на Вест-Кук-стрит.

KSMA, Каліфорнія

Зростання ціни на бензин по всій країні цими вихідними.

KGO, Сан-Франциско

Якщо сюжет містить долю іронії чи парадоксу, вдало написана підводка може повернути до себе увагу просто обігруванням цих фактів:

Близько 400 робітників фабрики «Хаммел» більше не повинні піднімати свої руки, йдучи до вбиральні. Вчора було прийнято рішення про скасування системи дозволів на те, щоб залишити робоче місце.

KLOL, Х'юстон

Одне державне управління — Управління з охорони навколишнього середовища — подало судовий позов на інше державне управління — Управління ресурсами басейну Теннессі.

CBS

Підводка вимагає від журналіста найбільш розмовної і цікавої манери викладу.

Може бути... лише може бути... що страхові внески за ваш автомобіль не зростуть настільки, наскільки їх пропонує збільшити Державний комітет страхування.

WARU/AA, Індіана

Місцеві магазини, представники торгової палати і поліцейські скаржаться на те, що їх майже засипали скаргами.

WGHN, Мічиган

Боб Ролкер з WRVQ-FM з Вірджинії каже, що підводку можна вважати поганою, якщо «вона могла б зачепити життя більшої кількості людей, бути простішою і зрозумілішою і вкластися у п'ять слів».

ПІДГОТОВКА

Слухачів та глядачів легко спантеличити. Вони можуть заплутатися в купі фактів; можуть пропустити ключові факти; і можуть не встигнути за ходом розумної, але заплутаної думки. Щоб цього уникнути, слухачів і глядачів треба обережно проводити всередину історії. Отже, підводки мають подвійне завдання. Вони не лише мають привернути увагу аудиторії, вони мають підготувати людей до сприйняття фактів.

Делікатні підводки

Алан Вальден з NBC одного разу порівняв дві підводки до однієї історії. Одна з них наповнена фактами:

Адміністрація змінює свою антиінфляційну програму, встановлюючи обмеження на заробітну платню і зростання цін.

Інша ж використовує делікатніший підхід:

Адміністрація робить спроби налагодити свої антиінфляційні механізми.

Яка з них є ефективнішою? Для Вальдена відповідь очевидна — делікатна підводка.

У новинах є надто багато фактів, здатних відлякати слухачів. Підводка не повинна бути надто сильною. Джері Годбі з WLOG, Західна Вірджинія, пропонує такий варіант:

17-річного жителя Логана вчора було травмовано каналізаційним люком під час гри у бейсбол в той час, коли працівники водоканалу намагалися прибрати пошкоджений люк з поля, де грали хлопці.

У всіх цих словах є сенс, але в ефірі він губиться. Всі ці факти просто навалюються на непідготовлених слухачів.

Правильно

Логанського підлітка було травмовано під час гри у бейсбол у недозволеному місті.

Порівняйте це із газетним стилем. Традиційна підводка до газетної статті складається із відповідей на п'ять запитань — хто, що, коли, де і як. Попри те, що багато газет зараз намагаються відійти від цього шаблону, він і досі залишається досить поширеним — підводка, яка розкриває *хто* щось зробив, *що* він зробив, *де* він це зробив, *коли* це сталося і *чому* це відбулося:

Поки Внутрішній департамент розглядав сьогодні у Фреско пропозицію федерального уряду щодо обмеження розмірів ферм, які користуються водою з федеральних запасів, фермери з усього штату влаштували демонстрацію на знак протесту проти запровадження плану.

Це класичний приклад «важкої» підводки, але, на нашу думку, вона є занадто важкою для сприйняття слухачів. «Деякі репортери й досі намагаються застосовувати газетні підводки на радіо і телебаченні, — зазначає керівник служби новин KCWY-TV Карісса Хоуланд із Вайомінгу. — Але це ніколи не спрацює».

У теле- та радіоновинах краще використовувати делікатні підводки, які деякою мірою схожі з тими підводками, які використовують у газетах:

Банда людей у робочих комбінезонах виявилася групою фермерів. Причиною їхнього згурпування став протест проти намагання влади Фреско обмежити розміри ферм, що користуються федеральними водними запасами.

KNX, Лос-Анджелес

Неправильно

Поліція Західного Лафаєтта на знак протесту проти постанови міського мера про штрафування поліцейських за погану роботу минулої ночі розпочала активніше карати водіїв за перевищення швидкості.

Правильно

Перевищення швидкості у Західному Лафаєтті відтепер може виявитися доволі ризиковою справою.

WAZY, Індіана

Не завжди обов'язково відходити від основних фактів. Немає нічого поганого в тому, щоб будувати підводку навколо головної події, якщо це робиться зрозумілою мовою.

Власники нерухомості у місті Меріон мають лише шість годин для того, аби сплатити податки.

WISH-TV, Індіанаполіс

Зимова програма снігоочищення і досі застосовується... і влада вже вирішує питання необхідності такої програми на наступний рік.

КОА, Денвер

П'ять запитань? Повноцінний сюжет обов'язково має містити усі ці факти (див.: Розділ 6. Сюжети), але у підводці не вистачить місця на них усіх. Наступна підводка, яка також була використана в ефірі, демонструє, що буде, якщо у підводку вмістити усі п'ять запитань. Це надто «важко»:

Поліція Нью-Джерсі готує групу з шести водолазів для початку операції з пошуку тіла 20-річного Фреда Моріссона, яка має розпочатися завтра о дев'ятій годині ранку в Оксфорді.

Підготовка

Як мовиться у старій телевізійній байці, щоб історія була зрозумілою, спочатку людям потрібно сказати, про що вона, а вже потім розповісти її саму. Звісно, це перебільшення, але слухачі і глядачі потребують допомоги для того, щоб сконцентруватися на новині. В багатьох випадках не завадить підготувати аудиторію до того, що їй доведеться почути, і це завдання підводки. Ця підводка про першого президента Буша розповідає слухачам, про що йтиметься у сюжеті:

Сьогоднішній день видався складним не лише для президента Буша, а й для суддів Верховного Суду.

ABC

Тепер глядачі готові з'ясувати, у чому саме полягають труднощі. Ось ще одна підводка, яка «готує» аудиторію до сприйняття інформації:

Головним завданням на сьогодні є підтримати республіки колишнього Радянського Союзу.

Том Брокоу, NBC

Не кожна підводка має виконувати функцію підготовки. Часто факти є досить простими, щоб говорити самим за себе:

Засуджений вбивця Роберт Сулліван був страчений на електричному стільці у Флориді сьогодні зранку.

WINK-TV, Флорида

Втім, існують дві ситуації, коли підготовка є необхідною.

Складні сюжети. Якщо сюжет складний, підводка має ознайомити слухачів чи глядачів із суттю справи. Нижче наведено приклад сюжету про план реформування податкової

системи, що передбачає внесення 40 змін у податкове законодавство. Замість того, щоб описувати ці зміни, підводка готує слухачів до того, щоб почути про них:

У своєму сьогоднішньому виступі сенатор Едвард Кеннеді розповість про план податкової реформи.

WBVM, Чикаго

Окремі хитросплетіння сюжету можна пояснити у самій історії. Навіть якщо вони були згадані у підводці, слухачам все одно може знадобитися допомога:

Сенатор Едвард Кеннеді представить сьогодні план усунення прогалин у податковій системі за допомогою податкових знижок та запропонує сорок поправок до податкового законодавства.

Сюжети «так чи ні». Порівняйте ці дві підводки, знайдені Крісом Гарднером з WFMW з Кентуккі. Перша містить головний факт:

Колишнього поліцейського з Овенсборо Пітера Паліна⁸ визнали винним у вбивстві дружини.

Проблема цієї підводки у тому, що слухачі, зосередившись на історії, можуть пропустити саме повідомлення — винесення вердикту. Друга підводка готує слухачів до сприйняття цього факту, попереджаючи про винесення вердикту:

Після двох днів розгляду справи суд міста Хопкінс нарешті оголосив вердикт.

Якщо новина полягає у твердженні — так чи ні, винний чи не винний, перемога чи поразка, слухачі зазвичай хочуть бути впевнені, що вони почують відповідь. У наступному прикладі розглядається питання, хто поховає тіло загиблого мотоцикліста — його батьки чи мотоциклетний клуб, членом якого він був:

Суперечка стосовно права поховання загиблого мотоцикліста нарешті вирішилася.
WLOD, Флорида

З наступного речення слухачі дізнаються, що тіло ховатимуть батьки мотоцикліста. Підводка просто підводить їх до цієї інформації.

Ракурс

Новий сюжет рідко містить більше, ніж один *ракурс* у висвітленні історії. Підводка має представляти саме цей ракурс. Вона не повинна віддалятися від основної точки зору.

Суддя на прохання жителів штату виніс присуд про збереження мангрових дерев у регіоні. *Маленька перемога штату у збереженні мангрових дерев* — ось головна думка. Підводка не повинна вдаватися у недоречні жарти:

Мангрові дерева, можливо, було б краще назвати «людингровими».

Це не сюжет. Так само підводка не повинна загравати з фактами, які не стосуються історії:

Мангрові дерева найчастіше зустрічаються в тропічних лісах Азії, Африки та на південно-західних островах Тихого океану.

Новина полягає не в тому, де ростуть мангрові дерева. Підводка має готувати слухачів до сюжету; вона має вводити аудиторію у курс справи:

Штат Лі здобув невеличку перемогу в битві за збереження насаджень мангрових дерев.

WINK-TV, Флорида

⁸ Ім'я було змінено.

Існує багато способів висвітлення того чи іншого ракурсу історії, і не всі з них є прямими:

Страйк — робітники кажуть: «Ні»... автобуси не їздитимуть.

WBRG, Вірджинія

Сьогодні ввечері головна битва... Коментує Марвін Хаглер. Судить Роберт Дюран.

На рингу — змагання за звання чемпіона у середній вазі.

WISH-TV, Індіанаполіс

Підводка не повинна прямо представляти основну думку; вона може обігрувати її або підводити аудиторію до неї, як у наступній історії Джулі Форс про Американську революцію:

Деколи революція — досить повільне дійство... не відбувається за одну ніч.

WINS, Нью-Йорк

Або ця — про механічні прилади для хатньої роботи:

Чи вважаєте ви роботів із фільма «Сонько» звичайною науковою фантастикою?

WCBS, Нью-Йорк

Але підводка має бути витримана в одному річизі з головним повідомленням історії і ніколи не відхилятися від основної думки.

Історія про конференцію Організації країн-експортерів нафти у Швеції має бути про нафту і про ціни на нафту. Підводка про Швецію збиватиме хід думки. А якщо сюжет про ціни на нафту, то підводка також не повинна згадувати про обговорення теми безпеки паливними міністрами — це вже тема іншої історії. Підводка має встановлювати хід думки:

Ціни на нафту, хоч і не внесені до порядку денного, але залишаються найпопулярнішою темою обговорень на засіданні Організації країн-експортерів нафти, що проходить у Швеції.

CBS

Обираючи підводку, журналіст шукає найцікавіший підхід до самої історії, а історія, своєю чергою, має продовжувати думку, подану в підводці.

ВИДИ ПІДВОДОК

Усі підводки мають подвійне завдання — інтригувати слухачів і готувати їх до сприйняття інформації. Як зрозуміло із попереднього розділу, є багато способів досягти цього, але є й декілька чітко виокремлених категорій, до яких належить більшість підводок.

Змістові підводки

Більшість підводок належать саме до цього типу, а всі загалом із ним пов'язані, оскільки підводка ніколи не може бути відірвана від змісту сюжету.

Ось приклад такої підводки:

В Албанії... з'явилася надія на те, що університети знову відкриють двері для студентів... завдяки компромісному рішення, за яке голосуватимуть сьогодні.

WABC, Нью-Йорк

Головна ідея — перспектива вирішення фінансової проблеми, через яку були закриті університети — міститься у підводці. Ось приклад іншої підводки, яка доносить цю ідею іншим способом:

Міські університети можуть отримати сьогодні додаткове фінансування, достатнє для відновлення їхньої роботи.

WABC, Нью-Йорк

Інша станція використала для однієї історії в різних випусках три різні підводки, кожна з яких містила основну ідею повідомлення:

Зіткнення вантажівки зі скейтбордом призвело до того, що підлітка у важкому стані відвезли до лікарні.

12-річного хлопчика, скейтборд якого зіткнувся з вантажівкою сьогодні вранці, у важкому стані було госпіталізовано.

12-річного скейтбордиста госпіталізовано у важкому стані внаслідок зіткнення із вантажівкою.

WSOY, Іллінойс

Цей вид підводок є ефективним, коли у центрі сюжету — драматична подія:

Мешканець міста Покіпсі, засуджений за пограбування, втік із в'язниці.

WWLE, Нью-Йорк

Гарі Гілмор сьогодні був застрелений групою злочинців у штаті Юта.

WBUR, Бостон

Втім, є ситуації, коли змістовна підводка не підходить, або автор може придумати кращий варіант.

Загальні підводки

Інколи історія містить кілька подій. У таких випадках підводка має охоплювати їх усі — бути *загальною підводкою*.

Наприклад, якщо сюжет присвячений двом одночасним страйкам у двох містах, то підводка, в якій йдеться лише про один із них, була б неповною:

Погано

Страйкарі й поліцейські зіткнулися на центральній площі Маямі.

Погано

Антивоєнна мирна демонстрація відбулася сьогодні у центрі Лондона з нагоди британського візиту Джорджа Буша.

Вирішенням у цій ситуації є загальна підводка, яка охопить обидві події. Однак навіть така «подвійна» підводка не повинна «втупити» дві події в одне речення.

Неправильно

У той час як страйкарі зіткнулися з поліцейськими на центральній площі Маямі, у центрі Лондона з нагоди британського візиту Джорджа Буша відбулася антивоєнна мирна демонстрація.

Поєднуючи факти, загальна підводка має їх спрощувати. *Краще*

Два міста — Маямі та Лондон — стали сьогодні вранці осередками демонстрацій.

CBS

Звісно, якщо одна з цих демонстрацій є важливішою, краще зосередитися у підводці на ній одній.

Загальні підводки використовують не лише тоді, коли сюжет складається із кількох подій; їх також можна застосовувати для поєднання кількох історій в одну. Журналісти часто опиняються в ситуації, коли за короткий час треба викласти чимало інформації. Часто вирішенням такої проблеми є об'єднання схожих історій (див.: Розділ 6. Сюжети). Загальна підводка зазвичай відповідає за таке об'єднання.

Інколи підводка просто зазначає, що спільного є в історіях:

Кілька історій на тему наркоторгівлі...

WINS, Нью-Йорк

Кілька серйозних крадіжок у Санта-Марії під час вихідних.
KSMA, Каліфорнія

Секрет написання загальних підводок полягає у вмінні знайти те спільне, що зможе зв'язати докупи кілька точок зору чи історій. У наступному прикладі вона є досить простою — поява торнадо на території штату:

Кілька торнадо пронеслося через Міссурі... два з них були руйнівними.
KTVI, Міссурі

Інколи історії можна поєднати за допомогою їхнього очевидного контрасту:

Поки міністр у Вашингтоні обговорював із президентом підвищення продовольчих цін, у Чикаго збільшилися ціни на промислові товари.

KCUE, Міннесота

У той час як радник Білого дому Карен Х'юджес намагається налагодити стосунки із Сенатом, речник президента Арі Флішер, навпаки, їх псує.

KHWP-TV, Х'юстон

Якщо знайти спільну тему для загальної підводки неможливо, отже, історії не поєднуються одна з одною.

Підводки-зволікання

Іноді краще не поринати в історію одразу, а трохи зачекати із викладенням точки зору, взявши інший курс. Один із методів — розпочати сюжет подій з хронології:

Дощ у Джонстауні почався вчора о десятій вечора. Коли він ущух... через вісім годин... рівень води у місті сягнув півметра.

WMAL, Вашингтон

Особливо ефективними такі підводки є в тематичних сюжетах:

Шість років тому Ларі Кокса із Сан-Дієго не взяли на курси мореплавців через його сліпоту. Але Кокс був рішуче налаштований стати моряком і опанував водні лижі.

KNX, Лос-Анджелес

Інший тип підводки-зволікання — це відхід від самої події і подання її у перспективі:

Демократи думають, що можуть маніпулювати президентом Бушем.

KFBK, Каліфорнія

Це знову сталося. Чоловік зі зброєю перестріляв величезну кількість людей.

Пітер Дженнінгс, ABC

По суті, ці підводки-зволікання є розширеним видом підготовки. Вони можуть додати до сюжету драматизму, але зловживання ними забирає багато часу і звучить зарозуміло.

Неправильно

Підлітковий вандалізм стає головною проблемою нашого суспільства.

Правильно

Молодий хлопець на ходу застрибнув у транзитний поїзд поблизу Брукліна сьогодні ввечері.

WABS, Нью-Йорк

Підводки-зволікання мають вказувати на головну ідею сюжету. Вони повинні представляти головну точку зору історії, інакше вони вводять в оману. Сюжет про захист свідків під час судового процесу не слід починати з обговорення звинувачень.

Неправильно

Деякі питання щодо стратегії звинувачення у корупційній справі Менделя.

Правильно

Нові свідчення на захист підсудного у корупційній справі Менделя.
WMAL, Вашингтон

Підводки-твердження

«Я відіслав секретареві листа із заявою про мою відставку з посади президента Сполучених Штатів». З такими словами президент Річард Ніксон сьогодні подав у відставку.
WBUR, Бостон

Інколи слова героїв новин є такими сильними, що вони вже самі по собі можуть бути підводкою. Але таке трапляється рідко. Висловлювання часто бувають досить заплутаними, а журналісти зазвичай можуть придумати кращу підводку (див.: Розділ 4. Речення). Але якщо вислів є *надзвичайно* вдалим, цим можна скористатися:

«Єдине, про що я могла думати, це про те, щоб дійти до кінця і померти — але кінець так і не настав». Через два дні після свого публічного зізнання Лінда Даліаніс заспокоїлася і вже почувається значно краще.
WJDA, Массачусетс

Твердження не обов'язково має бути точною цитатою:

Адольф Гітлер мав лише чотири власних зуба. Це підтверджує рентгенівський знімок диктатора, проданий вчора з аукціону за 375 доларів.
UPI

Підводки-твердження не розкривають джерело висловлювання у першому реченні. Автор процитованих слів і те, про що йдеться, розкривається у другому реченні. Наступний приклад було написано за день до початку війни у Перській затоці:

«Бувають фатальні моменти, коли доводиться діяти, і такий момент, на жаль, настав». Такими були сьогоднішні слова міністра Франції, коли стало зрозуміло, що Саддам Хусейн ніяк не відреагував на спроби Франції уникнути війни.
Пітер Дженнінгс, ABC

Існує чимало фраз, за допомогою яких у другому реченні можна вказати на джерело інформації:

Такими були слова конгресмена Джима Вівера. Це слова конгресмена Джима Вівера.

Такими словами конгресмен Джим Вівер розпочав свою промову. Це те, що сказав з цього приводу конгресмен Джим Вівер. Конгресмен Джим Вівер ... звертаючись до ... сказав...

Ніколи не забувайте назвати слухачам ім'я автора вислову. Пам'ятайте, підводку-твердження слід використовувати лише у разі справді сильних висловлювань. Ось ще один історичний приклад:

«Він справжній сучий син!» Такою була реакція президента Трумена на оцінку критиком співу його доньки Маргарет.
WSOY, Іллінойс

Більшість цитат є недостатньо сильними для того, щоб бути використаними у такий спосіб. Наступна підводка, побудована навколо стандартного політичного висловлювання, свого часу прозвучала в ефірі:

«Настав час змінити місто на краще...» Такими були слова демократичного кандидата в мери Джорджа Лоеба.

Крім того, якщо висловлювання є занадто незвичайним і шокуючим, підводка-твердження може стати причиною серйозних проблем.

Неправильно

«Вся людська раса вимре від СНІДу, якщо ліки від цієї недуги не будуть винайдені найближчим часом!» Це висновок одного із активістів спільноти геїв, які протестували сьогодні у міській раді.

Рівень серцебиття знервованих слухачів може збільшитися до небезпечної швидкості ще до того, як вони дочекаються другого речення. Ніколи не починайте сюжет *приголомилливими* твердженнями. Аудиторія заслуговує на те, щоб бути попередженою про подібні атаки. Отже, якщо такий вислів погрібно вставити, то *перед* тим, як це зробити, слухачів слід повідомити про те, чий це слова.

Правильно

Спільнота геїв влаштувала сьогодні у міській раді акцію протесту. Один із демонстрантів прогнозує, що якщо ліки від СНІДу не винайдуть найближчим часом, то ця недуга забере життя всієї людської раси.

Багато початківців хапаються за підводки-твердження як за легку формулу початку сюжету. В результаті цього у більшості випадків трапляються непорозуміння. Ці підводки ламають основні принципи написання новин — правило, за яким інформація про автора слів (посилання на джерело) має передувати самим словам (див.: Розділ 3. Значення). Цим правилом дозволяється нехтувати лише у виняткових ситуаціях.

Підводки-запитання

За допомогою запитань можна чудово висловити потрібну думку:

Чи можна допускати суддів-католиків до розгляду справ про сексуальні домагання, що порушуються проти Церкви?

WLW, Огайо

Поставте це запитання, і слухачі автоматично будуть готові «відповісти» ще до рішення Верховного суду Огайо. Наведена нижче підводка готує слухачів до інформації про заяву «General Motors»:

Скільки коштуватиме нова машина? Компанія «General Motors» сьогодні дала часткову відповідь на це запитання.

WSOY, Іллінойс

Підводки-запитання також можуть додати сюжету іронії:

За офіційними даними, у Каліфорнії запроваджено кампанію проти куріння, яка, здається, працює. Тоді чому ж вона викликає посмішку у представників тютюнової промисловості?

CBS

Блискавка ніколи не б'є двічі, чи не так?

WRVQ, Вірджинія

Але підводки-запитання мають два суттєвих недоліки. По-перше, вони звучать як реклама, яку багатьом ведучим новин також доводиться читати.

РЕКЛАМА: Яке знеболювальне рекомендують четверо з п'ятьох лікарів?

ПІДВОДКА: Якими є результати останнього дослідження тютюнового диму?

Журналісти віддають перевагу тому, щоб їхні тексти максимально відрізнялися від рекламних оголошень.

Друга проблема із запитальними підводками серйозніша. Багато журналістів уникають їх через те, що слухачі часто сприймають їх як твердження, а не як запитання. Нерідко

трапляються ситуації, коли люди не чують самої історії, а лише перше запитання, сприймаючи його як саму новину:

Чи потрібен місту Меріл спеціальний комітет з контролю над приватним бізнесом?

WSAU, Вісконсин

Цими підводками не слід зловживати. Їх ніколи не можна використовувати як гру на вгадування, ніби журналіст знає щось таке, про що не знають слухачі.

Неправильно

Чи знали ви про те, що ціни на газ можуть знизитися?

Правильно

Ціни на газ можуть бути знижені, якщо Сенат підпише відповідну постанову.

WZZM-FM, Мічиган

Гумор

Новини зазвичай настільки похмурі, що деякі живі моменти, використані у відповідних місцях, зовсім не завадять. Підводка — гарне місце для гумору, оскільки гумор одразу привертає увагу. Часто розумно сформульована підводка може роздразнити слухачів настільки, що вони сконцентруються на самій історії. Ось що зробила одна станція зі зборами дівчат-скаутів:

Місто Альтос сьогодні захопили маленькі зелені люди.

KWHW, Оклахома

Досвідчені журналісти шукають гумор. Кожен може написати легку підводку. Секрет полягає в тому, щоб знайти способи обіграти словосполучення чи фразу:

Зловживання програмами з контролю бюджетних коштів може призвести до того, що ці програми самі спустошать міський бюджет.

KGMI, Вашингтон

Промисловці окремих міст тиснуть на Конгрес, сподіваючись вицідити з нього Акт про чисту воду, укладений 1972 року.

WNOR-FM, Вірджинія

А ось підводка Джона Хардінга з WRVA, Вірджинія, що починає сюжет невчасним сніговим буревієм:

Незважаючи на те, що надворі липень, губернатор Вірджинії розпочав справжню розчистку снігу...

На протигагу монологах гумористів, де погані жарти мають такий самий ефект, як і гарні, у новинах невдалий жарт є справжньою катастрофою. Вони заплутують і заважають новинам. Якщо ви не впевнені, чи спрацює ваш каламбур або жарт, облиште його. І ніколи не намагайтеся насильно впхати жарт у сюжет, якщо він там недоречний.

Неправильно

М'яч сьогодні опинився в іншій залі. Судовий процес над хокеїстом, звинувачуваним у застосуванні сили під час гри, триває.

Проблема перша — в хокеї використовують шайбу, а не м'яч, до того ж у нього грають на катку, а не в залі. І ні про яку «іншу залу» мова взагалі не може йти — процес не розпочався, а триває.

Ніколи не використовуйте кумедних підводок для сумних сюжетів. Один поважний канал якось розпочав історію про смерть актриси такою жахливою підводкою:

Чи ви чули про Суд Божий? Саме він відбувся у місті Сарасота.

WSPB, Флорида

Без сумніву, це невдалий приклад застосування гумору в підводці.

Підсумки

Журналістам слід пам'ятати, що голови слухачів і глядачів зайняті безліччю речей. Для того щоб сюжет спрацював, він має привертати до себе увагу людей і чітко й послідовно описувати важливі деталі історії. Більшу частину відповідальності за це несе підводка.

Практичні завдання

А. Напишіть на основі поданих фактів підводки для п'яти історій.

1.

- Міністерство праці сьогодні вранці зменшило індекс цін на товари за минулий місяць.
- По всій країні ціни на згадані товари були збільшені на 5 %.
- Попереднього місяця вони були збільшені на 6 %, а ще перед тим — на 4 %.
- У столиці за минулий місяць рівень інфляції зріс до 1 %, — про це стверджує Міністерство праці.
- Міністерство праці заявляє, що це найбільший стрибок цін у столиці за останні 18 місяців.
- Міністерство праці стверджує, що інфляція у столиці є наслідком зростання цін на продукти харчування.

2.

- Головний прокурор штату Льюїс Стоппард провів об 11-й ранку прес-конференцію.
- Стоппард оголосив про деякі зміни у складі своєї організації.
- Штатний юрист Говард Конвей стане асистентом головного прокурора з кримінальних питань.
- Конвей вже два роки працює у прокуратурі штату.
- Конвей є випускником 1978 року Гарвардської школи права.
- Стоппард: «Говард Конвей — першокласний юрист, і я переконаний, що він першокласно виконуватиме свою роботу».
- Стоппард оголосив, що нинішній асистент головного прокурора Роберт О'Браян залишить свою посаду протягом двох тижнів.
- О'Браян обіймав посаду асистента головного прокурора протягом п'яти років.
- Брата О'Браяна Альберта два тижні тому було звинувачено у несанкціонованій маніпуляції цінами на молоко.
- Останні кілька тижнів репортери засипали прокуратуру запитаннями про те, де план коливаний цін на молоко.
- Ім'я Роберта О'Браяна постійно звучало у зв'язку з цим скандалом.
- Стоппард: «Роберт О'Браян залишає свою посаду заради приватної практики. Нам жаль втрачати його, і ми хочемо наголосити, що його відставка ніяк не пов'язана із тим неприємним розголосом, що зчинився у медіа протягом останніх двох тижнів».

3.

- Представник «Japanese Motors» сьогодні заявив про те, що компанія закриває два заводи на території Сполучених Штатів.
- Головною причиною закриття представник назвав високу вартість праці.
- За словами представника, «Japanese Motors» планує зберегти два інших заводи — в Толедо, Огайо та в Остині (Техас).
- Залишки автомобільних деталей із закритих заводів, за словами представника, будуть повернені до Японії.
- Заводи, які збираються закрити, розташовані у Тулсі, Оклахома, та в нашому місті.
- У Тулсі працює 6000 людей.
- З них 4000 осіб працюють на заводі «Japanese Motors».
- «Japanese Motors» є другим за значенням роботодавцем у нашому місті.
- Обидва заводи закриються у першому кварталі наступного року.
- Представник компанії каже, що плану про переведення робітників на інші місця немає.

4.

- 15-метровий човен перекинувся вчора ввечері неподалік мису Лукоут.
- У човні було двоє чоловіків — 23-річний Террі Рестон і 25-річний Вілл Бендікс.
- Чоловіки кажуть, що вітер, який дув з берега, підіймав високі хвилі, які й перевернули їхній човен.
- Чоловіків підібрав човен берегової охорони після того, як вони годину пробули у воді.
- Обох потерпілих відвезли до лікарні, але зараз вони вже перебувають у нормальному стані.
- Чоловіки розповіли, що вони полювали на акул на відстані 200 метрів від берега.

5.

- Міська рада провела вчора ввечері закрите засідання.
- Було прийнято тижневий протокол.
- За результатами голосування — 11:0 — рада прийняла рішення надіслати квіти чоловікові мера Шеріл Баутін, який зараз перебуває у хасбрукській лікарні.
- За результатами голосування — 11:0 — рада встановила бюджет житлової комісії.
- Житлова комісія просила \$4000 на другу половину фінансового року — таку ж саму суму, яку було виділено на першу половину.
- За результатами голосування — 8:3 — рада прийняла рішення об'єднати три міські вулиці — Мерхант-стрит, Південну вулицю та Рід-авеню — в одну.
- Мерхант-стрит йтиме на північ, Південна вулиця — на південь.
- Міський депутат Волтер МакГрей, який є автором цієї ідеї, каже, що це полегшить ситуацію на дорогах у нижній частині міста.
- Міський депутат Марта Ріголі заявила, що план завдасть незручностей мешканцям і зашкодить діловій частині міста.
- План було передано поліції для роботи із заміни дорожніх знаків і маршрутів, яка має розпочатися сьогодні.

Б. Перепишіть наступні підводки так, щоб вони були більш ефективними.

1. Після того, як переговори з відділом середньої освіти не дали результату, місцеві вчителі вчора ввечері вирішили розпочати сьогодні вранці страйк.
2. У результаті зіткнення двох автомобілів на розі Четвертої вулиці та Баян-авеню сьогодні вранці загинули Еліот Форд, юрист із Хіллсдейла та урядовий лейтенант Річард Кобурн зі Східного Оранжу.
3. Радник президента з питань національної безпеки Кондоліза Райз вчора поїхала до Ізраїлю з метою обговорення з ізраїльськими лідерами останньої пропозиції Близького Сходу.
4. Чотирнадцятирічний Джеремі Сайк з Алабами загинув о 9 годині ранку, коли машина, за кермом якої сиділа його мати, врізалася у телефонну будку на Іст-Брунсвік-стрит.
5. Поліцейський офіцер Пол Адлер заявив сьогодні вранці, що «Joseph's Hardware Incorporated», що розташована на 309 Стрейт-стрит, пограбували на \$500 між 3 і 4 годиною ранку.
6. Сьогодні парад на честь перемоги університетської футбольної команди розпочинається на Бродвеї.
7. Зібравшись на свою щотижневу сесію, міська рада сперечалася про майбутнє житлового проекту.
8. Група, що складалася з понад 100 співаючих демонстрантів, сьогодні вдень висловила протест проти збільшення орендної плати у будинках, побудованих у рамках урядового проекту на Вест-Сайді, маршем навпроти офісу голови житлового департаменту Франка Штерна.
9. Державний сенатор Мері Раглз представила сьогодні законопроект, який має заборонити дискримінацію гомосексуалістів на роботі і вдома, скасувати закони, що визначають поведінку гомосексуалістів у дорослому середовищі як злочинну і надати гомосексуалістам право опіки над своїми дітьми.
10. Сонячний промінь освітив крізь вікно обличчя судді в той момент, коли він збирався зачитати вирок у справі вчителя, підозрюваного у побитті студента.
11. Пожежа у місті Ньютон залишила сьогодні вночі без оселі три родини, а один із пожежників потрапив у лікарню з димовим отруєнням, у той час як у Саммерсеті внаслідок іншої пожежі, з якою пожежники боролися три години, без даху над головою залишилися дві родини.
12. «Я зроблю все для того, аби якнайкраще представляти людей у Конгресі». Такими були слова щойно обраної конгресменки Елізабет Френкс, які вона сказала сьогодні, збираючись у поїздку зі штату до Вашингтона.
13. Чи знаєте ви, наскільки збільшився у цьому місяці рівень інфляції? На три десятих відсотка — найменший рівень зростання за останні шість місяців.
14. Грошенята були зароблені незаконними букмекерськими операціями, що проходили у Маркетвіллі. Сьогодні вранці поліція вже вдруге за тиждень обшукала це місце.

Розділ 6. СЮЖЕТИ

Стаття у «Washington Post» про нові правила роботи обмінних пунктів складалася з 1042 слів. Репортаж радіостанції CNN на цю ж тему вмістився у 37 слів. «Post» виклав цю ідею в 37 реченнях, тоді як CNN знадобилося лише три:

Служба безпеки та Валютна комісія пропонують нові правила роботи пунктів обміну валют після закриття ринку. Так звані пізні торговці опинилися у центрі валютного скандалу. Експерти порівнюють дозвіл на пізню торгівлю із дозволом робити ставки після розкриття карт.

CNN Radio

Загалом, тексти сюжетів півгодинного випуску новин можуть розміститися на двох третинах газетної шпальти. Це суттєва відмінність телевізійних і радіоновин від газетних статей. Новини мають розповідати про найважливіші події світу маленькою групою коротких речень. Даний розділ пояснює, як саме це зробити.

ЕФЕКТИВНІСТЬ

Стислість — це слово можна дуже часто чути у відділах новин — «Пишіть стисло!» Чому потрібно писати стисло — зрозуміло: в теле- чи радіосюжеті просто немає місця на опис усіх другорядних деталей. Кожне речення має бути лаконічним: розкривати головну думку і пояснювати суть, не заглиблюватися у зайві деталі, не розкидатися словами, не затягувати кінцівки.

Обсяг

Якого обсягу має бути сюжет? Якби можна було відповісти «такого, щоб можна було розповісти історію». Але не все так просто. Погляньте на цей приклад: радіостанція CBS випускає чотирихвилинний випуск новин щогодини, але якщо в ефір виходить реклама, тоді час випуску скорочується до трьох хвилин. Більшість цього часу зазвичай займають два чи три головні сюжети, які містять в собі інтерв'ю. Решта три чи чотири сюжети мають вміститися в одну хвилину або й того менше. Тож якою має бути історія про дівчинку, на яку напала акула? Вісім секунд. Це час, що залишився. Якщо ця історія буде довшою, доведеться скоротити інші історії:

13-річна Бетані Гамільтон, якій минулого місяця під час занять серфінгом на Гаваях акула відкусила ліву руку, збирається відсвяткувати День подяки... на дошці для серфінгу.

CBS

Обсяг більшості телевізійних чи радіосюжетів обмежується, у більшості випадків, тривалістю самого випуску і залежить від загальної кількості сюжетів у ньому. Звісно, існує певна гнучкість, але якщо вам конче потрібно додати до сюжету речення, то доведеться відрізати кілька секунд в іншого сюжету.

Наскільки коротким може бути сюжет? Важко сказати багато про щось менше, ніж за десять секунд. Ви можете придумати коротший спосіб написання цієї десятисекундної історії?

Три найбільших державних компанії наступного місяця збільшать вартість своїх товарів. «Goodyear»... «Firestone»... і «Goodrich» підвищать ціни на три-шість відсотків.

WDEE, Детройт

А яка найбільша тривалість? Це ще складніше питання. Є телерадіокомпанії, яким подобаються довжелазні сюжети, але більшість режисерів новин дотримуються думки, що

сюжет без аудіо- чи відеоінтерв'ю не повинен перевищувати 45 секунд. Інакше він звучить нудно. Власне, сюжети без синхронів тривалістю понад 35 секунд зустрічаються дуже рідко. Середня тривалість історії — триває 20-25 секунд — цього часу достатньо для чотирьох-п'яти речень або 55-70 слів. Це стислість. Сюжети мають бути стислими.

Але хіба в цій гонитві за хронометражем не губляться деякі факти? Звісно, що губляться. Саме через це більшість станцій роблять підсумкові випуски новин, де кожній історії приділяється більше уваги, ніж у звичайних денних випусках (див.: Розділ 13. Зв'язки з громадськістю). Крім того, це вдалий привід звернути увагу людей на газети, книжки, журнали та Інтернет для отримання більш ґрунтовної інформації про те, що вони чують в ефірі.

Форма

Багато газетних історій бувають невдалими. Вони використовують стиль перевернутої піраміди — важлива інформація на початку і менш важлива в кінці. Це чудово підходить для переглядання сторінки, але як можуть переглянути новину слухачі чи глядачі?

У звичайній розмові цікавість до історії зберігається. Часто вони побудовані від зачину до кульмінації. Це саме спрацьовує і в новинах. Забудьте про перевернуту піраміду. Телевізійні та радіожурналісти мають дотримуватися інформаційного рівня протягом усієї історії. Все одно часу на другорядні деталі, які описуються в кінці газетних статей, немає. У наступному прикладі немає і краплі зайвого:

Незвичайна демонстрація має відбутися завтра в Атланті... Це буде перша в історії Атланти демонстрація на захист марихуани та куріння. Захисники марихуани пройдуть центральним парком, після чого вирушать до головного пам'ятника. Мер Джексон застеріг протестувальників залишити саму марихуану вдома або бути готовими вирушити до в'язниці.

WBS, Атланта

Новинні сюжети мають завжди підтримувати інтерес аудиторії — вони не можуть дозволяти собі розпливчастості чи нецікавості.

Підтримка підводки

Підводка має обов'язки перед сюжетом: вона має привернути увагу слухачів чи глядачів. Але й сюжет має обов'язки перед підводкою. Усі обіцянки, дані у підводці, мають бути виконані в сюжеті. Він повинен містити інформацію, заявлену у підводці.

Деякі підводки є досить незалежними. Вони мають своє повідомлення:

Окружний прокурор Манхеттена зняв із колишнього шкільного директора Ентоні Альварадо усі звинувачення.

Далі залишається лише розширити основну думку і включити додаткову інформацію:

Минулого року проти Альварадо висунули звинувачення у грошових махінаціях, проте розслідування не довело його провини.

WPIX-TV, Нью-Йорк

Проте інші підводки не можуть існувати самі по собі і потребують більшої підтримки з боку сюжету:

Кольоровим сюрпризом братерської любові обернувся для міста звичайний жарт.

Сюжет має пояснити зміст жарту і сюрпризу, що трапився у Філадельфії:

Хулігани закидали фонтани у філадельфійському Парку кохання рожевою фарбою. Проте, коли прибули поліцейські, місцеві жителі сказали, що їм сподобалася ідея

кольорових фонтанів. Тепер працівники парку збираються пофарбувати воду в інших фонтанах у червоний і синій кольори з нагоди святкування Дня незалежності.
KHWB, Х'юстон

Сюжет роз'яснює і підтримує підводку.

Неправильно

81-річна громадянка Канади трагічно завалила свій останній тест на здобуття водійського посвідчення. Це був не перший випадок, коли ця похилого віку леді проходила тест на права. Представники автошколи з Онтаріо кажуть, що жінка провалювалася на цьому іспиті вже п'ять разів. Наразі невідомо, чи будуть висунуті проти неї звинувачення.

У підводці заявляється про те, що жінка «трагічно» завалила тест. Проте в сюжеті жодним словом не згадується про те, що трапилося. Замість цього у сюжеті розповідається про те, скільки разів жінка проходила тест, хоча потрібно вказати, що сталося.

Правильно

81-річна громадянка Канади трагічно завалила свій останній тест на здобуття водійського посвідчення. Її інструктор розповів, що здаючи назад, жінка проїхала зайві 25 ярдів. Опинившись на краю кручі, її машина зірвалася і впала у неглибоку річку, що протікала внизу. На щастя, жінка та інструктор не постраждали. Це був не перший випадок, коли ця похилого віку леді проходила тест на права. Представники автошколи з Онтаріо кажуть, що жінка провалювалася на цьому іспиті вже п'ять разів. Наразі невідомо, чи будуть висунуті проти неї звинувачення.

Ассошіейтед Пресс

Є лише один шанс обрати головну ідею сюжету — у підводці. Текст самої історії має лише підтримувати це рішення.

Неправильно

Декілька міні-бомб було знайдено сьогодні на Манхеттені... Експерти ФБР стверджують, що такі бомби були улюбленим видом зброї терористичних угруповань часів Другої світової війни. Останні вдосконалення вибухових технологій зробили їх ще більш небезпечними: міні-бомби, виготовлені з найновіших пластикових матеріалів, можна легко заховати у звичайному листі.

Підводка анонсує історію про бомби, знайдені сьогодні на Манхеттені, але в сюжеті про них не згадується.

Правильно

Декілька міні-бомб було знайдено сьогодні на Манхеттені... Одна з них вибухнула в брокерській конторі «Меріл Лінч» у районі Ліберті... Чотири жінки отримали легкі поранення. Інші бомби були успішно знешкодовані.

WMCA, Нью-Йорк

У цьому випадку, оскільки у підводці згадується кілька міні-бомб, то в останньому реченні сюжету треба знову нагадати про них усіх для того, щоб підтримати підводку.

Помилково випереджати історію у підводці. Ще одна помилка — дозволяти історії відставати від підводки. Підводка зав'язує сюжет, а далі йде сама історія.

Відбір інформації

На щастя, радіо- та тележурналістам майже ніколи не доводиться наповнювати сюжет. Зазвичай вони мають достатньо інформації. Але, на жаль, їм часто доводиться залишати поза увагою деякі важливі факти.

До того часу, як історія опиняється у відділі новин, вона вже наповнена фактами. Є ім'я жертви, час, коли було знайдене тіло, як воно було знайдене, одяг, в якому був потерпілий, положення тіла, час, коли оголосили про його зникнення, назва міста, де він жив, дані про його родину, попередня причина смерті, результати розтину, імена людей, які його знайшли, і тих, хто робив розтин, статистика смертей за останній рік тощо. І це навіть не основна історія випуску. Такий сюжет може зайняти усього 15 чи 20 секунд, тож у вас немає часу для всіх цих фактів — лише для найважливіших. Решту, скількох зусиль би не коштувало їх отримання у поліції, треба просто вирізати — слухачі ніколи їх не почують.

Поліція міста Гумбольт стверджує, що чоловік, тіло якого було знайдене поблизу притулку, помер природною смертю. Житель Окленда був знайдений мертвим у своєму спальному мішку після того, як був заявлений у розшук. За словами поліцейських, розтин тіла було проведено сьогодні вдень.

KRED, Каліфорнія

Немає жодної інформації про його родину, немає статистики і навіть його імені.

А ось сюжет на 22 секунди про двох людей, які двічі виграли:

Пара із Санта-Клари отримає не лише джекпот Суперлото, а й комісійні від продажу щасливого квитка. Пара, що має ліцензію на продаж лотерейних квитків, продала собі квиток, який виграв джекпот. Їхні комісійні становлять 250 тисяч доларів, а сам виграш сягає 99 мільйонів доларів.

KGO, Каліфорнія

Звісно, через це новини мають статус поверхових. Існує певний ліміт заглиблення у проблему, на яке автор має лише 18 секунд. Проте, якщо скористатися цими секундами ефективно, можна подати слухачам саме серце історії. Про решту додаткових фактів людям напишуть газети.

Ще один приклад — репортаж з ефіру щогодинної служби новин PBS про збільшення соціальних виплат. Журнал «Providence» присвятив цій темі 23 абзаци. Наведена ж нами версія вмістилася у 16 секундах:

Добрі новини для тих, хто отримує соціальну допомогу. Уряд оголосив про збільшення у зв'язку з інфляцією соціальних виплат на дві цілих одну десяту відсотка. Таким чином, із січня кожна особа отримуватиме допомоги на 19 доларів більше, а кожна пара — на 31 долар більше.

PBS

Журналісти повинні обирати ті факти, які мають найбільше значення. Ось два правила стосовно цього.

Темі. Скільки тем може бути порушено у новині? Є головна тема — вже встановлена чи визначена підводкою. Крім того, є факти, які розвивають головну тему. До того ж досить складно розглянути більше однієї чи двох тем у звичайній за обсягом новинній історії. Головна тема:

Автолюбителям доведеться ще трохи почекати, перш ніж вони зможуть проїхатися зруйнованим внаслідок землетрусу мостом Бей-Бридж.

Додаткові факти:

Урядовці не сподіваються на те, що міст буде відремонтовано раніше 2009 року.

Інша тема:

Керівники транспортної галузі внесли зміни у цінову політику заради контролю вартості ремонтних робіт.

KGO, Каліфорнія

Інший приклад. Головна тема:

Державний законодавець з міста Тимоніум пропонує як можливе місце для стоянки автомобілів у штаті Меріленд Балтимор — Міжнародний вашингтонський аеропорт.

Додаткові факти:

Сенатор штату Джеймс Брокін каже, що ця ідея з'явилася у нього під час останньої поїздки до Лас-Вегаса, де пасажирів приїжджали на своїх автомобілях просто до терміналу аеропорту Мак-Каран.

Інша тема:

Брокін каже, що розміщення стоянок в аеропорту стало б гідною відповіддю тим критикам, які нарікають на низьку якість аеропортного сервісу.
WMAL, Вашингтон

Більшість сюжетів не відповідають цьому зразкові достеменно — існує чимало способів написання історії. Але ці приклади демонструють те, як можна виділити кілька тем в одній новині. Немає значення, як написаний сюжет, у будь-якому випадку важко поєднати в ньому більше двох чи трьох повідомлень.

Оскільки способів подати історію є дуже багато, одне з найперших рішень журналіста має стосуватися того, які факти включити, а які викинути. Цей вибір ґрунтується на важливості інформації для новин. У сюжеті про автостоянки інформація про те, що їх розмістять в аеропортах, є ключовою, тому вона заслуговує бути поданою у підводці (див.: Розділ 5. Підводки). Рішення про те, яку додаткову інформацію включити в сюжет, має ґрунтуватися на тих самих стандартах: *важливість, цікавість, незвичайність, конфліктність, актуальність і близькість аудиторії*. Твердження Брокіна про те, що ідея прийшла йому в голову під час поїздки до Лас-Вегаса, є *незвичайніш і цікавим*. У цьому сюжеті це доречніше, ніж інформація про те, де він збирається представити свою пропозицію.

Звісно, у цих рішеннях присутній і суб'єктивний елемент. Різні журналісти можуть по-різному подати цю історію, і один і той самий журналіст може використати різні факти для різних версій сюжету (див.: Розділ 12. Інформаційні випуски). Проте є дії, які більшість журналістів назвали б помилковими. Наприклад, якщо хтось помирає, а в сюжеті йдеться лише про поранених — це вважатиметься помилкою для новин. Якщо щойно було винесено вердикт у справі зґвалтування, а сюжет розгортається навколо одного з адвокатів — це також є неправильним вибором головної теми.

Інколи на отримання якоїсь інформації доводиться витратити стільки зусиль, що журналісти майже «прирастають» до неї. Але це може зашкодити новині. Тож журналісти повинні переборювати у собі подібні почуття. Аудиторії байдуже, скільки годин ви говорили по телефону, щоб дістати ту чи іншу інформацію. Оскільки вони хочуть почути лише кілька повідомлень, то очікують, щоб ці повідомлення були найважливішими.

Базис. Слухачів чи глядачів у сюжеті цікавлять конкретні питання. Тож журналіст повинен включити до тексту відповіді на ці запитання. Справа не у виборі фактів, які виділяються на тлі інших, річ у заповненні фактами всіх прогалин сюжету.

Які основні питання порушуються в сюжеті? *Хто? Що? Де? Коли? і Чому?* Історія повинна відповідати якщо не на всі, то принаймні на більшість із цих запитань. Нижче наведено приклад сюжету, який відповідає на всі п'ять запитань за 15 секунд:

Одна людина загинула під час урагану, що стався вчора в Іллінойсі. Загиблий був конструктором з містечка Канкакі — його накрило уламком недобудованого будинку. Загалом вчора було зафіксовано сім торнадо.

WSOY, Іллінойс

Детальність відповідей залежить від кількості часу та від аудиторії, на яку розраховано новину. Наприклад, у маленькому місті люди захочуть точно знати ім'я людини, де вона

жила і, можливо, навіть точний час, коли це сталося. Вони могли знати людину чи місце, а могли і бути в той час десь неподалік. У великих містах всі ці деталі втрачають свою важливість і можуть бути опущені задля економії часу. Що ж до зарубіжних новин, то таких деталей взагалі краще уникати. Достатньо сказати: «конструктор з міста Канкакі... вчора».

Та незалежно від того, детальні відповіді чи ні, слухачів не можна залишати без відповідей на головні питання. Чого бракує у цьому прикладі?

Неправильно

Пасажирів літаків аеропортів Далласа та Вірджинії знову оприскують інсектицидами перед польотом до Каліфорнії. Хімікат, який може спричинити ракові захворювання, багато років був заборонений Товариством захисту навколишнього середовища, і працівники аеропортів тривалий час відмовлялися від його використання. Але у відділі сільського господарства стверджують, що вміст ППТ у речовині є дуже низький і тому не може бути причиною захворювань. Даний інсектицид вважають найефективнішим засобом у боротьбі зі шкідливими комахами.

Чому? Навіщо обприскують літаки? І чому тільки рейси у Каліфорнію? Замість останнього речення краще було б вставити речення, яке пояснило б усі ці моменти.

Правильно

Пасажирів літаків аеропортів Далласа та Вірджинії знову обприскують інсектицидами перед польотом до Каліфорнії. Пестицид, який може спричинити ракові захворювання, багато років був заборонений Товариством захисту навколишнього середовища. І працівники аеропортів тривалий час відмовлялися від його використання. Але у відділі сільського господарства стверджують, що вміст ДДТ у речовині є дуже низький і тому не може бути причиною захворювань. Цей засіб застосовується з метою запобігання потрапляння на територію Каліфорнії шкідливих японських жуків зі Східного узбережжя.

WRVQ, Вірджинія

* * *

Тож для підбору інформації для сюжету визначено два критерії: якими є два чи три основних повідомлення? І який із головних фактів треба подати?

Ось перелік фактів одного із сюжетів, представлених Асошіейтед Пресс:

- Близько 2 тисяч працівників державного лос-анджелеського метрополітену у вівторок вийшли на страйк.
- Їх підтримали ще 6 тисяч водіїв автобусів та бакалійників.
- Уся державна транспортна система Лос-Анджелеса не працює.
- Транспортна система Лос-Анджелеса є третьою за величиною державною транспортною системою у Сполучених Штатах.
- Джек Кайзер, голова лос-анджелеського комітету економічного розвитку, підрахував, що один день страйку обійдеться у 4 мільйони доларів.
- Недержавний громадський транспорт продовжив свою роботу.
- Півмільйона людей, які щодня користуються послугами державного транспорту, були змушені шукати альтернативні способи дістатися до шкіл, офісів та інших місць.
- Дороги були переповнені. Деякі води, намагаючись скористатися із ситуації, підвищили ціни на перевезення більше ніж на 20 доларів.
- Телефони державної транспортної служби розривалися від дзвінків.

- Глен Розалес, механік, який представляє на страйку автобусний відділ, вибачився за завдані незручності, але сказав, що він і його колеги не мають вибору.
- Це вже другий страйк державної транспортної системи за останні три роки. Три роки тому страйк автобусного парку та метрополітену тривав 32 дні.
- Два угруповання — транспортники і бакалійники — страйкують у Каліфорнії, вимагаючи збільшення лікарняної допомоги.
- Транспортники хочуть, щоб державна транспортна система збільшила фінансування фонду охорони здоров'я, управління яким до цього здійснювалося не на належному рівні. З цих коштів фонд виплачує медичну страховку працівникам транспорту.

Журналіст станції PBS працював з цією самою інформацією. Сюжет PBS вклався у 20 секунд. Більшість фактів, представлених AP, не були цікавими для загальної аудиторії. Ключовим моментом для сюжету є обсяг і наслідки страйку. Журналіст PBS вирішив, що решту фактів не варто згадувати у сюжеті. Ось що з цього вийшло:

У Лос-Анджелесі зупинила свою роботу третя за величиною державна транспортна система. Близько 2 тисяч транспортників вийшли на страйк через підвищення плати за медичне обслуговування. Їх підтримали водії автобусів і бакалійники, залишивши півмільйона пасажирів без транспортного обслуговування.

PBS

Логічність

Навіть важлива і цікава інформація буде нічого не вартою, якщо її викласти незрозуміло.

Журналісти знаходять важливу, але заплутану інформацію. Чому мер це сказав? Яке значення це має для міста? Хто матиме від цього користь? І що власне означає ця «податкова знижка»? Такі речі завжди повинні включати у вашій голові червону лампочку. Стоп! Не пишіть нічого. Журналіст ніколи не повинен братися за написання історії доти, поки не зрозуміє, про що вона. На жаль, не всі дотримуються цього правила. Слова мера можуть потрапити в сюжет нерозшифрованими, збиваючи з пантелику слухачів чи глядачів так само, як вони спантеличують автора. Якщо сам автор не розуміє свого сюжету, то навряд чи його зрозуміє аудиторія.

Як же бути? Взяти в руки телефон і обдзвонити, якщо знадобиться, половину уряду, щоб з'ясувати, що ж мав на увазі мер. Наступну історію про податкові знижки цьому журналістові писати буде вже легше.

Та є ще один тип помилок під час написання сюжетів. Інколи історія є настільки очевидною для журналіста, що він забуває, що її все одно потрібно пояснити глядачам чи слухачам.

У відділі новин усі є знавцями новин. Ці люди цілими днями вивчають останні події. За більшістю історій, з якими їм доводиться мати справу, вони стежать днями, а то й роками, або ж історії схожі на ті, які їм вже доводилося колись писати. Журналіст, який уже вп'яте пише про висадку астронавтів на Марс, може легко забути про те, що більшість людей не чула попередніх чотирьох сюжетів, що слухачі і глядачі не робили досліджень на цю тему і не телефонують цілими днями місцевим науковцям, щоб дізнатися про деталі операції. Легко забути, що очевидні для автора речі можуть нічого не означати для його аудиторії. Не можна нерозсудливо закидати сюжет ракетами зворотної дії, орбітами і першими знімками поверхні. Журналіст повинен зупинитися і переконатися, що те, що він написав, зрозуміло.

Історія втрачає своїх слухачів тоді, коли надто швидко набирає обертів. Спробуйте простежити за каруселлю наступної історії, яка також побувала в ефірі:

Сьогодні міністру буде відправлено листа з проханням призначити людей на дві посади у міській раді Хайтауна, що залишилися після мера, і ще одного члена міськради минулого тижня. Лише два з п'яти членів офіційно входять до складу уряду, і доти, доки не відбудуться тимчасові призначення, ніякі справи вестися не можуть. Кожен депутат другого і третього скликання може подати секретареві на розгляд свою кандидатуру до одинадцятого травня. Останнє засідання міськради не вдалося провести через відсутність кворуму, тому доля сезонної та надурочної платні залишається невирішеною доти, доки рада не буде дієздатною.

Друкуючи цей текст, якийсь журналіст, мабуть, бурмотів: «Вони зрозуміють ідею». Це невдале виправдання, яким непрофесійні журналісти намагаються прикрити кожну фразу, речення чи сюжет, які в них не вийшли: «Вони зрозуміють». Але більшість слухачів не зрозуміють такого сюжету.

Як зробити цю історію логічною:

1. *Розділяйте факти.* Завжди легше пояснити пару фактів, ніж мати справу одразу з цілою зграєю. Просто нерозумно перевантажувати ними сюжет. Інформацію треба включати в текст лише тоді, якщо для неї настав час.

У попередньому прикладі краще взагалі забути про пропозицію бажаним обійняти посаду в міськраді. Депутатів другого і третього скликання можна було б назвати просто політиками, а уточнити в іншому місті. Не час пояснювати і всю процедуру подачі заяв, ці туманні пояснення лише заплутують сюжет. Дати й інформації про те, що посада є тимчасовою, також можна уникнути. Замість усього цього можна краще пояснити ключовий момент сюжету. Стислість у цьому випадку не матиме ефекту.

2. *Поясніть.* Розтлумачуйте все, що може бути незрозумілим. У даному сюжеті згадуються дві вакансії у міськраді, але потім зазначається, що лише два з п'яти депутатів є «офіційними». Що ж сталося з рештою? І що в цьому випадку означає термін «офіційний»?

В історії загублено кінець, що є неприпустимим. Крім того, що мається на увазі під «складом уряду»? І чия «сезонна та надурочна платня» обговорюють?

3. *Одна думка за раз.* У другому реченні розповідається про розвал справ міськради, тоді знову повертаються до цієї теми у четвертому і п'ятому реченнях. Але мозок слухачів краще сприймає інформацію, якщо йому за один раз подають якусь одну думку. Коли все, що можна було сказати про збій у роботі, сказано, лише тоді можна перейти до іншої думки.

Ось послідовніша і зрозуміліша версія цього самого сюжету:

Процедура є такою: сьогодні міністру буде відправлено листа. Він містить у собі звернення призначити людей на дві посади у міській раді Хайтауна. Ці вакансії з'явилися після того, як минулого тижня мера і ще одного члена міськради зняли з посади виборці. Через хворобу іншого депутата у міськраді залишилося лише двоє з п'яти членів. Через відсутність кворуму за сідання було скасовано. Таким чином, всі питання, такі як запровадження серед міських робітників сезонної та надурочної платні, чекатимуть свого вирішення доти, доки міністр не отримає листа і не призначить двох нових людей.

Навіть найрозумніші фрази і найцікавіші сюжети будуть лише даремною витратою ефірного часу, якщо вони незрозумілі слухачам чи глядачам.

ХІД ДУМКИ

Гак само як п'єса, вірш чи музичний твір, структура новинного сюжету має відповідати певним естетичним канонам. Новини не повинні бути привабливими чи ефектними, але вони повинні писатися професійно й витончено. Історія повинна плавно переходити від першого

речення і до останнього не лише задля привабливості. Плавні переходи потрібні для того, щоб ефективніше передавати її значення.

Організація

Основу новини не роблять складні речення. Новини настільки короткі, що журналістам рідко вдається зробити навіть ескіз, але є кілька принципів, які можуть допомогти розставити речення по місцях, зробивши таким чином історію плавнішою і зрозумілішою.

Споріднені ідеї

Факти потрібно викладати в такому порядку, в якому вони найприродніше поєднуються між собою. Мета — зменшити розриви між думками сюжету шляхом щільного складання шматочків пазла — іншими словами, перехід від однієї ідеї до іншої.

Погано

Японські рибалки, які викинули у море скелет ймовірного монстра, зараз шкодують про свій учинок. Експедиція російських вчених вирушила до берегів Нової Зеландії, де було спіймано і сфотографовано невідому істоту. Японські рибалки раптом зрозуміли, що одна зітліла доісторична істота варта більше, ніж повні сіті свіжого тунця. Вчені вважали, що представники знайденого виду вимерли кілька мільйонів років тому. Проте зараз вони змінили свою думку.

Речення не є взаємозамінними. Підводка природно пояснює подію, що трапилася з рибалками. Але за нею йде речення про російських вчених, яке без потреби перериває природний хід думок.

Краще

Японські рибалки, які викинули у море скелет ймовірного монстра, зараз шкодують про це. Рибалки раптом зрозуміли, що одна зітліла доісторична істота варта більше, ніж повні сіті свіжого тунця. Експедиція російських учених вирушила до берегів Нової Зеландії, де було спіймано і сфотографовано невідому істоту. Вчені вважали, що представники знайденого виду вимерли кілька мільйонів років тому. Проте зараз вони змінили свою думку.

WNOR, Вірджинія

Погано

Чоловік, який називав себе проповідником, як стверджує поліція, мав дев'ять дружин. Зараз він перебуває у луїзіанській в'язниці. Джері Джон Волкер⁹ був заарештований і виданий владі Джорджії для того, щоб бути представленим перед судом за фальсифікацію та бігамію. Одна жителька Джорджії заявляє, що він видурих у неї 10 тисяч доларів, у тому числі платню за навчання її доньки у коледжі. Волкера звинувачують у шлюбі із дев'ятьма жінками з Джорджії, Теннессі, Північної Кароліни та Алабами. Як повідомляють, він залицявся до жінок за допомогою релігійних розмов, убираючись при цьому у показні костюми. Потім, за словами жінок, він одружувався із ними і незабаром кидав.

Інформація про те, що чоловік взяв гроші у жінки з Джорджії, тісніше пов'язана з фактом обвинувачення, ніж той факт, що він кидав дружин після одруження. Цей зв'язок необхідно передати.

Краще

⁹ Ім'я було змінено.

Чоловік, який називав себе проповідником, як стверджує поліція, мав дев'ять дружин. Зараз він перебуває у луїзіанській в'язниці. Джері Джон Волкер¹⁰ був заарештований і виданий владі Джорджії для того, щоб бути представленим перед судом за фальсифікацію та бігамію. Волкера звинувачують у шлюбі із дев'ятьма жінками з Джорджії, Теннессі, Північної Кароліни та Алабами. Як повідомляють, він залицявся до жінок за допомогою релігійних розмов, убираючись при цьому у показні костюми. Потім, за словами жінок, він одружувався із ними, а потім кидав. Одна жителька Джорджії заявляє, що він видурив у неї 10 тисяч доларів, враховуючи і платню за навчання її доньки у коледжі.

WERC, Алабама

Послідовність

Різні елементи сюжету можна організувати за хронологією — більш рання подія, потім пізніша подія, і тоді ще пізніша подія.

Учора о другій п'ятнадцять ночі поліцейські Джерсі отримали дзвінок від жінки, яку вони назвали істеричкою... Вона щось говорила з сильним іспанським акцентом про те, що її дитині поранено... голову, а потім кинула трубку, навіть не назвавши адреси. Приблизно через п'ять хвилин вона передзвонила, і поліцейські були готові записати адресу, але висловили сумніви щодо того, що зможуть допомогти. Поранений, трирічний Амос Рівера¹¹, отримав постріл у голову. Куля вилетіла з револьвера його батька. Джордж Рівера¹² працює поліцейським у місті Хадсон. Мати, яка насилу могла відповідати на запитання, розповіла, що хлопчик знайшов пістолет під час гри, але поліцейські проводять власне розслідування. Зараз дитина жива, але лікарі не сподіваються, що вона виживе.

WINS, Нью-Йорк

Інколи послідовна розповідь починається одразу після підводки:

Продавець машин з містечка Рок-Хілл з'ясував, що не варто завжди довіряти гарному обличчю — чи, в даному випадку, трьом гарним обличчям. Як повідомляє поліція міста Рок-Хілл, три молоді жінки, в описі яких згадується лише те, що вони привабливі і виглядають на двадцять років, заїхали вчора близько десятої ранку в «Pendelton Motors», що на Салуда-Стрит. Дівчата сказали продавцю на прізвище Вотерс, що хочуть випробувати машину на ходу. Зрештою одна з них сіла за кермо старого Плімута вартістю у тисячу доларів, і з того ранку Вотерс більше не бачив ані дівчини, ані машини. Поліція міста наразі проводить розслідування викрадення автомобілю.

WRHI, Південна Кароліна

У цьому сюжеті багато інформації. Якщо її не викласти послідовно, аудиторія може легко у ній заплутатися.

Неправильно

Продавець машин з містечка Рок-Хілл з'ясував, що не варто завжди довіряти гарному обличчю — чи, в даному випадку, трьом гарним обличчям. Жінка вчора втекла на одній з машин продавця «Pendelton Motors» Вотерса. Поліція міста наразі проводить розслідування викрадення автомобіля. Вотерс більше не бачив ані жінки, ані старого Плімута вартістю у тисячу доларів. Вона була однією з трьох дівчат, яким

¹⁰ Ім'я було змінено.

¹¹ Ім'я було змінено.

¹² Ім'я було змінено.

на вигляд було по двадцять років і які заїхали вчора близько десятої ранку в «Pendelton Motors». Інші дві жінки також зникли.

У наступній історії також подається хронологічний порядок подання фактів, хоча це трохи важче помітити:

Фреда Вімпла¹³ з Сент-Клауда було визнано винним у нападі. Його дружина дала свідчення про те, що він намагався задушити її, а потім сказав, що завжди хотів когось убити, і збирався помістити її в багажник автомобіля. Окружний прокурор Роджер Ван Хіл вимагав для нього першої міри покарання за спробу вбивства, але присяжні після півторагодинного обговорення винесли звинувачення у нападі. Вімпл отримав рік випробувального терміну. Крім того, він 30 днів проведе у в'язниці і пройде перевірку в психоневрологічній лікарні, перш ніж вийти на волю.

KCLD, Міннесота

Після підводки події описуються в тому порядку, в якому вони відбувалися в суді, аж до винесення присуду і призначення покарання.

Упорядкування

Останній метод організації тексту є найбільш незграбним і тому найменш вживаним. Він полягає в детальному позначенні груп думок, які подаються, за допомогою чисел чи імен, які відділяють їх одна від одної і організують матеріал. Наприклад:

Торгова палата повідомила продавців журналу, що на них надходить багато скарг. Цього тижня розповсюджувачі працюють у місті групами. Місцевим жителям було висунуто дві пропозиції: перша — вимагати у продавців свідоцтва про реєстрацію у Торговій палаті. Якщо вони зареєстровані, то мають носити свідоцтво з собою. Друга порада — не розраховуватися із торговцями готівкою чи чеками, які можна перевести у готівку.

WGHN, Мічиган

Слова «перша» і «друга» допомагають впорядкувати цю історію. В наступному прикладі таким ключем виступають назви різних населених пунктів.

В Індіані продовжуються протести поліцейських та пожежників через низький рівень заробітної платні. В Елвуді поліцейські й пожежники сьогодні вранці залишили свої робочі місця після того, як їм запропонували збільшити зарплатню на сім відсотків. Службовці Елвуда вимагають двадцять відсотків. У Франкліні поліцейські припинили роботу, вимагаючи підвищення зарплатні на 12 відсотків. У Кокомо поліцейські й пожежники також залишили робочі місця. Місто патрулюють представники шерифа. Полісмени Перу і Джефферсона також продовжують страйк, сподіваючись на більшу заробітну платню.

WAZY, Індіана

Назви міст об'єднують цей сюжет. Історії такого типу — із використанням великої кількості фактів — потребують якоїсь форми «впорядкування», яка контролюватиме їх.

* * *

Ці види організації сюжетів не є взаємовиключними. У багатьох історіях використовується більше ніж один вид структурування. У більшості криміналістичних сюжетів, наприклад, після підводки відбувається перехід знову до хронологічного початку, але тоді текст передає всю ідею, а не просто суворо дотримується черговості подій:

Національна патологоанатомічна лабораторія спробує визначити причину смерті дев'ятирічного хлопчика зі Шривпорта, який, на думку спеціалістів, став жертвою

¹³ Ім'я було змінено.

вбивства. Оголене і покалічене тіло Джека Грубера¹⁴ було знайдене поблизу його будинку минулої п'ятниці. Дослідження місцевих експертів не дали жодної інформації. Детективи кажуть, що вони продовжують розслідування, і припускають, що хлопчик став жертвою сексуального нападу.

KWKH, Луїзіана

Робота журналіста — обрати той метод структурування сюжету, який організує її елементи найбільш логічно і завдяки якому його хід відбуватиметься легко і вільно.

Переходи

Наша розмова містить слова і фрази, завданням яких є допомагати реченням взаємодіяти одне з одним. Ці *переходи* відіграють дуже важливу роль. Без них розмова не була б зрозумілою: «Фред купив машину. Його дружина, Сьюзан, не вважає, що машина в місті — це вдала ідея. Вона сердиться». А тепер з переходами: «Фред купив машину, *але* його дружина, Сьюзан, не вважає, що машина в місті — це вдала ідея. *Тому* вона сердиться».

Не менш важливими ці переходи є й у новинах:

Зрештою, для Сьюзі Гарріс із Лондона це вже було занадто. Її чоловік щойно закінчив дивитися двотижневий кубок з американського футболу і саме збирався ще два тижні дивитися чемпіонат з тенісу з Вімблдона... коли прийшов річний рахунок за сплату телевізійних послуг. Сьюзі скипіла... «Я не платитиму за те, щоб дивитися лише спорт і нічого крім спорту!» — закричала вона і на цих словах схопила телевізор, вибігла надвір, узяла в руки молоток і... дозвольте її процитувати... «Це був страшний удар, і цьому настав кінець».

ABC

Тепер подивіться, що буде з цими реченнями, якщо вилучити з них перехідні слова:

Її чоловік щойно закінчив дивитися двотижневий кубок з американського футболу. Він збирався ще два тижні дивитися чемпіонат з тенісу з Вімблдона. Прийшов річний рахунок за сплату телевізійних послуг.

Без цих слів історія стає кострубатою і складнішою для розуміння.

Перелік перехідних слів і висловів:

також
крім того
до того ж
власне
на додачу
в той час
попри
але
проте
досі
лише
з іншої точки зору
поки коли
між іншим
тим часом
тепер знову
як тоді

¹⁴ Ім'я було змінено.

настільки
в цьому разі
таким чином
тому що
ось чому
внаслідок цього

Інколи за допомогою такої фрази — разом зі сказаним вище — можна об'єднати разом два речення.

Перехідні слова, фрази чи конструкції також можуть виконувати й іншу функцію. Часто журналісти зустрічаються із проблемою: дві історії на споріднену тему, але недостатньо часу для обох. Рішення — поєднати їх.

Два сюжети можна поєднати за допомогою загальної підводки (див.: Розділ 5. Підводки) чи за допомогою перехідної фрази. Ось дві історії, з яких за допомогою сильного об'єднувального виразу зробили одну:

Мабуть, цього вікенду не було нічого гіршого, ніж опинитися посеред страшної завірюхи, що вирувала на північному сході. Саме це трапилося із групою студентів та їхніми керівниками, які пішли в похід до лісу в штаті Мен. На чолі з лісником студенти місцевого університету шеренгою вирушили зі студмістечка до лісу Вайт-Маунтін, де розбили зимовий табір. Згодом до них приєдналося ще троє учнів із сусіднього коледжу, які приїхали до лісу на автомобілі. Саме ця машина і стала головним притулком для туристів під час буревію.

CBS

Переходи — це *мастило*, що допомагає історіям взаємодіяти одна з одною, поєднуючись разом. Без них ідеї просто товклися б одна об одну. Сама по собі історія губиться і блідне. Але перехідні слова мають своє особливе призначення, яким не варто нехтувати. Наприклад, частка *але* може поєднувати зовсім суперечливі ідеї.

Неправильно

Президент не підтримав законопроект, але наклав на нього вето.

Споріднені думки має поєднувати сполучник *і*. Інакше в тексті не буде ніякої послідовності.

Неправильно

Президент не підтримав законопроект і сьогодні поїхав у відпустку.

Перехідні конструкції треба використовувати розсудливо.

Неправильно

Рівень ПДВ може цієї ночі зменшитися, і законодавству доведеться щось зробити протягом наступних 16 годин... або ж він автоматично впаде. Так, наприклад, родина з чотирьох осіб, яка заробляє 20 тисяч на рік, згідно з цим планом могла б економити 28 доларів на рік.

Правильно

Рівень ПДВ може цієї ночі зменшитися. Законодавству доведеться щось зробити протягом наступних 16 годин... або ж він автоматично впаде. Так, наприклад, родина з осіб, яка заробляє 20 тисяч на рік, могла б економити 28 доларів на рік.

WDEE, Детройт

Резюме

Завершальне речення сюжету називають *резюме*. За своєю важливістю воно посідає друге місце після підводки. Цей останній рядок підсумовує все сказане в історії, надаючи їй довершеності. Резюме повинно бути чітким і зрозумілим, як у цьому прикладі про колишнього сенатора Джона Мелчера:

Вашингтонський журнал нещодавно назвав сенатора Джона Мелчера з Монтани вегетаріанцем. Автор статті посилався на провінційне походження і деякі його висловлювання. Мелчер скаржиться, що тепер його можуть ніколи більше не запросити на барбекю та шашлики. Мелчер зазначає, що він НЕ вегетаріанець. Він — ВЕТЕРИНАР.

WMAL, Вашингтон

Визначено п'ять різних видів резюме.

Головна ідея. У цьому місці сюжету трохи запізно подавати головну ідею історії, але інколи резюме може взяти на себе відповідальність за те, щоб зробити це й підтримати підводку:

Рівень інфляції у Лос-Анджелесі за минулий місяць виріс на три десятих відсотка... головним чином за рахунок цін на каву, гамбургери та автомобілі. Втім, не варто особливо засмучуватись... Міністерство праці повідомляє, що це рівно половина від загальнонаціонального зростання. Все зводиться до того, що минулого місяця ми платили 17 доларів 85 центів за те, що десять років тому коштувало 10 доларів.

KNAC, Каліфорнія

Якщо в сюжеті бракує місця для подання головної ідеї, резюме — найлогічніше місце для підбиття підсумків сюжету. Секрет полягає у тому, щоб підсумувати все сказане без зайвих повторень.

Погано

Минулого місяця штат витратив на закупівлю товарів та послуг в інших регіонах на 2 з половиною мільярди доларів більше, ніж заробив на продажі своїх. Іншими словами, ми сплачуємо набагато більше, ніж отримуємо.

Краще

Минулого місяця штат витратив на закупівлю товарів та послуг в інших регіонах на 2 з половиною мільярди доларів більше, ніж заробив на продажі своїх. Таким чином утворився небувалий торговий дефіцит.

NBC

Інший факт. Часто місце в резюме зберігають для якогось конкретного факту. Це спрацьовує в тому випадку, якщо нова інформація ширше представляє сюжет. Але кінець історії — не місце для початку нової зав'язки.

Неправильно

Сьогодні офіційно відкриється нова гілка вашингтонського метрополітену в північній Вірджинії. Церемонію відкриття разом із мером Вашингтона мають відвідати губернатори Відродженні та Меріленду. Виникає запитання, чи не буде нова гілка замалою і запізною для задоволення чималих транспортних потреб цієї території.

Новий факт повинен бути самодостатнім і не потребувати продовження. Крім того, він має бути досить суттєвим, щоб підсумувати всю історію.

Правильно

Сьогодні офіційно відкриється нова гілка вашингтонського метрополітену в північній Вірджинії. Церемонію відкриття разом із мером Вашингтона мають відвідати

губернатори Вірджинії та Меріленду. Метро поєднає Вашингтон із віддаленими передмістями Вірджинії і Меріленду.

WRVQ, Вірджинія

Вислів *тим часом* є візитною карткою резюме, яке представляє інший факт:

Поки місцеві політики продовжують свої суперечки, вартість будівництва тим часом продовжує зростати.

WCEM, Меріленд

Ось ще один приклад такого типу резюме:

Поліція розшукує двох підозрюваних у збройному нападі, скоєному на півночі Палм-Спрінг. Це сталося близько одинадцятої ранку у вівторок поблизу Індіан-авеню. Жертвою нападу, за словами поліцейських, став велосипедист. Підозрювані — чоловік віком близько тридцяти років із коричневим волоссям і жінка такого ж віку. Востаннє їх бачили у чорній спортивній машині. До всіх, хто має будь-яку інформацію, прохання повідомити поліцію Палм-Спрінг. Потерпілий наразі перебуває у місцевій лікарні.

KESQ-TV, Каліфорнія

Цей тип резюме настільки популярний, що деякі його версії вже перетворилися на кліше. Як часто сюжети закінчуються такими словами?

Поліція продовжує розслідування інциденту.

Протилежний бік. У суперечливому сюжеті резюме можна зберегти для представлення протилежного аргументу. Це має своє виправдання — точка зору, яка є новиною, займає більшу частину сюжету, але для рівноваги її опонентові надається останнє слово:

Інспектор Вільям Доналд Шейфер повідомляє, що для того, аби оплатити ремонт доріг, треба збільшити податок на бензин до десяти центів за галон. Він сказав губернатору Роберту Ерліху, що дороги штату перебувають у «жахливому стані» і збільшення податку наразі є необхідним. Зараз податок становить 23 цілих п'ять десятих цента за галон. Шейфер стверджує, що збільшення податків необхідне для поповнення транспортного фонду. Але противники цієї ідеї зазначають, що збільшення податку передусім упаде тягарем на плечі сільських жителів.

WBAL, Меріленд

Прогноз. Що трапиться далі? Які шанси у цього законопроекту? Що далі робитиме кандидат? Коли впадуть ціни у магазинах? Відповіді на ці запитання — прогноз на майбутнє — природний спосіб завершення сюжету:

Очікується, що рада розгляне проект бюджету завтра.

WRNH, Південна Кароліна

Бернс обіцяє подати апеляцію до Верховного Суду.

KCLD, Міннесота

Ось приклад сюжету, який закінчується досить ненав'язливим прогнозом:

Деякі японські інвестори накинули оком на наше дозвілля. Представники виробника відеоігор «Nintendo» запропонували викупити за 100 мільйонів доларів контрольний пакет акцій бейсбольної команди Сіетла. Власникам інших спортивних клубів тепер є над чим задуматися.

Том Брокоу, NBC

Наступне прогнозне резюме не варто було використовувати — воно є занадто суб'єктивним:

Наступного тижня рада проведе засідання... на якому зробить чимало роботи.

Кульмінація. Одними з найкращих резюме є ті, які є найнесподіванішими:

Мер Нью-Кенсінгтона, який зараз перебуває разом зі своєю дружиною у лікарні в очікуванні первістка, скасував свій сьогоднішній візит до клубу «Ротарі». Він підготував промову: як поводитися у критичних ситуаціях.
WKPA, Пенсильванія

Ритм

Більшість радіо- та тележурналістів скажуть вам, що вони ні до чого не ставляться так легковажно, як до «ритму оповіді», але якщо вони насправді так вважають, то дотримуються хибної думки. Будь-який текст має ритм, і новинний сюжет — написаний для ефіру — також не є винятком. Зрештою, підсвідомо журналіст повинен чути ритм. Без нього слова і речення, незалежно від того, наскільки ретельно вони підібрані, не звучатимуть.

На щастя, ритм у новинах досить простий, тож його може засвоїти будь-хто. Для цього є чотири кроки:

Довжина речення. Головним ударним інструментом у сюжеті є коротке чи неповне речення. Воно може додати драматичного звучання:

Міні-бомби... ФБР повідомляє, що до кількох корпорацій надійшли листи, в яких автори вимагають грошей і погрожують надіслати бомби у разі відмови.

WOR, Нью-Йорк

Дивний документальний фільм, що транслювався вчора вночі на британському телебаченні, розповів про те, як американські й радянські науковці планують заснувати, на випадок можливого кінця земної цивілізації, колонію на Марсі. Багато глядачів повірили у це.

WNDE, Індіанаполіс

Але надмірна кількість коротких речень може зробити текст надто уривчастим:

Неправильно

Створено нову організацію. Вона призначена для противників метричної системи вимірювань. Оглядач видання «Chicago Sun Times» Боб Грін заснував групу. Він назвав її «МПП». Це означає «Ми проти метрики!» Грін розповідає, що йому потрібна була ідея для його колонки. Він запропонував це, і воно спрацювало. Зараз організація налічує мільйони членів. Грін стверджує, що американцям не варто повертатися до метричної системи. Це допоможе пристосуватися іншим націям. Він каже, що їм варто перейняти нашу систему.

З другого боку, надмірна кількість надто довгих речень робить текст млявим:

Неправильно

Оглядач видання «Chicago Sun Times» Боб Грін заснував організацію призначену для противників метричної системи вимірювань. Грін розповідає, що ідея назвати свою групу «МПП» (це означає «Ми проти метрики!») виникла в нього тоді, коли він шукав ідею для своєї колонки. Він запропонував це, і воно спрацювало. Зараз організація налічує мільйони членів, які вірять у те, що американцям не варто повертатися до метричної системи, а замість цього вони повинні допомогти відмовитися від неї іншим націям, яким варто перейняти нашу систему.

Щоб підтримувати живий ритм, журналісти намагаються змішувати короткі речення з довгими.

Правильно

Створено нову організацію для тих, кому не подобається метрична система вимірювань. Оглядач видання «Chicago Sun Times» Боб Грін заснував групу під

назвою «МПП», що означає «Ми проти метрики!» Грін розповідає, що колись у нього не було ідеї для його колонки, і він запропонував створити таку групу. Це спрацювало, і зараз організація налічує мільйони членів. Грін стверджує, що заради допомоги іншим націям американцям не варто повертатися до метричної системи. Це їм варто перейняти нашу систему.

WSB, Атланта

Структура речення. Класичне речення з прямим порядком слів, побудоване за конструкцією підмет-присудок, у новинах звучить добре, але якщо текст складатиметься лише з таких класичних речень, він стане нецікавим. Ось приклад, взятий з ефіру:

Поліція Нью-Йорка повідомляє, що знайшла близько 100 тисяч викрадених доларів. Поліцейські обшукали покинуту квартиру в 108 будинку по Західній вулиці. Вони стверджують, що її використовували для зберігання крадених речей. П'ятьох людей заарештували. Кажуть, що вони скуповували крадене у грабіжників. Місце перебування злочинців було розкрито за допомогою телефону.

Досвідчені автори урізноманітнюють свої тексти, змінюючи структуру речень:

Провівши обшук покинутої квартири в будинку 108 по Західній вулиці, поліція Нью-Йорка знайшла 100 тисяч викрадених доларів. За словами поліцейських, апартаменти використовували для зберігання крадених речей. П'ятьох людей, підозрюваних у скуповуванні краденого, заарештували. Місце перебування злочинців було розкрито за допомогою телефону.

Сильні слова. Деякі слова здатні розставити в історії акценти. Розмістившись наприкінці речення, сильне слово неодмінно оживить ритм:

Джек Емануель оббігав кілька десятків розпродажів у пошуках справжнього армійського мундира... Кілька з них він купив, але одна покупка виявилася небезпечною.

Асошіейтед Пресс

Ввечері чекайте на історію про бейсболіста, надзвичайно талановитого і, як з'ясувалося, дуже багатого.

Пітер Дженнінгс, ABC Вирок винесено... Вільям Вікс винний у ненавмисному вбивстві.

KCLD, Мінесота

Повтори. Аби уникнути частого повтору однакових слів, журналісти полюють за синонімами. Ось яке речення знайшов в ефірі телеканалу CBS Мервін Блок:

Ми отримуємо поточний звіт Білого дому щодо поточних енергетичних проблем.

Як написав Блок: «Очевидно, "поточного" тут досталось». Це речення могло б звучати набагато краще, якби слово «поточний» вживалося в ньому лише один раз. Найбільш поширений вихід із цієї ситуації — знайти інше слово: поліцейського, наприклад, вдруге можна назвати офіцером.

Зайві і незграбні повтори — це помилка, але є випадки, коли свідомий повтор слів можна використати для підсилення сюжету. Наступний приклад був написаний Муртоном Діном на телеканалі CBS:

Федеральна торгова комісія зазначає, що роботою дантиста є не лише вставлення зубів, а й встановлення цін.

Під пером вмілого автора повторення також може роз'яснювати:

Для того щоб рішення було прийняте, доведеться чекати полудня. Полудня — тому що саме тоді у залі збереться більшість депутатів.

KPNW, Орегон

* * *

Усі ці хитрощі можуть допомогти журналістам зберігати свої сюжети живими. Крім того, не завадить читати і слухати тексти інших професійних журналістів. Автор повинен *слухати* слова і речення, відчуваючи, як звучить його історія.

«Деякі дні прекрасні, — пише Джордж Брукс із KCUE з Міннесоти, — деякі дні, слова і музика».

Підсумки

Головне завдання сюжету — повідомлення. Це вимагає рівного і добірного подання інформації. Трохи музики у словах не завадить.

Практичні завдання

А. Напишіть на основі поданих фактів сюжет на 20-25 секунд.

1. Міністр Майкл Марс завершив своє турне штатом.
2. Марс каже, що посуха на півдні штату вже сягла критичного рівня.
3. На півдні зосереджено 3/4 населення штату.
4. Марс називає тур таким, що «відкрив йому очі».
5. Він каже, що ситуація на півдні набагато серйозніша, ніж уявляє більшість людей і політиків.
6. Він каже, що місто Старбридж вже майже 30 днів перебуває без води.
7. Марс надає допомогу штату, що потерпає від посухи.
8. Він каже, що можливо отримати федеральну допомогу.
9. Населення Старбриджа 15 768 чоловік.
10. Штат подав запит на федеральну допомогу для боротьби із посухою минулого тижня.
11. Рішення про надання федеральної допомоги буде прийнято завтра.
12. Посуха почалася 2 місяці тому, і відтоді ситуація тільки погіршується.

Б. Об'єднайте подані факти в один сюжет тривалістю 20-25 секунд.

1. Охоронці в'язниці Монтани страйкують.
2. Страйк розпочався 4 дні тому.
3. Сьогодні у в'язниці чергують службовці Національної гвардії.
4. На посту перебуває 1600 воїнів Національної гвардії.
5. Членів Національної гвардії прислали до штату сьогодні.
6. У страйку беруть участь близько 5000 в'язничних охоронців.
7. До цього страйкували 38 000 металургів.
8. Їхній страйк завершився сьогодні.
9. 2 найбільші металургійні компанії погодилися на вимоги страйкарів. Страйк закінчився навіть швидше, ніж розраховували деякі трудові посередники.
10. Металурги добилися додаткових \$6.00 за годину.
11. Вимагали \$6.25 за годину.
12. Вони залишили свої робочі місця 3 дні тому.

13. За минулий рік відбулося багато страйків.

В. Напишіть на основі поданих фактів сюжет тривалістю

25-30 секунд.

1. Альфред Льюїс, член міського правління, вчора ввечері постав перед членами комісії округу з проханням зберегти йому роботу.
2. Він сказав, що не хоче йти у відставку.
3. Зазначив, що це медіа «вбили» його.
4. Комісія вчора ввечері переглянула матеріали справи ще раз і провела розслідування, яким керували асистенти окружного прокурора Девіда Мелоуна.
5. Під час розслідування з'ясувалося, що Льюїс не за призначенням використовував службову машину.
6. Також відкрилося, що за останні два з половиною роки він використовував фінанси та матеріальні блага задля власних потреб.
7. На підставі розслідування комісар Боб Ньюгауз наполіг на звільненні Льюїса без грошової виплати.
8. Пропозицію одностайно підтримали 11 членів комісії.
9. Піт Вайт, голова комісії, сказав, що розслідування Мелоуна також виявило, що Льюїс використовував свій офіс для покращення своїх позицій.
10. Льюїс заявив: «Усі звинувачення проти мене є повністю помилковими і неправдивими. Мої вороги намагаються знищити мене і мою родину».

Г. Напишіть на основі поданих фактів сюжет тривалістю 20-25 секунд.

1. Муніципальна рада провела минулого вечора збори.
2. Вони тривали 2 години.
3. Це була вже друга зустріч за місяць.
4. Було ухвалено: Сью Мерфі призначити керівником PR-відділу, Джона Каца — асистентом із загальноміських зв'язків.
5. Підтримано проект відділу середньої освіти на будівництво дитячих майданчиків.
6. 12 членів ради були присутні, 2 — відсутні.
7. Головував Еван Джонс, дійсний президент ради.
8. Встановлено підвищення податку на нерухомість на 2 відсотки.
9. Результати голосування: 7-5.
10. Депутат ради Джейн Ендрю каже: «Це відштовхне від міст людей — дієвих людей, яких великою мірою потребують наші міста».
11. Джонс: «Податковій системі потрібен збалансований бюджет».
12. підтримано пропозицію про закриття усіх міських парків після 22.00.

Г. Напишіть на основі поданих фактів сюжет на 15 секунд.

1. Рік Пітерс — студент університету.
2. Втратив два пальця на нозі, коли минулого року його збив шкільний автобус.
3. Вимагав у шкільного округу 1/2 мільйона доларів.

4. Через два місяці суд визнав недбалість шкільного округу.
5. Адвокат Бетті Бернс минулого місяця розпочала новий процес.
6. Попереднє рішення вона назвала невідповідним.
7. Округний суддя Роберт Пенн сьогодні відхилив петицію.
8. Пенн: «Ця справа вже була розглянута судом і вирішена. Було проведено потрібний законний процес з цього питання».
9. Бернс каже, що подаватиме апеляцію до Державного Верховного Суду.

Д. Напишіть на основі поданих фактів сюжет на 20-25 секунд.

1. Вчора близько полудня у човні було знайдено тіло мертвого чоловіка.
2. Човен був пришвартований на пристані.
3. Поліцейські впізнали у вбитому Евана Роса.
4. Місцева поліція продовжує розслідування.
5. Учора ввечері було проведено розтин.
6. Його проводив доктор Сибіл Джонс.
7. Встановлена причина смерті — ножові поранення.
8. Росу було 32.
9. Сьогодні поліція заарештувала підлітка.
10. Звинувачення — крадіжка речей з місця вбивства.
11. Йому 18 років.
12. Ім'я — Роберт Рей.
13. Обвинувачення пред'являть сьогодні.
14. Зараз перебуває в окружній в'язниці.
15. Поліцейські кажуть, що підозрюють Рея у вбивстві.
16. Його було заарештовано сьогодні о 14.00 у Конкорді.
17. З ним була неповнолітня дівчина, ім'я якої невідоме.

Е. Напишіть на основі наданих поліцією фактів сюжет на 15-20 секунд.

1. Дорожньо-транспортна пригода близько 17.00 вечора.
2. Місце: 14-та магістраль.
3. Учора йшов дощ.
4. Автомобіль занесло на мокрому асфальті.
5. Машина опинилася на лівій стороні дороги, перевернулася.
6. 6 людей у машині.
7. У місті були проїздом — усі з інших штатів.
8. Водій машини — Джералд Сміт.
9. 1 дорослий, 1 дитина серйозно постраждали: Мередіт Сміт із Санта-Клари, 31 рік, і Джені Сміт з того ж міста, 4 роки.
10. Джералд Сміт, 33, і Джейкоб Сміт, 6, також із Санта-Клари — обидва загинули на місті аварії.

11. Джанет Саймон, 44, із Сан-Франциско, та Джозеф Шилдз, 14, також із Сан-Франциско, поранені — зараз у нормальному стані.
12. Мередіт і Джералд Сміт — батьки Джені і Джейкоба Сміт. Саймон і Шилдз не є родичами.

Частина II. РЕПОРТАЖ

Розділ 7. ДЖЕРЕЛА

Найкращий спосіб висвітлити новину — це поїхати на місце події. Другий найкращий спосіб — покликати людей, які там були. Багато радіостанцій і телеканалів мають репортерів, які полюють за новинами, у різних частинах світу. Але репортер може одночасно висвітлювати лише одну історію, та й то лише ту, яка буде досяжною для його поля зору. Всі станції повинні мати працівників на телефоні для отримання інформації про ці недосяжні історії, однак навіть із телефоном кількість історій, які персонал станції здатен охопити, буде обмеженою. Більшість радіостанцій щогодини видають в ефір репортажі про півдесятка подій, що відбуваються по всьому світу. Більшість телевізійних каналів випускають новини не так часто, але включають у свої випуски ще більше історій. Як усі ці відділи новин отримують усю цю інформацію?

Деякі новини приходять поштою, деякі по телефону. Безперервний потік інформації про події дня надходить щохвилини. Інформацію готують інформаційні агентства, які передають її до відділів новин через супутник. Такі самі перегони аудіо- та відеосигналів дають змогу нам отримувати звук і зображення події. Таблоїди та інші публікації разом з Інтернет-ресурсами також допомагають інформаційникам. Крім того, за допомогою спеціальних приймачів журналісти можуть зв'язуватися з поліцейськими та пожежниками.

Разом із репортерами та їхніми контактами, про які йтиметься у наступних розділах, все це становить джерела теле- і радіоновин. Журналісти повинні знати, як працювати з ними.

ІНФОРМАЦІЙНІ АГЕНТСТВА

Радіостанція штату Вісконсин WCOW має лише трьох репортерів. Жодного з них ніколи не відряджали ні до Вашингтона, ні до Тель-Авіва. Проте штат WCOW доповнюється більш ніж 3 тисячами працівників Асошіейтед Пресс (Associated Press — AP), розкиданих по всій планеті. Передплативши розсилку AP, станція може використати роботу журналістів AP, які працюють у Вашингтоні, в Африці, у Європі, на Близькому Сході чи тих, які перебувають у столиці штату Медісон. Інформаційні агентства забезпечують інформацією газети, телеканали та радіостанції, такі як WCOW.

Без сумніву, такі інформаційні служби є одним із наймогутніших інструментів у виробництві новин. Коли прес-конференція президента закінчилася, Хелен Томас, яка протягом 30 років була кореспондентом United Press International (UPI) у Білому домі, могла б сказати: «Дякуємо вам, містере президенте» і кинутися до найближчого телефону, щоб розповісти свою історію. Незабаром вона стала б доступною тисячам клієнтів UPI. Але UPI, так само як і AP, не стали чекати, поки Хелен Томас зателефонує для того, аби повідомити про цю подію. Інші репортери UPI стежили за телетрансляцією прес-конференції та писали сюжет на основі попередніх запитань. Таким чином станції зможуть випустити сюжет про прес-конференцію навіть до її завершення. Новини інформаційних агентств потрапляють безпосередньо до відділів новин через Інтернет, завдяки чому журналісти можуть використати у своїх сюжетах найсвіжіші факти.

Інформаційні агентства працюють оперативно. UPI і досі пишається тим, що на чотири хвилини випередила AP із повідомленням про постріли у президента Джона Кеннеді у Далласі. Ще UPI на чотири дні перегнала AP із повідомленням про завершення Першої світової війни. На жаль, ця інформація стала доступною і політикам з генералами, тож війна не закінчилася за чотири дні.

Крім того, інформаційні агентства всеохопні. Марк Твен якось зазначив: «Існує тільки дві сили, здатні освітити обидві земні півкулі: на небі — це сонце, а на землі — Асошіейтед

Пресс». AP має репортерів у більш ніж 242 бюро по всьому світу і понад 147 у Сполучених Штатах. Наприклад, коли комуністи захоплювали Південний В'єтнам, AP висвітлювала цю подію за допомогою трьох працівників у Сайгоні, ще двох — поблизу демілітаризованої зони, двох — у Лаосі, двох — у Таїланді, чотирьох — на Філіппінах, трьох — на Гуамі, одного — на острові Уейк і двох — на борту авіаносця в Південно-Китайському морі.

Протягом багатьох років газети, справедливо вважаючи радіо небезпечним конкурентом у новинному бізнесі, намагалися перешкодити використанню станціями Асошіейтед Пресс, але сьогодні станцій, які співпрацюють з AP, більше, ніж газет. Лише незначна кількість радіо- та телевізійних станцій можуть вижити хоча б без однієї розсилки інформантств, яка наповнює їхні мережі новинами з регіону, країни та всього світу.

Лише три інформаційних агентства мають представництва по всій Америці і у світі. Одне з них, Рейтер, відоме передусім якістю зарубіжних новин. У великих відділах новин Рейтер можна використовувати в додаток до сервісу інших інформантств. Більшість станцій головним чином покладаються на Асошіейтед Пресс, інші й досі користуються послугами United Press International.

AP — старша (заснована у 1848 році), успішніша і більша за своїх конкурентів, але UPI обслуговує радіостанції довше (з 1935 — коли її було названо United Press). AP нині обслуговує близько 5 тисяч станцій, UPI — набагато менше. AP — кооператив, власником якого є її передплатники, а UPI — приватна компанія, якій за останні роки довелося пережити серйозні фінансові труднощі.

Деякі великі станції досі користуються послугами обох агенцій — AP і UPI. Менші станції можуть дозволити собі тільки одну. Рішення про те, яку саме з них обрати, може залежати від кількості послуг, які пропонує те чи інше агентство, або ж вибір станції може залежати від її власних потреб, які залежать від формату. Скрутні роки, які довелося пережити UPI, послабили її позиції серед конкурентів.

Послуги інформаційних агентств із роками розширилися. У них з'явилися спеціальні пропозиції для задоволення специфічних потреб. Телевізійні та радіоінформаційні служби відчули користь багатьох із цих послуг, багато з яких користуються особливим попитом серед журналістів.

Інформаційні служби для електронних ЗМІ

Потреби радіостанцій і телеканалів відрізняються від потреб газет. Інформаційні служби електронних ЗМІ створені спеціально для забезпечення цих потреб.

Більшість радіостанцій видають в ефір свій головний сюжет щогодини, тож інформантства також повторюють і оновлюють головні події щогодини. Модераторам треба знати, як правильно вимовляти складні імена, тож у текстах агенцій містяться правила вимови таких імен. І зрештою, новини, написані для електронних ЗМІ, повинні відповідати правилам, згаданим у попередніх розділах; тексти для електронних ЗМІ пишуться у стилі електронних ЗМІ:

(Пайнвіль) — Двоє чоловіків утекли з в'язниці міста Макдоналд штату Міссурі минулої ночі... Ймовірно, вони просто вийшли через головні двері. Департамент шерифа розслідує деталі втечі. Припускають, що чоловіки вийшли з в'язниці близько 23.00... Але їхню втечу помітили лише після півночі, коли виявили, що пограбовано кабінет для допитів.

UPI 07-27 12:17 PCD

Ця історія починається *вихідними даними*, назвою міста, де її було написано, — Пайнвіль, — але більшість станцій не називають її в ефірі; місце події знову згадується у підводці. У

рядку наприкінці сюжету або наприкінці всієї підбірки подається дата (27 липня) і час (12:17).

Інформаційні служби мають у своєму штаті журналістів, які перетворюють інформацію, призначену головним чином для газет, на текст, придатний для електронних ЗМІ. UPI та AP, крім усього іншого, перевіряють, щоб текст був адаптований до місцевості. Наприклад, AP має 52 окремі регіональні інформаційні служби — майже кожен штат має свою регіональну інформагенцію, а декілька штатів навіть поділяються на два регіони. Кожна регіональна агенція поєднує 30 хвилин регіональних новин і 30 хвилин національних і міжнародних новин. Інформаційні агентства також забезпечують станції повним описом новин — скриптом. Клієнти можуть також отримувати на сайті AP аудіоматеріали, в тому числі інтерв'ю з героями подій і репортажі кореспондентів. Ось розклад сюжетів, як AP розсилає своїм клієнтам щогодини:

AP Network News — чотири хвилини головних подій у п'ятихвилинній підбірці щогодини разом із півторахвилинною підбіркою на 30 хвилин пізніше, і ще хвилинна підбірка AP Update за дві хвилини до AP Network News щогодини. Features and Sports Feed — дев'ять хвилин щогодини. Business Newscast — дві хвилини щогодини. AP Network Sports — дві хвилини щогодини.

Інші новини, спорт і події доступні протягом решти часу годинного розкладу.

Крім того, AP розсилає новини спорту шість разів на день; короткі спортивні повідомлення тричі на день і стільки ж — прогноз погоди, новини бізнесу, спеціальні/особливі новини, коментарі та новини аграрного сектору — все це готове для виходу в ефір. Схожий розклад має і UPI.

По суті, єдине, що залишається робити станціям, це «скопіювати» сюжети чи навіть цілі підбірки новин зі сторінки, доступної на екрані комп'ютера, і прочитати їх в ефірі. Немає потреби утримувати великий персонал, достатньо одного диск-жокея. Цей метод використовується для висвітлення новин багатьма станціями. Головні його переваги — простота і дешевизна.

Але копіювання текстів зі скриптів інформагентств має також чимало недоліків. Професійні відділи новин мають свій стиль. Їхні тексти пишуться особливою мовою і витримані в особливому темпі. Слухачі не почують усього цього у текстах, скопійованих з веб-сайту агенції. Зазвичай тексти інформагентств не відрізняються високою якістю написання — їх виготовляють у великих кількостях і в дуже обмежений термін, тож часто вони звучать надто поспішно. Також інформагенції не можуть дозволити собі стиль, навіть якщо мають на нього час. Їм доводиться задовольняти сотні станцій. Повернення до одного стилю може означати втрату деяких клієнтів.

Ще одна причина, чому не варто копіювати тексти інформагенцій, — вони не здатні пристосовувати історію до якогось конкретного міста чи місцевості, адже їм доводиться писати для всіх країн і регіонів.

Ось приклад підводки одного з таких текстів, вона звучить надто неконкретно:

Пожежа, яка виникла сьогодні вранці з невідомих причин, знищила кам'яну церкву минулого століття у Канзасі, штат Міссурі. Крім того, четверо пожежників отримали незначні ушкодження.

Сидячи у регіональних відділах новин, журналісти більше обізнані зі специфікою краю і здатні деталізувати новини під формат своєї станції, більшість радіо- і тележурналістів можуть подати історію набагато краще за інформагентство. Наприклад, цей сюжет про церкву, переписаний міською станцією Канзаса:

Методистська церква Святого Андрія була збудована у минулому столітті. Сьогодні вранці у її підвалі виникла пожежа. Вогонь знищив усе — від підлоги до даху старої кам'яної будівлі.

Текст інформажентства необхідно переписувати. Якщо для цього бракує часу чи людей, тоді його треба принаймні редагувати. Формулювання часто можна вдосконалити.

Інформажентство

Президент оголосив, що 26 округів Алабами, які потерпають від засухи, тепер мають право на федеральну допомогу.

Станція

Президент оголосив про право на отримання федеральної допомоги 26-ма округами Алабами, що наразі потерпають від засухи.

Інформажентство

Коледж Крайст-Черч погодився відкрити рахунок на 12 мільярдів 700 мільйонів доларів, з яких 5,6 мільярда доларів витратитиметься на забезпечення харчування.

Станція

Коледж Крайст-Черч погодився відкрити рахунок, 5 мільярдів доларів з якого витратимуться на харчування.

У деяких випадках сюжет можна адаптувати до конкретного місця.

Інформажентство

Промова Патріка Генрі «Дайте мені свободу або ж дозвольте померти» була повторена в історичній церкві Святого Іоанна поблизу Капітолія.

Станція

Промова Патріка Генрі «Дайте мені свободу або ж дозвольте померти» була повторена тут, в історичній церкві Святого Іоанна на Церковному пагорбі.
WRVQ, В'їрджинія

Для того щоб локалізувати історію з інформажентства, іноді доводиться провести додаткове розслідування. Це була історія про близько 80 об'єднань і фабрик Іллінойсу, звинувачуваних у відсутності очисних споруд. WSOY додала сюди речення про місцевих порушників:

До числа порушників віднесено також міську «Bloomington-Normal», «Champaign-Urbana», «Revere Copper» and «Brass Company» в Клінтоні, а також ще кілька полів, які є власністю «Caterpillar Tractor Company».

Змушені працювати в такому швидкому темпі, журналісти інформажентства часто роблять помилки. Якось одна із розсилок Ассошіейтед Пресс вбила Маршала Тіто, комуністичного лідера Югославії, коли він був ще живий. ABC і CBS видали цей сюжет у своїх випусках новин. Проте випусковий редактор NBC помітив, що цю подію не згадували в жодній іншій розсилці, в тому числі й у подальших розсилках AP. Він притримав сюжет і зателефонував до AP. AP визнали, що це була помилка. CBS і ABC довелося видавати в ефір спростування, коли AP надіслали виправлений текст. Коли приходять подібні історії, редактор новин KTRM-AM Браян Еріксон із Х'юстона завжди радить, перш ніж видавати сюжет в ефір, зачекати кілька хвилин, щоб інформацію підтвердили інші джерела. Якщо ж випуск терміновий, то він обережно посилається на джерело інформації («як повідомляє AP...»).

Насправді інформаційні агентства добросовісно приділяють чимало часу тому, щоб виправляти свої помилки і вдосконалювати свою роботу. Це означає, що журналісти мають бути уважними до фактів, які спростовують інформацію, яку вони готуються видати в ефір. Ось приклад історії з інформажентства з виправленою кількістю місяців, згаданих у попередній версії. В оригіналі йшлося про «мінімальний зовнішньоторговий дефіцит за десять місяців»:

Виправлення

Сполучені Штати у травні встановили рекорд із мінімального зовнішньоторгового дефіциту за вісім місяців.

Станції, які пропустили цей оновлений варіант або ж видали історію в ефір до його появи, припустилися помилки. Звісно, нереально телефонувати до Вашингтона, щоб перевірити факти подібного сюжету, але регулярність подібних помилок створює необхідність перевіряти по можливості факти в оновлених текстах інформантств — це можливо для всіх локальних історій.

Усе вищезазначене не означає, що кожна історія з інформаційної розсилки погано написана чи неточна — просто в більшості випадків їх варто перевіряти і переписувати для того, щоб вони звучали ефективніше. Звісно, станції нерідко також псують сюжети, надіслані їм інформантствами. Один журналіст якось додав це невдале речення до тексту, надісланого AP:

Втім, можна вірити, що збитки не будуть такими ж значними, як від аналогічної пожежі, що сталася у листопаді.

Оскільки тексти інформантств приходять до відділів новин у вигляді завершеного новинного сюжету, виникає природне бажання просто скопіювати їх у текст випуску і видати в ефір. Але професійні журналісти переборюють у собі цей потяг і ставляться до розсилок лише як до джерела інформації.

Якщо інформантства сприймаються головним чином як джерела інформації, стає очевидно, що електронні розсилки мають серйозний недолік: у них недостатньо інформації. Вони на один крок відходять від фактів. Вони складаються з історій, які були переписані у новинному стилі з друкованих джерел. Оскільки новини мають бути короткими, вони не можуть помістити туди дуже багато інформації. Працюючи з електронними розсилками, журналіст обмежується кількома фактами, обраними працівниками інформанції. Новина — невідповідне місце для того, щоб базувати на ній оригінальну версію події. Поки великі телерадіокомпанії можуть покладатися на електронні розсилки для гарячих новин, які треба швидко редагувати і видавати в ефір, більшість їхніх сюжетів базується на розсилках, призначених для газет.

Розсилки для друкованих ЗМІ

Раніше інформаційні агентства надсилали національним газетам два блоки інформації — А і Б. Обидва склалися з національних і міжнародних новин. До блоку А входили важливіші новини, а до блоку Б — все, що залишалося. Радіо і телебачення — де немає пустих сторінок для заповнення другорядними новинами — могли б зацікавитися лише блоком А.

AP і UPI й досі формують національні блоки А, але зараз вони дають клієнтам можливість отримати мікс національних і регіональних новин, подібних до тієї підбірки, яка міститься в розсилках для електронних ЗМІ. Крім того, доступними є підбірки суто регіональних новин. Радіо- і телевізійним станціям, які вирішать скористатися розсилкою для друкованих ЗМІ, буде з чого обирати.

Перша проблема, яка виникає у журналістів із цими розсилками, — це їхній розклад. Газетний світ поділяється на дві групи — ранкові та вечірні газети. Інформаційні розсилки відображають цей розклад і розроблені таким чином, щоб подавати повний огляд денних новин кожні дванадцять годин — з півдня до півночі для ранкових газет і з півночі до півдня для вечірніх. Телевізійним станціям же доводиться видавати новини кілька разів на день, а радіостанціям — взагалі щогодини, тож це незручно. Але, на щастя, інформанції постійно оновлюють головні теми — історії, в яких найбільше зацікавлені журналісти радіо й телебачення. І хоча ці тексти не організовані у чіткі годинні блоки, все ж вони допомагають підтримувати свіжість новин для електронних ЗМІ.

Друга проблема друкованих розсилок полягає в тому, що оскільки в неділю немає вечірніх газет, то в неділю зранку інформагенції не надсилають звичної підбірки новин. У будь-якому випадку неділя є найслабшим днем щодо новин, тож журналістам доводиться запасатися кількома «вічнозеленими» сюжетами-історіями, які можуть зачекати кілька днів і вийти в ефір у неділю.

Перевага друкованих розсилок — широкий вибір інформації, з якої журналісти можуть зробити власні історії. Подаючи якусь історію, друкована розсилка описує її за допомогою набагато більшої кількості слів, ніж це робить електронна розсилка. Таким чином, ви отримуєте у своє розпорядження набагато більше фактів. Інший спосіб збільшити кількість доступної інформації, який використовує більшість відділів новин, це збирання різних версій історії в різних розсилках і об'єднання їх разом. У відділах новин є режисер, який розподіляє інформацію. Зазвичай перший крок полягає в розподілі інформаційної підбірки на національні, міжнародні, регіональні та міські новини, а потім — на окремі історії. Це дає змогу журналістам мати вичерпну картину кожного сюжету.

Більші відділи новин мають різні версії історій, узяті з різних інформаційних розсилок, тому що одна підбірка може пропустити те, що є в іншій. У страхітливій історії про москвича, що напав на трьох туристів із сокирою, наприклад, UPI, AP і Рейтер, — всі надіслали змістовні репортажі у своїх розсилках о 7:30 ранку, але в AP не було слів свідка про те, що одному з туристів відрубали голову, UPI не вказала вік московського нападника, а AP і Рейтер не зазначили, що чоловік виглядав справжнім «велетнем». Кожен із цих фактів міг змінити саму історію. Лише журналіст із можливістю перевірити усі три джерела міг використати їх усі.

Перший крок на шляху перетворення тексту розсилки на сюжет — це уважно прочитати усі факти. Інколи для того, щоб краще зрозуміти історію, доведеться зачекати на її оновлену версію.

Працюючи із кількома інформгентствами, журналіст чи редактор бере на себе відповідальність за *контроль тексту* — перевірку того, що версія станції незмінна і оснований на найкращому джерелі інформації. Буде неправильно сказати в одному випуску: «в авіакатастрофі загинуло 27 людей», спираючись на дані AP, а в іншому випуску, керуючись повідомленням UPI, заявити, що «загинуло 22 людини». Якщо різні джерела суперечать одне одному, хтось у відділі новин повинен уважно порівняти різні тексти й обрати з них спільні факти. Потім усі журналісти повинні дотримуватися цієї версії доти, поки факти знову не зміняться. У таких випадках, якщо виникають сумніви, вкажіть меншу кількість жертв. Завжди легше додати кількох загиблих пізніше, ніж воскресити тих, кого ви щойно «вбили». Як тільки підбір фактів завершено, можна починати писати. На цьому етапі історія має пройти повну трансформацію — газетний і телерадіомовленнєвий стиль настільки відрізняються, що складно знайти навіть одне речення, що підходило б їм обом. Речення з друкованої розсилки треба розчленувати, загострити, «приправити» і сформулювати. Коли історія готова, спільними мають бути лише факти. Як правило, більшість журналістів не дозволяють реченням з інформджерел потрапляти до тексту сюжету. І не через те, що це було б неетично, — розсилки, власне, і пишуться для того, щоб їх «плагіатували», — просто нерозумно використовувати в ефірі речення, призначені для газети.

Ось приклад історії, взятої з розсилки AP, призначеної для друкованих ЗМІ:

ВС — Маммограми, 0617

Американські маммографи програють у порівнянні з британськими

Автор — Лінді Таннер

Медичний журналіст AP

Чикаго (AP) — американські лікарі, проводячи удвічі більше тестів, ніж британські медики, виявляють таку ж саму кількість ракових захворювань через низьку якість

маммографічних досліджень і через страх кримінальної відповідальності за лікарську недбалість, — свідчать результати досліджень.

Вивчення цього питання показало, що американські рентгенологи в порівнянні зі своїми британськими колегами називають результати набагато більшої кількості маммограм неточними чи підозрілими, в результаті чого американським жінкам з раком чи без доводиться проходити вдвічі більше необхідних тестів, таких як біопсія.

Результати дослідження ілюструють, що існує потреба у кращій маммографічній підготовці американських рентгенологів заради підвищення їхньої кваліфікації в інтерпретації результатів обстежень.

«Необхідно встановити дуже чіткі й конкретні стандарти й завдання для тлумачення маммографій, — заявила провідна письменниця Каліфорнійського університету, доктор Ребекка Сміт-Біндмен. — Рентгенологи, які допускають неточні тлумачення, мають бути повідомлені про те, що так робити не можна, й отримати можливість навчитися виконувати свою роботу на належному рівні».

Результати цього дослідження були опубліковані в середу в журналі Американської медичної асоціації.

Доктор Девід Дершоу, президент Об'єднання дослідників молочної залози і директор відділу молочної залози Меморіального центру ракових захворювань Слоуна-Кеттерінга, заявив, що навчання не зможе охопити всі американські програми із дослідження ракових захворювань.

Він розкритикував дослідників за недооцінку важливої різниці між американськими і британськими методами діагностики раку: більшість випадків виявлення раку молочної залози на ранніх стадіях зафіксовано саме у Сполучених Штатах.

On the Net: JAMA: <http://jama.ama-assn.org>

AP-10-22-03 0139EDT

По-перше, що означають ці коди? «BC» говорить про те, що історія була надіслана і в ранковому, і у вечірньому сервісі — *both cycles*. (Позначка «AM» свідчила б про те, що історію написано для ранкових газет, тобто її було надіслано у другій половині дня — з полудня до півночі.) «Маммограми» — це заголовок (див.: Розділ 1. Текст), яким AP називає цю історію. «0617» — це номер, яким AP позначив цю історію. Сюжет закінчується ініціалами розсилки, датою і часом, коли його було надіслано. Час важливий — він позначає свіжість. Веб-адреса, за якою опубліковано оригінальні результати досліджень, також вказується.

Що ж у цій історії є новиною? Для американської станції найважливішим елементом є заголовок, яким AP назвав сюжет для своїх клієнтів: Американські маммографи програють. Натяк на те, що американські лікарі погано виконують свою роботу, необхідно пояснити і вказати можливе спростування. Коротко. Для довгих тверджень, імен і титулів немає місця. Сюжет, який було написано за цим інформаційним текстом, використав дещо відмінну від тексту розсилки підводку, а також використав свіжу підбірку речень:

Результати досліджень свідчать про те, британці краще за американців тлумачать маммограми. Дослідження показали, що британські лікарі виявляють приблизно таку саму кількість ракових захворювань молочної залози. Але, як свідчать результати дослідів, американські лікарі для їх виявлення проводять удвічі більше тестів через те, що місцеві медики часто не можуть визначити, чи вказують результати рентгену на рак у пацієнта. Дослідник з Каліфорнійського університету стверджує, що американські рентгенологи потребують підвищення кваліфікації в тлумаченні результатів маммографії. Втім, один американський лікар стверджує, що дослідження, результати якого опубліковані в журналі Американської медичної

асоціації, нехтують однією важливою перевагою американської медицини — виявленню раку на ранніх стадіях, коли його найбільш вірогідно вилікувати.
КРОМ, Арканзас

Переписування текстів із розсилок для друкованих ЗМІ становить основу написання новин для електронних ЗМІ. Воно містить поєднання фактів і вміщення їх у короткі, чіткі новинні сюжети.

Бюлетені

Служби інформантств організовані таким чином, щоб якнайшвидше відправляти клієнтам гарячі новини. Тож коли один із репортерів має головне повідомлення, звичайні новини перериваються. Одного разу у відділі новин передплатника може пролунати дзвінок. Зараз у деяких місцях на принтерах встановлені електронні будильники. Крім того, слова на екрані часто починають миготіти, надаючи нового смислу розсилці під назвою «flash», описану нижче. Одразу після цього йде гаряча новина. Крім того, журналісти мають бути в курсі поточних новин, тож їм треба бути готовими до таких бюлетнів у розсилці.

Існує три стандартні заголовки, які використовують головні інформанції для позначення гарячих новин:

Блискавка. Сюди входять історії, які зацікавлюють негайно всіх і кожного: висадка людини на Місяці, результати президентських виборів, великий терористичний акт, початок чи закінчення великої війни. Деякі репортажі про терористичний акт, що трапився у Сполучених Штатах 11 вересня 2001 року, також надсилалися із позначкою «flash».

Блискавка була запроваджена АР після землетрусу у Сан-Франциско у 1906 році. У часи, коли телетайпи мали великі дзвоники, коли приходила подібна інформація, близько десяти дзвоників голосно дзвонили. Інколи цілі роки проходили без спалахів. Коли ж один з'являється, більшість радіо- і телевізійних каналів перервуть свої програми, щоб повідомити гарячу новину.

Бюлетень. До цієї групи належать новини, які зацікавлюють одразу *майже* кожного: авіакатастрофи, попередні результати президентських виборів, землетрус за межами країни. Колись у разі надходжень таких повідомлень дзвонили п'ять дзвоників. У деяких випадках станції також можуть перервати заради бюлетеня свої програми. АР називає це «головною новиною». Крім того, бюлетені використовуються тоді, коли інформантства хочуть повідомити своїх клієнтів про те, що попередня історія була неточною, яка, як вони тепер вважають, є небезпечно помилковою чи, можливо, наклепом.

Терміново. Це гарячі новини, які особливо важливі, але не настільки неймовірні, як попередні групи новин. Головні події Вашингтона зазвичай маркуються знаком *терміново*. Крім того, інформанції використовують цю позначку для важливих виправлених версій історій. Колись давно у таких випадках дзвонили чотири дзвоники телетайпів. Зараз сторінка із текстом просто позначається словом ТЕРМІНОВО, написаним великими літерами. Радіо і телебачення дуже рідко перериває свої програми заради таких повідомлень. АР якось надіслала станції KUNF у Х'юстоні повідомлення про смерть районного судді, позначивши його словом ТЕРМІНОВО; через дві хвилини оголошення про номінантів премії Греммі також отримало позначення ТЕРМІНОВО.

Інші розсилки

WBVM у Чикаго, одна з найбільших радіостанцій країни, отримувала розсилки АР як для електронних, так і для друкованих ЗМІ. Крім того, WBVM отримувала також спортивну розсилку, розсилку з інформацією про погодні умови, бізнес-розсилку; розсилку під назвою *міські новини*, куди входили новини Чикаго, та підбірку новин Іллінойсу. Звісно, для тих, хто

може дозволити собі передплату на послуги інформантств, дефіциту в інформації не має. Ось короткий перелік деяких можливостей:

Погода. Повідомлення про погоду є ключовими на радіо, можливо тому, що ніяке інше медіа не може змагатися з радіо в оперативності повідомлень про зміни погоди та штормові попередження. Телевізійні станції також майже завжди мають прогнози погоди. На малих станціях, особливо на сільськогосподарських територіях, зазвичай передплачують на розсилку UPI чи AP, які найчастіше містять і повідомлення про погоду.

Це єдина сфера, де традиційний суперник журналіста — уряд — потрапляє у новини бізнесу. Національна метеорологічна служба, яка є підрозділом Національної адміністрації по океану та атмосфері, забезпечує замовлення інформантств на прогнози погоди для різних регіонів країни (www.nws.noaa.gov). Ці розсилки містять графіки й умовні позначки. Вони подають загальний і місцевий прогноз погоди, попереджаючи про небезпечні погодні умови й повідомляють результати поточних погодних спостережень. Власне, UPI та AP отримують інформацію про погоду через розсилку Національної метеорологічної служби. Передплативши її, радіостанції отримують інформацію скоріше — не витрачаючи час на посередника — і в повнішій формі. Крім того, станції можуть використовувати інші електронні чи Інтернет-ресурси для отримання інформації про кліматичну ситуацію, прогноз погоди, а також використовувати такі погодні радари, як телеканал погоди чи його веб-сайт — www.weather.com.

Деякі працівники радіо стверджують, що в минулі роки від торнадо гинуло набагато більше людей, ніж могло б загинути. Причиною цього було те, що тоді радіостанції не мали інформаційної підтримки від Національної метеорологічної служби, через що змушені були вичікувати критичні хвилини перед самим торнадо, перш ніж повідомити про нього в ефірі.

Спорт. Спортивні новини мають для деяких слухачів дуже велике значення, тому для деяких станцій недостатньо тієї інформації, яка міститься у більшості інформаційних розсилок. «Western Union» розпочала свою службу розсилки у 1919 році для того, щоб зберегти хронологію рахунків усіх ігор у бейсбол. Диктори в студії (колишній президент Роналд Рейган одного разу також це робив) могли відтворити живе оточення, просто читаючи в ефірі підбірку. Зараз з усіх спортивних подій ведуться живі репортажі, тож у такій постановці немає потреби. Проте рахунок і сюжети про гру й досі потрібні, тож більшість станцій тепер отримує їх через Інтернет-сервіси, такі як CBS.Sportsline.com, CNNSI.com, ESPN.com, Sportspages.com і Tickertech.com. The.SportingNews.com містить аудіорепортажі. AP має окрему спортивну розсилку, в якій детально подається вся необхідна інформація. Тексти цієї розсилки написані у газетному стилі.

Бізнес. Новини можуть також завоювати увагу слухачів оглядом бізнесових та фінансових новин, тож деякі станції платять ще й за спеціальні бізнес чи фінансові інформаційні розсилки. AP і UPI, так само як і «Dow Jones» мають такі служби. «The Dow Jones News Service» користується послугами репортерів «Wall Street Journal», щоб завжди мати інформацію про річні звіти, заробітки, ціни на золото і ситуацію на фондових біржах. Потім об'єднання «Dow Jones» переписує цю інформацію для використання на радіо. CBSMarketWatch.com — Інтернет-ресурс бізнесових новин.

Аграрний сектор. Ці інформаційні сервіси надають повністю готові новини про розвиток тваринництва, виробництво зерна, збір врожаю тощо. Майже кожен штат чи регіон має власну інформаційну службу: наприклад, Michigan.Farm.Radio.Network чи Red.River.Farm.Network. Існують також ширші комерційні служби, такі як U.S.Farm.Network. Рейтер також має службу, що доповідає про стан аграрного сектору.

Локальні. Деякі великі міста і деякі штати мають спеціальні розсилки локальних чи регіональних новин. У штаті Нью-Йорк цю роботу здійснює Empire.News.Exchange; у Лос-

Анджелесі — City News Service; в Огайо — Ohio News Network. Більшість із цих розсилок пишуться для газет, тож для електронних ЗМІ їх треба повністю переписувати.

Індивідуальні розсилки. Старомодний телетайп, який вже тривалий час припадає пилком по кутках відділів новин, друкував 66 слів за хвилину. Зараз, маючи сучасні комп'ютери, інформантства пересилають свої тексти безпосередньо через комп'ютерну мережу до відділів новин. Тепер вони можуть посилати станціям набагато більше слів.

Тож сьогодні редактори новин можуть самі обирати наповнення розсилки, яку вони отримують. Один швидкий принтер може передавати загальну розсилку для електронних ЗМІ плюс газетну розсилку, спортивну розсилку і регіональну. Ви хочете підбірку новин бізнесу замість газетного бюлетеня? Жодних проблем. WPOR у Мені має багато слухачів і у Массачусетсі та Нью-Гемпширі, тож співпрацюючи із Асошіейтед Пресс, WPOR просить надсилати їм також регіональні розсилки цих штатів.

І, оскільки все це організовується за допомогою комп'ютера, подібні рамки можуть бути дуже гнучкими. Ед Волт, керівник інформаційної служби WRKO у Бостоні, каже, що коли його станція зацікавлена в якійсь окремій темі, він може зателефонувати до місцевого бюро і попросити їх надіслати все, що вони мають з цієї теми.

Fax/E-mail/Internet. Всі ці комп'ютеризовані сервіси можуть бути дорогими. Але нові технології з'являються, і один підприємець якось знайшов дешевший спосіб переправляти новини до станцій. Цей спосіб полягав у тому, щоб передавати набагато обмеженішу підбірку новин не через супутник, а за допомогою міжміського телефонного сполучення — факсом. Зараз факс замінили E-mail та Інтернет, який вже використовується на 60 телевізійних ринках.

ІНШІ ДЖЕРЕЛА

Основним джерелом інформації для новин є інформантства. Вони так активно постачають інформацію, що часто буває складно помітити те, що відбувається поза ними. Розсилки інформантств, однак, мають обмеження. В їхніх послугах існують прогалини, які заповнюють інші джерела новинної інформації.

Аудіоджерела новин

Інформаційні розсилки не містять фактора, принципово важливого для радіоновин, — звуку. Вони можуть пояснити, що сказав президент, але не можуть дати слухачам можливості почути голос президента, котрий говорить ці слова. Зазвичай репортери записують такі промови на плівку для місцевих сюжетів (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). Інформаційні аудіосервіси постачають звук подій з усього світу.

Два головних інформаційних агентства також надають і головні інформаційні аудіопослуги. Асошіейтед Пресс і United Press International за допомогою супутника пересилають записи голосів героїв сюжетів та репортерів тим клієнтам, які хочуть за це платити. Близько тисячі станцій користуються аудіопослугами AP, які так само, як і UPI, також надають клієнтам готові годинні національні та міжнародні новинні програми. Як Асошіейтед Пресс, так і UPI пропонують також новини іспанською мовою.

Аудіорозсилки надаються клієнтам AP щогодини — через 10 хвилин після кожної години. Кожна порція містить від 4 до 40 різних репортажів. Розсилки повторюються. Крім того, станції можуть у будь-який час скачати розсилку із сайту AP, доступного для клієнтів. У середньому AP щодня розсилає 125 різних репортажів. І UPI, й AP, крім розсилок, розміщують ці репортажі на своїх сайтах:

AP Audio-Hourly Newsfeed

Cut 224 — Нью-Йорк — (Робін Валенський, кореспондент, з мером Нью-Йорка Майклом Блумбергом) — деякі коментарі дещо розгніваного конгресмена з Коннектикуту щодо Нового року.

Cut 225 — (Робін Валенський, кореспондент) — «металошукачі» — репортаж Валенського про охоронців, які будуть надзвичайно пильними під час сьогоднішнього святкування Нового року на Таймс-сквер.

Cut 226 — Літак — Знайдене тіло — (Робін Валенський, кореспондент) — Мертве тіло було знайдено у механічному відділі літака компанії «British Airways», що приземлився у нью-йоркському аеропорту Джона Кеннеді.

Cut 216 — Гонконг — (Голоси людей, які ведуть відлік до півночі у Гонконгу, супроводжується вигуками і музикою) — для продюсерських потреб.

Cut 217 — Лас-Вегас — (інтерв'ю Джері Бассела, голови відділу національної безпеки у штаті Невада) — «наші мешканці» — Бассел стверджує, що Лас-Вегас може гарантувати безпеку людей (із ранкового шоу C-B-S).

Cut 218 — (інтерв'ю Джері Бассела, голови відділу національної безпеки у штаті Невада) — Бассел стверджує, що репортажі про терористичні напади у Лас-Вегасі не зашкодили роботі відомих міських готелів (із ранкового шоу C-B-S).

Cut 219 — (інтерв'ю Джері Бассела, голови відділу національної безпеки у штаті Невада) — Бассел розповідає, що Новий рік у Лас-Вегасі особливий (із ранкового шоу C-B-S).

Чотири головні радіомережі також надають аудіопослуги. Кілька разів на день вони пересилають записи репортерів чи героїв новин — матеріали, які не використовуються у їхніх інформаційних програмах, — місцевим станціям для використання у їхніх випусках новин. CBS називає їхні послуги «Newsfeed», а ABC — «News Call». Ці аудіоінформаційні послуги в основному охоплюють національні та міжнародні новини. Цією прогалиною вже встигли скористатися численні локальні станції. Наприклад, у штаті Нью-Йорк Finger «Lakes News Network» розміщує на своєму веб-сайті разом із місцевими новинами аудіофайли з деякими інтерв'ю. Чимало подібних послуг надається і в інших штатах. Станції, які отримують такі аудіорепортажі, можуть також використовувати їх у своїх текстах. Це потребує особливих навичок у написанні текстів для аудіо, які описані у Розділі 19 «Написання текстів для аудіоматеріалів».

Відеоджерела новин

Телевізійні новини потребують картинку — рухливу картинку, відео. Головні телевізійні корпорації — ABC, CBS, NBC, CNN і Fox — постачають свої філіали відеоматеріалами, подібними до аудіоматеріалів, які отримують філіали радіостанцій — один чи кілька разів на день. Крім того, телевізійні станції можуть окремо передплатити спеціальний відеосервіс, такий як Асошіейтед Пресс Television News (APTN), який надає своїм клієнтам відеоматеріали новин. Він має 84 новинних бюро і відеобібліотеку із 365 тисячами сюжетів. Приклад того, як користуватися таким сервісом, наводиться у Розділі 17 «Телевізійні новини».

Поліцейське радіо

Поліцейські повинні спілкуватися один з одним, іноді перебуваючи на великій відстані, часто поспішаючи. Вони використовують спеціальне радіо, яке цілком дозволяється слухати громадянам. Багато радіо- і телевізійних станцій підслуховують перемовини поліцейських і пожежників — таким чином вони дізнаються про головні події так само швидко, як і поліція.

Якби поліцейські вели свої переговори по сотовому телефону, це було б не на руку журналістам, оскільки підслуховувати телефонні розмови протизаконно. Однак, на щастя,

більшість поліцейських відділень все ще користуються радіо, яке зазвичай швидше і легше використовувати для передачі інформації про потенційні місця злочинів — інформацію, яку репортери прагнуть почути.

Інші радіочастоти, хоча і використовуються не так часто, також можуть бути добрими джерелами. Телерадіокомпанії роблять все для того, аби, наприклад, стежити за розмовами секретної служби президента. Деякі станції прослуховують повідомлення міських станцій про інформацію на дорогах.

В околицях Бостона розташовано 73 міста, тож відстежувати розмови кожного поліцейського департаменту було б неможливо. Натомість WRKO використовує радіо зі сканерами, які простежують усі канали і зупиняються на тих, де відбувається розмова. Одне таке радіо на WRKO одночасно стежить за 50 поліцейськими каналами; інше налаштоване на частоту пожежників і аеропортів. Краєм вуха співробітники інформаційної служби WRKO відстежують у цих переговорах ключові слова, такі як «убивство» чи спеціальні кодові номери.

Під час розмов по радіо поліцейські шифрують різні події спеціальними номерними кодами, які позначають різні рівні серйозності. Знаючи ці коди, журналіст може швидко, майже підсвідомо, виділити важливу інформацію серед ефіру поліцейського радіо.

Код 10 використовується багатьма поліцейськими департаментами, хоча його значення — 10-4, 10-30, 10-49 — може відрізнятися залежно від міста. «У Х'юстоні 10-40 означає пожежу четвертого рівня, — пояснює Стів Рамсі з KWCH-TV з Вічіти. — В Оклахомі 10-40 означає пожежу на вулиці». Журналісти, які прослуховують розмови нью-йоркських поліцейських, не звернуть особливої уваги на код 10-63, який означає, що офіцер збирається піти поїсти. Але якщо вони почують 10-70, код для термінової мобілізації 56 поліцейських офіцерів, — на місце події негайно вирушить репортер.

Одного сонячного вересневого ранку Майк Шиган, репортер WNYW-TV з Нью-Йорка, слухав поліцейську радіохвилю, аж раптом почув кілька криків про допомогу і код 10-13. Це означало, що полісмен у біді. Через кілька секунд диспетчер по тій самій хвилі повідомив, що у Всесвітній торговий центр врізався літак. Шиган і оператор негайно вскочили у машину і помчали до центру. Насправді у біді опинилися тисячі людей¹⁵.

У більших містах поліцейські та пожежні відділки можуть розсилати новинним організаціям ньюз-релізи електронною поштою. Деякі агенції розміщують скорочені репортажі про інциденти на своїх веб-сайтах:

ГОЛОВНА ВУЛИЦЯ	ПЕРЕСІЧНА ВУЛИЦЯ	КООРДИНАТИ	ЧАС	ТИП ПОДІЇ	РІВЕНЬ НЕБЕЗПЕКИ
Шарп	Ломбарді-стрит	534В	10:32	Пожежа в будинку	1

«Рівень небезпеки 1» означає, що на місце події виїхала одна пожежна машина. Такої інформації на сайті може вистачити на сюжет хронометражем до хвилини, але випускати його в ефір було б серйозною помилкою. Маючи справу з поліцейським і пожежним радіо чи веб-сайтом, слід пам'ятати, що вони дають лише попередню інформацію, яка не ґрунтується на фактах. Персонал відділу новин може також передплатити послугу розсилки пейджингових повідомлень про інциденти, що трапляються в місті. Редактор новин KHWB із Х'юстона Мейсон Тернер не шкодує грошей на такий сервіс, оскільки хоче бути впевненим,

¹⁵ Див.: Covering Catastrophe: Broadcast Journalists Report September 11.

що не пропускає ніякої потенційної історії: «Кілька разів це мене рятувало». Інформація, яку надсилають такі служби, має вигляд пейджингового повідомлення:

Х'юстон SHTSTB
Southlawn/Scott
Координати:533Q Постріли

Х'юстон — це місто; «SHTSTB» — аббревіатура, що позначає постріли чи ножове поранення. Другий рядок позначає перехрестя вулиць, а останній — номер будинку, де відбулася подія; слово «постріли» відповідає на запитання, були це постріли чи ножове поранення.

Якщо хтось повідомить поліцію Сент-Луїса про те, що в арку Міських воріт врізався літак, то на розслідування туди вишлють спеціальну машину. Радіо- чи телевізійний канал, який почув наказ патрульній машині вирушити на місце події, видасть в ефір повідомлення про літак, який врізався в арку Міських воріт, і це виглядатиме безглуздо, якщо з'ясується, що «літаком» виявився великий повітряний змій.

Поліцейське радіо і телетайп містять чутки, а не факти. Перш ніж видати в ефір інформацію, отриману через поліцейське радіо, або по телефону, чи навіть від когось особисто, журналісти повинні завжди її перевіряти. Крім того, слід пам'ятати, що Федеральна комісія зв'язку США забороняє ретрансляцію записів, зроблених з радіо поліцейських, пожежників, Федерального авіаційного агентства США чи міських транспортних служб.

Прес-релізи

Прес-релізи — найдешевше джерело новин. Вони приходять безкоштовно і часто супроводжуються дзвінками PR-менеджерів, які згоряють від бажання вам допомогти. У великих містах прес-релізи також надходять за допомогою електронної пошти чи спеціального сервісу паблік рілейшенз, такого як EWORLDWIRE чи emailwire.com.

Утім, прес-релізи не найповажніше джерело інформації для новин. Люди з ділового світу ніколи не дають нічого безкорисливо. У таких випадках безкоштовна інформація і допомога мають на меті отримання реклами. Дуже рідко автори прес-релізів не показують своїх босів у вигідному для них світлі. Вся інформація, яка міститься у прес-релізах, рекламна. Ось приклад, узятий з Департаменту контролю злочинності і публічної безпеки, що у Північній Кароліні:

Контакт: Лінда Блей, спеціальний асистент
Інформаційного сервісу
Тел.: 919/733-1234
Дорожній патруль готується до 4 липня

Дорожній патруль штату готується до рекордних заторів на дорогах протягом усіх днів святкування 4 липня. Про це заявив його голова Джон Т. Дженкінз. Він повідомив, що навіть у звичайні вихідні кількість машин на дорогах збільшується, але 4 липня на дорогах очікується ще складніша ситуація. Найбільші затори Дженкінз прогнозує на ніч п'ятниці і вечір 4 числа.

Патруль не планує ніякої спеціальної програми боротьби із заторами, крім того, що усі чергові будуть на своїх постах. Дженкінз повідомив, що патруль хоче зробити поїздки на вихідних максимально безпечними за допомогою чергових мотоциклістів. Особливу увагу буде зосереджено на водіях, що перевищують швидкість і перебувають за кермом у нетверезому стані.

Згідно з повідомленням секретаря Департаменту кримінального контролю Філа Карлтона, минулого року протягом свята 4 липня на дорогах загинуло 19 осіб. «Я

впевнений, що патрульна служба зробить все можливе для того, щоб зробити свято безпечнішим, а мотоциклісти допоможуть патрулю контролювати рух на дорогах», — сказав він.

Цей прес-реліз не становить собою великої новини, так само як і не подає збалансованої оцінки роботи дорожнього патруля. Та якщо ці PR-менеджери хочуть будь-яким чином захистити свою репутацію надійності, тоді несуперечливим фактам можна довіряти.

Існує чотири речі, які можна зробити з таким прес-релізом.

Смітник. Ось як поводяться із другорядними заявами політиків, які ті роблять на свою користь, чи з неважливою інформацією — її просто викидають, видаляють. Така доля чекає на лауреатів церемоній, які нецікаві нікому, крім членів їхніх родин, або ж доповіді про езотеричні чи дріб'язкові нові програми.

Журналісти повинні завжди запитувати себе, чи заслуговує інформація, що міститься у прес-релізі, на ефірний час. Присуджені вироки залежать від розмірів міста, в якому розташована станція. У великих містах, де кількість прес-релізів перевищує кількість корисної інформації, яка в них міститься, звичною відповіддю буде «ні». Редактор новин бостонської WRKO Ед Волт викидає 90 відсотків прес-релізів, які отримує його станція. У невеличких містах до прес-релізів ставляться уважніше.

Очевидно, що у стандартній підготовці дорожнього патруля до свята немає нічого незвичайного чи шокуючого. Тож не буде нічого кримінального у тому, щоб проігнорувати цю інформацію.

Майбутнє. На більшості станцій зберігають матеріали, які можуть знадобитися у майбутньому (див.: Розділ 8. Збирання новин). Прес-релізи, які анонсують якісь цікаві події, можна зберегти до того часу, коли ця подія трапиться. Тоді станція матиме всю необхідну інформацію. Більшість прес-релізів, які зберігає WRKO, так і «помруть» у цій папці. Інформацію про дорожній патруль також можна притримати до дня, коли свята закінчаться. Тоді за потреби хтось зможе перевірити, яку роботу проводила поліція і яка кількість нещасних випадків сталася того року.

Розвиток. Більшість прес-релізів, якщо вони становлять якусь цінність, стають джерелом інформації. Хтось телефонує за номером, вказаним у релізі, й отримує необхідну інформацію: у даному випадку щодо того, скільки офіцерів чергуватимуть на постах і наскільки зросте чи зменшиться їхня кількість порівняно з минулим роком, коли трапилося так багато аварій. Іншим точкам зору, якщо вони є, також треба дати шанс. Але якщо головною темою є представлення роботи дорожнього патруля, у даному прес-релізі не може бути іншої точки зору.

Розвиток теми — єдиний спосіб перетворити прес-реліз на повноцінну історію.

Переписування. Деколи прес-реліз може містити кілька фактів, вартих того, щоб бути висвітленими в ефірі. Але оскільки прес-релізи часто написані не досить якісно, і крім того, вони пишуться для друку, ці факти доведеться повністю переписати:

Дорожній патруль штату збирається збільшити кількість чергових на дорогах під час святкового вихідного. Спеціалісти прогнозують, що найскладнішою ситуація на дорогах буде у п'ятницю вночі. Минулого року в аваріях, що трапилися на дорогах Північної Кароліни під час святкування 4 липня, загинуло 19 осіб.

Немає нічого поганого в тому, щоб використовувати прес-реліз у підводці до сюжету, в огляді найближчих подій чи запозичити кілька фактів з нього. Але прес-релізи ніколи не треба подавати повністю. Журналісти завжди повинні бути критичними.

Аудіо- і відеорелізи

Якщо ви прагнете подати у сюжеті точку зору якогось героя, то навіщо обмежуватися лише текстом? Чому б не представити аудиторії аудіо- (для радіо) чи відеоматеріал (для телебачення)? PR-менеджери розуміють це дуже добре. Поштові скриньки станцій до краю наповнені непрошеними аудіо- і відеозаписами.

Вам потрібен запис патріотичної промови міністра Ернеста з нагоди 4 липня? Немає потреби посилати туди репортера. Прес-аташе Ернеста сам надішле її вам. Або ж ви можете зателефонувати за потрібним номером і замовити будь-яку із записаних заздалегідь промов міністра.

У вас проблеми з отриманням відеоматеріалу для сюжету про звинувачення у забрудненні, висунуті проти компанії «Skuzzy Chemical Inc.»? Що ж, PR-менеджер з радістю забезпечить вас підготовленим ним відеоматеріалом про пташок і кроликів на їхніх безпечних ділянках.

Найкраще місце для всіх аудіо- і відеорелізів — смітник (див.: Розділ 11. Висвітлення). Аудиторія мало про що дізнається зі святкової промови міністра, написаної для нього заздалегідь помічником. Відеозапис, що розкриватиме лише один бік суперечливого питання, також навряд чи викличе довіру в людей — тих пташок і кроликів легко можна було позичити у зоопарку.

Якщо ж станція з якихось причин все ж таки знайде причину використати в ефірі аудіо- чи відеореліз, аудиторії слід неодмінно повідомити про джерело цієї інформації: «Ось запис святкової промови міністра Ернеста, підготовлений його представниками»; «Ось так, за версією "Skuzzy Chemical", виглядають їхні території».

Дзвінки

Більшість відділів новин заохочують слухачів телефонувати до них. Серед п'яти людей, які хочуть отримати можливість поговорити хоча б з якоюсь відомою людиною, навряд чи знайдеться один, хто скаже щось важливе. Загалом, такі дзвінки завдають більше клопоту, ніж приносять користі.

«Зазвичай вони взагалі не мають ніякої користі», — каже Волш із WRKO. — «Втім, коли хтось телефонує, ви хочете його вислухати». Волш за свою практику лише один раз відповів на такий дзвінок, коли йшлося про літак, що розбився на півночі Бостона. Слухач, що бачив це, подзвонив на станцію, і WRKO першими випустили сюжет про катастрофу. Сьогодні все більше людей мають мобільні телефони і носять із собою відеокамери, тож шанси на те, що вони можуть зафіксувати якусь важливу для новин подію (див.: Розділ 14. Відеоматеріали) зросли. Через це багато новинних станцій навіть встановлюють спеціальний гарячий номер та відкривають електронну пошту для таких повідомлень.

Такі матеріали схожі на аматорські прес-релізи, і до них слід ставитися ще з більшою прискіпливістю, ніж до прес-релізів. Дзвінок про пожежу чи аварію може бути для станції чудовою і важливою історією, але спочатку інформацію треба перевірити. Для цього можна зателефонувати експертам або ж поїхати на місце події. Слухачі не є професійними спостерігачами. «Страшний стовп диму» може виявитися незвичайним викидом з відкритої труби місцевого заводу.

Подані таким чином дані про корупцію чи інші службові злочини взагалі повинні пройти довгий шлях ретельної перевірки, перш ніж потрапити в ефір. Від них тхне небезпекою і наклепом (див.: Розділ 19. Закон і етика). Такі звинувачення не можна ігнорувати, але їх треба підкріплювати доказами, отриманими в результаті незалежного розслідування. Іншими словами, телефонне повідомлення в кращому випадку є лише сигналом для початку розслідування.

Газети

У перші роки існування радіожурналістики, новини, які люди читали в газетах, дуже часто нічим не відрізнялися від новин, які вони слухали через деякий час по радіо. Перші радіостанції нерідко грішили запозиченням новин у своїх конкурентів. Звісно, газетам це набридло, і вони почали позиватися до суду, що не найкращим чином позначилося на репутації радіожурналістів.

З часом радіо- і телевізійна журналістика досягла такого рівня, на якому така «допомога» з боку газет вже була непотрібна. За допомогою інформаційних агентств, мережі зв'язку і репортерів більшість станцій пишуться своїми успіхами порівняно з друкованими медіа. Газети настільки звикли до того, що їх «обкрадають», що почали більше уваги приділяти аналізу подій, ніж повідомленням про них, які читачі і так чують по радіо чи телебаченню або читають в Інтернеті ще до того, як до їхніх рук потрапить газета.

Утім, навіть після цього журналістам не завадить читати газети. Більшість відділів новин передплачують підбірку місцевої періодики, а нерідко й головні національні видання, такі як «New York Times», «Washington Post», «Wall Street Journal», «Time» і «Newsweek». Якщо більше нічого немає, друковані ЗМІ можуть допомогти журналістам залишатися в курсі останніх подій.

«Це загальновідомий факт, що кожен із нас, перебуваючи вдома, читає, дивиться і слухає так само уважно, як на роботі, — писав у пам'ятці для журналістів Алан Валлен з радіо NBC. — Не збираючи інформацію з газет, журналів і телебачення, ми б більшість часу летіли наосліп, позбавлені найважливіших джерел зв'язку / каналів комунікації».

Є чітка відмінність між викраденням газетної історії і використанням її як джерела інформації. Якщо газета розвиває історію на свій манер, журналіст неодмінно повинен послатися на джерело історії/інформації:

52-річного чоловіка було заарештовано за те, що він побив свою подругу і вилив їй на голову відбілювач для білизни. Як повідомляє «Providence Journal», поліція звинуватила Вільяма Бентлі¹⁶ у домашньому насильстві. У газеті розповідається, що Бентлі доведеться відповідати за кримінальною статтею, тому що подібний напад уже третій у його біографії.

WLNE, Род-Айленд

Так само і друковані ЗМІ, отримуючи цікаву історію чи факт, про який більше ніхто не знає, зобов'язані посилатися на джерело інформації. Якщо вони беруть цю історію на радіо чи телевізійній станції, потрібно посилатися на неї.

А газети можна використовувати без жодних посилань як єдине джерело інформації — вказуючи ім'я жертви чи кількість загиблих. Газетні історії також можна використовувати для коротких повідомлень про другорядні деталі — на WRKO всі місцеві газети збираються у спеціальній папці, яку потім дають репортеру, відповідальному за конкретну історію. Крім того, історії можна передавати електронною поштою. Зрештою, газетні статті можна використовувати для підводок. Репортери станції можуть зв'язатися з поліцією, щоб дізнатися більше про звинувачення, які збираються висунути проти чоловіка, який вилив на голову своїй дівчині відбілювач.

Звісно, газети є надто важливим джерелом інформації для журналістів електронних ЗМІ, щоб ними ігнорувати.

¹⁶ Ім'я чоловіка було змінено.

Інформаційні ресурси

Газетні вислови не переписуються у відділі новин на радіо чи телебаченні, але факти з них використовуються. Ці факти можуть бути як головними, так і другорядними, які потребують окремого розгляду, містити прогалини, які треба перевіряти. Журналістика вимагає дослідження фактів. Тож відділ новин має бути добре оснащеним.

Солідний запас газет і періодики, можливо, навіть папка із вирізаними важливими статтями, — це старт. Все це має доповнюватися основними книгами: ґрунтовним словником — «що ж, власне, означає слово *coup d'etat*?»; короткою енциклопедією — «коли цей *coup d'etat* востаннє був у Конго?»; альманахом — «як живе народ Конго у порівнянні з мешканцями інших африканських країн?»; атласом — «як далеко від столиці розташоване місто, в якому відбувається боротьба?»; довідником про те, хто є хто на кшталт «жовтих сторінок» — «ким був американський дипломат, якого застрелили?».

Телефонні книги можна дістати безкоштовно. Всі місцеві і регіональні телефонні довідники також мають бути у відділі новин, щоб можна було перевіряти імена з адресами, а також знаходити потрібні номери. Крім того, у багатьох відділах новин купують «зворотні довідники», впорядковані за адресами, а не за іменами. З таким довідником репортер легко може зателефонувати людям, які живуть біля дороги, де трапилася аварія, чи будинку, сусідньому з тим, де скоєно вбивство, і швидко отримати коментар.

Також у відділі новин має бути детальна мапа місцевих вулиць, у яку можна встромляти шпильки для позначення місця перебування репортерів. Крім того, має бути карта, яка позначає зону покриття станції — територію, на якій сигнал добре чути, — що допоможе визначити, місцевого характеру сюжет чи ні. Набір дорожніх мап прилеглих територій повинен бути завжди під рукою. Крім того, мапи більшості місцевостей можна знайти в Інтернеті, просто вказавши потрібну адресу.

Кожна станція повинна мати власний архів, де зберігатимуться її історії за останні кілька років. Ці матеріали можна знову використовувати у майбутніх дослідженнях. Сьогодні такі файли зберігаються у комп'ютерах, де їх дуже легко шукати.

Бази даних

Багато журналістів газет і журналів звикли шукати предмет, про який вони пишуть, у комп'ютерних «базах даних», таких як NEXUS, що містять електронні файли всіх головних подій, які публікувалися в країні. Набравши словосполучення «важкий метал», ви отримуватимете перелік усіх статей, де згадувалися ці два слова. Комп'ютер видасть вам підбірку за поточний рік, або за минулий рік, або ж взагалі за всі роки починаючи з 1985-го... Ви можете скористатися будь-якою з цих історій.

Відділи новин електронних ЗМІ не так швидко замовляли ці послуги. Теле- чи радіосюжет, зрештою, має бути коротшим і потребує менше деталей. Крім того, бюджет станцій часто обмежений. Але відтоді, як ціни на подібні послуги почали знижуватися, немає причини, через яку вони не повинні бути доступні у відділах новин. Розширюючи можливості для отримання інформації, вони дають журналістам більший вибір і роблять їх менш залежними від інформаційних розсилок.

Журналісти KGTV із Сан-Дієго, наприклад, можуть перевіряти останні публікації місцевої газети, натискаючи кілька клавіш на своєму комп'ютері. Журналісти великих телерадіокомпаній можуть отримати про потрібний предмет все — від останніх телевізійних чи радіотекстів до заміток, зроблених в інформаційних бюро Вашингтона чи Тель-Авіва.

Іншими словами, комп'ютери, що стоять на столах журналістів, не лише розумні процесори — вони успішно демонструють здатність перетворюватися на невеликі, легкодоступні бібліотеки.

Супутники

Комітет Конгресу у Вашингтоні проводив слухання з питання розміщення військових сил. Для більшості амери<анців це слухання не становило особливого інтересу, але для мешканців Еверета у Вашингтоні це було головне повідомлення, оскільки Еверет було обрано можливим місцем для розміщення цих сил. Тож станція KWTZ з Еверета попросила NBC по можливості організувати трансляцію цього слухання. Таким чином вони змогли стежити за засіданням і повністю записати його для використання цих матеріалів у своїх новинах. NBC погодилася. «Це нічого нам не коштувало», — сказав потім президент радіо NBC Джим Фарлі.

До появи супутників телерадіокомпанії передавали свої матеріали через спеціальні наземні лінії зв'язку, які їм виділяли телефонні компанії. Ті, хто колись телефонував у віддалені місця, знають, що використання телефонних ліній коштує дорого. Кожна телерадіомережа використовувала одну лінію, а тому ідея переривання програм заради пересилання конгресійного слухання маленькій станції в Евереті (Вашингтоні) була б абсурдною.

Проте за допомогою супутника NBC може переправляти паралельно чотири різні сигнали до своїх філіалів. При цьому вартість усіх чотирьох перегонів не перевищить вартості однієї наземної лінії. Таким чином, завжди є канал, вільний для конгресійних слухань, якщо вони погірбні якійсь філії. Насправді, сьогодні можна транслювати

будь-яку кількість потрібних філії подій — промови кандидатів під час передвиборчої кампанії, промови переможців і переможених після закінчення кампанії, прес-конференції, судові справи, спортивні матчі, живі репортажі з місць подій. Станція може відстежувати ці трансляції і, якщо щось буде для неї цікавим, записати собі потрібний матеріал для новин.

На головних телерадіокомпаніях навіть є свої супутникові канали, призначені спеціально для зв'язку з філіалами. Пристрої, підключені до цих каналів, називають *репродукторами*. Журналіст, котрий поспішає закінчити свіже повідомлення про промову президента, може почути через такий репродуктор, що «президентський кортеж щойно залишив Організацію Об'єднаних Націй».

Деякі станції, передусім телевізійні, використовують супутник для передачі живих репортажів власних репортерів із сусідніх міст чи штатів.

Відділи новин завжди потребують інформації, а нові технологічні досягнення надають можливість її отримувати.

Підсумки

Більшість відділів новин отримують від інформантів та інших стандартних джерел одну й ту саму інформацію. Єдине, що їх відрізняє, це робота, яку вони здійснюють над отриманим матеріалом, і те, що вони залежно від можливостей своїх репортерів додають до цих фактів.

Практичні завдання

А. Напишіть на основі наведеного тексту з інформаційної розсилки сюжет на 20-25 секунд.

АЛЬПИ, НЬЮ-ДЖЕРСИ — АЛЬПІЙСЬКА РАДІОВИШКА ЗАВВИШКИ 400 ФУТІВ, З ЯКОЇ У 1939 РОЦІ БУЛО ПОСЛАНО ПЕРШИЙ FM РАДІОСИГНАЛ, СЬОГОДНІ ВПАЛА НА ЗЕМЛЮ. ПОЛІЦЕЙСЬКІ КАЖУТЬ, ЩО «ЦЕ МІГ БУТИ САБОТАЖ».

ЗГІДНО З ПОВІДОМЛЕННЯМИ АЛЬПІЙСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ, ПІДЧАС ПАДІННЯ ВИШКИ, ЯКА ВИКОРИСТОВУВАЛАСЯ ДЛЯ КАБЕЛЬНОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ, КОРПОРАТИВНОГО ТА УРЯДОВОГО ЗВ'ЯЗКУ, НІХТО НЕ ПОСТРАЖДАВ. ЦЕ

ТРАПИЛОСЯ О 9:11 У ЛІСИСТІЙ МІСЦЕВОСТІ НЕПОДАЛІК АЛЬПІЙСЬКОЇ ДОРОГИ 9W.

ВИШКА БУЛА ВЛАСНІСТЮ «ЛОРЕН КОМ'ЮНІКЕЙШЕНЗ». ТРОЄ РОБІТНИКІВ ПРАЦЮВАЛИ ПОБЛИЗУ ВИШКИ В ТОЙ ЧАС, КОЛИ ВОНА ВПАЛА, — ПОВІДОМЛЯЄ СЕРЖАНТ НОА.

«НАШЕ НЕЗАЛЕЖНЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ВКАЗУЄ НА ТЕ, ЩО ПІДПОРИ, НА ЯКИХ ТРИМАЛАСЯ ВИШКА, МОГЛИ БУТИ ПІДРВАНІ», — КАЖЕ НОА. «ЦЕ МІГ БУТИ САБОТАЖ». СЕРЖАНТ ПОВІДОМЛЯЄ, ЩО ПІДОЗРЮВАНИХ ДОСІ НЕ ВИЯВЛЕНО, АЛЕ ПОЛІЦІЯ ПРОДОВЖУЄ СВОЄ РОЗСЛІДУВАННЯ.

ЗА СЛОВАМИ МЕРА АЛЬПІЙСЬКОГО РЕГІОНУ АРЛІ ФРІМАН, ДЕЯКІ МЕШКАНЦІ СКАРЖИЛИСЬ НА ТЕ, ЩО РАДІАЦІЯ, ВИПРОМІНЮВАНА ВІД ВИШКИ, ШКОДИТЬ ЗДОРОВ'Ю. «АЛЕ Я НЕ МОЖУ УЯВИТИ, ЩОБ ХТОСЬ ЗВІДСИ БУВ ЗДАТЕН НА ТАКЕ, — КАЖЕ ВОНА. — Я ШОКОВАНА».

АЛЬПІЙСЬКУ ВИШКУ БУЛО ПОБУДОВАНО У 1939 РОЦІ ЗА \$300 000. ЇЇ СПОРУДИВ ПІОНЕР РАДІО ЕДВІН АРМСТРОНГ, ЯКИЙ ХОТІВ У ТАКИЙ СПОСІБ ПРОДЕМОНСТРУВАТИ СВІЙ ПЛАН ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ СТАТИЧНИХ ЕЛЕКТРОННИХ СИСТЕМ — ЧАСТОТНУ МОДУЛЯЦІЮ, АБО FM СТАНЦІЮ АРМСТРОНГА W2XMN, — ПЕРШУ В СВІТІ FM СТАНЦІЮ — ПЕРШУ, ЯКА ВИЙШЛА В ЕФІР ЗА ДОПОМОГОЮ ВИШКИ 18 ЛИПНЯ 1939 РОКУ.

ВЕЛИЧЕЗНА ЧЕРВОНО-БІЛА ВИШКА БУЛА ДОБРЕ ВІДОМОЮ НА СВОЇЙ ТЕРИТОРІЇ ПОБЛИЗУ РІЧКИ ГУДЗОН, НА ПІВНІЧНИЙ СХІД ВІД НЬЮ-ДЖЕРСІ, В СЕМИ МИЛЯХ ВІД МОСТА ДЖОРДЖА ВАШИНГТОНА.

СЕРЖАНТ НОА ПОВІДОМИВ, ЩО ПАДІННЯ ВИШКИ ПЕРЕРВАЛО КАБЕЛЬНИЙ ЗВ'ЯЗОК МІЖ АЛЬПАМИ І СУСІДНІМ КРЕСКІЛОМ. ОТРИМАТИ БУДЬ-ЯКИЙ КОМЕНТАР ВІД ПРЕДСТАВНИКІВ ЛОРЕН КОМ'ЮНІКЕЙШЕНЗ НАРАЗІ НЕ ВДАЛОСЯ. ТАКОЖ НЕМАЄ НІЯКОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО МАТЕРІАЛЬНІ ЗБИТКИ.

Б. Напишіть на основі наведеного тексту з інформаційної розсилки сюжет на 15-20 секунд.

АТЛАНТІК-СІТІ — МІС УЧОРА ЗВИНУВАТИЛА ПРОМОУТЕРІВ У ВИДУРЮВАННІ ЇЇ ГРОШЕЙ, ОТРИМАНИХ ЗА ПОЇЗДКИ, ГОЛЛІВУДСЬКУ КІНОПРОБУ І КОНТРАКТ НА РЕКЛАМУ ДІЄТИЧНОЇ КОЛИ НА ГАВАЯХ.

ДЖЕЙН ДЕВІС, 23, З ЛІВЕРПУЛЯ, АНГЛІЯ, ПОВІДОМИЛА, ЩО НАСТУПНОГО ТИЖНЯ ВІДВІДАЄ ФІНАЛ В ОСТІНІ, ТЕХАСІ, ДЕ АБО ЗАБЕРЕ СВОЇ ПРИЗИ, АБО ПРИПИНІТЬ УЧАСТЬ У КОНКУРСІ.

«Я БУЛА ТЕРПЛЯЧОЮ. Я ЧЕКАЛА. АЛЕ Я ВТОМИЛАСЯ ВІД ТОГО, ЩО МЕНЕ ПОСТІЙНО ОБКРАДАЮТЬ, І ХОЧУ РОЗПОВІСТИ ІНШИМ ЖІНКАМ, У ЩО ВОНИ СЕБЕ ВТЯГУЮТЬ».

НА ЗАПИТАННЯ АДВОКАТА ДІКА О'НІЛА ПРОМОУТЕР ВІДПОВІВ: «ВОНА ОТРИМАЄ ВСЕ, ЩО МИ ЇЇ ОБЦЯЛИ, АЛЕ МИ НІКОЛИ НЕ ОБЦЯЛИ ЇЇ ТОГО, ПРО ЩО ВОНА ГОВОРІТЬ».

МІС ДЕВІС КАЖЕ, ЩО ЗАПЛАТИЛА \$ 159 ЗА УЧАСТЬ У КОНКУРСІ І ПРОДАЛА КВИТКІВ БІЛЬШ НІЖ НА \$200. ВОНА КАЖЕ, ЩО ПРОМОУТЕРИ ОБЦЯЛИ ЇЇ У ВИПАДКУ ПЕРЕМОГИ ВІНАГОРОДУ У РОЗМІРІ \$2000 І \$15 000 ЗА РЕКЛАМУ КОЛИ ПЛЮС ВІДСОТКИ.

АЛЕ ДОСІ ВОНА, ЗА ЇЇ СЛОВАМИ, ОТРИМАЛА ЛИШЕ \$200, ОЛОВ'ЯНУ СТАТУЕТКУ, ДВА КУПАЛЬНИКИ І КОРОНУ ЗІ ШТУЧНИМ СМАРАГДОВИМ

КАМІННЯМ. МІС ДЕВІС БУЛА КОРОНОВАНА БІЛЬШЕ РОКУ ТОМУ У МАДРИДІ. ЇЇ ДОСЯГНЕННЯ ЯК МІС ЗАХІД БУДУТЬ ПЕРЕВІРЕНІ НАСТУПНОГО ТИЖНЯ В ОСТІНІ.

В. Напишіть сюжет тривалістю 20-25 секунд на основі прес-релізу, надісланого міським депутатом Хелен Грін.

Депутат міської ради Хелен Грін сьогодні заявила, що через здійснення неправильних закупівель Міністерство освіти за минулий рік переплатило за продукти близько \$500 000.

«Це обурює — відкрите нехтування можливістю, привілейованою можливістю, купувати за максимально низькою ціною», — каже пані Грін.

Як приклад вона навела закупівлю баків для сміття у двох місцях за \$ 11 і за \$ 15, коли цей самий товар можна було придбати за \$ 10. Також вона зазначила, що деякі товари — такі як паперові серветки — можна було купувати у місцевих супермаркетах за нижчою ціною, ніж за них заплатило Міністерство освіти.

«Мій незалежний аудит довів повну відсутність контролю продуктово-закупівельного відділу Міністерства освіти. Виникає запитання, були ці переплати проявом нечесності чи безглуздості». Депутат, яка вже вісім років представляє район Нортсайд переконала інших членів міськради разом із мером та інспектором ознайомитися з її матеріалами і провести власне розслідування. Вона заявила, що направить свої докази до окружної прокуратури.

Міністерство освіти щодня годує обідом 23 000 учнів, а сніданком — 15 700. Минулого року на харчування було витрачено більше \$7.4 мільйона.

Депутат Грін розпочала свою аудиторську перевірку минулої весни, коли випадковий свідок виявив окремі порушення. Розслідування продовжилось до серпня, коли Міністерство освіти відзвітувало про дефіцит у своїй харчовій програмі у розмірі \$ 175 000.

У своїй доповіді депутат Грін зазначає: «Жертвами цієї обурливої ситуації врешті-решт стають наші діти. Міністерство освіти намагається радше приховати, ніж вирішити проблему. Але хто, як не Міністерство, захистить інтереси наших дітей?»

Минулого року пані Грін була відповідальною за прийняття другої поправки до законопроекту міської ради про «повітряні» стандарти.

Г. Напишіть сюжет тривалістю 15-20 секунд для станцій Мейкона на основі прес-релізу, надісланого корпорацією Стенхайд.

Найновіший промисловий завод Мейкона, оснащений учорашніми вміннями і завтрашніми технологіями, буде урочисто відкрито корпорацією ♦Стенхайд» на церемонії, що відбудеться у п'ятницю о 12.00.

Стенхайдський лісопереробний завод розташований у двох милях на північ від околиць Мейкона, одразу за трасою Роут-19.

Усі бажаючі широ запрошуються на церемонію відкриття. Буде оприлюднено план роботи заводу. Подаватимуться напої та закуски. Президент компанії «Стенхайд» Чарлз Хоупвел виступить із урочистою промовою. Спеціальною гостею стане володарка титулу «Міс Мейкон» Террі Шарп.

Серед інших гостей будуть присутні урядовці Мейкона, представник штату Джек Шелл, президент Торгової палати і представники Лісництва США та Сільськогосподарського комітету.

«Стенхайд» — найбільший виробник лісопереробної продукції та хімікатів. Річний продаж за останній фінансовий рік становив \$16 мільйонів. Компанія розташована в Остіні, Техас.

Новий завод обійшовся корпорації «Стенхайд» у \$3.2 мільйона. Завод має розвинути переробку необроблених матеріалів за допомогою розроблених нещодавно пилок і швидкісних шліфувальних верстатів, які замінять стругальні. Очікується, що завод перероблятиме більше двох тонн деревини щомісяця.

Відкриття заводу в Мейконі є частиною програми розвитку компанії «Стенхайд» у східному регіоні. За останні два роки ми відкрили заводи у Саванні, Джорджії, Мобілі, Алабамі й Таллахасі, штат Флорида. Нещодавно Стенхайд закрила три своїх заводи у Чикаго.

Завод у Мейконі за перший рік своєї роботи створить 6000 робочих місць, а на другий рік — 8000.

Розділ 8. ЗБИРАННЯ НОВИН

Репортери WNEW, колись провідної новинної структури Нью-Йорка, отримали по поліцейському радіо натяк на те, що щось відбувається: «На Медісон-авеню гвинт від гелікоптера». Через дев'ять хвилин WNEW вже мали сюжет — гелікоптер розбився на даху Пан-Ам-Білдінгу. За ці дев'ять хвилин станція також отримала запис очевидців. Це — ефективна робота.

Це потребує відчуття новини — чи хоча б здатності відчутти, що в тому факті, що посеред Медісон-авеню лежить гвинт від гелікоптера, є щось дивне. Потім це вимагає завзятого і дієвого пошуку фактів і, насамкінець, формування цілісної картини.

За кілька місяців до того репортер WNEW готував історію про відкриття гелікоптерних послуг і, звісно, записав кілька телефонних номерів невеликого наглядного пункту, розташованого на даху Пан-Ам-Білдінгу. Репортери станції скористалися цими номерами ще до того, як знайшли очевидця аварії.

Телевізійні і радіорепортери повинні бути швидкими. Найбільше зосереджені на своїх годинниках ті журналісти, які працюють в інформаційних агенціях. Газетярі мають один, чи максимум два або три дедлайни на день. Більшість радіореporterів натомість мають дедлайн щогодини, а телевізійні репортери — через збільшення кількості випусків новин — повинні схоплювати на льоту. KCNC-TV у Денвері, наприклад, зараз має випуски новин о 5:00, 12:00, 17:00, 18:00 і 22:00. Це змушує їхніх репортерів майже літати, виконуючи свою роботу.

Коли перший літак врізався в один із хмарочосів Всесвітнього торгового центру 11 вересня 2001 року, Джоан Флейчер, співробітниця відділу реклами на WINS-AM у Нью-Йорку, перебувала зі своїм собакою на даху одного з навколишніх будинків. Вона зателефонувала на станцію і швидко вийшла в ефір. Дон Дахлер, репортер ABC, почув вибух зі своєї квартири. Він схопив телефон і вже за мить розмовляв із ведучим програми «Доброго ранку, Америка». Том Камінські, репортер гелікоптера нью-йоркської станції WCBS-AM, побачив спалах і димову хмару. «Щось трапилося у Всесвітньому торговому центрі», — сказав він в ефірі¹⁷. Це — оперативна робота.

Утім, збирання новин для радіо чи телебачення — це більш ніж звичайна гонитва. Бути першим нічого не означає, якщо в історії є прогалини або помилки. «На CBS у нас є девіз *"краще бути останнім, ніж помилитися"*», — розповідає ведучий «Вечірніх новин» Ден Разер¹⁸. Люди покладаються на репортерів. Швидке збирання фактів має супроводжуватися відповідальністю.

Факти для репортерів — здобич. Даний розділ розкриває деякі стратегії для їхнього «полювання». Розділ 9 «Аудіоматеріали», пояснює, якими мають бути звуки новин — переважно голоси: захопленими зненацька. Специфічні види репортерських завдань пояснюються у Розділі 11 «Висвітлення новин». Особлива відповідальність телевізійних репортерів висвітлена у Розділі 15 «Телевізійний репортаж».

ПІДГОТОВКА

Пошук

Щоб відчувати новину, репортер повинен мати «довгого носа» — бути допитливим і прагнути докопуватися до істини. Блейк Хупер з WNPT із Алабами зазначає, що деякі люди проїжджатимуть повз недобудований будинок щодня і жодного разу не подумують про нього. Але справжній репортер, каже Хупер, одразу поцікавиться, що будеється, скільки це

¹⁷ Covering Catastrophe: Broadcast Journalists Report September 11.

¹⁸ Ibid.

коштує, хто за це платить, хто отримав там роботу і яке значення це матиме для місцевої економіки і довкілля. Цікаві історії можна знайти всюди. Репортери повинні лише як слід «принюхатися» і «вистежити» їх.

Підготовка репортажу — нелегка справа. Підготовка привабливої історії приховує багато рутинної роботи. Білл Лінч, який працював на CBS, читав чималий звіт, підготовлений валютним інспектором Бертом Ленсом, який тоді був фінансовим директором адміністрації Картера. Лінч знайшов час, щоб перечитати його весь — навіть додаток. Випадково він помітив, що Ленс продовжує виписувати чеки на відрядження навіть після того, як став фінансовим директором. Лінч згадав цей факт на прес-конференції, яку того дня проводив президент, і його спостереження сприйняли із чималим подивом. Коли Лінч про це сказав, президент якось мить дивився на нього зі щирим подивом, після чого зізнався, що він також виписував такі чеки.

Історії доводиться витягати з мовчазних людей так, ніби тягнете нитку із заплутаного вузла. Люди не завжди усвідомлюють, що та дивакувата байка, яку вони розповідають друзям, може бути новиною, а коли вони це усвідомлюють, то в деяких випадках надають перевагу мовчанню. Робота репортера полягає в тому, щоб донести ці байки до суспільства і переконатися, що суперечливу історію почули. Щоб це зробити, сором'язливість доведеться залишити вдома. Іноді кажуть, що деякі журналісти обрали свою професію саме для того, щоб компенсувати свою сором'язливу вдачу. Адже якщо треба витягти з героя історію, вони можуть бути досить завзятими й агресивними.

Завдання

Радіостанції рідко мають на роботі водночас більше ніж двох репортерів; телебачення, можливо, — десь із півдюжини. Навіть якщо ці репортери зайняті якоюсь сенсацією — наприклад, кримінальною чи політичною новиною — вони все одно мають бути готовими до того, щоб виїхати на місце важливішої події. Деякі репортери можуть мати якісь спеціальні завдання, але більшість повинна також бути готовою до того, щоб написати загальний репортаж для найближчого випуску новин. Для виконання цього завдання зазвичай не доводиться йти далі телефона, за допомогою якого можна отримати коментар від детектива щодо розслідування вчорашнього вбивства чи реакцію іншого кандидата на заяву міністра. Але часто за новиною доводиться йти до її безпосереднього джерела — в кімнату, де міністр охорони здоров'я проводить прес-конференцію, на місце злочину, на вулицю, де відбувається парад.

Вибір місця, куди виряджають репортера, залежить від внутрішніх законів відділу новин, у якому він працює, і від його начальства (звісно, відділи новин не є уособленням демократії, тож останнє слово завжди залишається за шеф-редактором). Відправною точкою для такого виїзду може бути будь-яке джерело новин — повідомлення інформантів, чутки, поліцейське радіо, а також заплановані станцією розслідування і звичайний робочий графік.

Заплановані події. Незважаючи на спонтанну репутацію новин, більшість подій є запланованими. Медіа зазвичай попереджають наперед, що заплановано офіційне повідомлення, демонстрація, промова, зустріч, прес-конференція і навіть поліцейський рейд. Якщо станцію попередили, вона вносить заплановану подію у свій розклад на майбутнє (див.: Розділ 7. Джерела). Увечері напередодні чи вранці кожного дня випусковий редактор перевіряє цей розклад, дивиться, чи є у ньому якісь заплановані події, і, якщо так, робить потрібні розпорядження. У великих містах місцеві інформаційні розсилки містять перелік головних подій дня.

На WNEW у Нью-Йорку репортер Майк Ізгроу одночасно виконує роботу редактора інформаційного відділу. (Про редакторів інформаційних відділів ідеться у Розділі 17 «Телевізійні новини».) Кожного ранку на основі розкладу майбутніх подій він складає попередній графік роботи двох інших репортерів станції і себе самого. Години трьох

репортерів регулюються для того, щоб мати повну картину зайнятості кожного з них протягом усього дня. На деяких станціях, таких як KUNF у Х'юстоні, цей розклад пишеться на великій дошці у відділі новин. На більшості станцій він міститься у комп'ютері в електронній формі, як, наприклад, у KR2D у Даласі. (Звісно, імена репортерів указуються):

ГРАФІК РОБОТИ РЕПОРТЕРІВ НА ВІВТОРОК, 16 ГРУДНЯ

РАНОК

Перший репортер:

1. Пилова буря — проїхатися вулицями і перевірити, що робиться на дорогах.

Другий репортер:

1. 8:00 — перевірити у роздрібних торговців, чи з'явилися протягом останніх двох днів схвальні відгуки від покупців, і чи з'явилася перспектива працевлаштування на початок наступного року.

ДЕНЬ

Третій репортер:

1. Муніципальна влада виділила кошти на те, щоб перевести більшу кількість поліцейських, що працюють у відділках, на вулиці Далласа.
2. Проанонсувати муніципальні збори Мак-Кінлі.
3. Роботи з поглиблення озера Бейкмен майже завершені.
4. Сіамські близнюки відзначають свято у лікарні.
5. 15:00 — колишнього начальника поліції викликають до суду.

Четвертий репортер:

1. Економічна криза у Кілліні через боротьбу із тероризмом.
2. Цивільний процес Містера США.

П'ятий репортер:

1. Реакція родини на порушення, що відбуваються у ході судової справи Рассела Андерсена¹⁹.
2. Бібліотека Конгресу потребує додаткового фінансування на збирання матеріалів щодо 9 вересня.

Шостий репортер:

1. 10:00 Фестиваль Кванза — щорічне святкування афроамериканського свята Кванза. Розміщення: «Automobile Duilding», Ярмарковий парк. Примітки: виступ п'ятикратної володарки Греммі Аліші Кіз.

ВЕЧІР

Сьомий репортер:

1. 15-річний підліток пролетить разом із легендарним пілотом Чаком Єгером над Кітті-Хоуком з нагоди століття авіації.
2. Можлива історія про реакцію американських пілотів.

Восьмий репортер:

1. Міська рада Гарленда видає постанову.

¹⁹ Ім'я було змінено.

Заплановані події досить часто виявляються звичайними «мільними бульками», організованими спеціально для публіки — як, наприклад, антипорнографічний рейд кандидата у мери чи, ще краще, біг одягнених чи роздягнених стриптизерок Бродвем, які у такий спосіб рекламують нове шоу. Репортери можуть мати одне з таких шоу серед інших пунктів свого розкладу. Новинний голод деколи змушує медіа ковтати всілякі дурниці. Якщо подія насправді не становить собою нічого, крім нецікавої реклами спонсорів, репортерів краще «змотати вудки» і, зателефонувавши до відділу новин, вирушити на інше завдання. Якщо ж він отримає вказівку залишитися, тоді не залишається нічого іншого, як пригадати вислів: «поганих завдань не буває, бувають погані репортери». Професійний репортер повинен уміти зробити цікаву історію з будь-якої події.

Звісно, заплановані події не можна ігнорувати. Більшість із них важливі, і всі вони мають одну спільну цінну рису — передбачуваність. Це дуже допомагає в організації роботи репортерів.

Гарячі новини. Репортери завжди готові і прагнуть відійти від свого розкладу заради несподіваної події, яка надає новинам живості. Непередбачувана інформація потрапляє до відділів новин різними каналами. Більша частина таких подій стає в першу чергу відомою поліції, тож інформацію про них можна впіймати по поліцейському радіо. Інколи джерелом стають чутки, інколи такі історії приходять від інформантів із позначкою ТЕРМІНОВО. Це може бути бюлетень регіональних новин: «як різке зростання цін на нафту вплине на місцеву економіку?»; «чи був хтось із місцевих мешканців на борту того літака?»

Репортер може знайти несподівану деталь, зателефонувавши до звичайного джерела інформації. Також випадково репортер може опинитися на місці події. Найчастіше у відділі новин дізнаються про несподівані події в першу чергу. Тому дуже важливо регулярно перевіряти наявність такої інформації.

Народження історії. Найкращі репортери здатні запропонувати власну історію, власне завдання. У цьому їм частково допомагає обізнаність у попередніх історіях, які вони висвітлювали. «Якщо ви пишете про підготовку міською радою нового законопроекту, то маєте знати, коли цей законопроект виставлятиметься на голосування, — пояснює Мітч Діб, репортер WCBS у Нью-Йорку. — Ви чуєте дату або ж запитуєте про неї у представника міськради і вносите її у свій розклад». Це голосування може не згадуватися у щоденних інформаційних розсилках, але професійні репортери його не пропустять.

Крім того, справжні репортери завжди шукають теми для нових сюжетів. Іноді фокусом може стати зменшення національної історії до регіональних масштабів. Наприклад, Пем Бьорк з телеканалу WTNH із Коннектикута помітив статтю в «USA Today», де зазначалося, що університетська радіостанція є однією з небагатьох, де можна почути «нову» музику. Бьорк розшукав цю радіостанцію, яка транслювала таку музику, і WTNH випустила регіональну версію цієї історії.

Іноді ідеї сюжетів можуть розвиватися і в інших напрямках. Може не бути значної новини у тому, що один шкільний округ не може знайти вчителів. Але якщо у результаті розслідування з'ясується, що в іншому окрузі школи також мають аналогічну проблему, важливість історії зростає — вона розширюється.

Здатність знаходити ідеї для сюжетів залежить від відчуття репортером новини (див.: Розділ 5. Підводки) і від його досвіду. Тобто передусім ви маєте знати, як розпізнати сюжет: чим більше ви помітите, тим більша вірогідність того, що ви щось оберете. Репортери можуть збільшити свою спостережливість завдяки читанню. Деякі репортери у пошуку ідей підбирають публікації, які вони зазвичай не читають. Огляд комп'ютерного журналу, наприклад, може викликати у вас таке інтригуюче запитання: як розвиток Інтернет-технологій позначився на роботі регіональних бізнесменів? Журнал про здоров'я може зацікавити таке: чи змінили місцеві ресторани меню після того, як дієтологи розкритикували

американський спосіб харчування? Ще один спосіб побачити більше — це подорожі. Іноді досить проїхатися додому іншим шляхом: чому на цьому ігровому майданчику немає жодної дитини? Або ж можна просто зайти в невідомий відділ супермаркету: хто купує всю цю вишукану їжу для тварин?

Дефіциту тем для сюжетів немає. Репортери просто мають бути готовими їх підхоплювати.

Інформаційне підґрунтя

Попереджений заздалегідь чи ні репортер повинен наповнити історію інформацією настільки, наскільки це можливо. «Вам доводиться робити протягом дня не одну, а кілька історій, — зазначає Мітч Ліб, — тож не завжди є можливість як слід заглибитися в матеріал. Але завжди важливо бути обізнаним, начитаним і, якщо ви знаєте, про що писатимете, зробити наперед якусь розвідку».

У плановому сюжеті ви просто не маєте права на помилку. Спочатку ви маєте вивчити прес-реліз чи інший інформаційний текст, який привернув увагу відділу новин до історії. Коли основні факти будуть перевірені, саме настане час для створення новини. І без доброго розуміння цих фактів буде неможливо класифікувати новину.

Не варто завжди довіряти концепції спонсора новини щодо того, про що вона має бути. Тому, готуючись до висвітлення якоїсь події, не треба обмежуватися інформацією самого лише прес-релізу чи розсилки. Які ще історії на цю тему приходили у сьогоднішніх розсилках? — Вони повинні бути у відділі новин. Які ще сюжети на цю тему випускала станція? — Все це також є в архівах. І що стосовно цього писали місцеві газети? — Якщо на станції немає матеріалів на цю тему, вони мають бути в статтях преси.

Якщо у прес-релізі йдеться про відкриття нової лікарні, не зробивши необхідної розвідки, ви не дізнаєтеся, що три роки тому захисники доквілля протестували через те, що лікарня будувалася у парковій зоні міста. Не дізнатися реакції цих людей у цьому випадку було б помилкою.

Телефонні дзвінки можуть бути дуже важливими у процесі підготовки. Дзвінок до представників опозиції може озброїти репортера важливими влучними запитаннями.

Енциклопедії можуть відповісти на запитання: «що таке брідерний реактор?» Якщо є час, не завадить навіть зазирнути до бібліотеки. Коли американські олімпійські чемпіони мали приїхати до Нью-Йорка для участі в урочистому параді, Діб, котрий тоді працював у філіалі NBC, пішов до бібліотеки, щоб перечитати газетні статті про їхні досягнення. «Я хотів мати якусь інформацію про них, щоб, коли треба буде про них говорити, я мав що сказати», — пояснює він. Діб також використовував бібліотеку для збільшення власної обізнаності. Якщо новинна організація має ґрунтовну базу даних, тоді Інтернет також може бути своєрідною бібліотекою. Чимало інформації можна знайти в Інтернеті.

У ситуації з гарячою новиною може не бути часу на детальне дослідження теми, але навіть скорочений варіант інформаційного полювання вартий того часу, який ви на нього витратите. Зрештою, репортери повинні хапати все, що тільки є довкола. Деяку інформацію можна знайти в інформаційній розсилці — її можна швиденько проглянути. Якщо репортеру дали історію, повна інформація щодо якої йому ще недоступна, або ж він повинен щось написати ще до того, як надійде файл з інформацією, для початку можна поцікавитися щодо потрібного питання у колег чи по телефону. Доуг Дрю, котрий веде колонку на shoptalk.com і викладає технологію оперативного написання новин, радить навіть у випадку гарячої новини неодмінно зазирнути до Інтернету. Наприклад, якщо йдеться про постріли в школі, то на сайті цієї школи можуть бути якісь деталі, які потім можна відповідним чином розгорнути в сюжеті.

Підготовка окупиться. Щоб стати *добре* поінформованим, потрібно *бути* поінформованим. Ерік Шоун, старший кореспондент «Fox News Channel», багато років висвітлював тероризм. Він добре натренувався. Саме тому він був серед перших, хто назвав конкретне ім'я в ефірі 11 вересня 2001 року: Осам Бен Ладен²⁰.

МЕТОДИ

По телефону

В інтер'єрі відділу новин домінують два види приладів: телефони і комп'ютери. Між ними, власне, і проходить робота журналіста — збирання і написання новин.

Як для комунікаційного центру, відділ новин може видаватися досить ізольованим місцем. Замість цілого світу, який крізь вас проходить, все, що у вас є, — це лише кілька ведучих і ще хтось із кавою. Але люди, які, як вважається, інформують суспільство, не можуть відмежовуватися від нього. Деякі станції посилають окремих людей виходити на пошуки новин, але кожен журналіст залишається репортером, навіть якщо він прикипів до екрана комп'ютера. Зрештою, кожен може отримати інформацію — для цього є телефон.

Телефони — дуже могутні пристрої. Набираючи номери, більшість із яких є в довіднику, журналісти — якщо їхній голос звучить досить серйозно — можуть опитати кожного. Номер Білого дому також є у довіднику, до того ж там є люди, робота яких полягає саме в тому, щоб допомагати пресі з фактами. Місцеві ж чиновники завжди раді поговорити.

Телефон — універсальний репортерський інструмент. Завдяки йому журналіст заповнює прогалини в сюжеті, знаходить її місцевий колорит, перевіряє правильну вимову і передає підводки.

У відділ новин з інформантства приходить історія про намір транспортного комітету побудувати нову шестилінійну магістраль, яка розділить центр міста. Через кілька хвилин хтось уже розмовляє із представником транспортного комітету і запитує, як останній до такого додумався. Водночас по іншій лінії хтось слухає, як свариться мер. Незабаром зв'язуються із депутатами міськради, з головою Торгової палати і з кількома мешканцями прилеглих до майбутнього будівництва територій. Трохи складніше, може, буде зв'язатися із братом представника транспортного комітету. Але один із дзвінків виявляє, що йому належить багато акрів землі на виділеному під магістраль шляху.

Тут допоможе мудрість. Почувши інформацію про пожежу, найрозумнішим буде зателефонувати до пожежної частини. Але щоб отримати додаткову інформацію, варто зателефонувати до поліції: вони також виїжджають на пожежі. Не варто забувати і про водні, газові та енергетичні компанії: вони також неодмінно перевірятимуть, чи не пошкодив вогонь їхні комунікації. Якщо під час пожежі хтось постраждав, то можна зателефонувати до лікарні або навіть до швидкої допомоги: можливо, хтось із водіїв буде на місці і розповість вам про все як свідок.

Слухач розповів Ріку Воленсу з КАВС про те, що в аеропорту Лос-Анджелеса під час зльоту розбився ДС-10. Найочевидніше, що насамперед треба було зв'язатися з авіалініями. Але замість цього Воленс зателефонував до інформаційного бюро аеропорту. Він пам'ятав, що воно розташоване у башті, звідки добре видно злітну смугу. Якщо там була аварія, там про неї дізналися першими.

Телефон також допомагає у «полюванні» на сюжети. Журналісти мають набір *«робочих»* номерів, на які вони телефонують у визначений час протягом дня і стежать за перебігом подій. Кілька разів на день варто дзвонити до поліції та пожежної частини. Також регулярно

²⁰ Covering Catastrophe: Broadcast Journalists Report September 11.

треба зв'язуватися із лікарнями. Якщо на якомусь урядовому засіданні не було репортера, слід туди зателефонувати і дізнатися, що там відбувалося.

Готуючи такий список телефонів, слід вказувати поряд із кожним час, коли туди краще за все телефонувати. Зокрема, до лікарні і поліції краще дзвонити до того, як їхні працівники закінчать свої чергування. Нова зміна може не знати всього, що сталося.

КОЕЛ в Айові має спеціальний записник, де зберігаються всі ці номери. Репортер Карен Кроу приїздить до відділу новин о 5:55 і одразу сідає на телефон. За час своїх переговорів вона дізнається про пограбування, під час якого злочинці мали на обличчях маски Хеллоуїну, про диспут під час шкільних зборів і про автокатастрофу. Потім вона починає наступний раунд дзвінків.

Коли репортери лінуються, перше, чим вони нехтують, це такі дзвінки. Набридає тричі на день дзвонити шерифу протягом багатьох тижнів і не дізнаватися ні про що, окрім пропажі пса. У таких ситуаціях досить легко забути про те, що ці місця можуть приховувати історії. Без таких дзвінків радіо- і телевізійні станції не зможуть бути в курсі подій навіть на своїй території. Ці дзвінки не дозволять вам пропустити збройне пограбування, серйозну аварію чи вбивство, про які дізнаються інші. Формування стосунків з цими людьми через щоденну співпрацю виправдає себе, коли трапиться щось значне. Іноді ці рутинні дзвінки дають зовсім не очікуваний результат. Бейк Хупер з WNPT із Алабами телефонував у департамент шерифа протягом місяців без жодних результатів, окрім ДТП. Утім, Хупер продовжував це робити. Одного ранку він розмовляв з радіооператором, який шойно снідав з патрульним полісменом, котрий щось розповідав про якусь аварійну посадку літака на сусідньому полі. Купер одразу взявся за телефон і отримав сенсацію.

Справжні репортери завжди мають грубий записник з усіма потрібними номерами. (Електронні адреси мати теж добре, але вони не так допомагають, як телефонні номери — передусім номери мобільних телефонів, — особливо, коли інформація чи коментар потрібні швидко). Майк Айсгроу з WNEW зібрав понад 500 телефонних номерів, починаючи від письменника Нормана Ейлера, чиє враження йому було потрібно для якогось сюжету, до телефона кіоска біля Медісон-сквер-Гарден. Айсгроу якось вирішив, що треба зробити копію свого записника на той випадок, якщо він загубиться. І він виділив для цього час, оскільки цей записник постачає його новинами.

3 місце подій

Звісно, найкраще, звідки можна висвітлювати новини, це місця подій. Саме тому так багато телевізійних та радіореporterів 11 вересня 2001 року побігли до палаючих веж Всесвітнього торгового центру замість того, щоб триматися від них подалі.

Одна з них, Регіма Елліс, яка допомагала робити сюжет NBC News, пригадує свою розмову із водієм таксі, якому вона агресивно наказала їхати по центру міста:

Водій таксі сперечався. «Я не знаю, чи зможу це зробити, це надто складно».

«Я знаю, — сказала вона. — Це складно для нас обох. Але мені потрібна ваша допомога, щоб дістатися туди».

«Але всі тікають звідти».

Я сказала: «Поїхати туди — моя робота». Поки вони їхали, перша вежа згоріла. Водій таксі почав сваритися дужче.

Елліс вдалося дістатися до центру. Там вона знайшла камеру і режисера, йдучи через гори попелу і каміння, що залишилося від зруйнованих веж, і записала для вечірніх новин NBC репортаж про те, що вона побачила. Потім Елліс вирушила в епіцентр вибуху, де і провела всю ніч²¹.

²¹ Covering Catastrophe: Broadcast Journalists Report September 11.

Кожна новинна подія має свій «епіцентр» — будинок, де вбили жертву, пожежну частину, яку мер хоче закрити, безлюдний офіс, працівників якого вигнали на вулицю. Звісно, вони не можуть порівнюватися із трагедією 11 вересня. (Це не означає, що репортери повинні ризикувати своїм життям і кидатися в такі місця.) Але коли це безпечно і законно, «епіцентри» саме ті місця, де повинен бути репортер.

Навіть якби 11 вересня у центрі працювали телефони, вони б не змогли описати те, як горять вежі, гори попелу і руїни. Навіть у менш значних історіях телефон обмежує сприйняття репортера лише одним відчуттям — слухом. «У більшості випадків я хочу сам потрапити туди, — каже Ліб. — Репортер здатен краще пояснити подію, коли сам її бачить і відчуває». Пол Пендерграфт, режисер новин KUNF у Х'юстоні, погоджується: інтерв'ю, отримане по телефону, може бути технічно правильним і розкривати тему, але воно не відтворюватиме реалії і людський фактор. Перебуваючи на місці подій, репортер отримує можливість зустрітися з людьми і налагодити контакти, які можуть знадобитися у майбутньому. По телефону розвивати зв'язки набагато складніше.

Зазвичай репортери їздять на авто, хоча в багатьох переповнених містах таксі чи навіть метро є надійнішими видами транспорту. Автомобіль може бути оснащений радіопередавачем чи спеціальним комп'ютером, але в ньому має бути щось на зразок мапи вулиць чи електронного вказівника місцепересування. Блукати немає часу. Час поїздки можна використати на обдумування сюжету — спрогнозувати розвиток і стратегію репортажу, а можливо, навіть програти можливі варіанти подання інформації. Багато журналістів проговорюють свій репортаж наперед. Іншими словами, вони намагаються пояснити події самим собі.

У парку авто припаркувати не можна. Можливо, знадобиться поквапитися.

Часто перше, що має з'ясувати репортер, прибувши на місце, — це не що відбувається, а де найближчий телефон. Прямий зв'язок із відділом новин надзвичайно важливий. Звісно, чудовим вирішенням цієї проблеми стали мобільні телефони, які нині є майже у кожного репортера. Залишається тільки не забувати заряджати їхні батареї, щоб вони не підвели у найвідповідальніший момент. Крім того, мобільні телефони дають змогу журналістам вести репортаж по дорозі з місця подій. Деякі радіожурналісти навіть виходять в ефір через мобільний зв'язок, приставляючи його до динаміків на прес-конференції і даючи слухачам можливість почути пряму трансляцію того, що там відбувається. Крім того, мобільні телефони можуть допомогти закінчити сюжет. Оскільки він завжди з вами — напхвваті, перед репортажем ви можете протягом кількох секунд ще отримати якусь інформацію.

Утім, навіть мобільні телефони можуть не спрацювати, особливо у випадку великих катастроф. (Вранці 11 вересня 2001 року більшість мобільних телефонів не працювали на території Манхеттена). У пошуках стаціонарного телефона можна втратити сенсацію. Та якщо вам все ж таки потрібен телефон, варто пошукати кілька варіантів — хоча б на той випадок, якщо біля одного з них виявиться черга. Не варто забувати про оплату таких телефонів: у вас має бути картка, на якій достатньо грошей для дзвінка, щоб вас не роз'єднали під час ефіру.

Платні телефони — яких стає все менше і менше — не єдине альтернативне рішення. Телефони в аптеках, магазинах, кав'ярнях можуть стати вам у пригоді. Треба лише увійти, представитися і домовитися.

Наступний крок: зателефонуйте до відділу новин для перевірки. Там також мають знати, де зараз перебуває репортер і що відбувається навкруги. Крім того, вони можуть мати якусь інформацію, що стосується сюжету. Може, репортеру навіть скажуть забиратися звідти і їхати в інше місце для важливішої історії.

А тепер настав час отримати новину.

На місці події справжні репортери є майстрами у тому, щоб за допомогою коротеньких розмов заприятелювати з тими, хто потрібен. Вони не просто заходять у мерію, вони обмінюються кількома жартами з охоронцем, вітаються з телевізійниками і запитують: «Що тут відбувається?» Це не обов'язкова поведінка, але вона може допомогти в отриманні інформації. Охоронець може представити репортера кому треба, інші журналісти можуть розповісти, що тут нічого поки що не відбувається, тож є час зробити кілька дзвінків. Також репортер багато спілкується зі своїми колегами, іншими репортерами.

Значні події у великих містах приваблюють до себе представників різних ЗМІ. Якщо вони не змагаються за сенсацію, то можуть об'єднати свої зусилля і допомогти одне одному. Вони діляться інформацією і висловлюють свої думки щодо історії. Проте коли лідер об'єднання оголошує про страйк і йде у натовп, вони всі кидаються до нього і наввипередки намагаються взяти в нього інтерв'ю. Це своєрідне дружнє змагання.

У таких ситуаціях вдалий сюжет зазвичай перетворюється на агресію. Репортер, який надто спокійний для того, щоб проштовхатися наперед, надто сором'язливий, щоб наблизитися до мера, надто ввічливий, щоб поставити провокаційне запитання, не зможе залишатися репортером тривалий час.

Новинні події можна підкорити, готуючись до них, придумуючи запитання заздалегідь: голодні на увагу медіа герої охоче відповідатимуть на них. Але це буде складно зробити, якщо довкола божевільні сцени із поліцейськими, рятувальниками, свідками, кров'ю і жертвами. У таких випадках репортеру не варто поводитися, наче скажений рисак після вистрілу стартового пістолета. Швидко зорієнтуйтеся: «Де телефон? Що відбувається? З ким можна поговорити?» Потім швидко й рішучі дії: потрапити за поліцейську лінію, підняти вгору журналістське посвідчення, знайти відповідальну людину. Не варто шукати свідка для інтерв'ю зі словами: «Гаразд, хто тут був, коли все трапилось?»

Радіорепортери мають отримати аудіоматеріали з місця подій — як це зробити описується у Розділі 9 «Аудіоматеріали». Телевізійникам потрібен відеоматеріал (див.: Розділ 15. Телевізійний репортаж). Коли ця робота зроблена, перш ніж їхати, кожен репортер має перевірити, чи достатньо отриманого ним матеріалу для історії, яку заплановано у відділі новин, і з'ясувати подальші плани.

Опитування

Інколи репортерам дають завдання добути історію, а ще краще, цілу низку сюжетів. Історії можуть бути прихованими — критися у перших словах твердження, або у непоставлених запитаннях, або ж навіть в оптимістичній посмішці.

Багато репортерів чули про те, що хтось намагався прослуховувати штаб-квартиру демократів у Вотергейті, але лише двоє пішли і роздобули цю історію. Вони зробили ці сюжети шляхом «копання», використовуючи ті самі інструменти, якими репортери користуються заради вдалої кримінальної історії: старанність, наполегливість і багато, багато опитувань.

Репортерська робота полягає у пошуку відповідей, які зазвичай можна знайти шляхом інтенсивного опитування. Для успіху в цьому репортерам потрібні правильні запитання. Запитання повинні завжди стосуватися теми.

Неправильно

Тож я чув, що ви і деякі ваші друзі були неподалік, коли він почав стріляти. Мені було б цікаво, тобто я маю на увазі, що мені справді хотілося б дізнатися, як ви гадаєте, в той час, як лунали постріли, якщо вже ви були тут, враховуючи часовий елемент, що, на вашу думку, трапилось?

Репортер повинен дотримуватися предмета розмови — одна тема за один раз.

Правильно

Що сталося?

Пізніше:

Правильно

Якою була ваша реакція?

Формулювання запитань може відігравати вирішальну роль. Іноді політики розважаються, відповідаючи на такі запитання, як «але ж я запитував вас про виплати, хіба ні?», одним словом: «Так». Запитання, сформульоване неграмотно, звісно, може бути просто перетворене на жарт. Інколи воно надихає людину не сприймати репортера серйозно. Запитання мають відображати інтелект і розуміння репортера.

Неправильно

Коли ви збираєтеся розпочати роботу в тій новій лікарні? Де вона? На четвертій вулиці?

Правильно

Коли почне працювати нова лікарня на розі 4-ї вулиці і Лайдекер?

Іноді влучне запитання вимагає окремого дослідження. Буває доводиться півдня прослуховувати різні записи, щоб знайти запитання: «Яким чином вам вдалося збудувати цей офісний центр саме на тому місті?»

Якщо є час, варто записати запитання заздалегідь. Навіть якщо репортер їх не використовуватиме, записування запитань може допомогти зосередитися, а також допоможе не забути важливі думки під тиском ситуації.

Тримаючи все це у голові, потрібно також пам'ятати, що завдання репортера — отримувати інформацію, а не демонструвати свою обізнаність. Для репортера краще виглядати необізнаним під час інтерв'ю, ніж під час ефіру.

Вибір запитань залежить від вибору новин. Правильні запитання повинні отримувати правдиві відповіді. Не треба запитувати у мера, чи вірить він у те, що його план буде корисним для всього міста. Звісно, мер відповість: «Так». Краще запитайте у нього, за які гроші він збирається реалізувати свій план.

Часто новина полягає зовсім не в тому, про що говорить герой, або про що, на його думку, вона має бути. Міністр може говорити, що новина в нападі на законодавчу систему штату, але насправді історія може бути про лобіювання ним інтересів виробників алкогольних напоїв.

Іноді запитання створюють дискомфорт — це свідчить про те, що вони не є актуальними. Репортери мають бути непохитними і наполегливими. Якщо людина, в якій беруть інтерв'ю, починає покашлювати, насуплюватися і поглядати на годинник, репортер повинен мужньо продовжувати доти, доки він не отримає те, що йому потрібно.

Жорсткі й недружні запитання мають здатність висушувати джерело інформації. Це ризик, до якого репортерам доводиться вдаватися, проте є окремі прийоми, як зменшити цей ризик: зберігайте незручні запитання наостанок. «Хіба не суперечить ваше володіння швейною компанією вашим переконанням?» — якщо ви поставите це запитання на початку розмови, вам буде складно довідатися про якісь деталі. Краще розпочати з такого питання: «Коли ви розпочали швейний проект?» Влаштуйте пастку. Провокаційне запитання потрібно ставити тоді, коли вже немає чого втрачати, коли відчуження людини не вплине на потрібну вам інформацію. Рік Воллейс із КАВС, Лос-Анджелес, називає це «вибудовування мостів, перш ніж їх зламати».

Інколи репортери потрапляють у ситуацію, коли треба змусити людей говорити те, про що вони говорити не хочуть. Це потребує не лише здорового глузду, відчуття новини і наполегливості, а й деякої хитрості.

Дік Петрік з KOEL, Айови, почув, що на сусідній магістралі машина врізалася у стовп. Він зателефонував до місцевого поліцейського відділку. «Яка аварія?» — людина на другому кінці кабеля нічого про це не знала. Наступною спробою стала місцева лікарня. Петрік не знає імені людини, що була в машині. Він не знає характеру ушкоджень. Він навіть не знає, чи визначила поліція, що водій був п'яний. Це називається «риболовля».

У лікарні не мусять давати відповіді на неконкретні запитання, але Петрік використовує старий репортерський трюк: «Я хочу переконатися, чи правильно я вимовляю ім'я людини, яка вчора вночі врізалася у стовп». Це спрацьовує, і йому по буквах диктують ім'я. Спочатку Петрік записує ім'я, потім дізнається про характер поранень і вже готовий до того, щоб протиставити серйозні факти поліції. Так він вибудовує сюжет.

Через зловживання чи неправильне використання подібні прийоми всім набридли і стали непродуктивними. Але все ж таки трапляються випадки, коли запитання репортерів повинні бути безцеремонними і навіть лукавими.

Щойно стає зрозумілим загальний ракурс історії, треба одразу ставити запитання, щоб здобути факти. Радіо- і телерепортери тут мають невелику перевагу: їм не потрібні дрібні деталі для того, щоб заповнити газетну колонку. У їхньому репортажі просто не буде місця для додаткової інформації — точних адрес чи імен поліцейських і пожежників, що були на місці події. Репортеру достатньо загальної інформації, щоб можна було зрозуміти історію, і ще кілька фактів, щоб додати перчинки, якщо буде потрібно.

Основні, необхідні факти — це *хто, що, коли, де і чому* потрапив у новини. Опитування не можна припиняти доти, поки не будуть з'ясовані відповіді на всі ці запитання. Знайти перчинку — деталь, яка робить сюжет особливим, — може бути складніше. Для цього може знадобитися уважність до всіх на перший погляд неважливих деталей.

Група репортерів з Нью-Джерсі опитала поліцейських після того, як вони знайшли спотворене тіло за тиждень до Різдва. Всі репортери пішли з основними фактами, але один поставив додаткове запитання й отримав жахливу додаткову деталь: «У чому було тіло?» Відповідь: «У різдвяній коробці». Одне додаткове запитання важить дуже багато.

Останнє запитання: «Чи є ще щось, про що мені варто знати?» Може бути щось іще. Іноді джерело інформації дасть вам відповідь.

Підготовка сенсації

Усі репортери мають свої сфери відповідальності. Оскільки радіо- і телевізійні репортери мають загальне завдання, територія може бути такою ж великою, як територія Нью-Йорка, або такою малою, як Олвейн у штаті Айова і сусідні містечка, або ж вона може охоплювати лише поліцейський відділок Окленда, Каліфорнія.

Отримавши призначення на якусь територію, репортери мають спланувати, з чим потрібно ознайомитися. Вони захочуть перечитати останні номери місцевих газет, щоб ознайомитися з останніми діями мера. Не можна залишатися єдиною людиною у місті, яка не знає, що демократка мер Хейзел Блум має репутацію найконсервативнішого політика штату.

Нові репортери захочуть поспілкуватися з добре поінформованими місцевими жителями й отримати від них усю потрібну інформацію: Як Блум покінчила із демократичною партією? Коли її вперше обрали? Хто керував її кампанією? Де вона взяла гроші? Чи були спроби скинути її з крісла мера? Тощо.

Готуючи сенсацію, репортери також матимуть бажання дізнатися, де можна знайти записи важливих подій. Якщо вони висвітлюють судову справу, то ці записи, наприклад, міститимуть календар розкладу засідань, розшифровки слухань і засідань, вердикти (звинувачення присяжних) чи показання свідків. Говорячи про політиків, репортер захоче знати, наприклад, де можна взяти текст потрібної постанови, правила забудови, інформацію про податки і протоколи керівних органів (див.: Розділ 11. Висвітлення). Найлогічніше таке дослідження було б розпочати розмовою із судовим чи міським секретарем — пам'ятання таких фактів є частиною їхньої роботи.

Звісно, більшість сюжетів присвячено людям, а не паперам. Репортер, що розпочинає роботу в регіоні, має знати людей, про яких він збирається писати в історії. Хто має владу в місті? Хто очолює різні політичні фракції? Хто є головними бізнесменами? Хто головні трудові лідери? Хто серед мешканців проявляє активність? Хто відповідає за транспорт? За школи? За будинки? Хто очолює поліцейський та пожежний департаменти? Зі сторінок зібраних матеріалів виливаються імена і посади. Тоді настає час познайомитися з цими людьми поза їхніми іменами й посадами.

Контакти

Деякі речі не згадуються у прес-релізах і не оголошуються на прес-конференціях. Наприклад, такі новини, як арешт шкільного тренера за водіння у нетверезому стані, випадок вандалізму в університеті, намагаються тримати в секреті або ж не надто розголошувати. Не почувши того, чого їм не треба почути, а лише слідуючи за офіційними заявами, репортери не можуть виконувати свою роботу. Вони потребують *контактів*, джерел, людей, які люблять поговорити.

Контакти також допомагають репортерам отримувати історії швидше. Якщо машина конгресмена розіб'ється об огорожу автостради, по-дружньому налаштований поліцейський може вирішити зателефонувати репортеру. Якщо районні керівники вирішать дати згоду на розвиток благоустрою сусіднього міста, секретарка може взяти телефон і повідомити репортера.

Чому джерела новин контактують з репортерами? Деякі роблять це через повагу до журналістів; інші — заради того, щоб стати частиною «гламурного» світу новин; а ще деякі — заради слави, публічності, помсти ворогам чи навіть для того, щоб поінформувати громадськість. Часто це символічні стосунки. Репортери підтримують зв'язок із деякими джерелами інформації, щоб бути в курсі подій, а деякі з цих джерел, у свою чергу, підтримують зв'язок із репортерами, щоб потрапляти в ефір. Однак головною причиною є те, що репортерам потрібні люди, які захочуть поділитися з ними інформацією.

Коли Біл Лінч із CBS, працюючи у Білому домі, почув офіційну заяву стосовно економічної політики, він міг забути зв'язатися з асистентом секретаря казначейства, радником з питань внутрішньої політики, представником комітету Конгресу, відповідальним за економічну політику і, можливо, з керівником Торгової палати. Для Лінча було важливо знайти людей, які б захотіли з ним поспілкуватися і все йому пояснити.

Новини подорожують серед людей, тож репортерам вигідно зав'язувати особисті стосунки з доволі великою кількістю людей. «Я завжди намагаюся розшукати потрібних людей і представитися, — каже Мітч Діб, — тож наступного разу, коли я дзвоню їм знову, вони кажуть: "О, Мітч! Як справи? Що я можу для тебе зробити?" Я також намагаюся, передусім під час телефонних інтерв'ю, познайомитися із секретарями, дізнатися їхні імена і записати їх до свого записника. Потім наступного разу я телефоную і кажу: "Привіт, Пем" чи "Привіт, Френк" Це допомагає вам дістатися до їхніх босів».

Контакти можна знайти, перебуваючи поряд із героями новин, за допомогою дружніх вчинків, формулювання запитань і слухання. Для встановлення контактів із політиком можна

купити йому лимонаду і попити разом. Телефонними номерами слід обмінюватися, щоб наступного разу, коли історія матиме продовження, нові друзі репортера могли йому зателефонувати і повідомити про подію. Побачивши історію, політик може першим зателефонувати репортеру.

Але надмірна щирість приятельських стосунків може бути небезпечною. У стосунках репортер — джерело неминуче виникає аспект «послуга за послугу». Репортер може один раз озвучити в ефірі ім'я свого друга, але коли дружба стає на заваді дотриманню новинних канонів, тоді постає етична проблема. Репортери не повинні допускати їхнього впливу на новини і не дозволяти їм приховувати інформацію через страх втратити надійне джерело. Важливим джерелом інформації для репортерів є поліція. Репортеру, який має не надто добрі стосунки з поліцейськими, доведеться, по суті, боротися за історію. Водночас, якщо репортер побачив, як поліцейський б'є підозрюваного, це — новина, і її потрібно видати в ефір, незважаючи на наслідки.

Ось яке обмеження дружності пропонує Мітч Діб: «Я не вірю в приятелювання із джерелом новини. Гадаю, ви ризикуєте стати занадто близькими».

Репортер без контактів має проблеми, так само як і репортер, який розвиває надто близькі контакти.

Основні правила

Зазвичай люди дають репортерам інформацію наперед, перед тим, як вони планують її оприлюднити. Вони очікують, що репортери притримають цю інформацію до узгодженого моменту її оприлюднення. Часто інформація з такими попередженнями розсилається інформаційними агентствами. Кожен репортер, який порушує цю угоду, ризикує втратити джерело і розгнівати інших журналістів. Цього просто не потрібно робити.

Існують і інші правила, яких репортери і герої новин повинні дотримуватися. Все, що каже герой, репортер може використовувати в сюжеті, виняток становить лише та інформація, яку він називає конфіденційною. Існує кілька фраз, які герой каже наперед, щоб визначити, як саме репортер використовуватиме такі коментарі:

Фонова інформація. Коли людина каже, що дана ним інформація *фонова* чи *не для цитати*, репортер може використати те, що сказала ця людина, але не повинен її безпосередньо вкладати у уста цієї людини. Таким чином, в ефірі можна сказати «згідно з урядовим джерелом...» Генрі Кіссінджер, перебуваючи на посаді держсекретаря, був справжнім майстром фонових брифінгів. Його в сюжетах позначали просто як «джерело Державного департаменту».

Загальна інформація. Якщо йдеться про загальну інформацію, репортер також може її використовувати, але не повинен жодним чином посилатися на її джерело. Якщо ця інформація виходить в ефір, її треба випускати саму по собі. Часто таким методом користуються джерела, які не можна оприлюднювати.

Не для запису. Така позначка взагалі забороняє репортеру використовувати інформацію, хіба що її повторить інше джерело, слова якого будуть записані. Іншими словами, ця інформація призначена лише для репортера. Деякі репортери взагалі не визнають такого виду інформації, втім, більшість вважає її кращою, ніж нічого. «У мене було багато людей, які говорили щось *не для запису*, — пояснює Мітч Ліб, — я б ніколи і не використовував їхню інформацію, але вона допомагала мені сформувати власну думку про подію і визначитися з ракурсом її висвітлення».

Бувають ситуації, коли фонові і загальні інформації мають для репортера неабияку цінність. Як ще можна було б переконати працівника освітнього відділу розповісти те, що він знає про корупцію серед вчителів? Утім, протягом останніх років деякі ЗМІ стали

підозріло ставитися до людей, які надто швидко надають інформації статусу фоновій чи загальної. Деякі чиновники інколи використовують такі прийоми, як своєрідний камуфляж, щоб маніпулювати суспільною думкою. Іноді здається, що обдуреним залишається лише сам чиновник. Всі ж інші — від інших чиновників до інших націй — чітко розуміють, хто що каже. Довелося докласти чимало зусиль, щоб переконати офіційний Вашингтон говорити *для запису* частіше і пропускати репортерів на брифінги Білого дому.

Втім, основні правила інтерв'ю все ж таки були встановлені, тож репортери повинні їх дотримуватися.

Підсумки

Справжні репортери — у яких медіа вони б не працювали, — мають спільні риси: вони агресивні, допитливі, старанні, обізнані та знають, з ким поговорити.

Практичні завдання

Ви у відділі новин і...

1. Мер видає постанову зменшити кількість поліцейських на 25 відсотків. Складіть список людей, яким би ви зателефонували, і запитань, які б ви поставили.
2. По поліцейському радіо ви чуєте повідомлення про те, що найбільший міський банк щойно пограбували... вже вдруге за місяць. Складіть список людей, яким ви зателефонуєте щодо пограбування, і запитань, які ви їм поставите.
3. Місцевий університет щойно отримав від невідомого благодійника грант на суму 100 тисяч доларів для запровадження нової програми набору кадрів. Складіть список людей, яким би ви зателефонували, і запитань, які б ви поставили.
4. Мер оголошує липень місяцем національного братерства. Місцеві громадські організації оприлюднюють на адресу мера опозиційну заяву, в якій стверджують, що такі символічні жести не охоплюють інтереси меншин. Складіть список людей, яким би ви зателефонували, і запитань, які б ви поставили.
5. У Вашингтоні Сенат проголосував за пропозицію збільшення паливних стандартів для автомобілів, що беруть участь у спортивних змаганнях. Складіть список людей, яким би ви зателефонували, і запитань, які б ви поставили.

РОЗДІЛ 9. АУДІОМАТЕРІАЛИ

Усі репортери носять із собою олівець і записник. Радіорепортери також носять і диктофон. (Деякі репортери беруть його із собою навіть тоді, коли не перебувають на роботі — щоб бути готовими на випадок, якщо щось трапиться). Завдяки диктофонам репортери можуть записувати для слухачів звуки подій — голоси тих, що вижили, інтерв'ю одразу після винесення вироку, звуки пострілів чи власний опис події. Крім здобуття інформації, головною відповідальністю радіорепортера є запис аудіоматеріалу. (Телевізійні репортери працюють із більшою кількістю техніки, описаній у Розділі 15 «Телевізійний репортаж».)

ВИДИ АУДІОМАТЕРІАЛІВ

Короткі аудіозаписи використовують у випуску новин як супровід до деяких сюжетів. Їх називають «*нарізкою*», аудіо чи звуковою. За незначними винятками, у таких «*нарізках*» домінують записи людей. Відділи новин розділяють можливі комбінації голосів, які можна вставити у нарізки, на чотири категорії — реалії, запитання-відповідь, голосові записи й коментарі, — які відрізняються один від одного тим, хто говорить.

Живі голоси

Масові заворушення у Мексиці; репортер ABC записує інтерв'ю з начальником пожежників із сусіднього з Техасом міста і з англomовними стажерами у лікарні, куди відвезли постраждалих. Репортер відбирає з цих інтерв'ю найкращі цитати і вставляє їх у різні записи. Незабаром їх вже можна використовувати в сюжетах про масові заворушення. Перший фрагмент демонструє думку начальника пожежників щодо його приїзду на місце, яке він вважав місцем пожежі:

Коли ми прибули на місце пожежі, я побачив, що тут була не лише пожежа — тут були заворушення.

Інший фрагмент становить детальніший опис пожежником заворушень:

Деякі з них все ще були у меблевій крамниці, вони поставили машини разом, заблокувавши таким чином вулицю і влаштувавши пожежу.

Зрештою, висновок медиків щодо подій:

Вони розпочали з насилля... влаштували кілька пожеж перед офісом мера намагалися підірвати машини й інші подібні речі. Місцеві поліцейські у відповідь почали стріляти. Потім вони подалися до в'язниці й намагалися визволити деяких людей, що там сиділи. Кожен був озброєний пістолетом чи ножом. Ми маємо близько 22-23 поранених.

У цих «*нарізках*» говорять герої подій чи свідки. Часто їхня мова не є граматично правильною, і не завжди цілком зрозуміла, але їхні слова передають емоції, які відчувають ті, хто там перебуває і все це відчуває. Такі нарізки називають *живі голоси*, тому що вони складаються виключно з реальних голосів героїв новини.

Живі голоси — найпоширеніший вид аудіозапису. Новини на радіо сягають свого найвищого рівня тоді, коли вони дають можливість слухачам почути голоси — їхній тон, інтонацію, темп і емоційність. Звичайні цитати у газетах ніколи не зможуть донести людям, хто розкриває новинам цю таємницю.

Наскільки довгими повинні бути звукові кадри? Відповідь залежить від тривалості новинного випуску, значення сюжету й важливості цитати. Живі голоси повинні бути досить довгими, щоб дати зрозуміти, що хтось говорить — одинока фраза посеред історії тільки заплутає слухачів. Кілька звукових вставок коротші ніж 5-10 секунд, але ведучий не хоче обтяжувати ефір і надто довгими звуковими кадрами. Довгі цитати руйнують структуру

випуску і можуть бути нудними. Для того щоб тривати більше 30 секунд, звукові підтвердження повинні насправді заряджати і тримати слухачів у напрузі. Більшість кадрів звучать від 10 до 25 секунд.

Звісно, все це поради, а не правила. Одна станція добула аудіозапис радіорозмов пілота перед великою авіакатастрофою. Той запис був надзвичайно актуальний — він тривав 5 хвилин.

До речі, деякі політики навчилися формулювати свої коментарі у десятисекундні фрази, які якнайкраще підходять для ефіру. Такі медіа-експерти найімовірніше отримують більше ефірного часу, ніж ті, що говорять довгими, плутаними реченнями, які складно відредагувати до 10-25 секундної цитати.

Які види коментарів репортери шукають для таких аудіоісторій? Дещо герої сюжету може сказати краще за репортера:

Розповіді свідків. Репортери мають шукати факти, але оскільки самі вони інколи не були присутніми на місці подій, вони не можуть описати це так, як це було насправді. Треба неодмінно давати шанс зробити це свідкам. Втім, буде зайвою втратою часу допитувати свідків про загальні деталі, як, наприклад, де розташований Матаморос у Мексиці. Це може зробити і сам репортер.

Ось приклад інтерв'ю, де один свідок описує повінь у Пенсильванії:

У нас була надзвичайна повінь... машини змивало водою... Здавалося, ніби хтось узяв гігантську кулю для боулінгу і розкидав машини і вантажівки навколо так, ніби завтра вже ніколи не настане. У деяких місцях траси вода піднялася до чотирьох футів. Це насправді було неймовірно.

NBC

Думка експерта. Репортери можуть описати, скажімо, масштаби ушкоджень, але вони не є спеціалістами у тому, що спричинює пожежі. Висловити свої думки з цього приводу вони надають можливість пожежникам.

Місцевий чиновник пояснює причину повені:

На цій території протягом 30 хвилин випало п'ять з половиною дюймів опадів. Через кількість опадів, яку ми мали цього року, земля насичена водою... все просто поплигло. Води було забагато, і вона прибувала надто швидко.

NBC

Коментарі. Репортер може описати деталі. Але його герої можуть краще пояснити, чому саме вони так думають. Почуття і думки героїв новин надають сюжетам ефективності. Наприклад, не надто захопливі слова людини, яка пережила сексуальне насилля, порівняно зі скаргами католицьких священників на реформу щодо зменшення насилля:

Я думаю, що ми матимемо докази того, що багато священників не дотримуються обіцянок, даних ними у Далласі. Крім того, вони роблять усе, щоб перекрутити ці обіцянки на свою користь.

Репортери не пишуть синхрони. Вони не відповідають за граматичні помилки, які роблять герої, але вони відповідають за те, що ці синхрони щось додають до сюжету. Синхрон повинен бути зрозумілим і лаконічним — не більше однієї-двох думок за один раз. Він має бути змістовним і важливим.

Наступний коментар щодо учасників козячих перегонів у Міннесоті, можливо, і не такий серйозний, як землетрус, але він важливий, тому що подія незвична і цікава. Організатор перегонів каже:

Найстрашнішим я б назвав козячий запах. Вони страшенно смердять, а деякі з них мають ще й дивний характер... і вони ладні жувати все, що тільки трапиться їм на очі.

NBC

Репортер також повинен стежити за тим, щоб коментарі ґрунтувалися на фактах. В історіях, які готуються до ефіру, краще уникати синхронів, які містять неточні факти — такі як кількість загиблих, наприклад. Такий синхрон не матиме ніякого сенсу, якщо кількість жертв зростатиме.

Крім того, не можна використовувати неякісні й нечіткі аудіозаписи. Все, що важко почути репортеру, буде ще важче почути і зрозуміти слухачам після того, як сигнал пройде через передавач і радіоприймачі. Якість аудіозаписів інколи залежить від ситуації.

Синхрони записуються за двох обставин. Перша — інтерв'ю, під час якого репортер контролює діалог і може зручно розмістити мікрофон і спрямовувати розмову в потрібне річище. Друга — неконтрольовані ситуації, такі як промови, виступи чи коментарі на демонстраціях, або ж суперечка між героями. У таких ситуаціях диктофон, по суті, підслуховує за тим, що відбувається, і репортер залежить від хронології подій. У неконтрольованих ситуаціях погану якість ще можна допустити, але в контрольованих інтерв'ю це неприпустимо.

Запитання і відповіді

Збори членів Асоціації філантропів закінчилися. Вони вирішили відкласти прийняття рішення нового міського проекту на тиждень. Майк Ізгроу з WNEW із Нью-Йорка розповідає про це у вигляді запитань, які він ставить голові Асоціації, і відповідей останнього:

Президент Асоціації: Насправді, ми зупинили збори на розгляді пропозиції, зробленої містом. Все це для того, щоб наші і їхні члени ще раз все обдумали. Ми хочемо, щоб міські депутати зрозуміли те, чим ми займаємося. Ми хочемо, щоб вони сказали своє слово.

Ізгроу: Через тиждень ви знову зберетеся тут?

Президент Асоціації: Так, через тиждень ми знову зберемося тут.

Ізгроу: І що ви тоді плануєте робити?

Президент Асоціації: Ми робитимемо те, що нам скаже міський уряд.

Ізгроу: А якщо вони скажуть вам прийняти їхню пропозицію, що буде вашим наступним кроком?

Президент Асоціації: Якщо вони скажуть, то будемо реалізовувати.

У такій бесіді запитання записується на плівку разом із відповіддю. Деяким станціям подобається чути голоси своїх репортерів — це свідчить про те, що вони там були. Але більшість станцій не вважають це нормою. Репортери і так часто звучать в ефірі, а їхні слова у таких випадках не дуже важливі. З цих міркувань синхрони є кращими за запитання і відповіді. Крім того, такі бесіди мають ще один недолік — змішування двох голосів (репортерського, який ставить запитання, і героя, який на них відповідає) може заплутати слухачів. Слухачі можуть не зрозуміти, де закінчується відповідь і починається запитання.

З цієї причини директори багатьох радіостанцій дозволяють використання бесід лише у виняткових випадках — тоді, коли це виправдано важливістю розмови. Ось можливі виправдання для цього:

Неможливість редагування. Бувають випадки, коли відредагувати запис неможливо. Тож якщо у вас є вдалий аудіоматеріал із непотрібним запитанням посередині, ви маєте вибір: викинути синхрон чи використати його із зайвим запитанням. Запитання Майка Ізгроу «Через тиждень ви знову зберетеся тут?» було зайвим, але він не міг його вирізати, а решта матеріалу була важливою.

Важливі запитання. Запитання може також бути надто важливим для новини. Президент Асоціації філантропів не планував говорити про можливі дії її членів, але це те,

що хвилювало слухачів. Запитання Ізгроу також потрапляє у запис: «...що буде вашим наступним кроком — ви реалізуватимете їхні ідеї?» Обговорення дій філантропів важливо для новини.

Інколи запитання потрібні для того, щоб зрозуміти відповідь. Слова президента Асоціації «якщо вони скажуть, то будемо реалізовувати» не має ніякого сенсу без запитання, яке йому передуює. Ця заява є досить важливою, тож її треба підкріпити запитанням. (Інше вирішення — виключити питання із запису і дати можливість диктору озвучити його у підводці. Див.: Розділ 10. Написання текстів для аудіоматеріалів).

Інколи герої відмовляються давати коментарі, що вже може бути новиною. Та саме «жодних коментарів» не містить у собі ніякої інформативності. В такому випадку потрібно додати до матеріалу запитання репортера, на яке він не отримав відповіді. Розумний репортер перетворює «без коментарів» на «запитання і відповідь», вкладаючи туди всю потрібну інформацію.

Хоча поліцейські делегати Асоціації філантропів, які зібралися на збори, були проінструктовані не розмовляти із репортерами, Ізгроу все одно зміг вивести їх на бесіду:

Ізгроу: Що відомо про одноосібні патрулювання?

Поліцейський: Без коментарів.

Ізгроу: Яка ваша реакція на затримку рішення?

2-й поліцейський: Без коментарів.

Історія розгортається у запитаннях. Насправді, Ізгроу ніколи не планував цих запитань і відповідей. Намагання президента Асоціації уникнути прямих відповідей, відповіді «без коментарів», отримувані на будь-які запитання, зробили сюжет кращим, незважаючи на недостатність інформативності.

Пояснення. Люди мають схильність використовувати професіоналізми чи терміни, яких аудиторія не розуміє. Коли розмова стає незрозумілою, репортери повинні переривати свого співбесідника запитаннями, які мають прояснити те, про що йдеться.

Президент Асоціації: Новий розклад складатиметься з двох змін — десятої і четвертої години.

Ізгроу: Тобто ви засідатимете о десятій і о шістнадцятій?

Президент Асоціації: Так...

* * *

Це ситуації, в яких запитання вимагають місця в аудіозаписі. Репортери не повинні вставляти свої запитання лише для того, щоб похизуватися розумом чи тембром голосу. Ізгроу це враховує:

Ізгроу: Що ви можете сказати про одноосібні патрулювання?

Президент Асоціації: Що стосується одноосібних патрулювань, то нам це не подобається. Ми хочемо це змінити.

Тут Ізгроу почав запис після свого запитання і використав відповідь як простий синхрон.

Оскільки в бесіді беруть участь кілька людей, то вони і утримуватимуть інтерес публіки довше, ніж синхрон — 40 секунд.

Звукові записи

Рік Волейнс із КАВС, що у Лос-Анджелесі, їде в аеропорт, де щойно на зльоті розбився ДС-10. По дорозі, яка веде до поля, страшний затор. Болейнс зупиняє машину і залазить на її дах, щоб роздивитися щось крізь натовп, що зібрався на полі аеропорту. Йому вдається розгледіти літак, що лежить на боці. Він вмикає диктофон і починає описувати те, що бачить. Він робить *звуковий запис*.

Щойно закінчилася зустріч російського й американського президентів у Кемп-Девіді. Енн Комптон з ABC слухає офіційні заяви на прес-брифінгу і розмовляє з деякими чиновниками, після чого по телефону робить репортаж про зустріч. Комптон також робить звукове повідомлення.

Звукові записи — це своєрідні репортерські монологи. Вони не містять нічого, крім голосу репортера, але вони стають незамінною альтернативою тоді, коли немає в кого взяти інтерв'ю. Пожежники, перш ніж спілкуватися з репортерами, вважають за потрібне зачекати, поки вогонь не буде остаточно загашений, а постраждалі можуть бути не здатні розмовляти. Але завжди можна дати інтерв'ю самому собі.

Звукові записи репортера доповнюють синхрони й бесіди. Репортер може відійти вбік і надиктувати якусь загальну інформацію прес-конференції; репортер Білого дому може підсумувати процес голосування на підтримку резолюції президента; репортер може описати місце катастрофи тощо. Крім того, репортер може записати на місці події ще й кілька синхронів.

Звуковий запис — це своєрідний жанр сюжету. На відміну від синхронів і запитань із відповідями, репортер повністю відповідає за кожне слово аудіозапису. Такі повідомлення зазвичай тривають від 20 до 50 секунд. Деякі компанії вимагають, щоб їхній хронометраж становив близько 35 секунд.

Все, що треба зробити репортеру, — це описати якусь подію, тож можна спробувати імпровізувати. Та все ж таки більшість звукових записів робиться наперед. Хоча і для цього все одно немає часу, умов, комп'ютерів, словників, — в екстремальних умовах це зробити складно. Більшість таких записів робиться на аркушах паперу на капоті автомобіля, на паркані чи на спинці крісла. Втім, аудіозаписи все одно повинні відповідати усім стандартам журналістики як на радіо, так і на телебаченні.

Роблячи аудіозаписи, репортер повинен сам бути собі суддею. Голосові повідомлення мають відповідати на головне запитання: чому ми слухаємо репортаж з поля? Чи каже репортер щось таке, про що не може сказати диктор? Відповіддю має бути те, що репортер розкриває нам такі речі, які може розкрити лише очевидець. Тому написання тексту має підкреслювати цей особливий елемент.

Є два типи звукових записів — *ROSR* і *репортаж*. Обидва використовують близькість репортера до події.

ROSR. ROSR (вимовляється як «розер»), поряд із іншими акронімами, що використовуються у новинах на радіо, — це термін, придуманий журналістами ABC News. Він походить від Radio «On Scene Report» (радіорепортаж з місця подій); ключові слова посередині — «on scene» (з місця подій). Репортер перебуває *там*, і те, що він може розповісти, а диктор ні, дає відчуття того, як воно насправді бути *там*. У Версальському палаці у Франції після вибуху бомби:

Перебуваючи у саду палацу, я можу бачити на першому поверсі ряд високих французьких вікон 12 чи 13 метрів заввишки. Всі вони вибиті... На одному з них зруйновано ліпнину. Під стінами — дерев'яні уламки, уламки віконних рам, шматки гардин. Всюди, куди не подивишся, розкидані старовинні позолочені меблі, важкі шпалери — все це розірване, розтрощене і розбите на шматки. — Джек Сміт, ABC.

Диктор у студії може розповісти про факти бомбардування. Але лише репортер, перебуваючи на місці подій, може надати весь цей опис.

ROSR — найбільш особистісна форма новин на радіо. Перша особа, яка виключається в інших видах текстів, тут присутня:

Я сиджу на газоні. Через вулицю навпроти мене знаходиться те, що колись було будинком. Зараз там немає нічого, крім обгорілих дерев'яних балок. Сусіднього

будинку також немає, ще одного, який стояв далі, також. Від будинку на розі залишилася тільки невелика частина його лівої стіни. Прямо навпроти мене — на відстані близько 50 футів — щось схоже на корпус і крило літака. На сусідній вулиці повністю розбита й обгоріла машина.

WINS, Нью-Йорк

Це найбільш промовиста форма радіоновин. Пітер Фланнері, колишній президент ABC Radio News, розповідає, що він любить описувати стільки сцен і деталей, скільки можливо — запах диму, відчуття від перебування посеред заметілі. «Почувши вдалий ROSR, — каже Фланнері, — слухач наступного ранку має відкрити газету і сказати: "Я чув цю картину вчора по радіо"».

Звісно, ступінь детальності в описі має відповідати темі історії:

Неправильно

Крила автомобілів деформовані, всюди стирчить розірваний метал. Клуби пару б'ють з радіаторів. Посеред вулиці — ковпак від автомобільного колеса, загублений під час аварії. Сама машина обвилася навколо телефонного стовпа. Все це відбувається на Інтерстейт-80. Водій, Арт Смозерз, не постраждав...

Правильно

На 80-й Інтерстейт автомобіль врізався у телефонний стовп. Незважаючи на те, що водій, Арт Смозерз, не постраждав, машина отримала серйозні ушкодження. Капот розбитий, а з радіатора йде пар...

Банальних оцінювальних фраз, таких як у наступному прикладі, також варто уникати:
Безглуздий акт тероризму...

Репортери можуть описувати слухачам свої відчуття від подій, але вони не повинні нав'язувати їм ніяких висновків.

ROSR рідко використовують. Його можна застосовувати лише тоді, коли ситуація має якийсь вигляд, запах, звук чи здатна давати важливі для новин відчуття: масштаб автокатастроф, пожеж і повеней, наприклад, чи історичних мітингів, важливих судових справ та інших яскравих подій. У звичайних новинних подіях у центрі зазвичай перебувають люди, які щось роблять чи надають інформацію. Всі звукозаписи зводяться до запитань і відповідей, а запахи — до аромату горіхів, кави і сигаретного диму. Для опису цих, менш живописних подій, використовується звуковий жанр.

Репортаж. Перебування на місці події дає репортеру перевагу над іншими у відділі новин — він не лише може описати події, скориставшись доступними джерелами інформації, а й бути учасником дійства. Разом із героями подій репортер перебуває на місці події, веде опитування, спостерігає й аналізує. Наприклад, історичний репортаж, зроблений наприкінці «холодної війни»:

Суботній саміт увійде в історію як момент перемир'я Москви і Вашингтона. Борис Єльцин сказав, що після його візиту до Кемп-Девіду Росія більше не сприймає Сполучені Штати як потенційного ворога. Президент Буш назвав це «справжнім кінцем "холодної війни" і початком нової ери». На закритій зустрічі два президенти обговорили радикальне зменшення кількості ядерних запасів. Але неформальної угоди можна очікувати під час саміту, проведення якого заплановано у Вашингтоні цього літа. Обидва президенти стверджують, що їхнім країнам потрібно зберегти якусь частину ядерних запасів для захисту від тих, кого Єльцин назвав «світовими нападниками і терористами».

Енн Комптон, ABC News, Кемп-Девід

Репортаж — це розповідь про історію з місця подій. Репортажі використовують частіше за ROSR, оскільки будь-якої історії досить для того, щоб дати якісь пояснення. Репортажі робляться з місць надзвичайних ситуацій, судових засідань, штабів кандидатів, із пікетних ліній тощо. На місці катастрофи репортер може записати водночас як ROSR, так і репортаж.

Репортаж не дає опису деталей, як ROSR. Але якщо репортери перебувають *там*, то не зайве нагадати слухачам про цей факт словом «*тут*»:

Араби, які перебувають тут, у Каріо, відчувають, що Саудівська Аравія втратила свій шанс.

ABC

Звісно, цим не слід зловживати.

Неправильно

Так, наш репортер був тут, коли куратор музею подивився мені в очі і сказав: «Кілька статей розлетілися на тисячі уламків».

Часто репортери намагаються проаналізувати чи змалювати перспективу навіть вже добре обґрунтованих пояснень:

Енергетичні та інфляційні проблеми вважаються такою мірою непереборними, що жодне їх вирішення не сприймається серйозно настільки, щоб бути прийнятим протягом доби. Це ставить під загрозу саме існування організації.

CBS

У репортажах також можна обговорювати відчуття героїв — це тоді, якщо репортер володіє необхідною для цього інформацією:

Спеціалісти автомобільної галузі вважають, що загальне зростання економіки допоможе покращити промисловість, яка зазнала найбільш тривалої кризи з часів Великої депресії.

CBS

Втім, у репортажі не можна використовувати припущення. Репортажі повинні бути об'єктивними. Ось приклад не надто об'єктивного репортажу про лівійську конференцію, спрямовану проти миротворчих кроків Єгипту:

Організатором конференції став лідер Лівії Муаммер ель-Кадафі, який тримає в руках розкішну палицю. Цілком імовірно, що він знову вдаватиметься до полум'яних промов, які так любить, хоча навряд чи це матиме тепер якийсь ефект... Усі ці лідери, що тут зібралися, за винятком сирійців, мають одну спільну рису: єдиним їхнім досягненням в усіх арабо-ізраїльських війнах є лише голосні промови. Вони, як було зазначено, готові битися до останнього єгиптянина... Тут панує майже святковий настрій, якщо не враховувати того, що ці люди закликають не до миру й порозуміння, а до ненависті й помсти...

Це — не аналіз, це — неприхована антипатія.

* * *

Роблячи репортаж, не варто згадувати деталі, що можуть змінюватися. У незавершених подіях кількість постраждалих чи обсяг збитків можуть змінюватися щогодини чи навіть щохвилини. Згадування всіх цих цифр може бути неактуальним через деякий час. Краще залишити всі ці факти журналістові, який писатиме підводку для ведучого (див.: Розділ 10. Написання текстів для аудіоматеріалів). Голос у репортажі фіксується на плівці чи диску, в той час як підводку можна змінювати й редагувати/корегувати.

Крім того, уникайте в голосовому репортажі конкретизації часу. Якщо в сюжеті, що виходить о 22.00, звучить «сьогодні ввечері міська рада прийняла рішення...», цей запис буде неактуальним після опівночі. Також важливо залишити якусь інформацію для підводки.

Кожен аудіорепортаж має бути представлений в ефірі підводкою, в якій також потрібно використати якісь факти. Якщо ж репортер сам скаже все, то для підводки нічого не залишиться. В більшості випадків рекомендується залишати загальне представлення ситуації для підводки, а сам репортаж починати вже з опису деталей події. Ось приклад репортажу про аварію, в якому репортер дає можливість у підводці розповісти, про яку саме аварію йдеться:

Авіаційні експерти з Канади і Сполучених Штатів намагаються встановити причину аварії. Участь у розслідуванні американської сторони пояснюється тим, що двигун та інші деталі літака були виготовлені у США. Комісія розслідує дві можливі причини — те, що двигун вийшов з ладу, і несприятливі погодні умови. Та якою б не була причина аварії, всі погоджуються з тим, що якби не майстерне маневрування пілота між ліхтарями злітної смуги, трагедія мала б набагато більші масштаби.
Джеймс Волкер, ABC News, Торонто.

Та навіть дотримання усіх цих умов не захищає репортерів від порушення одного з найголовніших правил написання новин — зрозумілості. Можливо, *перебування на місці події* ускладнюється тим, що слухачі нічого не знають про історію. Наступний репортаж, для прикладу взятий з ефіру, може бути зрозумілим лише експерту, який досліджував це питання. Він описує план щодо викупу права на контролювання енергетичної компанії «Консолідейтед Едісон», котра забезпечує його електрифікацію:

Президент «Кон Ед» Чарлз Люк багато в чому не погоджується із постановою, прийнятою законодавчим органом Вестчестера щодо можливого встановлення контролю над забезпеченням комунальних послуг в окрузі. Але головний акцент він робить на тарифній структурі й тому, у скільки це рішення обійдеться мешканцям Вестчестера. Головна відмінність, за його словами, полягає в тому, що, за підрахунками "Кон Ед", це істотно збільшить вартість електроенергії порівняно з теперішніми цінами. Дискусії точаться навколо того, чи варта «Кон Ед» Вестчестерського округу і тих сотень мільйонів доларів.

Це порушує основні правила. Абстрактний термін «тарифна структура» і незрозуміле скорочення «Кон Ед» ще більше заплутують доволі незрозумілу думку. виправданням для цього репортажу не може бути навіть той факт, що репортер записав його у блокноті, а тоді продиктував по телефону за кілька хвилин до ефіру. Власне, складні екстремальні умови, в яких пишеться більшість репортажів, навпаки, повинні схилити репортерів до простішого і зрозумілішого написання тексту. Це основний момент, де треба продемонструвати філігранну словесну майстерність.

Теле- і радіорепортажі, як і решта новинних сюжетів, не повинні містити багато повідомлень. Навіть провівши глибокий аналіз, репортер повинен писати просто і зрозуміло:

Президент «Консолідейтед Едісон» Чарлз Люк не погоджується із постановою, прийнятою сьогодні владою Вестчестера... У ній йдеться про можливу економію коштів округу завдяки контролюванню діяльності «Консолідейтед Едісон». «Але не у такий спосіб», — каже Люк. Згідно з його підрахунками, запропоновані зміни підвищать ціну на електроенергію. За таких умов ціни залежатимуть від того, що округ повинен буде сплачувати за майно «Консолідейтед Едісон». Люк вважає, що купівля контрольного пакету коштуватиме округу на кілька сотень мільйонів доларів більше, ніж це передбачається у постанові. Ці сотні мільйонів доларів, за словами Люка, доведеться виплачувати споживачам... за підвищені тарифи на електроенергію.

Більшість репортажів закінчуються нагадуванням імені репортера і станції:

— Грег Адамс, WERC Ньюз.

— Це була Даян Грей, 12-10 Ньюз.

Деякі станції просять своїх репортерів називати також місце події. Це справляє надзвичайне враження тоді, коли кореспонденти їздять по всьому світу, а не лише своїм рідним містом:

- Білл Рідекер, ABC Ньюз, Токіо.
- Девід Доу, CBS Ньюз, Кіото, Еквадор.

Одна чи дві станції настільки захопилися таким стандартом, що він перетворився на кліше, в якому вказують навіть назву вулиці, з якої ведеться репортаж. Нью-йоркська станція WNEW якось вимагала від репортерів вказувати місце свого перебування на початку репортажу:

Це Майк Ісгроу з міської ради...

Іноді після завершення репортажу репортера можуть попросити надиктувати на диктофон ще один варіант повідомлення — коротший або більш розмовний — для використання в інших інформаційних випусках. Зазвичай цей «додатковий» репортаж робиться у форматі «запитання — відповідь», де запитання ставить хтось із відділу новин.

Коментарі

Коментарі — це злободенні публіцистичні виступи, що пояснюють та оцінюють важливі події і явища дійсності. Спершу репортер розповідає історію, потім герой сюжету дає свій коментар, а після того репортер знову продовжує свою думку:

Репортер: Наказ застосовувати санкції арешту проти учасників страйку подівав, і більшість шкільних вчителів Дейтона у штаті Огайо припинили пікетування і повернулися на свої робочі місця. Таким чином вчителі відмовляються від своїх вимог збільшити їхню заробітну платню на шість із половиною відсотків. Але попри санкції уряду і загрозу ув'язнення, багато хто поділяє думку вчителя Боба Браггемана щодо того, що страйкарі не мають іншого вибору, як кинути виклик судовому наказу.

Герой: Я зробив свій внесок у те, що всі називають самопожертову, і вони не залишили мені іншого вибору, тож я тут.

Репортер: Суддя, який виніс розпорядження про застосування санкцій, каже, що арешти розпочнуться сьогодні по обіді. Кожен заарештований учитель може бути ув'язнений на термін до десяти днів.

Боб Фоу, CBS Ньюз, Дейтон, Огайо

Щоб підготувати коментар, репортер повинен відібрати факти чи, в деяких випадках, запитання із відповідями, а потім підготувати репортаж для передачі. Такий репортаж має розгортатися навколо відібраних ним фактів. Завдання полягає у тому, щоб підготувати репортаж, який становитиме собою лише частину сюжету. Крім того, цей репортаж повинен чітко представити позицію журналіста і висвітлити факти. Це вимагає таких самих здібностей, як і написання тексту для звичайного новинного сюжету. Перша частина коментаря («підводка», див.: Розділ 10. Написання текстів для аудіоматеріалів) має відповідати на будь-яке запитання, яке можуть викликати факти, і давати слухачам чітке розуміння того, чий голос вони почують у коментарі. Після коментаря репортер повинен підсумувати саму історію («підсумовування», також див. Розділ 10).

Єдина відмінність між написанням коментаря і написанням звичайного сюжету полягає в тому, що коментарі, так само як і репортажі, мають переваги в тому, що репортер перебуває в епіцентрі події.

Коментар — найскладніший тип аудіорепортажу. По суті, коментарі є самодостатніми історіями.

Якого обсягу повинні бути коментарі? Середня тривалість від 30 до 60 секунд. Вони є найтривалішими з усіх типів аудіоматеріалів, оскільки вони є найбільш мінливими.

ТЕХНІЧНІ ПРИЙОМИ

Інтерв'ю

У попередньому розділі йшлося про отримання інформації через опитування. Робота з аудіо накладає на репортера додаткові обов'язки під час опитування героїв — треба, щоб герой сказав те, що потрібно репортеру.

Газетяркам потрібні лише факти. Радіорепортерам потрібна переконлива підбірка фактів на 20 секунд, які мають бути записані на диктофон без звуків літаків чи вантажівок, що проїжджають поряд. Немає рекомендацій щодо того, як зупинити вантажівки і літаки, але є способи, як заохочувати героя надати потрібну інформацію.

Підготовка. Шалений темп гарячих подій неодмінно обмежує час на підготовку, але будь-які інші моменти — по дорозі до місця події, під час перерви чи нудної розмови — можна і потрібно використовувати з цією метою.

Репортери повинні приїздити на інтерв'ю настільки підготовленими, наскільки це можливо. Для цього потрібно читати — газетні статті, прес-релізи, Інтернет — і спілкуватися — з контактними особами, опонентами і навіть з іншими репортерами.

Репортери повинні починати інтерв'ю з чітким розумінням того, про що вони хочуть запитати. Як зазначалося у Розділі 8 «Збирання новин», написання запитань заздалегідь допомагає зосередити думки, навіть якщо репортер жодного разу не загляне у записаний перелік запитань. Зрештою, репортери повинні знаходити мить для того, щоб обдумати й сформулювати запитання.

Запитання — розповідь. Якщо репортер запитує: «*Це правда, що ви розмістили цю будівлю у центрі тому, що хотіли розділити вулицю навпіл?*», то він може почути у відповідь: «*Так*». Але одне слово не дає вичерпної інформації.

Репортери прагнуть отримувати на свої запитання «розповідні» відповіді, отож їм не варто запитувати *правда чи ні, так чи ні* або інші запитання з варіантами відповідей. Запитання слід формулювати так, щоб говорив герой, а не репортер: «*Як ви ставитеся до будівництва цього великого комплексу посеред вулиці?*»; «*Як, на вашу думку, це сприйматимуть люди?*» Отримавши таке запитання, герой змушений буде щось пояснити.

Неправильно

Я чув, що ця аварія була найстрашнішою з усіх, які колись траплялися на цьому шосе, і що обидві машини горіли, коли ви приїхали. Так?

Правильно

Що ви побачили, коли приїхали на місце аварії? Чи траплялися раніше подібні аварії на цьому шосе?

Робота репортера полягає в тому, щоб отримувати вражаючі відповіді, а не ставити вражаючі запитання.

Якщо репортеру потрібна базова інформація, запитання можуть бути щирими і загальними: «*Проти ного ви протестуєте?*» Але частіше час і кількість плівки обмежені, тож репортери роблять ставку на конкретні запитання, які проникають у саму суть проблеми: «*Що ви робитимете, якщо Міністерство освіти не виконає ваших вимог?*»

Повторення. Що робити, якщо кандидат почав висловлюватися ще до того, як репортер доїхав до місця події чи ввімкнув диктофон? Чи в той час, поки телевізійні оператори голосно сперечаються за місце? Просто попросіть кандидата повторити його слова ще раз.

Репортер може сказати: «Я не встиг це записати, не могли б ви повторити?» чи «Не могли б ви ще раз це пояснити?»

Більшість людей це розуміють. Зазвичай вони мають не менше бажання, щоб їхні слова записали, ніж цього хоче сам репортер. Репортери не повинні боятися повторювати запитання чи просити співбесідника повторити відповідь вдруге чи навіть утретє. Одна з переваг такого повторення — це те, що щоразу відповідь стає все більш відточеною і кращою, що збільшує її інформативність.

Спрямування. Більшість репортерів, перш ніж брати в когось інтерв'ю, чітко розуміють, чого власне вони хочуть від цієї людини і що вона повинна їм сказати. Вони хочуть, щоб ті, хто врятувався, сказали, що це було жахливо; вони хочуть, щоб учасники демонстрації озвучили свої скарги. Не вкладаючи слова у вуста людей, запитання репортерів мають підводити героїв безпосередньо до потрібних відповідей.

Інтерв'ю рідко використовують для отримання інформації. За їх допомогою здобувають специфічні частини історії. Їх необхідно ретельно контролювати. Героя треба «вести» під час інтерв'ю, даючи йому можливість повторити і пояснити незрозумілі відповіді і нагадуючи про необхідність дотримання стислості у твердженнях. Якість відповідей може бути серйозною проблемою. Деякі люди, особливо непрофесіонали, бувають занадто багатослівними і мають тенденцію висловлюватися незрозуміло. Запитання репортера може витягти зі свідка відповідь, схожу на цю:

Я стояв тут і раптом побачив літак, який, значить, летів нереально низько. Я стою тут, і це просто жах, навіть не можу повірити своїм очам. Знаєте, я працюю по ночах на сусідній заправці. Тож я, знаєте, люблю приходити сюди і дивитися на літаки. Ну добре, я стояв тут, і тут раптом цей літак, він весь горить, і до того ж летить так низько. Б'юся об заклад, я такого в житті не бачив! Він летів так низько! Я ледь зі штанів не вистрибнув. Але я бачив усю аварію. Хочете, щоб я ще щось вам розповів?

Щоб уникнути подібних відповідей, можна попросити людину бути лаконічною і змістовною у своїх відповідях. Якщо ж їй це не вдається, можна зупинити людину і попросити почати розповідь спочатку:

Вибачте, не могли б ви просто пояснити, що відбувалося з літаком, коли ви його побачили?

Інтерв'ю, як багато інших форм міжособистісного спілкування, вимагає чіткості та щирості у різних комбінаціях. «Існує дві репортерські школи, — каже Мітч Ліб, репортер нью-йоркської станції WCBS, — в одній, щоб змусити людей говорити, ви б'єте їх по руках (звісно, образно кажучи). В іншій — ви просто просите їх по-людськи. Як на мене, прохання спрацьовує набагато краще». Це можна порівняти з тим, що людина, яку виховували з любов'ю, буде привітнішою за ту, яку постійно сварили. «Ви можете використати якийсь жарт, щоб заспокоїти людину, якщо вона нервується», — пояснює Річард Трелкельд з CBS News. Але репортерам не слід гаяти багато часу на дружні балачки. Мета — швидко записати потрібний матеріал.

Роз'яснення. Репортери є представниками слухачів. Вони мають пам'ятати про свою відповідальність і ставити будь-які запитання, які можуть виникнути у слухачів. Відповіді із жаргонізмами чи незрозумілими словами є мало корисними з погляду інформативності. Репортери повинні бути готові зупинити людину і попросити її пояснити свої слова:

Зачекайте секунду. Про який саме законопроект ви зараз говорите?

Чи можуть вони побудувати торговий центр без цього закону?

Яке значення матиме цей торговий центр для населення?

Запис інтерв'ю на диктофон можна порівняти із написанням сюжету. Кінцевий продукт має бути чітким і зрозумілим. Інтерв'юер повинен скеровувати опитувану людину до зрозумілих тверджень, які потім можна буде використати в ефірі. Це може означати

формулювання запитань, на які кожен з них легко зможе відповісти. Знову ж таки, тут ідеться про щось більше, ніж про звичайний збір інформації.

Слухання. Коли диктофон увімкнений, а переляканий герой широко розкритими очима дивиться на мікрофон, уся напруга лягає на плечі репортера. На щастя, наш розум з народження здатен виконувати одразу кілька функцій. Репортерам доводиться одночасно обдумувати запитання, вести інтерв'ю й роз'яснювати деякі незрозумілі твердження героя. Крім того, вони ще й повинні слухати.

Існує небезпека того, що репортер, відчувши впевненість і переконаність у тому, що герой збирається сказати, забуває слухати, що він насправді каже. Посеред стандартної відповіді може вибухнути якась несподівана бомба: «Ні, мене не хвилює, що подумують виборці. Власне, я вирішив не виставляти свою кандидатуру на повторні вибори». У більшості випадків подібна заява вимагає додаткового запитання.

Крім того, репортери слухають для того, щоб визначити, чи «впіймали» вони те, що хотіли — те чітке й промовисте твердження, яке надасть сюжету інформативності. Коли репортер WCAU почув слова від жінки, чий будинок в Атлантик-сіті хотіли перетворити на казино, стало зрозуміло, що це і була потрібна інформація:

Я живу тут вже дев'ять років — тут мій дім. Ми продали свій бізнес, зараз ми пенсіонери. Моєму чоловікові уже за 70. І в цей період нашого життя вони хочуть, щоб ми не боялися залишити свою домівку і переїхати у невідоме нам місце.

Отримавши те, «що треба», репортер повинен відзначити у своїй пам'яті чи у записнику те, що було сказано, щоб потім можна було легко знайти це місце в інтерв'ю. Потім, якщо йому потрібен лише один вдалий синхрон від людини, репортер може закінчити інтерв'ю. Якщо ж потрібних слів витягти не вдалося, репортер повинен сам прокласти до них шлях.

Мікрофони. На місці подій ви зазвичай використовуєте *ненаправлений мікрофон*, який уловлює одночасно звук з усіх напрямків. Але існують також *однонаправлені мікрофони*, які вловлюють звук лише з одного напрямку, і *радіомікрофони*, які особливо підходять для запису окремого джерела звуку на відстані (наприклад, президент звертається до репортерів з поля для гольфу чи з-під пропелера гелікоптера). *Петлички* — маленькі мікрофончики, які чіпляються на одяг — часто використовують на телебаченні. Телевізійні репортери також нерідко використовують *радіомікрофони*.

Ненаправлені мікрофони працюють найкраще тоді, коли вони розташовані на відстані 10-12 см від рота людини, що говорить, а не тоді, коли їх тримають на великій відстані, за спинами людей з натовпу. Радіо- і телевізійні репортери, котрі працюють з такими мікрофонами, повинні пробиватися наперед і не повинні соромитися тицяти своїм мікрофоном людям просто в обличчя.

На організованих прес-конференціях усі репортери встановлюють свої диктофони і мікрофони на столі, за яким сидять люди, які таким чином говорять безпосередньо у їхні мікрофони. Іноді можна встановити мікрофон просто біля колонки гучномовця, що транслює виступ.

Мікрофони досить чутливі до сприйняття будь-яких видів звуку. Рука, що тримає мікрофон, не повинна рухатися; на столі, де стоїть мікрофон, не повинні шарудіти папери. І звісно ж, мікрофон уловлює всі «охи» і «ага-ага», які ми використовуємо, висловлюючи згоду із людьми, яких слухаємо. Ці звуки можуть мати ефект в особистісному спілкуванні, але як інтершуми до аудіозапису всі ці «ох... ага-ага» звучать досить безглуздо і смішно. Для того щоб продемонструвати свою зацікавленість, репортер може схвально похитати головою; а деякі навіть цього не роблять, оскільки вважають, що це є формою упередженого ставлення до почутих слів.

Касети і батарейки. Інтерв'ю є надзвичайно важливими, щоб ризикувати. Стежте за тим, щоб батарейки у вашому диктофоні завжди були зарядженими, оскільки вони можуть зіпсувати вам весь матеріал. Те саме стосується і касет. Перевіряйте, щоб вони були перемотаними і не зіпсованими. Завжди носіть із собою запасну касету чи міні-диск.

У складних умовах подій репортер повинен бути готовий записувати одне інтерв'ю одразу після іншого — затираючи деякий матеріал. Знову ж таки перевіряйте.

Репортери записують ім'я людини на початку і в кінці інтерв'ю; таким чином, якщо вони забудуть, із ким розмовляли, це буде легко з'ясувати.

Телефонні інтерв'ю

Головне, про що треба пам'ятати, беручи інтерв'ю по телефону, це безпека. Люди, з якими ви розмовляєте, мають бути попереджені, що те, що вони кажуть вам по телефону, може бути використано в ефірі. Винятком з цього правила можуть бути лише репортери станції, яких попереджати не треба, і люди, що дзвонять у прямий ефір, котрі й так знають, на що вони йдуть.

Міністр просить зменшити муніципальний податок; мер каже, що зараз це неможливо. Репортер Боб Парланте з бостонської станції WHDH телефонує голові міської ради, щоб почути його думку. Голова міської ради налаштований критично. Парланте каже йому, що його слова записуються, і починає запис, а потім отримує такий коментар по телефону:

Я думаю, мер намагається зберегти прибуток, який він отримує від податку, а наступного року, перш ніж іти на повторні вибори, він зменшить податок.

Звісно, це телефонне інтерв'ю має й іншу назву. Воно також є фактичним матеріалом. Крім того, телефонне інтерв'ю може бути опитуванням, яке проводиться по телефону.

Це найпростіший спосіб отримати звуковий матеріал для новинного випуску. Замість того, щоб бігати від однієї події до іншої, репортер може набрати телефонний номер й отримати коментарі з будь-якого місця. Звісно, це не може замінити репортаж із місця подій, але цим варто скористатися, коли терміново потрібні факти, а репортер не може залишити відділ новин.

Ось приклад телефонного репортажу: співробітник ABC, що працював у монтажній, отримав завдання дізнатися деякі факти про торнадо, що було зафіксовано того вечора поблизу Сент-Пола у Міннесоті. Перший дзвінок — у поліцію. Зайнято. Другий дзвінок — до місцевої пожежної частини. (Всі ці номери він дізнався в оператора довідкової служби). Зайнято. Ще кілька десятків дзвінків за цими ж самими й іншими номерами поліцейського відділку та пожежної частини. Зайнято, зайнято, зайнято... Тоді дзвінок до місцевої лікарні. Пішов виклик. «Доброго дня, могу я поговорити із відділенням швидкої допомоги?»

«Добрий день! Я з NBC Radio News. Чи є у вас хтось, хто бачив торнадо і хто може підійти до телефону?» Там був працівник місцевої крамниці, котрий і розповів драматичну історію про те, як йому, коли він почув попередження про торнадо, довелося бігати по магазину, щоб змусити покупців лягти на підлогу. Цей продавець, який потрапив до лікарні з численними ушкодженнями, також розповів, як в останню мить він вибіг із крамниці до маленького хлопчика, якого побачив біля дверей. Він схопив його, кинув на землю і накрив собою якраз перед тим, як налетів торнадо. Дитина залишилася цілою. Продавцеві порізало руку уламком скла. NBC провела чотири телефонні інтерв'ю, зателефонувавши ще до заправки, ще однієї крамниці і до ресторану, що був на тій території, й отримавши таким чином ще кілька свідчень від людей, котрі на власні очі бачили торнадо.

Природні звуки

Репортера послали на залізничну станцію, щоб він записав реакцію одного з пасажирів на зміни у сервісі. Зробивши потрібний синхрон і зібравши інформацію, репортер повернувся до відділу новин, щоб записати голосовий репортаж. Але режисер відправив його назад на вокзал — репортаж повинен містити звуки поїздів і метушню пасажирів на задньому фоні. Колишній керівник NBC Radio News Джим Фарлі, наприклад, і досі сердиться на одного зі своїх репортерів, який записав репортаж про автоперегони в Індіанapolisі зі свого готельного номера.

Природні звуки виконують на радіо ту ж саму функцію, яку в газеті виконують ілюстрації. Репортер х'юстонської радіостанції KUNF Лорі Джонсон каже, що репортери їхньої станції будь-що намагаються записати звуки, оскільки цей інтершум «відтворює реальне життя, переносячи людей у вир подій». Репортери NBC, описуючи технологію посадки надзвукового Конкорда, підіймали мікрофони просто в небо, щоб записати звук посадки літака. А один репортер з WNEW якимось чином перейшов Бруклінський міст, щоб знайти на тому боці затоки супермаркет, де можна було б записати голосовий репортаж на фоні звуків сканування касиром товарів. Він хотів мати інтершум касового апарату.

Військові репортажі бажано робити на фоні звуків стрілянини, — хоча свист куль може бути трохи віддаленим. В історії на тему фермерства можна використати звуки корів, овець чи курей. Сюжет про магазин одягу можна зробити на фоні шелестіння тканини. Один репортер NBC якимось чином записав репортаж про смерть іноземного лідера на тлі церковних дзвонів.

Звісно, природні звуки не повинні заглушувати слова самого репортера. Крім того, вони завжди повинні бути чіткими, щоб слухачі могли зрозуміти, які саме звуки вони чують. Якщо інтершумом є людські крики, в сюжеті має пояснюватися, хто кричить і чому.

Найкращий спосіб записати інтершум якісно — це записати його окремо, а потім накласти на сюжет. У такий спосіб можна легко відрегулювати його гучність і прибрати там, де це буде потрібно. Майк Ізгроу з WNEW записав звуки пострілів у місцевому стрілецькому клубі, потім наклав цей запис на репортаж про контроль над зброєю. Спочатку він подав звуки пострілів на повній гучності, а потім зменшив їх до рівня, на якому вони не перешкоджали начитці.

Завдяки останньому поколінню аудіотехніки все це можна робити просто на місці, звідки робиться репортаж. Деякі репортери носять із собою невеличкий диктофон, яким вони записують інтершум. Потім вони підключають його до основного запису спеціального передавача і відтворюють таким чином природні звуки під час свого репортажу. Існує і простіший спосіб редагування звуку: репортер підносить мікрофон до джерела звуку, який йому потрібен, фіксує його, а потім підносить мікрофон до свого рота і просто говорить у нього, а сторонні звуки вже не заважають його роботі. У кінці репортажу він може знову повернути мікрофон до джерел природних звуків і зафіксувати їх на кілька секунд. Крім того, інтершум завжди є у «фондах», якщо вони доступні. Наприклад, репортер NBC, описуючи вибух бомби на манхеттенській Парк-авеню, розпочав свій репортаж з того, що потримав кілька секунд мікрофон біля двірника, що підмітав розбите скло з вулиці. У «розерах» репортери повинні описувати вигляд, запах чи відчуття події. Що ж стосується звуку, то його, зрештою, можна дати слухачам почути самостійно.

Одного разу репортери отримали завдання, для якого їм навіть не знадобилося виходити за межі відділу новин — їм треба було записати інтершум до сюжету про смерть винахідника телетайпу.

Передача інформації

Різні станції вимагають від своїх репортерів різні добірки аудіоматеріалів. У багатьох випадках очікується, що репортер робитиме з кожної події лише один запис, щоб просто «засвідчити свою присутність» там. Такі репортери намагаються отримати кілька потенційних синхронів чи відповідей на запитання, з яких потім можна буде вибрати тільки один потрібний. Інші станції зацікавлені передусім у синхронах. Великі станції часто орієнтуються переважно на синхрони, тоді як маленькі локальні станції віддають перевагу коротким репортажам і невеликим синхронам.

Якщо є час, то репортер може привезти весь зібраний аудіоматеріал на редагування до відділу новин. Але зазвичай часу немає. Щогодинні випуски новин завжди створюють тиск, і станція хоче включити щось свіже у найближчий випуск. Репортерам доводиться передавати зібрану інформацію настільки швидко, наскільки це можливо.

Тім Леннокс з WERC із Бірмінгема, штат Алабама, якось готував сюжет, у якому все потрібно було робити дуже швидко. Того дня Національна метеослужба попередила про можливість сильних злив — нормального явища для тієї території в ту пору року. Раптом на станції почули повідомлення про надзвичайно сильний вітер, що спричинив руйнування на околицях міста. Леннокс уже був у машині і мчав до того місця, яке кілька станцій назвали осередком «торнадо».

Приїхавши на місце, Леннокс взявся до роботи, намагаючись спершу з'ясувати, де саме з'явився торнадо. Його метод — запитувати кожного, хто трапляється на вулиці доти, поки не буде знайдене місце. Опинившись там, він дізнався, що 13 будинків майже зрівняло із землею. Леннокс описав побачене у трьох «розерах», які він надиктував просто на радіо у своїй робочій машині. (Більшість станцій нині використовують у своїх машинах мобільні телефони). У відділі новин його слова записали на диктофон і передали запис для використання у наступному випуску новин. Усе частіше інформаційні служби відділів новин записують сюжети на свої сервери (встановлені у комп'ютері) і використовують їх у випусках.

Поки рятувальники і родичі шукали в руїнах тіла загиблих, Леннокс шукав аудіоматеріал. Головним об'єктом уваги був хтось, хто володів фактами. Леннокс звернувся до пожежника, який направив його до свого начальника, який у свою чергу відрядив його до представника департаменту цивільної оборони. Леннокс записав із ним коротке інтерв'ю на диктофон. Потім приїхав мер, і Леннокс записав на плівку його коментар; знову настав час передавати інформацію.

Аудіоматеріал можна було передати у відділ новин, відтворивши запис на касеті на службовому радіо, але це б погіршило якість звуку. Як правило, телефони — мобільні чи стаціонарні — менше спотворюють звук, тож Ленноксу був потрібен телефон. Зруйнувавши будинки на одному боці вулиці, торнадо зовсім не зачепив ті, що стояли на другому боці. Леннокс підійшов до одного з тих будинків, мешканці якого й досі перебували у стані шоку через смерть своїх сусідів і друзів. Попри всю незручність ситуації, Леннокс зробив те, що мав зробити, але надзвичайно ввічливо. Він отримав дозвіл скористатися телефоном, а також записав інтерв'ю з однією з жінок у будинку, яка виступила у ролі свідка: «*Раптом зовсім несподівано все стало зруйнованим...*» Діставшись до телефону, він розпочав процес передачі історії. Він складався з одинадцяти головних етапів:

Відбір. Ленноксу потрібно було швидко вибрати потрібні уривки з усіх його інтерв'ю. Він швиденько промотав касету в пошуках придатних уривків і обрав це інтерв'ю із мером:

Мер: Думаю, зараз ми вже взяли ситуацію під контроль. Хоча вони все ще шукають кількох людей, які зникли. Знайдено чотири тіла, а особи ще двох загиблих досі не можуть ідентифікувати. Я сподіваюся, поліцейські і пожежники найближчим часом все з'ясуять.

Леннокс: Ці четверо, чи були серед них діти? Я чув щось таке...

Мер: Там була мати із двома дітьми — їх придавило дверима. Я не маю інформації щодо інших осіб. Зникло двоє дітей, але їх уже знайшли на сусідньому пагорбі. Власне, вісім будинків на цьому боці вулиці злетіли у повітря, і буревій закинув їх на пагорб, за яким розташоване озеро. У воді може бути ще кілька тіл.

Позначка. Аудіозаписувальні пристрої мають таймер, що дає змогу легко позначити початок і кінець потрібного уривку. У міні-диску це зробити ще легше: він має індикатор треків, за допомогою якого можна позначити кожний уривок. У своєму записнику Леннокс записав усі ці вхідні і вихідні цифри з початковими словами фраз: вхідна позначка «*Гадаю, зараз ми вже взяли...*» — і вихідна позначка «*...ще кілька тіл*». Подивившись на свій годинник, він підрахував тривалість кожного уривку, що також записав у блокноті.

Підготовка до ефіру. Натиснувши кнопку перемотування, Леннокс повертається до початку першого уривку, який він позначив. Він готовий до перегону.

Зателефонувати. Наступний крок — додзвонитися до відділу новин. Буря пошкодила телефонні лінії, але Ленноксу вдалося зв'язатися із редакцією. Повідомивши репортеру, що у нього є три блоки матеріалу, готові до ефіру, Леннокс сказав: «*Тримай*».

Передати інформацію. Перебуваючи на зв'язку з репортером із відділу новин, Леннокс готується переслати першу порцію аудіоматеріалу — інтерв'ю з мером. У відділі новин цю інформацію використовують під час написання підводки до аудіоповідомлення (див.: Розділ 10. Написання текстів для аудіоматеріалів). Потім Леннокс передає необхідні деталі — вхідні й вихідні дані і тривалість цього інтерв'ю.

Зворотний відлік. Репортер у відділі новин натискає вимикач, щоб телефонна лінія, на якій перебуває Леннокс, була підключена до магніфона. Леннокс перевіряє кілька секунд свій запис, щоб у відділі новин могли налаштувати потрібний рівень запису, і промовляє «п'ять, чотири, три, два, один...» Цей зворотний відлік потім допоможе під час перезапису матеріалу на сервер відділу новин.

Пуск. На слові «нуль» Леннокс натискає кнопку «пуск» на диктофоні. Інтерв'ю передається телефоном і записується у відділі новин.

Стоп. Пересилаючи аудіоматеріал за допомогою телефона, Леннокс уважно за всім стежить. Коли плівка наближається до вихідної позначки уривку, він натискає кнопку «стоп». Потім, використовуючи часову шкалу, Леннокс диктує вхідні й вихідні дані наступного уривку — це синхрон представника комітету цивільної оборони, після чого повідомляє його хронометраж і передає цей уривок. Потім те саме він робить із синхронном свідка.

Звуковий репортаж. Натиснувши кнопку «запис», Леннокс через мікрофон надиктовує свій репортаж, який також записується через телефон на магніфон у відділі новин. Він знову рахує у зворотному порядку і починає начитку після цифри «нуль»:

Важко повірити, яку шкоду заподіяв торнадо. Як сказав мер, деякі будинки просто знесло вітром з фундаментів, перенесло на пагорб і скинуло в озеро. На жаль, ситуація погіршилася ще й тим, що почався дощ. Він і досі не вщухає. Він поливає рятувальників і тих, хто вижив. В однієї родини з будинку із протилежного боку вулиці зникла дитина. Її мати плаче і сподівається, що дитину знайдуть і повернуть додому цілою.

Тім Леннокс, WERC News, зі Смітфілду

Підтвердження. Перш ніж попрощатися, Леннокс перевіряє, чи репортер у відділі новин записав на магніфон усі уривки.

У відділі новин переслані Ленноксом уривки перезаписують на потрібну касету і відправляють до студії на ефір.

Якби Леннокс записав коментар, він би переслав його таким самим чином. Поки новинний відділ записував, він би начитував свій текст на мікрофон, натиснувши при цьому кнопку «запис», потім ввімкнув би диктофон, щоб передати синхрон, а потім знову б надиктував би висновок. Або ж частини коментаря можна було б пересилати окремо, а вже у відділі новин зібрати все до купи. Але наразі для цього не було часу.

Тім Леннокс провів решту дня і вечір під дощем, записавши ще одну касету. Зрештою під руїнами було знайдено двадцять три тіла. Висвітлення станцією WERC того торнадо отримало нагороду від Ассошіейтед Пресс.

Не всі історії розгортаються за подібних умов, але процедура залишається незмінною.

Редагування

На місці події редагування аудіоматеріалу часто зводиться лише до обрання потрібних уривків із нього. Іноді єдине, що репортер може зробити, це вставити весь запис у свій репортаж. Але якщо запис передано до відділу новин, його легко можна порізати і посклеювати — дідівський метод, — або ж, що нині більш поширене, провести цифрове редагування. У обох випадках аудіоматеріалу надається досконаліша й ефективніша форма.

Боб Парланте з бостонської WHDH провів по телефону інтерв'ю з керівником Державної асоціації полісменів Фредом Гуерреро:

Репортер: Послухайте, Фред, я знаю, про що ви збираєтеся говорити сьогодні ввечері. Чому б вам коротко не повторити все це зараз, гаразд? Ми записуємо.

Гуерреро: На сьогоднішній зустрічі я збираюся повідомити нашим членам про стан переговорів, які поліцейська асоціація проводить з урядовим представництвом з питань взаємовідносин. На цій зустрічі будуть присутні всі члени Державної асоціації полісменів, яких налічується 900 чоловік. Крім того, в цей самий час, хух... в цей самий час проходить голосування за прийняття положень, до яких нас підштовхнули останні події і які пропустив на останніх переговорах пан Говард з Мічигану.

Репортер: Що це за положення, Фреде, коротко?

Гуерреро: Якщо коротко, то це положення, на які ми вже чекаємо протягом п'яти останніх років, і якщо вони не будуть прийняті, ми можемо оголосити повний страйк.

Парланте об'єднав два підкреслених уривка разом в одну цитату і використав її в ефірі WHDH. Він користувався старим способом, про який зараз варто згадати лише тому, що його термінологія і досі існує.

Вставивши касету в магнітофон, Парланте знайшов на плівці потрібні місця, позначив відстань між словами «пан Говард з Мічигану» і «це положення», витяг касету з магнітофона і виклав її на монтажний стіл — металевий пристрій для тримання касети. За допомогою леза він перерізав плівку, відокремивши потрібні йому частини. Потім Парланте склав їх до купи і склеїв липкою стрічкою. Тепер вони стали одним суцільним висловом.

За допомогою цього способу можна вирізати з аудіоматеріалу кашель, глибоке дихання чи зайві слова на кшталт «ну...» або «знаєте». Крім того, можна переставляти фрази синхрону місцями чи об'єднувати кілька речень до купи. Все це називають *внутрішнім редагуванням*.

Звісно, сьогодні редагування аудіоматеріалів переважно здійснюється на комп'ютері з використанням функцій пересування, вирізання і вставлення, схожих на ті, що

використовуються у текстових редакторах. Аудіофайли відображаються на екрані у вигляді хвиль, що дає змогу бачити паузи і, в окремих випадках, відстані між словами. Цифрове редагування має одну велику перевагу — його робити значно легше. Крім того, воно має ще одну меншу перевагу — для нього не потрібне лезо. *«Цифрове редагування більшою мірою надає можливість проявляти творчість і таким чином зацікавлює слухачів»*, — зазначає Лайза Вулф з WTOP-AM.

Звісно, репортери не повинні дозволяти всім цим технологічним досягненням закривати собою їхню головну мету — якісний репортаж. «Сюжети можна робити швидше і з кращим звуком, що робить процес редагування важливішим, ніж будь-коли, — зазначає директор інформаційної служби й відділу зв'язків із громадськістю телерадіостанції Орегону, — у такому темпі легко може проскочити помилка, яку легко не помітити».

Правила редагування:

1. Видаляйте весь аудіоматеріал, який не є важливим, потрібним чи зрозумілим. Паузи, довші за три секунди, і запитання репортера, які нічого не додають до бесіди, також вирізайте. Вирізайте фрагменти, які мають незадовільну якість запису чи містять сторонні шуми. Викидайте факти, які можуть бути краще пояснені диктором, чи уривки, де герой затинається.

Якщо є час на редагування наступного аудіозапису, краще залишити лише підкреслені фрагменти:

Знаєте, це вперше ми, я маю на увазі... я маю на увазі не особисто ми, а відділ середньої освіти проголосував за. якби це сказати, проведення переговорів із громадою.

2. Залишайте самостійні чи викривальні коментарі, слова експертів, свідчення очевидців. Залиште запитання репортера, якщо вони важливі чи необхідні. Залиште зітхання і паузи, якщо вони несуть якесь повідомлення:

Так... думаю, ви праві... у мене все.

Звукорежисер монтажу може легко перекрутити значення розмови, повирізвавши й попереставлявши місцями різні слова і фрази. Проста склейка — і Державна асоціація полісменів вже готова до страйку:

Усі наші члени голосуватимуть за [склейка] повний страйк.

Розумно, але нечесно і неприпустимо. Репортери несуть на собі етичну відповідальність за те, що вони *ніколи не повинні міняти значення цитат*. Редагування не можна застосовувати для того, аби зробити вислів сильнішим чи слабшим, або для того, щоб змінити його значення.

Вислів начальника поліції:

Якщо мер віддасть наказ, ми підемо туди і визволимо заручників. Якщо мер віддасть цей наказ, мої люди на своїх місцях... Їхня зброя заряджена... ми до всього готові.

У цьому випадку ні в якому разі не можна вирізати першу частину його слів:

Якщо мер віддасть наказ, ми підемо туди і визволимо заручників.

Але з другої частини ці самі слова можна сміливо вирізати:

Мої люди на своїх місцях... їхня зброя заряджена... ми до всього готові.

Редагування має зберігати цілісність висловлювання.

Іноді два склеєних уривки дають на своєму стикові звуковий дефект. Тон і гучність голосу промовця можуть бути різними на різних фрагментах. Часто це можна відкоригувати,

залишивши одну секунду ефіру — аудіо з інтершумом, але без слів — між цими двома фрагментами.

Ще одне застереження: під кінець висловлювання голоси стають нижчими. Обрізання синхронів на високій інтонації звучить незграбно і заплутує слухачів. Під час редагування намагайтеся закінчувати фрагменти на низьких тонах.

Плівки до ефіру

У відділах новин, які ще не перейшли на цифрову техніку повністю, використовують плівки до ефіру (накопичувачі), куди записується фінальна версія матеріалу, підготовленого для використання у новинах. Ці прямокутні пластикові контейнери, наповнені кільцями плівки, спроектовані таким чином, щоб за умов їх правильного використання автоматично запускати уривок з самого його початку. Все, що треба зробити диктору чи інженеру, це натиснути кнопку, і плівка йде в ефір із самого початку. Якщо на плівці записано більше, ніж один фрагмент, другий звучатиме відразу після того, як зупиниться перший.

Аудіоматеріали зазвичай переписуються на бобіни / магнітофонні плівки після того, як їх відредагували, чи після того, як репортер переслав їх з місця подій. Якщо станція має кілька апаратів, то на кожному накопичувачі зберігається один аудіофайл. Якщо ж їхня кількість обмежена, то доводиться записувати кілька файлів на один рулон плівки таким чином, щоб їх усі можна було використати у випуску.

Після запису кожен накопичувач треба підписати. Станції зазвичай позначають кожен бобіну наклейкою, на якій пишеться ім'я людини або кількох людей, чиї слова там записані, тайм-коди і хронометраж. Багато станцій доповнюють ці наклейки записками, на яких зазначають вміст усього рулона/бобіни. Журналісти можуть використовувати ці записки під час написання підводок до цих аудіоматеріалів, хоча більшість все ж таки прагне прослухати матеріал перед написанням сюжету.

Відділи новин можуть мати спеціальний магнітофон для цих накопичувачів, що дає змогу прослуховувати матеріал і зупиняти їх у будь-якому місці, поки журналіст працює з ними до ефіру. У такому випадку журналісти не повинні забувати перемотувати накопичувачі перед тим, як занести їх до ефірної студії. Однією з найпоширеніших проблем радіоновин є плівки, які вмикаються десь посередині синхрону чи репортажу, тому що їх забули перемотати.

Через день чи кілька днів плівки/бобіни втрачають свою цінність. Тоді їх затирають, пропускаючи через спеціальний магнітний пристрій, після чого їх знову можна використовувати для запису.

Підсумки

Записуючи репортаж за допомогою диктофона, треба зберігати спокій. Репортери не повинні спрямовувати всю свою енергію на пошуки аудіоматеріалів і забувати про основні засади збору інформації, що є їхнім головним обов'язком. Але вдалий аудіоматеріал настільки важливий і може бути важко доступним, що репортерам слід завжди думати про те, звідки вони можуть взяти наступний синхрон.

Практичні завдання

А. Оберіть із наведеного нижче інтерв'ю з мером Джуді Дуглас два синхрони і одне запитання з відповіддю. Напишіть на основі цього інтерв'ю два радіорепортажі.

З: Пані Дуглас, місту знадобилося більше п'яти місяців для того, щоб укласти угоду про забезпечення шкіл обідами. Чому?

В. Ну, хух, це було дуже делікатне завдання, я б навіть сказала, дуже тонке запитання. Як ви знаєте, там ішлося про, ох... багато партій були у цьому зацікавлені, і ми відчували, що, хух...

ми не могли приймати ніяких невиважених рішень. Ми повинні були ретельно вивчити усі складові цього питання.

З. Зараз ви уклали угоду зі «Strawn Company»? Правильно?

В. Так.

З. Ціна «Strawn Company» була значно вищою... на \$25 000 на рік, вищою... ніж ціна іншого претендента — «Jackson Food Corporation». Чому ж угоду уклали зі «Strawn Company»?

В. Ну... ціна — це не єдиний вагомий чинник у таких питаннях... особливо, коли ми маємо справу з дітьми. Треба враховувати також якість і сервіс. Зрештою, ми маємо справу з питанням, у якому йдеться про здоров'я наших дітей.

З. Ви вважаєте, що «Strawn Company» краще подбає про здоров'я наших дітей, ніж «Jackson Food Corporation»?

В. Ну, хух... так, це був важливий фактор, здоров'я — головне. Ми вважаємо, що меню «Strawn Company» більш збалансоване і багате на поживні речовини. Це не було випадкове рішення. Ми радилися з кількома дієтологами з цього приводу.

З. Тож виходить, що вирішальним фактором стала поживність меню?

В. Ну, взагалі важко виділити якийсь один фактор у такому важливому рішенні, але...

З. Якими ж були інші фактори?

В. Ну, так, думаю, можна сказати, що здоров'я було найважливішим моментом.

З. Як ви знаєте, пані Дуглас, у своїх новинах минулого тижня ми розповіли про те, що керівник «Strawn Company» є дядьком вашого чоловіка. Чи має це якийсь зв'язок із вашим рішенням?

В. Минулого тижня я сказала, що ні я, ні мій чоловік не маємо особистих чи фінансових зв'язків ні з «Strawn Company», ані з «Jackson Food Corporation». Я наголошую на цьому. Не знаю, як на сьогоднішнє рішення відреагують медіа, але мене це не хвилює.

З. Але ця історія викликала у місті багато дискусій. Чи передбачаєте ви якісь політичні проблеми, якими може обернутися це рішення особисто для вас?

В. Ну, політичні проблеми — досить кумедна річ. Я маю на увазі, що вони завжди є. Деякі люди можуть хотіти вірити, що в основі угоди лежить якась особиста користь, а не, хух... а не об'єктивні важелі, я б сказала. Але я хочу сказати одне — підґрунтям цієї угоди є здоров'я наших дітей.

З. Було сказано, що, незважаючи на те, хто виграє право на підписання угоди, незалежна аудиторська комісія все одно проводитиме перевірку. Це правда?

В. Жителі нашого суспільства мають право розслідувати все, що вони захочуть.

З. Чи ви допомагатимете цьому розслідуванню?

В. Звісно! Я не вважаю, що воно потрібне... але якщо люди цього хочуть, я не заперечуватиму.

З. Пані Дуглас, ви все ще плануєте висувати свою кандидатуру на наступні вибори, що відбудуться цього року? В. Ну, я ніколи не казала однозначно, що збираюся це робити... Я вирішу це найближчим часом. З. Дехто... наприклад, консул Марреро... заявили, що підтримуватимуть вас залежно від того, яку угоду ви укладете щодо забезпечення шкіл обідами. Чи чекаєте ви від них виконання своїх обіцянок перед тим, як стати кандидатом? В. Я ні від кого нічого не чекаю. Я просто ще не вирішила. І я впевнена, що всі, навіть мій добрий друг Марреро, погодяться з тим, що угода зі «Strawn Company» була найкращим

рішенням у цій ситуації. З. Тож коли можна очікувати від вас рішення щодо виборів? В. Скоро, дуже скоро. З. Дякую вам, пані Дуглас.

Б. Завтра Конгрес голосуватиме за законопроект, який отримав назву «антиквотовий законопроект». Законопроект має накласти заборону для всіх державних службовців підтримувати будь-яку з расових чи етнічних груп, враховуючи об'єднання меншин, під час зарахування на роботу. Група під назвою «Справедливість на робочих місцях» провела демонстрацію на підтримку законопроекту. Близько 35 людей пройшли колоною перед будівлею Капітолію, скандуючи: «Рівні права!», «Справедливість!» Нижче наведено інтерв'ю з президентом цієї організації (СРМ) Крістеном Сузманом, яке нам вдалося записати під час проведення демонстрації. Виберіть з нього два синхрони і напишіть два репортажі — про інтерв'ю і про демонстрацію.

З. Поряд зі мною Крістен Сузман. Крістене, дозвольте мені з'ясувати кілька фактів. Ви — президент Служби секретаріату Сузмана, так?

В. Так.

З. І ви заснували цю організацію, «Справедливість на робочих місцях»? В. Так. Нині я її президент. Наша організація налічує близько 100 членів.

З. Гаразд, Крістене, чому ви сьогодні тут?

В. Ну, бачите, ми тут для того, щоб, так би мовити, продемонструвати свою підтримку законопроекту сенатора Гаррета Рупера, який, на нашу думку, наверне цей штат... і цю країну... на правильний шлях.

З. Чому ви протестуєте проти квот?

В. По-перше, хочу сказати, що йдеться не про расове питання. Ми просто вважаємо, так би мовити, що рівні права повинні відповідати своєму значенню. Рівні права означають, що кожен повинен отримувати рівні шанси. Ніхто — і це моє переконання — не повинен отримувати на роботі більше шансів, ніж інші. Знаєте, ми хочемо знову повернути справедливість на робочі місця.

З. Але опоненти законопроекту вважають, що в ньому не йдеться про квоти. Вони кажуть, що мова йде про додаткові права, які нададуть меншинам додаткову можливість ліквідувати старі засади дискримінації.

В. Ми вже чули цей аргумент. Це нісенітниця. Додаткові права означають квоти.

З. Чи не вважаєте ви, що та несправедливість стосовно чорних, яка мала місце в історії, вимагає якоїсь компенсації на робочих місцях?

В. Та ну, ви ж знаєте, ці квоти запроваджувалися бозна-коли. Досить означає досить! Час кожному мати рівні можливості на роботі. Те, що я білий, не повинно допомагати мені отримати роботу. І те, що я чорний, також не повинно допомагати мені отримати роботу. Ось наша точка зору.

З. Чи не повинні компанії бути готовими для того, щоб зробити своєю метою створення расової чи етнічної різноманітності, як, наприклад, географічна різноманітність. Опоненти законопроекту кажуть, що він зробить такі спроби протизаконними.

В. Ця справа расової різноманітності — лише інший спосіб сказати, що їм потрібна квота, щоб брати на роботу чорних. Але ми вважаємо це справедливим.

З. Скільки службовців ви маєте у своїй Службі секретаріату Сузмана?

В. Дайте подумати... служба налічує більше 53 штатних і позаштатних службовців.

З. Критики «Справедливості на робочих місцях» кажуть, що всі ваші службовці білі.

В. Ми не ведемо облік, хто з них який колір шкіри має.

З. Чи означає це, що ви заперечуєте той факт, що всі ваші працівники білі?

В. Я не коментуватиму цього.

З. Гаразд, дуже вам дякую, Крістене Сузман.

Розділ 10. НАПИСАННЯ ТЕКСТІВ ДЛЯ АУДІОМАТЕРІАЛІВ

Джо Темплтон з ABC збирався вставити цей синхрон у сюжет, який він готував:

Непорозуміння у цій судовій справі викликає фундаментальне запитання про те, чи адекватно правоохоронні органи цієї країни виконують свою роботу. Особисто мені здається, що ні.

Хто говорить? Про яке непорозуміння йдеться? Очевидно, що цей синхрон сам по собі не має жодного сенсу. Темплтону треба написати навколо нього історію, яка дасть відповіді на всі ці запитання. Він пише текст, який має розміститися *перед* синхроном:

Нью-йоркський суд присяжних вагається, чи висувати Бернарду Гоецу звинувачення у чотирьох замаху на вбивство під час стрілянини у метрополітені. Гоец стверджує, що він захищався. Він уже здобув підтримку багатьох людей. Під час конгресійного слухання, яке відбувалося у Вашингтоні сьогодні вранці, сенатор Арлен Спектор з Пенсильванії прокоментував це словами про те, що ситуація Гоеца зачепила болючу тему...

Крім цього, Темплтону потрібно написати ще щось *після* синхрону, щоб підбити підсумок усьому сказаному:

Спектор заявив, що він ніскільки не здивований реакцією людей на стрілянину в метрополітені.

Аудіозапис не є самодостатнім. Коли журналіст записує якийсь аудіоматеріал для сюжету, йому потрібно також знайти якісь факти для самої історії — чи то розсилка інформаційного агентства, чийсь репортаж чи власне дослідження — і підготувати на основі цього аудіоматеріалу сюжет. Навіть репортажі й коментарі, які роблять самі репортери, потребують правильного подання у випуску. Подібне представлення використовується також і на телебаченні перед показом відеорепортажу (див.: Розділ 16. Написання текстів для відеоматеріалів).

ПІДВОДКИ

Коли американські військові зрештою впіймали іракського диктатора Саддама Хусейна, посол Пол Бремер перед репортерами в Іраку оголосив: «*Ми його схопили!*» Ці три слова стали потужним синхроном. Багато інформаційних служб розпочали ними свої випуски новин. Після того, як слухачі почули це коротке й інтригуюче твердження, диктори пояснювали, хто його висловив і кого схопили.

Такий прийом — початок сюжету чи всього випуску цитатою — часто використовують у новинах. Утім, він є скоріше винятком, ніж правилом. У переважній більшості історій цитати не подають слухачам без підготовки, до них підводить диктор:

Все частіше ми їздимо в автобусах. За даними транспортних служб, за останній рік кількість автобусних перевезень збільшилася на 38 відсотків. Директор служби перевезень Боб Годдінг називає кілька причин цього...

WCHL, Північна Кароліна

Потім іде синхрон Годдінга. Вступний текст, який журналіст повинен написати, можна назвати підводкою.

Підводки виконують дві функції: по-перше, вони містять у собі суттєву частину потрібної інформації:

У рекламі мережі магазинів Мік-чи-Мек говориться «Заходьте!»... але сьогодні вранці дехто зайшов надто далеко. Автомобіль влетів крізь вікно магазину Мік-чи-Мек близько півдня. Поліцейські, що прибули на місце події, встановили, що водій машини, 57-річний Джон Вайсонк з Роанока, скоріше за все був хворий, через що і

втратив контроль. Машина вискочила на тротуар і влетіла в магазин. Як розповідають очевидці, Бьюїк останньої моделі припаркувався просто посеред овочевої секції. Ось що розповів свідок нашому репортерові Джону Кесслінгу...
WFIR, Вірджинія

Інша функція підводок — готувати слухачів до сприйняття аудіоматеріалу.

Підготовка

Якщо в аудіоматеріалі висловлюється протест проти можливої ліквідації Державної комісії з цивільних прав, підводка має підготувати слухачів, пояснивши, чому комісію можна було б залишати, і представивши людину, яка говорить на записі:

Республіканська фракція Колорадо проголосувала за те, щоб не фінансувати Державну комісію з цивільних прав наступного року, ліквідувавши таким чином організацію, що займається розслідуваннями випадків сексуального і расового насилля. Преподобний Мільтон Пробі очолює цю комісію...
КОА, Денвер

Якщо у синхроні міністр говорить про «законопроект 21-97», підводка повинна пояснити, що це таке:

Міністр Строб сьогодні переконував Конгрес... як він сам висловився... «припинити місити тісто» і взятися нарешті за виконання ключових завдань. Головним чином міністр був зацікавлений у затвердженні законопроекту 21-97 ...щодо міського плану розподілу прибутків. Він говорив про те, що цей законопроект є наразі головним пріоритетом...
KROW, Орегон

Пишучи текст до аудіоматеріалу, журналіст повинен запитати себе не лише про те, що варто сказати в сюжеті, а й про те, що сказане у цьому аудіоматеріалі, має сенс.

Репортажі й коментарі повинні мати менше пробілів, ніж інтерв'ю, оскільки їх подає професійний оповідач. Репортери не стануть залишати багато пустого місця у своїх аудіозаписах. Пишучи підводку до репортажу чи коментаря, журналісти повинні з'ясувати, які факти репортер їм залишив. Зазвичай підводка робить лише загальний опис події:

Неподалік міста Колумбусу у штаті Джорджія минулої ночі поїзд збив трейлер. Унаслідок аварії загинуло двоє членів родини Арлінгтон з Техасу. Детальніше в репортажі нашого кореспондента Роса Розмана...

З другого боку, інколи синхрони бувають надто обмеженими:

Серед того, що горіло, була будівля міської ради Матамороса, меблева крамниця праворуч від неї і, з того, що мені стало відомо, відділення банку.

У такому випадку підводці є над чим попрацювати:

Мексиканські військовики, озброєні автоматами, патрулюють вулиці Матамороса у Мексиці, що розташований на протилежному березі річки Ріо-Гранде, яка протікає у Техасі і де тривають масові заворушення. Групи студентів підпалили будівлю міської ради і на знак протесту вступили в сутичку з поліцією. Голова пожежного департаменту Бронсвіля Маріо Гаягос каже, що його попросили допомогти у гасінні пожеж, влаштованих протестувальниками...

Тепер цей синхрон матиме сенс і буде зрозумілим.

Уникнення повторів

Ось приклад повторення:

Підводка: Пожежник Роберт Блерні назвав пожежу однією з найгарячіших і найсильнішою з усіх, які йому доводилося бачити...

Синхрон: Це була одна з найгарячіших і найсильніших пожеж, які мені доводилося бачити.

У наступному прикладі, взятому з радіоефіру, йдеться про слова автора книги:

Підводка: Професор журналістики Нью-Йоркського університету й автор Мітчел Стівенс охарактеризував це просто — рейтинги сексу й злочинності на шпальтах газет зростають...

Синхрон: Секс і злочинність почали продаватися ще тоді, коли новини викрикувалися на площах.

Підводка повинна розповідати про щось інше. Вона має підводити до синхрону, але не повинна повторювати те, про що у ньому йдеться:

Підводка: Величезна пожежа трапилася сьогодні по обіді в одному з будинків на Гувер-авеню. Серед тих, хто боровся із вогнем, був пожежник Роберт Блерні...

Якщо синхрон специфічний, тоді підводка має загалом описати ситуацію:

Місто Орlando отримало на розгляд новий проект конгрегаційного центру. Його подав Консорціум розвитку Орlando. Представник Консорціуму Джералд Саймонс представив проект міській комісії.

WKIS, Флорида

Джим Солі з пожежного департаменту метрополітену стверджує, що причину вчорашньої ранкової пожежі на станції «Континентал Інн» з'ясовано...

WVLC, Кентуккі

Якщо синхрон нечіткий, підводка повинна прояснювати ситуацію:

Святкові вихідні дні дали платникам податків трохи часу передихнути. Втім, голова податкової інспекції штату Білл Галлоуей повідомляє, що з тих, хто не сплатить податки до завтра... буде стягнуто штраф у розмірі чотирьох відсотків. Галлоуей попереджає, що штат не потуратиме нікому...

KLUC, Лас-Вегас

Якщо синхрон пояснює якісь речі, то підводка, навпаки, може представити якусь загальну інформацію:

Представники Торгової палати Манхеттена стверджують, що матимуть переваги від переїзду головного офісу Американського банківського інституту з Чикаго до Манхеттена. Директор з економічного розвитку Джеймс Ротчайлд пояснює, які саме.

KMAN, Канзас

Якщо синхрон зосереджений на якомусь одному аспекті, підводка може приділити увагу іншим. У синхроні, яку представляє ця підводка, мер пояснює причину свого протесту проти зменшення податків: таким чином, у підводці, після представлення теми, йдеться про чиясь іншу точку зору:

Якщо членові муніципальної ради Білу Макферсону вдасться зібрати 20 тисяч підписів на підтримку програми зі зменшення податків, тоді вибори у листопаді обіцяють бути гарячими. Органи освіти виступають проти цього... вони заявляють, що втратять через зміни у бюджеті 38 мільйонів доларів. Мер Дік Фалтон в інтерв'ю з WLAC сказав, що також боротиметься з цією програмою...

Навіть за наявності великої кількості інформації, найкраща підводка завжди дотримується найважливіших фактів сюжету. Це нескладно, коли доводиться мати справу з інтерв'ю, де герої багато чого не проговорюють. Але репортажі, які є більш вичерпними,

можуть відрядити журналіста на пошуки маленького шматка інформації. Ось чому підводки до репортажів часто не перевищують за своїм обсягом одного-двох речень:

У Римі розпочався судовий процес по звинуваченню у державній зраді... Наш репортер Девід Віллі повідомляє, що близько 200 людей збираються свідчити проти прем'єр-міністра Італії...

Щоб уникнути багатослів'я, журналістам доводиться докладати чималих зусиль, тож репортери, розуміючи це, намагаються залишити один або два основних факти для підводки до своїх репортажів (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). Звуковий репортаж:

Обладнання, яке коштує майже 800 мільйонів доларів, планують закупити через ге, що три авіакомпанії мають бажання поповнити й удосконалити свої авіаційні парки. Але уряд розглядає це як доказ зниження торгових процесів зі Сполученими Штатами. Втім, у цьому випадку сума незначна. Американський торговий дефіцит із Японією зріс уже до трьох цілих і двох десятих мільярда доларів, зменшивши тим самим вартість долара за кордоном... і спровокувавши зростання цін на імпортовані з Японії товари.

Біл Редекер, ABC News, Токіо

Що ж залишилося журналістові? Редекер не використав у своєму репортажі найважливішу інформацію про закуплене обладнання:

Три японські авіакомпанії оголосили про намір купити 28 американських реактивних літаків. Докладніше про це розповідь Віл Редекер із Токіо...

Дон Фішер, ABC

Один журналіст «винайшов» спосіб написання підводок до таких репортажів, в яких подається забагато інформації. Він почав красти перше речення у репортера і використовувати його у підводці, вирізавши його з репортажу. Це спрацьовувало... поки одного дня він не забув вирізати речення із аудіозапису. Сюжет вийшов в ефір з репортажем, який слово у слово повторив підводку, утворивши таке собі ехо.

Насправді жоден синхрон не може бути підводкою. Завжди є щось інше, про що можна сказати у підводці, навіть якщо репортер, на перший погляд, сказав усе — в такому випадку можна просто подати синхрон:

Дін Джонсон веде репортаж про плани мера Фронда щодо реставрації міської Ради...

Поєднання

Останнє речення підводки поєднує її зі словами людини у синхроні:

...Бренда Хенкок стверджує, що банкіри починають усвідомлювати важливість роботи із жінками...

KWMS, Солт-Лейк-Сіті

Після цього ми чуємо голос Бренди Хенкок:

Арв Джонсон із репортажем із державного з'їзду Незалежних республіканців...

WCCO, Міннеаполіс

Потім вмикається репортаж Арва Джонсона.

Останні слова перед тим, як слухачі почують інший голос, мають важливе значення. Варто відокремлювати їх від решти підводки, виділяючи їх інтонацією і паузою. Найпростіший спосіб представити новий голос, це неповне речення:

...Реакція мера Кучиніча...

...Ось що каже мер Кучиніч...

...Ось як пояснює ситуацію мер Кучиніч...

Але більшість станцій уникають таких неповних конструкцій. Існує небезпека під час їх використання: надто часто технічні негаразди, що трапляються на радіо, видаляють з ефіру початок фрази або її фрагмент. Диктор, який щойно прочитав таке неповне речення, може виглядати в такій ситуації доволі смішно:

...Реакція мера Кучиніча...ой...була...ой

У випадку технічних негараздів неповні поєднувальні конструкції «блокують» диктора посеред речення. Тож завжди безпечніше використовувати для поєднання повні речення:

Але все це, здається, не хвилює мера Кучиніча...

WCOO, Міннеаполіс

Якщо аудіоматеріал не запуститься, диктор може просто прочитати решту тексту. Навіть якщо синхрон увімкнеться без жодних проблем, закінчені думки звучать краще.

Погано

Керівник відділу по боротьбі з наркотиками Ден Стопка коментує це так...

Краще

Керівник відділу по боротьбі з наркотиками Ден Стопка каже, що це перша подібна операція, яка проводиться у південній Неваді.

KLUC, Лас-Вегас

Погано

Міський голова Джордж Стюарт каже...

Краще

Міський голова Джордж Стюарт каже, що він був вражений...

WKIS, Флорида

Лише дві категорії людей говорять на аудіозаписах — герої сюжетів і репортери; і кожен з них вимагає різного представлення. Оскільки є чотири типи аудіоматеріалів (живі голоси, запитання й відповіді, звукові репортажі й коментарі), які складаються з різних комбінацій спілкування героїв і репортерів, усі вони потребують різних способів поєднання з текстом підводки й самим сюжетом:

Для живих голосів. У цьому випадку слухачі чують лише один голос — героя. Поєднувальні слова повинні розповідати слухачам, кому належить цей незнайомий голос. Це означає, що перед синхронном *обов'язково* треба вказати ім'я героя:

...Координатор нового міського залізничного проекту Дон Вайсбаум пояснює, що відбуватиметься далі...

WKNR, Мічиган

...З Вакарузи міністр Беннетт вирушив до Веллі-В'ю і висловив нам свою оцінку ситуації...

KLWN, Канзас

Якщо промовця вже представили раніше у підводці, у поєднувальному реченні можна просто вказати його ім'я і натякнути на зміст синхрону:

Доктор Мак-Анулті каже, що введення миротворців є дуже дорогою пропозицією...

WCAU, Філадельфія

Та якщо у підводці немає необхідної інформації про промовця, поєднувальне речення *обов'язково* має її вказати:

...Один із тих батьків, що заповнюють анкету, президент Cherokee P-T-A Пег Харрісон...

WNOO, Флорида

...Керівник операції, що проходить на автобусних шляхах, Роберт Трускотт, пропонує інші способи виконання робіт...

WBVM, Чикаго

Іноді для відображення реалій у сюжеті використовують дієслова на кшталт *каже* чи *пояснює*, які попереджають слухачів про те, що зараз вони почують чинює пряму мову:

...Представник Товариства захисту тварин округу Онейда каже, що викрадення собак стає тут великим бізнесом...

WTLB, Нью-Йорк

Деякі станції використовують у своїх поєднувальних реченнях такі фрази, як *нам розповіли* чи *ми поспілкувалися з*; деякі навіть згадують у цих конструкціях назву своєї станції:

... KHNW News поспілкувалися з Букером щодо його рішення відмовитися...

KHNW, Оклахома

Але поєднувальні речення не повинні бути надто детальними. Якщо перед цим згадується ім'я героя, то слухачі й так зрозуміють, що голос, який вони чують, належить йому:

...Її закривавлене тіло було знайдене у багажнику автомобіля її батьків поліцейським Джимом Вайнером...

WSJM, Мічиган

Потім говорить Вайнер.

Для звукових репортажів. У цьому варіанті слухачі також чують лише один голос — але цього разу це голос репортера. Окремі станції навіть не вважають за потрібне згадувати репортера при переході до репортажу. Вони сподіваються на його власне представлення, яке він робить наприкінці: «*Пол Паркер, WINS, Нью-Йорк-Хілтон*», яке і має подбати про ідентифікацію автора.

Проте більшість станцій все ж таки повідомляють слухачам, кого вони зараз почують, але не витрачають на це багато слів. Тут не потрібні описи чи титули, достатньо лише ім'я:

...Репортаж з цього приводу підготувала Петті Берман...

WJET, Пенсильванія

...Лінда Ешли у своєму репортажі розповість про те, як уберегтися від кишенькових злодіїв...

WDEE, Детройт

Поєднувальне речення може також згадувати місце розташування репортера, особливо якщо воно якимось незвичайне:

...Девід Доу з Кіто розповість нам про це у своєму репортажі...

CBS

Пасткою під час написання поєднувальних речень до репортажів є повтори. Дуже легко зациклитися на використанні одних і тих самих слів знову і знову:

Репортаж від Нейла Керрі...

Історія від Леонарда Прета...

Бернард Редмонт підготував з цього приводу репортаж...

У Джона Дживена є історія...

Журналісти можуть урізноманітнювати свої поєднувальні конструкції. Ось кілька прикладів:

...Нейл Керрі дізнався про план Улмана більше...

...А зараз просто з місця бойових подій Леонард Прет...

...Бернард Редмонт підготував репортаж про революцію, яка, досягши своїх головних цілей 200 років тому, й досі триває...

... Із-за моря, а саме з Токіо, Джон Дживен...

...Давайте послухаємо останні новини від Мета Коні...

WINS, Нью-Йорк

Ось ще один непоганий приклад поєднання:

Національна міська ліга опублікувала офіційні дані щодо афроамериканців. Читав документ Баррі Баґнато...

CBS

Для запитань і відповідей. До цих синхронів потрібні більш витончені поєднувальні конструкції. Тут треба представити два голоси — героя і репортера. У реченні слід згадати обидва імені:

...Баталер розповів Джеррі Бонну, що його надихнуло рішення об'єднати головних афроамериканців штату...

KMAN, Канзас

Ще один популярний прийом — це сказати, що репортер опитував героя:

...Репортер WLAC Едді Паркер розмовляв з мером Діком Фалтоном про це сьогодні...

WLAC, Нешвіль

До коментарів. У коментарі репортер представляє героя на самому записі, тож головним завданням поєднувального речення є назвати репортера. Наприклад, цю поєднувальну конструкцію можна було б використати для репортажу, але її написали для коментаря, взятого у пожежника:

... Репортер «News 88» Ірен Корнелл дізнавалася про деталі...

WCBS, Нью-Йорк

Далі йде аудіоматеріал Корнелл, у якому вона використовує свою поєднувальну конструкцію:

...Представник комітету пожежників Августус Бікмен каже, що вони ніколи не мали такої можливості...

Втім, у самому сюжеті, підводячи його до коментаря, можна було проанонсувати інтерв'ю з представником комітету пожежників:

...Представник комітету пожежників Августус Бікмен був на місці подій, тож репортерці «News 88» Ірен Корнелл вдалося з ним поспілкуватися...

Оскільки коментар становить собою напівготову історію, його поєднання із текстом є менш відповідальним. Потрібно вказати ім'я репортера, але згадувати героя не обов'язково.

Підводки до коментарів найбільш схильні до повторів, оскільки в самому коментарі багато елементів, що повторюються. Наприклад:

Підводка: Репортер Марк Джонсон розповість про дзвінок мера з приводу зменшення податків...

Репортер: Мер розповів про свій дзвінок з приводу зменшення податків...

Мер: Я зателефонував з приводу зменшення податків.

ВІДВОДКИ

Що можна ще сказати після того, як прозвучав репортаж чи коментар? Підводка й історія репортера описали всі моменти, і репортер насамкінець представився:

...Річард Трелкелд, CBS News, Нью-Гемпшир.

Дуже рідко диктор додає після репортажу ще якусь інформацію. Але зовсім інша річ — синхрони й інтерв'ю. Навіть незважаючи на підводки, ці аудіоматеріали залишають щось недоказаним.

Підводка: Компанія T-V-A встановила у місті генератор, тож її представник Бренда Карнес повідомила, що мешканці знову можуть користуватися електроенергією...

Синхрон: Як представник компанії T-V-A я хочу попросити користувачів не перевантажувати сьогодні електричну мережу в години пік, тобто з 15.00 до 21.00. Оскільки електроенергія буде передаватися за допомогою тимчасового генератора, то надмірне його навантаження може призвести до замикання. Тож ми просимо усіх використовувати електроенергію лише тоді, коли це насправді необхідно.

Цього недостатньо. Героїня не закінчила сюжету — багато слухачів так і не зрозуміли, чий голос вони щойно почули. Висновок може зробити диктор:

Представник T-V-A Бренда Карнес повідомила, що наразі вона не знає, скільки ще часу триватиме ця проблема.

Цю фінальну частину аудіосюжету називають завершальною реплікою, або ж *відводкою*.

Повторення імен

Хто це говорив? Багато слухачів, які слухають не досить уважно або ж увімкнули радіо після підводки, можуть пропустити ім'я людини, яку вони щойно почули в синхроні чи в інтерв'ю, тож більшість журналістів називають імена героїв удруге. Перші кілька слів відводки повинні містити ім'я героя, який бере участь у передачі. Деякі журналісти вказують ім'я:

Депутат комісії Реверенд Пробі.

Або ж повторюють ім'я у короткому контексті змісту запису:

Реверенд Пробі, що захищає інтереси Комісії з громадянських прав.

Втім, є й більш розмовні й неофіційні варіанти. Ім'я можна вставити у речення, яке повідомляє додаткову інформацію.

Пробі каже, що його агенція розглядає близько 2 тисяч справ на рік, більшість із яких можна було б розглядати на місцях.

КОА, Денвер

Ім'я є. А ось ще один варіант цієї самої відводки:

Пробі каже, що з'явився шанс і федеральний уряд підтримає програму громадянських прав Колорадо.

КОА, Денвер

Якщо людина, чії слова звучать у синхроні, не відіграє важливої ролі в сюжеті, то повторне згадування її імені у ефірі не обов'язкове. Втім, краще все ж таки знайти спосіб повторити ім'я героя після кожного синхрону. Ідентифікація промовця вносить у текст ясність, що завжди потрібно в новинах.

Підсумовування

Крім того, щоб повторити ім'я, фінальна фраза повинна підбити підсумок історії. Це може вимагати якоїсь нової інформації. Ось приклад тексту, який завершує синхрон міського депутата, в якому він говорить про автобусні стоянки:

Бредлі каже, що транспортний комітет перегляне постанову про будівництво цих стоянок, але місто все одно не має грошей на їхнє будівництво. Місцевий транспортний відділ планує збудувати 100 інших стоянок, але більшість із них фінансуватиметься приватними компаніями.

КОА, Денвер

У фіналі можна також робити висновок одним коротким реченням. Редактор регіонального журналу в синхроні проаналізував енергетичний план президента. Ось висновок:

Лоренс також пообіцяв, що у наступному номері журналу «Нафта і газ» він приділить більше уваги пропозиціям президента.

КАКС, Оклахома

Фінали синхронів чи інтерв'ю можуть використовувати ті самі прийоми, що й у резюме (див.: Розділ 6. Сюжети): виокремити головну думку, представити інший бік справи, зробити висновок. Найпоширенішими є представлення іншої точки зору і обговорення можливих наслідків.

У синхроні йшлося про випад Слезера на державну освітню систему; у підсумку подано іншу точку зору:

Слезер стверджує, що він цілком захопився демократичними перегонами за міністерське крісло. Попри цифри, представлені ним учора, його внесок поступився на один мільйон доларів перед внеском Роберта Шевіна, який наразі лідирує у цих перегонах.

WNOO, Флорида

Синхрон представника Управління по контролю за харчовими продуктами та ліками був присвячений забороні сахарину; у підсумку робиться припущення на майбутнє:

Службовець припускає, що цей замінник цукру продаватиметься як ліки без рецепта, що може призвести до того, що сталося з паціюками в Канаді.

КАКС, Оклахома

Увага! Фінали також можуть грішити повторами, як і підводки.

Неправильно

Синхрон: Це найбожевільніший план з усіх, які я колись чув.

Фінал: Джентрі назвав план найбожевільнішим з усіх, які він чув.

Зазвичай є досить моментів, якими можна заповнити фінальну частину, щоб не повторювати того, про що йшлося у підводці та синхроні. Але якщо сюжет все ж таки настільки обмежений, що знайти сторонній факт і навіть припущення на майбутнє неможливо, тоді варто повернутися до найпримітивнішої форми фіналу:

Голова муніципалітету Джентрі.

Краще бути стислим, ніж марнословним.

АУДІОТЕКСТ

Як повинна виглядати історія з аудіоматеріалом на папері в тексті, що читатиметься в ефірі? Дослівне переписування синхронів забирає багато часу і приносить мало користі. Дикторам потрібен текст, який вони читатимуть — підводка і відводка — плюс інформація, достатня для того, щоб вони могли зрозуміти, коли синхрон закінчується і їм слід знову читати.

Позначки

По-перше, все має бути чітко, як у бухгалтерії. Зазвичай у випуску використовується кілька записів чи синхронів. Щоб бути впевненими у тому, що диктор чи звукоінженер запустить потрібний синхрон у потрібному сюжеті, на більшості станцій журналістів просять позначати номер синхрону і плівки у тексті. Після підводки вони пишуть слово «*Синхрон*», потім ставлять дві крапки і номер:

Синхрон: 409

Диктори знають, коли повинен початися синхрон — одразу після підводки. Але як вони дізнаються, що він закінчився і що їм слід читати відводку? Чекання тиші наприкінці

синхрону пропустило б цю тишу в ефір, а це неприпустимо. Тож журналісти додають до тексту два важливі види інформації:

Час. Ніщо не підкаже дикторові, скільки часу він має, поки триває синхрон, — 10 секунд чи хвилину, перш ніж він знову опиниться в ефірі. Для цього у тексті зазначається хронометраж синхрону в секундах:

Хронометраж: 15

Вихідні позначки. Прийомом, завдяки якому диктори можуть повернутися в ефір саме в потрібний момент, є підказка. Журналісти пишуть у тексті останні слова синхрону. Ці останні два чи три слова називають *вихідними позначками* (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). Диктори чують ці слова і знову починають говорити:

Кінець: у штаті

Виняток становлять лише ті випадки, коли останні слова повторюються в синхроні раніше. Це називають *«подвійним кінцем»*. В інтерв'ю, наприклад, останніми словами героя можуть бути: «Так, правильно», але він міг відповісти так само й на одне з попередніх запитань. Звичайні позначки у тексті можуть спровокувати звукоінженера зупинити синхрон раніше, ніж потрібно.

Щоб вирішити цю проблему, журналісти пишуть: *«Подвійний кінець»*. Тоді хто б не вмикав синхрон, знатиме, що його треба давати доти, доки останні слова не прозвучать двічі:

Кінець: Так, правильно.
(Подвійний кінець)

Номер, час і вихідна позначка синхрону пишуться після підводки і перед завершальною частиною, якщо синхрон у сюжеті один. Ця інформація відділяється від загального тексту кількома лініями і часто абзацом — ви ж не хочете, щоб всю цю технічну інформацію прочитали в ефірі як частину історії.

Деякі станції додають ще одну позначку — *вихідну* — кілька слів, якими починається синхрон (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). Це допомагає пересвідчитися у тому, що в ефірі відповідний синхрон, хоча це і не дає диктору жодної інформації, потрібної для читання історії. Тож багато станцій їх пропускають:

ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА

3/31

Емі

Республіканська партія Колорадо проголосувала проти заснування наступного року комісії з громадянських прав, ліквідувавши таким чином агенцію, що займається розслідуванням випадків сексуальної та расової дискримінації. Преподобний Мільтон Пробі є головою комісії...

Синхрон: 409

Хронометраж: 15

Кінець: у штаті

Пробі каже, що зараз федеральний уряд отримав шанс втрутитися у програму Колорадо щодо громадянських прав.

КОА, Денвер

Репортажі й коментарі закінчуються стандартною інформацією про репортера — *стандартними вихідними позначками*. Тож багато станцій, позначаючи кінець таких аудіоматеріалів, просто пишуть у тексті *«пряма мова»* чи *«стандарт»* після слова *«Кінець»*:

ЛЯПАС 3 серпня Гаррі

З учительки початкової школи Честера було знято обвинувачення у побитті дев'ятирічної учениці. Репортер WCAU Дон Грей знає про це більше...

Синхрон: 9

Хронометраж: 39
Кінець: пряма мова
WCAU, Філадельфія

Більше одного синхрону

В усіх прикладах, розглянутих у цьому розділі, використовують лише один синхрон у сюжеті. Радіоісторії інколи використовують більше, як, наприклад, цей:

ПОВІТРЯНИЙ ПОРЯТУНОК

27 квітня

Феліс

21-річний мотоцикліст з Роя одужує від травм, отриманих ним внаслідок аварії. Вчора його було врятовано екіпажем гелікоптера військово-повітряних сил. Капітан екіпажу Джон Лофлін розповідає, що гелікоптер був на звичайному навчальному вильоті на заході Огдена, коли один із пілотів помітив Неда Паттерсона...

Синхрон: 27

Хронометраж: 10

Кінець: так сталося

Лофлін розповідає, що екіпажу не довелося викликати допомогу...

Синхрон: 28

Хронометраж: 20

Кінець: його в Огден

Капітан екіпажу військового гелікоптера Джон Лофлін каже, що коли вони спустилися до Паттерсона, у нього була зламана щелепа і поранена голова. Паттерсона відвезли до шпиталю Мак-Кея Ді, де його стан охарактеризували як дуже серйозний.

KWMS, Солт-Лейк-Сіті

Підводка і відводка у цьому прикладі відповідають тим самим правилам, що й решта прикладів, описаних у цьому розділі. Але текст між першим і другим синхроном зустрічається вперше — він водночас є і підводкою і відводкою. Він підводить до другого синхрону і підсумовує перший. Такі «мости» між синхронами повинні містити достатньо інформації, щоб підготувати слухачів до другого синхрону і разом із тим повторити ім'я героя, який говорив у першому. KWMS робить це одним реченням:

Лофлін розповідає, що екіпажу не довелося викликати допомогу...

Поєднання синхронів, що належать різним героям, вимагає філігранності. Якщо перший синхрон належить голові профспілки, а другий — голові компанії, то текст між ними може виглядати так:

Мелані назвав пропозицію компанії повністю неприйнятною... але голова компанії Ларрі Джеймсон стверджує, що він може собі дозволити таку суму...

Писати перехідні «мости» між двома синхронами тим легше, чим вони незалежніші один від одного. Якщо в сюжеті наявні репортажі про двох кандидатів, їх можна поєднати таким чином:

У той самий час у штабі Стентора, що розташований у Вест-Сайді, репортер Джон Гендлі став свідком більш похмурих настроїв...

Сюжети можуть складатися більше, ніж з двох синхронів, хоча такі сюжети більше схожі на короткометражні документальні фільми, ніж на новинні історії (див.: Розділ 13. Зв'язки з громадськістю). Більшість новинних сюжетів використовують один синхрон і лише в окремих випадках — два чи три.

Підсумки

Підводки й відводки мають подвійний характер. Вони повинні відповідати тим самим стандартам, що й інші види інформаційних текстів. Але водночас вони мають надавати аудіоматеріалам більш комфортного звучання у новинах.

Практичні завдання

А. Напишіть підводки і, де потрібно, відводки до синхронів, інтерв'ю і репортажів, поданих на с. 211-214 (Розділ 9. Аудіоматеріали).

Б. Напишіть сюжет на 35-40 секунд, оснований на фактах і синхроні, наведених нижче.

1. Сан-Антоніо, Техас, засипало снігом. Снігопад почався вчора, а закінчився цього ранку.
2. Минулі снігові рекорди у Сан-Антоніо становили 6,4 дюйма у 1926-му, 4,7 дюйма у 1949-му і 4,2 дюйма у 1985-му роках.
3. Згідно з даними Гідрометцентру, під час цього снігопаду випало 13,5 дюйма снігу.
4. Міська служба безпеки на прохання мера Генрі Циснероса наполягла на тому, щоб усі міські офіси сьогодні залишалися закритими, а людям настійливо порадили не виходити на вулицю.
5. Серед міських установ, які сьогодні закрилися, всі школи, всі банки, всі аеропорти і більшість офісів.
6. Мер Циснерос повідомив, що місто було не підготовлене до такого снігопаду, тож техніки для прибирання снігових заметів немає.
7. На в'їзді до Аламо діти зіпили сніговика.
8. На вулицях, обсаджених пальмами, можна було бачити людей, що каталися на лижах.
9. Найбільших збитків зазнав автосалон, дах якого впав від вітру. Внаслідок падіння даху було пошкоджено дев'ять дорогих іномарок, кожна з яких коштує більше \$35 000.

СИНХРОН: Синхрон номер А5; тривалість 14 секунд; взятий сьогодні в Сан-Антоніо під час інтерв'ю із Циснеросом:

Нам довелося з підручних засобів робити якісь снігоочишувачі, через які трохи постраждала дорога. Але з погляду безпеки ми все зробили правильно. Поліцейські не робили нам зауважень.

В. Напишіть сюжет на 35-40 секунд, який ґрунтується на фактах і синхроні, наведених нижче.

1. Законопроект на встановлення рівних прав гомосексуалістів потерпів поразку на сьогоднішньому голосуванні у міськраді.
2. Законопроект мав оголосити незаконною дискримінацію гомосексуалістів у місті.
3. Голосування пройшло з рахунком 5:2.
4. Депутат Вільма Шир, яка голосувала проти: «Ми не готові до цього. Більшість людей у нашому місті вважають гомосексуалізм чимось поганим. Є місця, в яких дискримінація гомосексуалістів, на нашу думку, є цілком припустимою — наприклад, у школах».
5. Депутат Джордж Вінстон, який представляв законопроект: «Дуже прикро, що ці люди не можуть поважати основні людські права цієї групи громадян, чий сексуальні переконання відрізняються від наших. Очевидно, що цей законопроект не мав потурати збільшенню кількості гомосексуалістів у школах, так само як і інші постанови».

6. В аудиторії були присутні 15 членів об'єднання за права геїв. Вони освистали голосування.
7. Шейла Руїз, президент Об'єднання за права геїв: «Ми знову повернемося наступного року і спробуємо проштовхнути цей законопроект, а перед тим ми донесемо свої почуття деяким із цих депутатів. У місті живе дуже багато геїв, і ми готові взяти наших політиків за горло».
8. У законопроекті йшлося про те, що він не «захищає гомосексуалістів чи будь-кого іншого, хто спробує зазіхнути на дітей у школі». СИНХРОН: Синхрон номер А6; тривалість 15 секунд; з інтерв'ю з

Руїз, взятого одразу після засідання:

Це сумний день для геїв нашого міста. Ми лише просимо про такі самі права, які мають всі інші — про збереження робочих місць і про надання житла. Ми не хочемо нікому нав'язувати свій спосіб життя. Ми не хочемо, щоб нас за це засуджували.

Г. Напишіть сюжет на 45-50 секунд, який ґрунтується на інформаційній розсилці і синхроні, наведених нижче.

РЕНСІ — ПОЖЕЖА ДРУГОГО СТУПЕНЯ ПОВНІСТЮ ЗРУЙНОВАЛА СЬОГОДНІ ВВЕЧЕРІ «СВІТ МЕБЛІВ ДЖЕЙНС» НА ФОРЕСТ-СТРИТ. ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ ПОСТРАЖДАВ НІЧНИЙ СТОРОЖ МАГАЗИНУ

ЯК ПОВІДОМЛЯЄ СЕРЖАНТ РОДНІ ФІЛДЗ ІЗ ПОЖЕЖНОЇ ЧАСТИНИ РЕНСІ, СТОРОЖ ПОЛ ОФФЕН БУВ ЄДИНОЮ ЛЮДИНОЮ, ЩО ПЕРЕБУВАЛА ВСЕРЕДИНІ КРАМНИЦІ НА ФОРЕСТ-СТРИТ, 16, НА ТОЙ ЧАС, КОЛИ ЗДІЙНЯЛАСЯ ПОЖЕЖА. ІЗ ЧИСЛЕНИМИ ОПІКАМИ ОФФЕНА БУЛО ШПИТАЛІЗОВАНО.

«КОЛИ МИ ПРИЇХАЛИ, БУЛА 8:45. БІЛЬША ЧАСТИНА БУДІВЛІ ДО ТОГО ЧАСУ ВЖЕ БУЛА У ВОГНІ, — КАЖЕ СЕРЖАНТ ФІЛДЗ. — О 10:30 ПОЖЕЖУ БУЛА ПРИБОРКАНО».

МЕНЕДЖЕР КРАМНИЦІ ПАМЕЛА ВІКТОР ОЦІНИЛА ЗБИТКИ У \$450 000. ВОНА СКАЗАЛА, ЩО НЕ ЗНАЄ, ЧИ ВІДБУДОВУВАТИМУТЬ ВЛАСНИКИ КРАМНИЦЮ.

«ДЖЕЙНС» Є НАЙБІЛЬШИМ МЕБЛЕВИМ МАГАЗИНОМ У РЕНСІ. СЕРЖАНТ ФІЛДЗ КАЖЕ, ЩО НА ЦЬОМУ ЕТАПІ ВІН НЕ МОЖЕ НАЗВАТИ ПРИЧИНУ ПОЖЕЖІ.

СИНХРОН: Синхрон номер А7; тривалість 37 секунд; звіт репортера Еллен Майклз з місця пожежі:

Зараз вогонь вже згас... і більшу частину крамниці знищено. Все, що залишилося на місці, де раніше була меблева крамниця, — це купа закопченого каміння. Сержант Родні Філдз із пожежної частини Ренсі розповів мені, що першим пожежу виявив нічний сторож Оффен, який помітив вогонь у відділі меблів для спальних кімнат о восьмій тридцять. За словами сержанта Філдза, Оффен отримав опіки, коли намагався власноруч погасити вогонь. Філдз каже, що потім сторож вибіг із будівлі і викликав пожежників. Магазин згорів швидко, надто швидко, щоб пожежники змогли врятувати «Джейнс». Оффену надали першу медичну допомогу і з численними опіками відвезли до лікарні Меморіал. — Еллен Майклз, WOE News

Розділ 11. ВИСВІТЛЕННЯ

Кожна історія унікальна. Найкраща частина історії часто саме та, яка робить її унікальною, а найкращі репортери — це ті, хто може знайти унікальний підхід до історії. Немає формули, яку можна було б застосувати для кожного сюжету про пожежу чи про демонстрацію. Новини і є новинами через те, що вони сповнені несподіванок.

Крім того, треба визнати, що репортери, висвітлюючи конкретну тематику, мають у своїй голові вибудовувати стратегічну концепцію: у кого в першу чергу взяти інтерв'ю, яку інформацію треба пошукати, як діяти.

Було б наївно сліпо дотримуватися цих правил — репортаж вимагає творчого підходу. Та водночас було б нерозумно не скористатися прийомами, техніками і теоріями, які застосовували інші репортери. Даний розділ описує основні процедури, які радіорепортери повинні мати у своєму запасі. Разом із прийомами, описаними у Розділі 15 «Телевізійний репортаж», ці процедури можуть стати у пригоді і телевізійникам.

ТРАГЕДІЇ

Дзвінок у поліцію, натяк чи розмова, підслухана по поліцейському радіо, зазвичай дають ключ до розгадки. Потім репортер вирушає в дорогу. Якщо десь пожежа, аварія чи стихійне лихо, перше правило — уважно за всім спостерігати. Наскільки сильний вогонь? Наскільки довгий утворився затор? Наскільки сильні руйнування? Скільки пожежних машин на місці? Скільки машин зіткнулося? Які погодні умови? Перш ніж опитати когось, репортер повинен зібрати вже чималу колекцію фактичного матеріалу.

Офіційні особи

Перша людина, з якою варто поговорити, прибувши на місце події, — та, яка краще за всіх знає, що відбувається, — пожежник, полісмен чи інший офіційний службовець. Прибувши на місце, треба запитати когось в уніформі, хто тут головний. («Намагайтеся при цьому не переривати людину, якщо вона вже відповідає на чийсь запитання чи зайнята чимось важливішим за ваше інтерв'ю, — радить Мітч Діб з WCBS із Нью-Йорка. — Я роблю так, щоб мене помітили, і чекаю, але нікого не перериваю»).

Коли потрібна вам людина готова поговорити, варто записати це інтерв'ю. Прості і прямі запитання надають вам можливість отримати кілька корисних синхронів. Вдале запитання для початку: *«Що ви побачили, коли прибули?»* В такому випадку вам опишуть ситуацію. Потім запитайте: *«Що сталося? Хтось постраждав?»*

На одній пожежі у Нью-Йорку, під час якої загинуло шестеро пожежників, головним був комісар Августус Бікмен. Нью-йоркська станція WCBS використала у синхроні його пояснення того, чому цих людей неможливо було врятувати:

Люди були всередині і на даху... Тих, хто був усередині, ми змогли витягти. Ті ж, які були на даху, провалилися вниз, коли дах прогорів. Вони впали у саме полум'я.

Із цього початкового інтерв'ю з офіційною особою репортери мають розпочати збирання інформації для отримання чіткої картини подій, яку вони потім зможуть описати у репортажі чи коментарі. Можливо, знадобиться поспілкуватися з кількома іншими офіційними особами, не записуючи цих розмов на диктофон, щоб заповнити прогалини.

Досвід і навіть підготовка дозволять діяти швидше. Рік Воллейс із КАВС із Лос-Анджелеса працює в галузі, яка часто має справу із сильними пожежами, тож вони вже стали для нього своєрідним бізнесом. Він провів цілу ніч із пожежниками на невеликій пожежі лише для того, щоб навчитися. Зараз, приїжджаючи на пожежу і чуючи фрази *«зворотна*

тяга», «димовий ефект» і «попередній спалах», Воллейс не витрачає час на те, щоб отримати переклад і пояснення цих висловів, — він сам є експертом. Тож репортаж пишеться швидко.

В інтерв'ю з офіційними особами репортери повинні бути в контексті фактів, пов'язаних із трагедією; кількість загиблих і поранених, кількість викликів, зруйнованих будинків і розбитих машин порівняно з іншими місцевими стихійними лихами. Цим фактам потім варто дати можливість говорити самим за себе, уникаючи при цьому емоційних характеристик на кшталт *трагічний* і *безглуздий* (див.: Розділ 3. Значення).

Поспілкувавшись із офіційними особами, нью-йоркський радіореporter записав такий репортаж із місця пожежі, в якій загинуло шестеро пожежників:

Супермаркет на розі 1-ї і 2-ї авеню сьогодні став могилою для шістьох пожежників — найбільшої втрати пожежного департаменту з 1966 року. Ці пожежники перебували на даху супермаркета «Вальдбаум» у той час, як він провалився під ними, через що вони опинилися в самому епіцентрі полум'я і вже не мали ніяких шансів на порятунок.

Інші пожежники перебували всередині будівлі, але за наказом офіцерів були виведені надвір. На пошуки тих пожежників, які впали з даху, була вислана спеціальна бригада, проте густий дим і полум'я заважало бачити що-небудь усередині. Не було жодних криків про допомогу. Коли ж їх нарешті знайшли, було вже надто пізно.

Стен Брукс, WINS, Нью-Йорк

Взявши кілька синхронів і записавши репортаж, репортери повинні перевірити час: якщо наближається черговий інформаційний випуск, їм варто поквапитися і переслати попередній матеріал на станцію.

Наступне інтерв'ю з місця трагедії зазвичай беруть у найбільш заклопотаного робітника, який виглядає так, ніби був близько до події. Запитання: *«Опишіть, будь ласка, як усе це відбувалося?»*; *«Що ви думаєте з цього приводу?»*

Свідки

Офіційні особи, поліцейські, пожежники — це професіонали, які у конкретних ситуаціях діють усталеним способом і чиї синхрони не відрізняються особливою оригінальністю. Щось незвичайне легше знайти серед аматорів — родичів, тих, хто вижив, очевидців. Тож саме ці люди, а не професіонали, посідають друге місце серед тих, у кого варто брати інтерв'ю.

З уцілілими й родичами потрібно поводитися тактовно. З ними складно знайти контакт, але це треба робити... делікатно. *«Як це втратити всіх своїх рідних?»* — звісно, таке запитання є неприйнятним. Але *«Ви не заперечуєте, якщо ми кілька хвилин з вами поговоримо?»*... а потім *«Не могли б ви описати, що ви побачили, коли прийшли додому?»* є цілком прийнятними.

Найкращі синхрони дають очевидці. Якщо потрібно, репортери повинні увійти у натовп роззяв і голосно викрикнути: *«Гаразд, хто був тут, коли це сталося?»* Потім: *«Не могли б ви описати те, що бачили?»* Втім, ніколи не варто покладатися на слова свідків про можливі причини пожежі, аварії чи стихійного лиха.

Припущення щодо підпалу краще залишити пожежникам, а пошуки винних в аварії — поліцейським. А природу і серйозність поранень можуть визначити лише лікарі й медсестри. Навіть поліцейські чи водії швидкої можуть лише повідомити про кількість поранень, і переказати слова, які вимовила жертва, і описати, як вона виглядала. Але вони не уповноважені говорити про те, хто перебуває при смерті, а хто — у стані шоку.

Запитання слід ставити тільки тим, хто може на них відповісти. Як очевидці не повинні висловлювати своїх здогадок про причини аварії, так і поліцейські, які прибули на місце

пізніше, не зможуть описати, як виглядала аварія, — це запитання до свідків. Також не варто розпитувати сусідів про те, що кажуть пожежники, а пожежників — про те, як реагують сусіди. Формулюйте офіційним особам запитання для офіційних осіб, а свідкам — запитання для свідків.

Часто свідки скаржаться на те, що пожежники чи рятувальники занадто довго дістаються до місця. Волтер Діббл, редактор новин на WTIC у Коннектикуті, радить уникати подібних заяв в ефірі. Очевидці зазвичай не знають, коли відповідні служби були повідомлені, а також вони не є експертами з визначення того, скільки це «надто довго».

Свідків і рятувальників треба опитувати в першу чергу, поки вони не поїхали з місця події. Пізніше репортер може записати репортаж, обійшовши місце, і попрацювати над синхронами й коментарями.

Лікарні

Якщо мав місце нещасний випадок, слід приділити увагу лікарням. Серйозність того, що там відбувається, робить іноді роботу репортера схожою на домагання. Але більшість лікарняних працівників поважають роботу журналістів і мають вже напрацьовану процедуру передачі інформації. Репортери мають знати ці правила — вони мають бути у відділі новин.

Деякі лікарні у таких випадках призначають спеціальну медсестру, яка сидить у відділенні швидкої і відповідає на всі запитання, або ж навіть спеціального представника, який надає інформацію. Хто б не виконував цю роботу, він має надавати репортерам інформацію про потрібного їм пацієнта (див.: Розділ 19. Закон і Етика) без зайвих зволікань.

Ця інформація зазвичай містить зрозумілі всім характеристики стану пацієнта — *добрий, задовільний, тяжкий, серйозний чи критичний*. На жаль, це визначення, які репортери навіть не повинні намагатися коментувати. Не треба припускати, чи означає «*критичний стан*» те, що людина може незабаром померти, а «*задовільний*» гарантує, що поранення не виявляться фатальними. Єдине, що можуть зробити репортери, це передати медичний діагноз:

Шестеро пожежників загинуло, багатьох поранено, двоє перебувають у серйозному стані...

WNEW, Нью-Йорк

У деяких невеликих лікарнях здобути навіть загальну інформацію може виявитися складно. Медсестра, котра не має досвіду спілкування з пресою, може наполягати на тому, щоб репортери зачекали до приїзду лікаря завтра вранці. Наполегливих репортерів такий варіант не задовольнить. Вони повинні бути достатньо переконливими і наполегливими, щоб отримати інформацію.

Загальну інформацію можна отримати в лікарні за телефоном, але для більшості сюжетів станції можуть виявити бажання, щоб репортер зібрав інформацію на місці і взяв інтерв'ю у потерпілих і в їхніх родичів.

«Спершу я завжди перевіряю відділення невідкладної допомоги», — пояснює Мітч Діб. Там можуть бути чийсь родичі чи потерпілі, а також медсестра, яка надавала їм допомогу і яка може щось знати про жертви.

Лікарняні працівники можуть дозволити відвідати палати тих пацієнтів, стан яких не надто серйозний; в іншому випадку репортерам не варто заходити до палат.

Одного з пожежників, котрий постраждав у тій нью-йоркській пожежі, опитали просто у лікарні:

Мені пощастило вивести з будівлі. Я лежав на спині... але ще міг рухатися, це мене і врятувало.

WINS, Нью-Йорк

Потім іде синхрон дружини пожежника, який нетяжко постраждав:

Я нічого не знала про пожежу, але я вже почала хвилюватися, оскільки було вже досить пізно, а чоловіка досі не було вдома. Потім десь за чверть до одинадцятої мені подзвонив один з його колег і сказав про те, що сталося.

WINS, Нью-Йорк

У лікарні треба розмежовувати репортерську наполегливість і перешкоджання рятуванню чийогось життя. Немає нічого поганого в тому, щоб ввічливо попросити коментар у когось, хто нетяжко постраждав. Але не варто робити цього із тими, хто перебуває у тяжкому стані і потребує серйозного лікування.

* * *

Додаткове застереження для репортерів, що висвітлюють трагедії: перевіряйте імена двічі! Якщо якийсь офіційний представник каже, що особа померла, перепитайте в цієї людини ще раз, чи правильно ви зрозуміли ім'я названої людини... і візьміть ім'я цього офіційного представника. Лікарня, слідчий відділок і поліція можуть по-різному називати ім'я особи. Тож буде розумно передзвонити хоча б двом із них або ж і всім трьом. У цьому випадку помилка є неприпустимою.

Існує два запитання, на які радіорепортер намагається дати відповіді під час висвітлення трагічних подій: перше — що саме сталося? Відповідь на це запитання надають офіційні особи і свідки. Ця інформація передається через синхрони і репортаж репортера. Друге — як це відбувалося? Очевидці, рятувальники, потерпілі і родичі — всі вони разом із репортерським «розером» допомагають відповідати на це запитання.

Часто, можливо навіть занадто часто, ці історії закінчуються стандартною фразою: «Поліція розслідує причини пожежі». Це втрачений кінець, зазначає Ірвін Грац, колишній редактор новин WPOR у Майні.

Щоб підбити підсумки, переконайтеся, що ваш репортаж містить результати цього розслідування, якщо воно вже закінчене:

Поліцейські повідомляють, що пожежа, яка сталася минулого тижня на 18 поверсі будівлі «Вудмен», була спричинена навмисним підпалом.

KEZO, Омаха

ЗЛОЧИН

Можливо, цей підрозділ слід було назвати «Здогадний злочин», щоб підтримати правило: «невинний, поки про вину не доведено», що глибоко сидить у головах усіх репортерів. Злочини потрібно висвітлювати з надзвичайною обережністю. Щойно репортери зацікавилися законом, закон зацікавився їхніми репортажами. Багато юридичних питань, що розглядаються у Розділі 19 «Закон і етика», порушено попередньо в репортажі на тему злочину.

Поліція

Багато станцій не можуть дозволити собі посилати репортерів до поліцейських відділків чи на місця злочинів. Замість цього вони покладаються на поліцейське радіо і регулярні чергові дзвінки до поліцейської частини. Людина на тому боці телефонного дроту може бути диспетчером, черговим сержантом чи начальником поліцейського департаменту. Ці люди не завжди можуть бути зацікавлені в тому, щоб репортери знали про все, що відбулося.

Якщо репортер може відвідати поліцейську станцію, він може знайти свою новину в *блоттері* — записі інформації, що передавалася по радіо. Ці блоттери зберігаються на станції, а в деяких містах передаються електронною поштою чи публікуються на веб-сайтах (див.: Розділ 7. Джерела). Блоттер містить публічну інформацію, таку як записи арештів (за

винятком випадків, у які втягнуто багато людей), тож можуть бути корисними для репортерів. Більшість зафіксованих подій є надто незначними для радіо (у маленьких містах: загублені коти, машини, які не завелися), але їх все одно варто переглянути.

Іноді з невеликими злочинами можуть бути пов'язані великі імена — це новина. Важливіші події, які поліцейські можуть не мати бажання обговорювати, можуть також бути зафіксовані у блоттері. У будь-якому випадку перевірка блоттера повинна бути підкріплена розмовою з черговим поліцейським. Навіть перебуваючи на поліцейській станції, репортери залежать від відкритості поліцейських і їхньої готовності говорити.

«Деякі поліцейські офіцери хочуть допомогти, інші, з тієї чи іншої причини, ненавидять пресу», — зазначає Ліб. Причина полягає в тому, що поліцейські й репортери від початку були бінарною парою. Репортери скаржаться, що поліцейські не надають їм достатньо інформації. Поліцейські звинувачують репортерів у тому, що вони заважають розслідуванням чи вимагають інформацію, яка може зашкодити чийсь правам. Репортери скаржаться, що поліцейські уникають розмов із ними, а ті, своєю чергою, звинувачують репортерів у постійних спробах «зловити» копів.

Але заради новин репортерам слід уживатися з поліцейськими, а спільний контакт значно полегшить життя. Трохи вільного часу, проведеного разом на поліцейській станції, може стати у пригоді. Вирішальне значення має репутація порядного й акуратного репортера. Та навіть із такою репутацією заслужити довіру поліції нелегко, а особливо по телефону.

Черговий дзвінок може викликати відповідь на кшталт: «Ні, все тихо, все як завжди». На основі свого досвіду спілкування з цим офіцером репортер повинен вирішити, чи можна довіряти його відповіді. Якщо ні, може знадобитися максимально делікатно пробігтися по переліку потенційно тривожних подій, щоб з'ясувати, чи ніщо з цього переліку не приверне увагу офіцера.

Коли станція висвітлює злочин із відділу новин — зазвичай через те, що у місті трапляється більше злочинів, ніж у ньому є репортерів, — репортер збирає факти за допомогою телефону і записує телефонну розмову з офіцером, у якій той описує звинувачення чи деталі арешту.

Якщо репортера посилають на місце злочину, на першому місці опиняється знову ж таки інтерв'ю з головним офіцером. Детективи, якщо вони мають час на розмову, — найкраще джерело як деталей злочину, так і припущень щодо підозрюваних і мотивів.

Детективи й інші поліцейські офіцери не завжди виявляють бажання розмовляти. У деяких містах начальники поліції чітко зазначають, що вони взагалі не хочуть, щоб їхні підлеглі говорили в ефірі. Можна провести інтерв'ю з поліцейським офіцером чи детективом із вимкненим диктофоном, а потім переказати його коментар у репортажі. Хоча у більшості міст поліцейські не проти виходити в ефір.

Ось репортаж, зроблений на основі інформації, отриманої у поліцейських:

Це сталося у центрі Флашинга, на людному розі бульвару Кіссена і Мейн-стрит. Як повідомляють, підозрюваний, одягнений у зелені робочі штани і чорну перуку, зайшов у відділення «Ганувер Трасту» і, підійшовши до касира, почав вимагати від неї сумку грошей. Поліція повідомляє, що таємний детектив Говард Форд, який у той час перебував на завданні, вдаючи касира, побачив, що відбувається, схопив свій службовий пістолет, представився і наказав чоловіку підняти руки вгору і здатися. Як повідомляє поліція, у відповідь на вимогу здатися чоловік вистрілив. Форд вистрілив йому у відповідь. Відвідувачі попадали на підлогу. Підозрюваний вибіг на вулицю і там помер. У Форда потрапило дві кулі — одна в живіт, друга в ногу. Його відвезли до найближчої лікарні, де він помер через три години по тому. — Стен Брукс, Ten-Ten News.

WINS, Нью-Йорк

Далі — інтерв'ю з сусідами, свідками, першим поліцейським, який прибув на місце, тощо. При цьому треба пам'ятати, що така інформація, як ідентифікація жертв і теорії щодо підозрюваних, має бути у компетенції поліцейських. Якщо сусід називає підозрюваного під час синхрону, цей запис використовувати не можна. В іншому випадку підозрюваний може подати проти вас позов (див.: Розділ 19. Закон і етика).

Не варто згадувати расу чи етнічну належність підозрюваного, якщо тільки це не пов'язано із мотивом злочину або ж якщо підозрюваний досі перебуває на волі і расова характеристика є деталлю його опису. Це своєрідна відповідь на закиди проти тенденції вказувати расу лише у тих випадках, коли підозрюваний чорний. Радіо NBC колись отримало подібну скаргу від ветерана В'єтнамської війни, якому не сподобалося, що в новинах наголосили на тому, що підозрюваний у якомусь злочині був ветераном війни у В'єтнамі, хоча в інших випадках ніколи не зазначалося, що підозрювані воювали на Корейській війні чи в Корпусі миру. На NBC дослухалися до його зауваження і спробували змінити підхід до таких сюжетів.

Заплутаний світ поліцейських і підозрюваних злочинців підпорядковується деяким чітким правилам. Репортери повинні зрозуміти і бути готовими співпрацювати і дотримуватися цих правил, що означає, що вони мають бути обізнаними з деякою юридичною термінологією. У Розділі 3 «Значення» аналізувалася відмінність між словами *крадіжка*, *пограбування* і *злодійство*. Ось ще кілька прикладів юридичних термінів і їхніх значень:

Звинувачення/Вирок. Звинувачення висуваються підозрюваному перед судом, до того, як присяжні вирішать, чи достатньо доказів для винесення вироку.

Злочин/Правопорушення. Під злочинами розуміють кримінальні злочини, такі як вбивство і зґвалтування, а також більшість злочинів проти чужої власності — пограбування, крадіжки чи викрадення автомобілів. Правопорушення не такі серйозні. Дрібна крадіжка в магазині є *правопорушенням*. Люди, які скоїли правопорушення, лише сплачують штраф. Але тих, хто скоїв *злочин*, можуть посадити до в'язниці.

Навмисне/ненавмисне вбивство. *Навмисне вбивство*, скоєне зі злим умислом, є злочином першого ступеня, якщо воно було сплановане заздалегідь, і другого ступеня, якщо ні. *Ненавмисне вбивство* означає, що його здійснили випадково і без злого умислу. Всі ці види злочинів називають *вбивствами*.

Умовний/випробувальний термін. *Умовний термін* можуть отримати лише ті люди, яких було засуджено до ув'язнення, а *випробувальний термін* можуть призначити тим, кого визнали винним у скоєнні злочину, але не засудили до ув'язнення. Все це форми умовної свободи, які можуть бути скасовані, якщо особа порушує умови умовного чи випробувального термінів.

Підозрюваний/злочинець. Це найважливіша відмінність з усіх. Жодну людину не можна називати *злочинцем* доти, доки її провину в скоєнні злочину не буде доведено. Люди, яких заарештували і звинуватили у злочині, є *підозрюваними* і вважаються невинними доти, доки їхню вину не буде доведено. І навіть якщо підозрюваного спіймали на місці злочину, все одно треба казати: «*Поліцейські кажуть, що підозрюваний був затриманий на місці злочину*».

Суди

Існує два види права: цивільне і кримінальне. *Кримінальне право* має справу зі злочинами «проти людей» — вбивствами, пограбуваннями, їздою на червоне світло. *Цивільне право* розглядає справи між громадянами і бізнесом — порушення контрактів, наклеп.

За цивільне правопорушення нікого не засуджують до ув'язнення. Люди можуть порушувати цивільну справу через те, що відчують, що з ними обійшлися несправедливо, — це називають цивільним правопорушенням — або через порушення умов контракту. Якщо позивач виграє справу, він отримує «відшкодування» — гроші чи іншу допомогу.

Для того щоб знайти щось цікаве у цивільному процесі, доведеться добре постаратися. Це не дуже вдале місце. Коли великі корпорації чи навіть дрібні бізнес-компанії зустрічаються на цивільному судовому процесі, їхні свідчення часто розкривають справжню ситуацію, яка панує на економічному ринку. Саме тут і можна знайти новини, хоча це і може забрати чимало часу і досвіду.

Кримінальні процеси в цьому плані легші. Вони мають справу з насиллям, сексом і корупцією. До того ж вони мають заплутану структуру, яку репортери повинні засвоїти.

Назви й обов'язки різних рівнів процесу та апеляційні правила у кожній країні різні. У деяких місцях, наприклад, Верховний суд перебуває на вершині ієрархії, а в деяких — ні. Всі ці деталі потрібно вказувати в новинах, тож їхні ролі треба вивчати.

Репортери мають бути в курсі всіх зупинок судового процесу, які трапляються на шляху від арешту людини до її ув'язнення чи звільнення. У судових працівників — юристів, секретарів, інших репортерів, навіть суддів — можна довідатися чимало інформації щодо роботи кримінального правосуддя в їхньому регіоні.

Станція несе відповідальність перед слухачами чи глядачами, а також перед підозрюваними за те, щоб висвітлювати всі події після арешту законно. Іншими словами, якщо звинувачення когось привернуло до себе увагу, треба також приділити увагу тому, що ці звинувачення було знято, що людину було визнано невинною або ж що ці звинувачення було доведено у суді. Все це треба перевіряти через дзвінки окружному прокуророві, адвокату чи судовому секретареві, або станція може вирядити на слухання справи свого репортера.

У більшості штатів сьогодні проходять відкриті судові засідання, на яких можна записувати все на камеру і мікрофон. Це дає змогу використовувати записані там аудіоматеріали як синхрони, так само як і у звичайних сюжетах. Якщо ж аудіозапис заборонений (див.: Розділ 19. Закон і етика), репортерам доводиться виявляти більше ініціативи. «Зазвичай ви залишаєте свої диктофони в охорони на першому поверсі, — каже Мітч Діб з WCBS. — Коли слухання завершується, ви біжите і ловите когось, у кого можна взяти інтерв'ю — юристів чи навіть підозрюваного, коли його ведуть назад».

Якщо ж записати синхрон у суді досить складно, репортерам доводиться задовольнятися репортажем. Тексти цих репортажів, як правило, пишуть у блокноті під час слухання, а потім зачитують за телефоном. Зазвичай у них приділяють увагу свідкам. Ось репортаж, зроблений під час судового слухання:

Директора зоопарку Джо Ріда²² звинувачують у жорстокому поводженні із 800-фунтовим дитинчам гіпототама, який помер під час перевезення із зоопарку Бірмінгема. Американська спілка захисту тварин стверджує, що під час перевезення Рід підганяв гіпототама гострою палицею. Свідки з боку звинувачення стверджують, що бачили, як директор штрикав гострим металевим кінцем у задню частину гіпототама. Але ще один свідок від захисту каже, що використання гострих предметів, навіть багато разів поспіль, є нормальним у поводженні з молодими тваринами. Цей свідок каже, що ветеринар зоопарку перевищив дозу ліків М-99, які давали гіпототаму для полегшення переїзду. Якщо провину буде доведено, Ріду загрожує щонайбільше три місяці виправних робіт і штраф у розмірі 500 доларів. Суд винесе вирок наступного тижня. — Грег Адамс, WERC News.

²² Ім'я чоловіка було змінено.

«Я швидко все записую на самому процесі, — каже Діб, — я хочу записати багато цитат, оскільки шукаю яскравих фактів, які я зможу використати потім у своєму репортажі. І я записую не лише те, що говорить, а й свої спостереження. Іноді мою увагу привертає тремтіння чийось рук, панельні стіни чи мідна огорожа — все це допомагає передати слухачам атмосферу».

Коли процес перетворюється на процедурні дебати, а дії переходять до юристів і суддів, репортери опиняються під тиском юридичних аспектів, у яких їм доводиться розбиратися. Апеляції і деякі слухання також розгортаються навколо юридичних стратегій. На цих рівнях юристи часто є доступнішими для інтерв'ю — адже вони більше не є потенційними присяжними.

WERC отримала коментар прокурора щодо скасування вироку про довічне ув'язнення:

Зараз це вже звучить смішно, тому що цей чоловік чекав на свій вирок два з половиною роки, які він провів у в'язниці. Наскільки я знаю, він і так уже значною мірою його пережив.

WERC, Алабама

Після винесення вердикту репортер повинен підсумувати всі аргументи, які були виголошені під час слухання. Учасники процесу також можуть виявити бажання поспілкуватися на цю тему, і сюжет про вирок може містити їхні коментарі — записані чи перефразовані:

Після обговорення, що тривало годину сорок п'ять хвилин, судді повернулися із вердиктом і зняли всі звинувачення зі шкільної вчительки Сузанни Кейн²³. Матір дев'ятирічного хлопця, який є її учнем, звинуватила 27-річну вчительку в побитті її сина. Директор честерської школи заявив, що єдина провина Кейн полягає в тому, що вона випадково зачепила підлітка в той час, коли у класі не було інших учителів. Після оголошення вироку Кейн сказала, що у майбутньому буде обережною і намагатиметься завжди бути на виду у свідків. Вона сказала, що збирається повернутися в школу цієї осені. — Це була Даян Грей, 12-10 News.

WCAU, Філадельфія

ПОЛІТИКА

Урядовці проводять збори. Лідери уряду, лідери опозиційних груп, кандидати виголошують промови і проводять прес-конференції. Репортерам доводиться висвітлювати всі ці події, роблячи репортажі з громадських приймалень, записуючи промови і шукаючи «тріщини» у публічному фасаді, які можуть розкрити сутність політичних організацій.

Висвітлення політичних подій є чи не найвідповідальнішим у роботі журналістів. Політики змагаються за владу, а репортери виступають у цій битві у ролі коментаторів й іноді суддів — використовуючи одне одного протягом багатьох років. Політики постачають репортерам багато історій, необхідних для інформаційних випусків. Але ті історії, які виходять за межі регулярних, — це саме те, що підіймає доброго репортера над іншими.

Існує два способи розповіді про політичні події: повсякденний — (репортери тут — справжні майстри) та ініціативний. Останній використовують менше, але лаври здобувають саме ті репортери, які підходять до своєї роботи творчо.

Збори

Досить багато станцій змушені висвітлювати збори по телефону. Телефонуючи одному чи кільком посадовцям після зібрання, вони отримують інформацію про те, що там відбулося. Це дає змогу політикам повністю контролювати потік інформації про засідання, яку отримують репортери. І немає значення наскільки політики чесні, адже вони все одно не

²³ Ім'я жінки було змінено.

зацікавлені давати ту інформацію, яка є для них не вигідною. Збільшення кількості телефонних дзвінків, особливо до представників опозиції, може допомогти, але для важливих засідань телефон — не найкраще рішення.

Якщо репортери можуть відвідати засідання, підготовка може передбачати візит до секретаря міської ради чи до іншої посадової особи, яка може ознайомити із планом проведення зустрічі. Це надасть можливість репортерам зібрати загальну інформацію, вивчити контрверсійні моменти і підготувати якийсь попередній репортаж, наприклад, поспілкувавшись із громадянами, на яких може вплинути результат засідання, але інтереси яких не враховано.

Деякі інтерв'ю можна записати ще до проведення засідання. Якщо теми переговорів заздалегідь відомі, репортери можуть випустити сюжет в ефір навіть під час засідання.

Станція WCAU у Філадельфії висвітлювала слухання Сільськогосподарського комітету Пенсильванії щодо законопроекту про обмеження використання знеболювальних ліків для спортивних коней, їхній репортер записав синхрон із сенатором штату, який представляв законопроект. Диктор у студії зачитав підводку, що пояснювала, якому питанню було присвячено слухання, і потім в ефір видали запис обговорення ефекту від ліків «Б'ют»:

Нещодавня історія, що трапилася у Пімліко, стала драматичною ілюстрацією використання «Б'юту». Піл час скачок у Меріленді жокей Роберт Пінеда розбився через падіння коня, який зіткнувся з іншим конем.

На основі того ж інтерв'ю репортер записав репортаж перед тим, як почалося слухання:

Сенатор Говард каже, що, згідно з даними комісії по кінним скачкам, за останні три роки більше 78 відсотків коней, завезених у Пенсильванію, лікували Бутазолізином, широко відомим як «Б'ют» — сильним знеболювальним засобом. Говард стверджує, що це заважало природним захисним процесам, які мають відбуватися в організмах тварин і боротися із болем. Внаслідок цього поранені коні, не відчуваючи болю, часто продовжували перегони доти, доки не падали, як це сталося у Пенсильванії. — Це був Джим Віггінс для 12-10 News із Гаррісбурга.

WCAU, Філадельфія

Деякі репортери записують зібрання на випадок, якщо трапляться якісь зміни. На засіданнях великих організацій має бути можливість підключення до аудіосистем, що є в залі. Також репортери можуть використовувати власні мікрофони — не найкраще рішення, якщо люди говорять із різних місць.

Більшість із цих записів непотрібні, оскільки переважна частина зборів є рутинною. Деякі репортери економлять плівку для інтерв'ю після зборів, а під час засідання роблять нотатки і записують репортажі. Пізніше можна поставити політикам запитання, які дозволять їм повторити на диктофон цікаві коментарі, зроблені під час засідання.

Мета — отримати заяви від усіх сторін диспуту — політиків, задіяних партій і зацікавлених спостерігачів. На слуханні, присвяченому коням і лікам, пріоритетом в інтерв'ю були б жокеї, ветеринари, любителі тварин і члени держкомітету. Крім того, репортер готує репортаж чи коментар, кожен з яких підсумовує зібрання чи висвітлює кілька важливих пунктів. Ось приклад коментаря до зустрічі між колишнім президентом Джорджем Бушем-старшим і губернаторами штатів у Вашингтоні:

Репортер: Президент Буш скористався зустріччю для проштовхування власних економічних планів.

Буш: Мені потрібна ваша допомога. Я хочу попросити вас про допомогу.

Репортер: Але зустріч пішла не за сценарієм. Коли після завершення виступу президента репортери почали залишати залу, губернатор Колорадо Рой Ромер зупинив їх.

Ромер: Чи не міг би я попросити пресу поки що залишитися.

Репортер: Після чого демократ розкритикував план Буша.

Ромер: Ми не повинні перетворювати цю зустріч із губернаторами на лобювання ваших інтересів у Конгресі через використання наших губернаторських посад.

Репортер: Ромер сказав, що демократи хочуть чіткішої податкової системи і більших дивідендів для вирішення місцевих проблем. Президент наполіг на виконанні свого плану, але пообіцяв попрацювати зі штатами заради віднайдення компромісу. — Баррі Баґнато, CBS News, Вашингтон.

Політики можуть приховувати суперечливі моменти, описуючи зібрання наперед або використовуючи як камуфляж словесні маніпуляції. Вдалий репортаж — це вміння розгледіти крізь всі ці ефекти та політичні хитрощі головне. Це потребує підготовки.

Допомагають контакти. Репортери повинні підготуватися, залишаючись на зв'язку з героями від мера й лідера опозиції до секретарів (див.: Розділ 8. Збирання новин). Перебуваючи з вами у дружніх стосунках, такі люди можуть допомогти провести аналіз, необхідний для розуміння теми зустрічі. Це люди, які здатні визначити стратегію і виявити тих, кому це вигідно. Це варте часу, витраченого в їхніх офісах, або навіть стеження за ними у барах.

Можна запровадити схему, що роз'яснює структуру міського уряду. Також корисно прочитати міський статут й алфавітний перелік міських організацій та установ. Записи політичних виборів і заяви законодавчих органів, які можна знайти у Державному архіві, часто не збігаються із передвиборчими заявами чи сучасним станом. Слід також уважно перечитати бюджети. Рідко можна зустріти інтригу, в якій не замішані гроші.

Подібний же набір документів і людей оточує конференції і слухання. Репортер, який із ними ознайомлений, зможе краще все зрозуміти. Це як одягання окулярів у 3-D кіно — раптом ви починаєте бачити дійство зсередини.

Промови

Чимало репортерів починають висвітлення промов з візиту до PR-працівників, які організують подію. Звісно, вони не поливатимуть брудом своїх босів, але оскільки їхня робота полягає в тому, щоб працювати з пресою, вони можуть дати вам напрямок, принаймні розкажуть, якою політик хоче бачити новину.

PR-працівники часто мають текст промови, яку репортер може від них отримати. Його можна використати для обрання потенційних синхронів, але потрібно також прослухати саму промову, яка може відійти від запланованого курсу. Деякі найгучніші новини з'являються саме тоді, коли промовець відходить від заготовленого тексту.

Під час промови диктофон підключається до аудіосистеми, що встановлена у залі. Якщо ж це неможливо, диктофон потрібно покласти перед обличчям промовця. Просте тримання мікрофона біля колонки не дає якісного запису. (Якість звуку, звісно, є найважливішим моментом, але якщо це можливо, репортери тримають диктофони неподалік, щоб можна було зафіксувати тайм-код потенційного синхрону. Ці цифри допоможуть пізніше заощадити час).

Якщо промова обіцяє бути довгою, репортери можуть спробувати вимикати свої диктофони під час непотрібних їм частин промови. Або ж репортери просто слухають і занотовують вхідні й вихідні часові позначки потрібних їм синхронів. Крім того, вони можуть почати писати репортаж.

Ось синхрон, записаний з аудіосистеми під час промови британського прем'єр-міністра у Нью-Йорку:

Наша відповідь політичному чи військовому авантюризму має бути зваженою і відповідною, як це було в Африці. Через своє минуле ми не можемо зректися своєї участі у стражданнях африканців. Африка показала, що вона з радістю прийняла нашу участь, завуальовану під виправлення таких недоліків, як бідність та економічна відсталість. Але існує велика різниця між допомогою і втручанням.

АВС

PR-працівник повинен уміти відповісти на найневідкладніші запитання репортерів щодо події: «Чи зможу я потім поспілкуватися з політиком?» Зазвичай відповідь є «так», у випадку чого може бути навіть не обов'язковим записувати промову. Будь-які важливі моменти можна повторити в інтерв'ю після промови. Існують певні переваги такого інтерв'ю: імпровізовані відповіді можуть зробити синхрон живішим і змістовнішим. Репортер може спробувати коротко підсумувати тривалу дискусію, яка прозвучала у промові. Також, як зазначає Мітч Ліб, набагато легше знайти синхрон на трихвилинному записі, ніж у 45-хвилинній промові. Крім того, ці ексклюзивні інтерв'ю дають змогу змінювати предмет розмови. Власне новина й відповідно — найкращий синхрон — можуть не мати нічого спільного з темою промови.

Кілька років тому станція Алабами брала інтерв'ю у Корнелії Воллейс після того, як вона оголосила про те, що висуватиме свою кандидатуру на посаду губернатора:

Воллейс: Я сьогодні вирішила, що повинна щось зробити. Я вирішила балотуватися, тому що хочу бути впевнена, що люди Алабами мають вибір, що вони мають чесного губернатора, що вони можуть обирати когось чесного, до того ж у списку не так багато кандидатів, як я думала.

Репортер: Тобто ви прийняли це рішення сьогодні?

Воллейс: Так.

Репортер: Ця думка раптово прийшла вам у голову сьогодні, чи ви все ж таки думали про це раніше?

Воллейс: Ні, все насправді трапилося сьогодні.

Крім того, після промови репортери працюють з аудиторією, записуючи реакцію людей. Ці синхрони можуть допомогти складати подальші випуски, присвячені промові.

Висвітлення промов відрізняється від іншої роботи репортера тим, що окремі думки можна витягти з контексту промови і по-новому подати в інтерв'ю після неї.

Прес-конференції

Коли Вілл Моєрз був прес-секретарем Білого дому, ось як він описав свої дуелі з репортерами на прес-брифінгах: «Вони витягають з мене все доти, доки не залишається нічого, про що я б хотів іще розповісти».

Так само, як і брифінги Моєрза, більшість прес-конференцій — це напружена розмова, яку контролює герой. Існує чимало способів проводити прес-конференцію за стратегією Річарда Ніксона — так, наче її й не було взагалі. Герой може досить довго говорити про неістотні речі, відтягуючи таким чином час доги, доки він не закінчиться. Також герої можуть уникати прямих відповідей на запитання:

Запитання: Чому новий автобусний маршрут не охоплює «чорні» квартали?

Відповідь: Багато чорних лідерів було поінформовано щодо цього плану. Власне, ми обговорювали його з мешканцями усіх районів міста...

Герої можуть уникати додаткових запитань, позбавляючи репортерів будь-якої можливості піймати їх на слові. Вони можуть навіть домовитися зі своїми знайомими репортерами про те, щоб ті ставили вигідні їм запитання, і відповідати виключно на них.

Робота репортера полягає у тому, щоб пробиватися. Не кожен сюжет є вотергейтським скандалом, так само як і не кожен політик є Річардом Ніксоном. Немає потреби у грубості і параної, проте репортер повинен бути досить наполегливим і впертим, щоб узяти на себе контроль над прес-конференцією. Це вимагає того, щоб стояти і ставити сильним і переконливим голосом будь-які потрібні репортеріві запитання. Може виникнути потреба повторити запитання, якщо герой спробує відійти від нього чи змінити тему, або ж навіть, якщо це можливо, припинити розтягування героєм часу і маніпулювання журналістами. Репортер, який добре підготувався і відкинув свою сором'язливість, може стати головним на прес-конференції.

Звісно, найкращий спосіб для репортера — уникнути того, щоб його під час прес-конференції ігнорували, — це дотримуватися формату прес-конференції, а потрібні теми зачепити в ексклюзивному інтерв'ю після неї. Якщо є можливість, можна провести таке інтерв'ю перед прес-конференцією — навіщо ділитися плодами своєї праці з іншими конкурентами?

Прес-конференції, так само як і промови, щедрі на синхрони. Репортери роблять із них головним чином синхрони і коментарі.

Кампанії

Спілкування з людьми, необхідне для перемоги на виборах, є джерелом новин. Кампанії все частіше перетворюються на медіа-події. За допомогою візиту до торгового центру кандидат може привернути до себе сотні виборців, але якщо там будуть радіо- чи телевізійні репортери, цей кандидат може привернути увагу багатьох тисяч.

Репортери у цій ситуації виступають у ролі людей, які мають встановлювати баланс, тож їхнім першим обов'язком є зберігати об'єктивність (див.: Розділ 19. Закон і етика).

Під час виборів досить часто з'являються гарячі історії, чергової порції яких потім доводиться чекати протягом двох чи чотирьох років. Репортери повинні бути готовими до них. Журналісти на багатьох станціях готуються до цього, збираючи від початку кампанії різні публікації про кандидатів, прес-релізи, меморандуми та газетні статті. Репортер, якого призначили спостерігати за кандидатом, може прочитати ці матеріали і таким чином бути готовим до виявлення непослідовностей, невпевненості чи навіть раптових свіжих ідей.

Кандидати рідко дають у своїх промовах щось «гаряченьке». Вони завчили, що офіційна позиція — детальна пропозиція податкової реформи, проект бюджету — може відвернути стільки ж виборців, скільки й привернути. Тож політичних репортерів тримають на незмінній дієті щедрих обіцянок допомогти всім і нікого не скривдити, приправлених банальними заявами про порядність виборців і міцність нашої демократії. Ці заяви потрібно маркувати «не новина» і тримати подалі від синхронів.

Неправильно

Коли я опинюся у Вашингтоні, я зроблю все для того, щоб якнайкраще представляти чудових мешканців цього прекрасного міста і підтримувати принципи, на яких базується наша нація.

Правило: якщо якісь слова могли б бути сказані будь-яким із кандидатів, це напевне не можна вважати новиною. Новина — це проблема, напад, суперечність і будь-які очевидні знаки того, чого варто очікувати від цих людей, якщо їх оберуть. Якщо кандидат не порушує жодних проблемних питань, це повинен зробити репортер.

Кандидатів потрібно просити відповісти на закиди опонента, їм потрібно ставити питання про головні проблеми, а будь-які нечіткі чи незрозумілі аспекти їхніх позицій потрібно роз'яснювати. Треба висвітлювати все, що торкається людей. Для того щоб записати щось суттєве, репортерам знадобиться вдатися до тиску, розслідування і протистояння.

Із розвитком прес-агенцій репортери все частіше почали отримувати заздалегідь записані синхрони кандидатів стосовно їхньої передвиборчої кампанії. Їх приносять на касетах чи CD вже готовими для використання. Деякі організації викладають аудіо- чи відеопрес-релізи на своїх сайтах. Більшість репортерів не видають ці матеріали в ефір, надаючи перевагу результатам власного опитування, а не відповідям, складеним PR-представниками кандидата. (див.: Розділ 7. Джерела).

Висвітлення кампанії може перетворитися на гру у пінг-понг між аргументами і контраргументами. Це прийнятно аж до останніх днів перед виборами. Коли виборці приймають остаточне рішення, опоненти можуть не мати часу на підготовку до відповіді на особливо ворожий закид. У зв'язку з цим репортери мають уникати випуску в ефір безпідставних звинувачень, на які не можна дати відповіді. Висвітлення несподіваних звинувачень у корупції, зроблених напередодні голосування, треба відкласти, попри його актуальність для новин.

Опитування

Репортажі про те, як люди можуть голосувати, також можуть вплинути на те, як вони насправді голосуватимуть. Саме тому той чи інший кандидат може часто посилатися на публічну думку стосовно результатів голосування. І саме тому репортери повинні бути обережними в опрацюванні цих голосувань.

Статистика громадської думки має чіткі межі. Репортери добре усвідомили цей факт тоді, коли під час президентських виборів 1992 року про Біла Клінтона на підставі однієї вибірки сказали, що він на 15 відсотків випереджає першого президента Джорджа Буша, тоді як інші вибірки показували результат у 5 відсотків.

Результати статистики обмежують запитання, які ставляться людям. Запитання «Чи вважаєте ви, що людське життя потрібно захищати ще до народження?» матиме іншу реакцію людей, ніж «Чи вважаєте ви, що жінки повинні мати право самостійно вирішувати, робити аборт чи ні?» Статистика залежить від порядку, в якому ставляться запитання. У 1984 році проводилося опитування, під час якого людям спочатку ставилися запитання про результати виборів, а вже потім про те, за кого вони голосуватимуть, у результаті чого вийшов сюжет про падіння рейтингів Рональда Рейгана. Опитування обмежуються вибіркою населення, серед якого вони проводяться, — зареєстрованими виборцями, людьми, які вказали свої телефонні номери. Крім того, опитування обмежуються непостійністю того, що вони підсумовують, — людської думки. Саме це мають на увазі опитувачі, коли перемагає не та людина, і тоді вони одразу починають скаржитися на «непостійність» виборців.

Це не означає, що від опитувань і від їхнього висвітлення немає ніякої користі. Але до них треба ставитися досить обережно. У новинному сюжеті може бути місце для всіх деталей і чисел, з якими мають справу опитування, але репортери завжди повинні пам'ятати про основні факти, які мають бути якщо не в самій історії, то в голові.

1. *Хто проводив опитування?* Організації, які заплатили за дослідження, самі впливають на те, за що вони платять. І зрештою, треба пам'ятати, що якби результати були небажаними, ви б про них не дізналися. Організацію, яка проспонсорувала опитування, треба назвати у сюжеті.

Неправильно

Нове опитування, проведене сьогодні, показало, що більшість американців вірять у те, що найкращий спосіб покращити нашу освітню систему, — це платити більше вчителям.

Правильно

Національне об'єднання вчителів провело нове опитування, в процесі якого з'ясувалося, що більшість американців вірить у те, що найкращий спосіб покращити нашу освітню систему, — це платити більше вчителям.

2. *Якою є відносна похибка?* Опитування не можна вважати цілком надійним. Якби його проводили науково, його статистичні обмеження можна було б вивести в одну цифру — відносну похибку. Якщо похибка майже така сама, як різниця у відповідях, виявлених під час опитування, тоді це опитування немає ніякого сенсу. Величину відносної похибки також потрібно зазначати у сюжеті.

Неправильно

Результати нового опитування, опубліковані у «Desmond Times», свідчать про те, що мер Ханратті випередить республіканця Френка Штрауса на п'ять відсотків.

Правильно

Хто лідирує в перегонах за крісло мера? Результати нового опитування, опубліковані в «Desmond Times», свідчать про те, що мер Ханратті випередить республіканця Френка Штрауса на п'ять відсотків. Утім, відносна похибка опитування становить чотири відсотки, тож воно ще нічого не означає.

3. *Скільки людей ще не визначилося?* Тоді як хтось впевнено може відповісти на запитання, частина електорату може досі вагатися і перебувати у процесі вирішення.

Неправильно

Згідно з результатами нового опитування, проведеного станцією, Девід Маузер має значні переваги у передвиборчих перегонах за крісло мера. Він на сім відсотків випереджає свого найближчого суперника Джона Маліна.

Правильно

Результати нового опитування показали, що Девід Маузер має значні переваги у передвиборчих перегонах за крісло мера. Він на сім відсотків випереджає свого найближчого суперника Джона Маліна. Втім, більше ніж половина опитаних людей сказали, що вони й досі не визначилися із вибором.

4. *Коли проводилося опитування? Кого опитували?* Цю інформацію не завжди потрібно подавати в сюжеті, але вона істотно впливає на те, як репортер поставиться до результатів дослідження. Чи проводилося опитування перед чи після дебатів? Чи опитувалися лише виборці? Скількох людей опитали? Дані про те, що вибірка становить лише 134 людини, повинні відображатися у відносній похибці, але також цей факт можна використати як урок стриманості. Репортери повинні пам'ятати про те, що зачитування цих результатів громадської думки, якими б пророчими вони не були, не можна вважати вагомим фактом.

«Репортери повинні ставитися до опитувань так само, як і до інших джерел інформації, — радить Трелкелд. — Вони мають запитати себе, чи варто довіряти такому опитуванню? Чи правдива ця інформація? Ви як репортер повинні перевіряти інформацію, що міститься в результатах опитувань, так само ретельно, як будь-яку іншу інформацію».

Розслідування

Кожен репортаж потребує розслідування: Білл Лінч з CBS досліджує архіви Білого дому (див.: Розділ 8. Збирання новин), Дік Петрік з KOEL розшукує збройне пограбування, яким цікавиться шериф, — але термін *«слідчий репортаж»* використовується для виділення різних репортерських проєктів — проєктів, на які на більшості станцій репортерам не виділяють часу. Але репортери все одно повинні їх робити.

Бути репортером означає постійно зберігати пильність у відстеженні тих фактів, яким не варто довіряти. Репортери-початківці не повинні наслідувати Шерлока Холмса і

перетворювати на скандал «Тіпот-Доум» кожен чашку кави, якою хтось пригощає політика. Однак якщо йдеться про велику аварію і є вагомий підстави говорити про конфлікт інтересів, для радіорепортера настає час розпочинати кар'єру Шерлока Холмса.

Слідчі репортери тримають свій ніс по вітру — вони підтримують зв'язки, прислухаються до підказок; звертають увагу на гроші — кому це може бути вигідним; не відходять від телефону — шукають кінці, перевіряють заголовки; а їхні голови заглиблюються у записи — де у документах це має бути. Звісно, ці репортери роблять те саме, що й інші колеги; єдине, що їх відрізняє — якщо вони щось знаходять, ці результати приносять набагато більше задоволення.

Коли йдеться про репутації і кар'єри, потреба в обережності природно зростає. Обережність означає, що все треба перевіряти двічі чи навіть тричі. Більшість репортерів шукають підтвердження фактів щонайменше у двох джерелах, перш ніж використовують їх у сюжеті. Обережність не означає пошук тих, хто міг би бути ображеним.

Розслідування не завжди мають на меті знайти порушення, так само як не завжди вони мають стосуватися політики. KNX-FM із Лос-Анджелеса отримала нагороду за документальний цикл про сексуальне насилля. Він також вимагав розслідування. Репортер Боб Медіган стежив за поліцейською статистикою, статистикою ФБР, статистикою лос-анджелеського комітету в справах насилля проти жінок, за статистикою міської гарячої лінії — все це дало змогу отримати повну картину проблеми. Потім він спілкувався з представниками виправних закладів, поліцейськими й окружним прокурором, соціальними працівниками і психологами, потім із жертвами сексуального насилля — деякими жінками, які, зателефонувавши на гарячу лінію, погодилися дати інтерв'ю.

Все було стандартно. Медіган проявив ініціативу, переконавши працівників в'язниці дозволити йому поспілкуватися із гвалтівниками. Він зміг записати їхні голоси під час сеансу групової терапії. Все це зайняло майже вісім місяців. Результат — 90-хвилинна документальна програма (див.: Розділ 13. Зв'язки з громадськістю).

Між іншим, Медіган зробив цю документальну програму, паралельно виконуючи свої повсякденні репортерські та журналістські обов'язки. У штаті KNX-FM лише троє людей. Як же вони знаходять час на такі журналістські розслідування? Редактор новин Крістофер Реймс стверджує, що секрет полягає у правильній організації часу й мобільності.

Акції протесту

Коли колеса скриплять, їх змашують, а ЗМІ висвітлюють диспути тоді, коли вони виходять на поверхню. На жаль, на скарги численних представників пригноблених націй досить часто не звертають уваги... доки хтось із них ... не викраде літак.

Система висвітлення цих секцій протесту чи насилля є досить сумною. Втім, ігнорування акцій протесту чи тероризму могло б викликати ще більші проблеми — параною щодо того, що де відбувається щось таке, про що ми не знаємо. Репортери повинні намагатися розповідати про скарги груп, що не висловлюють свої протести надто голосно, але водночас вони не можуть ігнорувати серйозні заворушення, навіть якщо вони мають вигляд очевидних медіа-подій. Це все новини, які треба висвітлювати.

Висвітлюючи страйки та інші акції протесту, синхрони можна записати просто на вулиці, поспілкувавшись із лідерами демонстрації та з людьми, які беруть участь у пікетуванні. Репортери лише мають бути чутливими до відмінностей між лідерами і самопроголошеними лідерами. Але справжня проблема полягає в тому, щоб записати репортаж чи синхрони, які відображатимуть центральну тему конфлікту. Звісно, це потребує розмови із представниками протилежної сторони.

На страйках знайти керівників зазвичай буває легко, вони не соромляться висловлювати свої погляди. На демонстраціях та акціях протесту керівники можуть бути не такими охочими до публічних виступів. Умілий телефонний дзвінок чи візит може знадобитися, щоб забезпечити цим людям можливість захистити себе, можливо, залишивши їх у тіні (див.: Розділ 8. Збирання новин).

Стандартна процедура висвітлення вуличної акції протесту така: спершу інтерв'ю з лідерами протестуючої сторони чи демонстрантів. («Іноді пересічна людина, яка погодилася холодного дня вийти на вулицю, може бути цікавішою, ніж формальний лідер», — зазначає Мітч Діб.) Далі — запишіть формулювання їхніх скарг у репортажі чи коментарі. Потім дізнайтеся думку другої сторони. Часто доводиться робити ще одне — стежити за наслідками, які страйк чи демонстрація викликають у суспільстві (зупинка роботи побутових служб, скарги людей, вплив на економіку тощо). Дотримання всіх цих пунктів вимагає домашньої роботи щодо таких положень, як «тканина», «потертість», «життєздатність» зародків, і можливо, скарги різних пригноблених націй.

Чим гарячіша акція протесту, тим більший тиск може чинитися на репортерів. Озлоблені страйкарі можуть навіть висловити репортеру як представнику ЗМІ своє незадоволення. У такій ситуації найкраще зберігати пасивність: слухати і намагатися зрозуміти. Роль репортера — вивчати, а не брати участь у дебатах.

Коли акція протесту переростає у насилля, репортери опиняються у дуже незручній ситуації. За винятком ситуацій, у яких йдеться про їхню особисту безпеку чи коли висвітлюються потенційно кримінальні дії, існує вірогідність, що їхні репортажі можуть спричинити насильство чи паніку.

Нижче наведений синхрон щодо ситуації у Матаморосі, Мексика, прозвучав в ефірі ABC. Як могли відреагувати люди, почувши по радіо щось подібне про своє місто?

Коли ми прибули на місце пожежі, то побачили, що тут не просто пожежа... тут справжній заколот.

Репортер не повинен використовувати сам і дозволяти герою так легко використовувати слово «заколот». Одне невдало підібране слово може стати причиною серйозних проблем (див.: Розділ 3. Значення). Почувши, що у вашому місті заворушення, ви можете зреагувати по-різному — і далеко не завжди ваша поведінка буде безпечною. Репортери мають пам'ятати, що пляшка, кинута у вітрину крамниці, може бути названа «інцидентом», і зовсім не обов'язково називати це «заворушеннями». Натовп некерованих підлітків може викликати «заворушення», але він не обов'язково є причиною «заколоту». Того дня у Матаморосі четверо людей було вбито, а ще близько двох десятків поранено. Муніципалітет і десятки магазинів було спалено. З огляду на це ABC мала рацію, видавши в ефір синхрон, де ситуація характеризувалася як заколот.

Інші ключові семантичні відмінності: озлоблені демонстранти, які проштовхуються крізь поліцейську лінію, не становлять «спалах насилля». Насилля, в якому беруть участь чорні, не обов'язково є «расовим насиллям».

Репортери — не алхіміки. Юрбу не можна автоматично перетворювати на натовп, натовп — на оскраженілий натовп, пожежу — на підпал, постріл зі звичайного пістолета — на снайперський, бійку під час арешту — на поліцейську брутальність. Якщо ж такі визначення потрібно використати, вони мають надходити від відповідних джерел і належати лише їм. Плітки та неперевірені чутки взагалі не можна використовувати (див.: Розділ 19. Закон і етика).

Тиск, під яким доводиться балансувати репортаж, може під час бунтів зростати. Висловлення в ефірі звинувачень на адресу поліції у пострілі в невинного підлітка, не давши поліції можливості відповісти, може ще більше розпалити ситуацію. Подібний ефект може

мати репортаж про те, що демонстранти напали на поліцейських. Звісно, ігнорування подібних звинувачень також було б помилкою.

Крім того, репортери повинні повідомляти про масштаб акції протесту. Якщо у ній бере участь лише 100 із 30 тисяч студентів студмістечка, це варто зазначити.

Це основні правила правильного й етично грамотного репортажу, важливість якого розвивається відповідно до мінливої ситуації. Але цього може бути недостатньо тоді, коли ситуація виходить із-під контролю. Додаткові правила, яких дотримуються у таких випадках у багатьох інформаційних організаціях, обговорюються у Розділі 19 «Закон і етика».

Економіка

Бізнес, робота, новини споживчого ринку, фінанси, економічна політика — все це потрапляє до наших кишень чи записників. Ця інформація набуває все більшого значення у новинах.

Частина аудиторії економічних новин виявлятиме безпосередній інтерес до того, що говоритиме ведучий. Бізнесмени чекатимуть на інформацію про зміни відсоткової ставки, товарних цін, курсу валют. Ці зміни можуть вплинути на їхнє рішення стосовно того, чи варто завтра підписувати угоду. Робітники чекатимуть інформації про те, чи було ухвалене рішення про збільшення заробітної плати на шість відсотків, або відбудеться страйк. Інвесторам потрібна інформація про спробу злиття корпорацій і те, як це вплине на Волл-стрит. Споживачі захочуть знати, чи вплинуть морози у Флориді на ціни на соки і фрукти.

Репортери, котрі висвітлюють економіку, а також ті, які поки що уникають цієї теми, будуть змушені навчитися, як задовольнити інтереси цих частин аудиторії. Їм доведеться вивчити бізнес на своїх територіях, відвідавши бізнес-осередки і представництва. Вони захочуть просунутися крізь фінансові зависи компаній із широким колом акціонерів, а також поговорити з фахівцями з цінних паперів про оцінку місцевих компаній для брокерських фірм.

Щоб дізнатися більше про працю, репортери поспілкуються з профспілковими посадовцями і працівниками. Крім того, для формування перспективи не завадить трохи почитати.

Концерни інвесторів важко локалізувати. Ці організації із надлишковим капіталом, мабуть, уклали його у Волл-стрит стільки ж, скільки й у Мейн-стрит. Але якщо на території є товарна біржа, де товари, такі як зерно чи олія, продаються перекупниками, чи товар, важливий для місцевої економіки, репортери повинні були обізнані з цим.

Споживчі новини часто приходять з урядових органів державного регулювання, таких як Федеральна торгова комісія чи Управління із санітарного нагляду за якістю харчових продуктів та медикаментів. Заяви про небезпечність товарів чи нечесну бізнес-практику можуть стати головними історіями. Також репортери захочуть підтримувати зв'язки із місцевими групами споживачів і роздрібними магазинами, що надасть можливість відстежувати зміни у рівні цін на товари. Дефіцит японських автомобілів є новиною для однієї групи споживачів. Для інших — новиною є презентація нового рідкого засобу для миття.

Утім, найкращий економічний репортаж — той, який задовольняє інтереси не лише цих груп. У таких «грошових сюжетах» він набуває ширшого значення і глобальніших наслідків. Підйоми і спади місцевого бізнесу впливають на місцеву економіку й, відповідно, на більшість слухачів і глядачів. Нова трудова угода допоможе спрямувати потік коштів в економіку... або ж підвищить ціни. Якщо ціни на зерно зростуть, це підніме економіку на фермерських територіях, але водночас спричинить інфляцію. А репортаж про презентацію

нового рідкого засобу для миття може дати історію про те, як це використовується у нашому суспільстві, що зацікавить слухачів, яким абсолютно байдуже до пральних порошків.

Навіть ці сухі статистичні дані національної економіки, які федеральний уряд оприлюднює щодня, можна витягти з ділової чи фінансової частини інформаційного випуску (див.: Розділ 12. Інформаційні випуски) і зробити цікавими й вартими того, аби бути прочитаними не в кінці, а на початку. Ось синхрон, у якому економіст пояснює значення зниження роздрібних продажів у грудні на одну десяту відсотка:

Було забагато товару, тож споживачі стали обачнішими. Вони не залишили без уваги весь ринок... зниження продажів не торкнулося автомобілів... але вони стали уважніше ставитися до своїх витрат.

CBS

Існують й інші способи, як репортери можуть зробити цікавою інформацію про зниження продажів: можна зателефонувати до якогось місцевого магазину чи торгової палати, можна взяти інтерв'ю у місцевого економіста, який пояснить, як зниження продажів може вплинути на життя пересічних громадян, можна записати короткі інтерв'ю із покупцями у великому супермаркеті, запитавши в них, чому вони стали купувати менше.

Важливість — це перший критерій для визначення інформаційної актуальності (див.: Розділ 5. Підводки). Економічні історії, оскільки вони часто б'ють нас у найвразливіше місце — по гаманцю — часто є надзвичайно важливими, актуальними.

Сенсації

Дік Петрік з KOEL (штат Айова) розмовляє із суддею про судовий процес. Його фінальне запитання: «Чи відбувається ще щось цікаве?», і Петрік отримує *сенсацію*. Суддя згадує, що цього дня він планує пограти у гольф із трьома друзями і що всі четверо гравців перенесли операції на серці. Петрік записує їхні імена й отримує інтригуючу історію про «післяопераційну четвірку» — історію, цікаву для широкого загалу.

Багато таких сенсацій неочікувано впливають під час розслідування якоїсь важливішої новини. Репортери повинні бути уважними до ексцентричних хобі, незвичних досягнень чи інших перебільшень чи аномалій, які привертають увагу публіки.

Іншими словами, репортери мають бути готові бачити далі за межі історії, яку вони готують. Виконавці епізодичних ролей — асистент мера, поліцейський диспетчер — можуть бути цікавими. Будинок з охайними різдвяними прикрасами, що стоїть при дорозі, може бути сюжетом. Кілька незначних подій — продаж гаражів, наприклад, — можна скласти разом у сенсацію.

Сенсації — це новини. PR-працівникам не треба багато часу для того, щоб зрозуміти, що медіа люблять сенсації. Сенсаційні сюжети, проанонсовані у прес-релізах чи інформаційних розсилках, мають розглядатися на рівні з іншими історіями. Репортер отримує завдання, збирає факти (факти для сенсацій слід збирати з не меншою уважністю), проводить кілька інтерв'ю і потім збирає все це до купи. Потрібно визначити головний акцент історії, записавши його на плівку чи в блокнот, а потім доповнити його загальною інформацією.

Значною мірою сенсації можуть залежати від емоцій, які проявляються у голосах людей. Синхрони — слова героїв сюжетів про інвалідів, лауреатів нагород — є необхідними. Додає зворушливості сенсаційним сюжетам і голос самого репортера. Ідеальна форма сенсації — це коментар.

Оскільки сильні новини говорять самі за себе, потрібно вести розповідь прямо. Втім, сенсації більше вимагають оповіді. Як правило, слід писати живіше. Добре спрацьовують інтригуючі чи гумористичні підводки. Може бути ефективним використання анекдотів і жартів там, де це доречно. А оскільки головне завдання сюжету — бути цікавим, набагато

важливіше використовувати реальні назви — наприклад, «дуже смачні яблука» і «тунець» замість «бакалійні товари». Сенсації зазвичай залишають простір для творчості.

Ось сенсація з Атлантик-Сіті:

Репортер: Можна купити щастя чи ні — невідомо. Але там можна купити спеціальні казино-чіпси — зі смаком солодкого яблука, смаженої курки чи тунця. Казино «Резортс», що відкрилося на Пасифік-авеню, ввело свою внутрішню валюту — чіпси. Власники закладу Роберт Розенфельдта Брюс Гамберг погоджуються, що це виглядає дивно, але воно спрацьовує.

1-й власник: Ми зробили це для того, щоб люди змогли відчувати дух речей. Коли казино відкрилося, ми одразу запровадили це правило, щоб створити особливий настрій.

Репортер І як відреагували люди?

2-й власник: Чудово! Ми вже заробили на чіпсах майже тисячу доларів.

Репортер: Більшість чіпсів з'їдається ще до того, як робиться ставка. Смачне нововведення приваблює людей. Про те, щоб запровадити розрахунок чіпсами, вже подумують кілька сусідніх до казино ресторанів та крамниць. — з Атлантик-Сіті, Лорі Япченські, 12-10 News
WCAU, Філадельфія

Слухачі втрачають інтерес тоді, коли сенсаційне повідомлення — кліше. Коти на деревах, діти, що продають лимонад, — все це не цікавіше, ніж загублений песик. Тож шукайте чогось нового.

Прямий ефір

За допомогою телефонної лінії чи спеціального радіо можна вийти в прямий ефір і розповідати гарячу новину наживо.

Мабуть, найвідомішим за останні роки живим репортажем на телебаченні був репортаж з перших бойових дій у Перській затоці:

Щось відбувається надворі. Небо над Багдадом вкрите своєю ілюмінацією. Ми бачимо яскраві спалахи по всьому горизонту. Я ще там не був, але здається, ніби перебуваєш у самісінькому пеклі.

Бернард Шоу, CNN

Звісно, прямі репортажі є найбільш захопливими. Слухачі люблять живі включення, оскільки вони є драматичними, оскільки вони переносять їх на місце подій саме тоді, коли ці події відбуваються. Режисерам вони подобаються через те, що їх люблять слухачі, проте репортери не поділяють їхнього захвату. Живий репортаж підвищує тиск на журналіста і відбирає у нього його головний інструмент — написання тексту.

Зазвичай репортери мають можливість написати текст прямого репортажу попередньо або хоча б записати основні тези, але іноді їм доводиться виходити в ефір зовсім непередбаченими. Навіть для професіоналів, які вже добре натренувалися у підборі правильних слів, цей досвід не досить приємний. Ось кілька підказок для ведення живого репортажу:

1. *Підготуйтеся.* «Наскільки це можливо, я намагаюся попередньо написати текст репортажу, оскільки тоді я можу помітити свої помилки, — каже Мітч Діб з WCBS. — Якщо я іноді лінуюся і не готуюся, я виявляю помилку вже після того, як я її вимовлю в ефірі». Тож перше правило живого репортажу — намагайтеся написати на папері стільки тексту, скільки можливо. Записування пунктів, які треба проговорити, є дуже важливим. Занотовування речень допомагає зосередити думки, навіть якщо можливості прочитати ці речення немає. Крім того, репортер може підготуватися, повторюючи текст репортажу.

Звісно, незалежно від того, живий репортаж чи записаний, він буде тим кращий, чим більше інформації збере репортер.

2. *Будьте оперативними.* Звісно, можна почати все з початку, але цінність живого репортажу полягає саме у швидкому розвитку — приїзд додаткових поліцейських загонів, терористи підглядають крізь вікно, будинок все ще горить. Теперішній час має домінувати. Навіть якщо деякі деталі не матимуть надто великого значення, той факт, що щось відбувається саме в цей момент, говорить сам за себе, і саме це приваблює слухачів. Репортери повинні бути готовими переключитися посередині речення на вагоміші речі, якщо виникне така потреба. Діб пропонує такий приклад: «...потім вогонь перекинувся на дві сусідні будівлі... ПРОСТО ЗАРАЗ ПОЛУМ'Я ВИРИВАЄТЬСЯ З ВІКОН!»

3. *Будьте красномовними.* «Головне завдання живого репортажу, — каже колишній редактор новин лос-анджелеської станції KLOS Девід Хеллер, — давати яскраву картину того, що відбувається. Прості факти не настільки важливі, як опис події». У зв'язку з цим варто пригадати інший тип репортажу — «розер» (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). Живий репортаж використовує ті ж засоби, що і «розер» — образи, звуки, запахи, першу особу. Репортери у цьому випадку виступають у ролі розвідників, що передають дані з місця.

4. *Зберігайте спокій.* Чудово, коли у голосі репортера відчувається нотки хвилювання, але його треба заспокоювати. Вимушені імпровізації з мікрофоном у прямому ефірі роблять репортерів уразливими до всіх видів помилок. Спокій і концентрація необхідні для того, щоб захиститися від домислів, зайвих прикрас і сентиментальності. Репортери не повинні захоплюватися подібно до учасників подій, вони є спостерігачами, які лише розповідають про те, що бачать, і про що вони дізналися.

Роблячи живий репортаж, репортери мають бути готовими відповісти на запитання, які може поставити ведучий зі студії. Якщо станція використовує такий вид зв'язку, репортер може сам запропонувати можливі запитання наперед.

І на завершення ще одна порада щодо живого репортажу від Війта Сміта з WJVM (Іллінойс): «Намагайтеся опинитися на місці *перед* тим, як розпочнеться пожежа».

Підсумки

Є різні види висвітлення, різні стратегії, але важливо пам'ятати, що в них є спільного. Кожна історія — як згадана тут, так і та, що перебуває поза цими категоріями — потребує ініціативності, ретельного і відповідального пошуку фактів, аудіо- та відеоматеріалів.

Практичні завдання

А. Складіть список людей, у яких ви б взяли інтерв'ю, і запитання, які ви б поставили у контексті таких ситуацій:

1. У великому центральному універмазі здійнялася пожежа. Постраждали четверо покупців; це вже третя пожежа у великому магазині за останні два місяці.
2. Проходять щорічні збори Асоціації власників. На порядку денному — муніципальний законопроект про збільшення податку на нерухомість до п'яти відсотків.
3. Мер оголосив про скорочення бюджету програм по боротьбі з бідністю. Коаліція груп меншин іде до мерії із протестом.
4. Викрадено якесь устаткування спортивних залів кількох місцевих університетів загальною вартістю 70 тисяч доларів. Нічний сторож та вахтер були у будівлі в той час, як було скоєно злочин.

5. Студенти коледжів вашого міста організують одноденний сидячий бойкот занять. Вони протестують проти арешту своїх одногрупників, яким поліція висунула звинувачення у наркоманії.

Б. Висвітліть збори місцевого урядового органу — наприклад, відділу середньої освіти. Запишіть і змонтуйте два синхрони і репортаж.

В. Висвітліть промову чи прес-конференцію. Запишіть і змонтуйте два синхрони і репортаж.

Г. Візьміть інтерв'ю у місцевих поліцейських щодо використання зброї. Запишіть і змонтуйте один синхрон, один репортаж і один коментар.

Ґ. Відвідайте місцевий суд і побувайте на його засіданні. Запишіть і змонтуйте два репортажі про слухання справи.

Д. Візьміть інтерв'ю у менеджерів та працівників якоїсь місцевої компанії щодо питань політики, яку вона провадить щодо захисту материнства та родини. Запишіть і змонтуйте один синхрон, один репортаж і один коментар.

Е. Дістаньте в місцевій проурядовій компанії текст звіту її витрат за останній квартал. Візьміть інтерв'ю у представників компанії щодо значення цього звіту. Запишіть і змонтуйте один синхрон, один репортаж і один коментар.

ЧАСТИНА ІІІ. ВИРОБНИЦТВО

Розділ 12. ІНФОРМАЦІЙНІ ВИПУСКИ

Ларрі Кларк відповідальний за випуск о 12:55 на КАКС у Тулсі, Оклахома. Всі сюжети, написані ним та іншими його колегами для цього випуску, лежать перед ним. Кларк повинен створити випуск. Його робота полягає в тому, щоб після написання сюжетів організувати їх таким чином, аби людям було цікаво — змішати погоду і спортивні новини, розставити по місцях рекламу, визначити початок і кінець і, зрештою, вкласти все це у п'ятихвилинний блок. Інформаційний випуск — це фінальний продукт.

Правда, небагатьом людям у радіожурналістиці надають звання продюсера, але це одна з найважливіших і найвідповідальніших робіт у підготовці випуску. На телебаченні таких людей також називають *продюсерами* (див.: Розділ 17. Телевізійні новини).

УПОРЯДКУВАННЯ

Сім сюжетів, з яких Ларрі Кларк має сформувати випуск о 12:55, розташовані в алфавітному порядку:

1. Вимоги зняття заборони із продажу штучного замітника цукру.
2. Відкриття нового коледжу; *із синхронном.*
3. Військово-повітряні сили підтверджують, що неподалік Східного узбережжя пролетіла російська бомба; *із синхронном.*
4. Гідрометцентр стверджує, що важкі хмари на небі не є хмарами торнадо; *із синхронном.*
5. Місцева реакція на план президента щодо використання сонячної енергії; *із синхронном.*
6. Незважаючи на пожежу в школі, уроки минулого вечора відбулися.
7. Президент обговорює проблеми енергетики на прес-конференції.

У якій послідовності треба розставити ці сюжети? Дотримання алфавітного порядку і перестрибування від національних новин до регіональних і навпаки може заплутати слухачів. Крім того, може бути важко переключитися від енергетики до школи, а тоді знову до енергетики. І чи настільки цікава слухачам Тулсі тема про замітники цукру, щоб очолювати випуск?

Очевидно, алфавітний порядок тут не допоможе. Сюжети слід розташовувати у випуску вкрай ретельно. Організація новин повинна відповідати стандартам.

По-перше, випуску потрібна вдала *заголовна історія* — історія, яка приверне увагу і не викличе у людей бажання переключити канал. По-друге, інформаційний випуск слід організувати так, щоб перехід від однієї історії до іншої здійснювався легко і природно. І зрештою, випуски виграють від гарного оформлення, особливо від несподіваних поворотів думки, які змушують слухачів замислитися.

Аркуш, на якому записано перелік сюжетів, називається *підбіркою*. Багато ветеранів журналістики нехтують підбірками, надаючи перевагу перетасовуванню історій доти, поки вони не складуться у логічний ланцюг у їхніх головах. Проте молоді працівники мають складати такі підбірки, щоб краще організувати випуск.

Підбірка повинна містити назву сюжету, його тривалість і назву аудіоматеріалу, який його супроводжує. Нижче наведено приклад простої підбірки.

Сюжет	Запис	Тривалість	Час у програмі
-------	-------	------------	----------------

Початок		:03	:03
Токсичні відходи	коментар	:50	:53
Реклама		:30	1:23
Збройний напад		:33	1:56
Суд Енгра	синхрон	:18	2:14
Шантаж в уряді	синхрон	:31	2:45
Реклама		1:00	3:45
Російські долари	репортаж	:35	4:20
Белфаст		:16	4:36
Погода		:20	4:56
Завершення		:04	5:00

Детальніша підбірка, приклад якої наводиться нижче, була підготовлена продюсером Холлом Теркелом для випуску «World News» на CBS. Вона містить вихідні позначки для аудіоматеріалів, що використовуються у випуску, а також імена репортерів, які підготували матеріали. Цифри праворуч вказують на часові позначки, які відповідають розташуванню кожного аудіоматеріалу на касеті.

Підбірка впорядковує сюжети. Визначено певні правила для встановлення цієї послідовності.

WNR4/10		
1. ХАРРІСБУРГ... РОТ:		:58
	ЗАПИС... 1:12	
	КІНЕЦЬ... CBS NEWS, ХАРРІСБУРГ	:05
2. РОЯЛТОН... ЛЕНДЕЙ		:10
	ЗАПИС... 1:33	
	КІНЕЦЬ... CBS NEWS, РОЯЛТОН, ПЕНСИЛЬВАНІЯ	:24
3. ВАШИНГТОН... СЕРАФІН		:20
	ЗАПИС... :52	
	КІНЕЦЬ... CBS NEWS, ВАШИНГТОН	:29
4. КАІР...СЕФТОН		:13
	ЗАПИС... :46	
	КІНЕЦЬ... CBS NEWS, КАІР	:28
5. ТЕГЕРАН ... ПЛАНТЕ		:06
	ЗАПИС...:37	
	КІНЕЦЬ... CBS NEWS, ТЕГЕРАН	:07
6. ДАР-ЕС-САЛАМ ... ДЕНІЕЛС		:12
	ЗАПИС... :57	
	КІНЕЦЬ... CBS NEWS, ДАР-ЕС-САЛАМ	:30

Важливість новини

Важливість, цікавість, суперечливість, незвичайність, актуальність і близькість (див.: Розділ 5. Підводки) — все це знову є головним. Інформаційний випуск повинен розпочинатися найважливішою історією. Слухачі хочуть почути головну новину години першою, а станція хоче утримати увагу слухачів за допомогою найсильнішої історії.

У прикладі, що подається на початку цього розділу, найважливішим сюжетом для КАКС були хмари, що не були передвісниками торнадо. Негативні історії не є зазвичай чимось великим, але годі шукати більш актуальних чи важливих сюжетів для регіону. До того ж, оскільки торнадо можуть принести повне руйнування, то їх відсутність у той час, коли їх поява є цілком закономірною, є важливою. (У попередньому випуску до того, як з'явився сюжет про торнадо, головною історією були заняття у школі, де сталася пожежа).

Часто головним критерієм під час вибору історії виступає її близькість. Деякі станції взагалі наполягають на тому, щоб випуски починалися місцевими новинами.

Хоча рішення щодо визначення головного сюжету може бути доволі дискусійним. О 6:30 ранку ABC випустили першою історією про звинувачення, які Росія висунула двом американським кореспондентам. Другим у випуску став сюжет про масові заворушення у Мексиці. Але всього за півгодини до того, у попередньому випуску, сюжет про Мексику був

головним, а російські звинувачення на адресу кореспондентів — третіми. Одна з найбільш суперечливих ситуацій для інформаційного відбору виникла у день смерті Елвіса Преслі. Того вечора вечірні випуски ABC розпочиналися звісткою про його смерть, NBC також у першу чергу говорили про його смерть, британська радіостанція BBC починала свої випуски новиною про смерть американської рок-зірки, і лише CBS розпочала свої вечірні новини Америко-панамськими переговорами. Протягом багатьох років по тому працівники CBS намагалися виправдати це своє рішення.

Іноді головна історія є очевидною. Одного дня стріляли в президента Рейгана, і всі три телерадіокомпанії розпочали свої денні інформаційні випуски цією новиною. Важливість новини є головним критерієм для її вибору. Для решти новин випуску є лише один критерій — вони мають відбиратися згідно з їхньою інформаційною цінністю. Втім, дуже рідко навіть у цьому сюжеті можуть бути на рівних позиціях.

Різноманітність

Коли люди слухають радіостанцію кілька годин поспіль, вони не хочуть щогодини чути одні й ті самі історії, та ще й у тій самій послідовності. Коли трапляється якась свіжа подія, дуже легко освіжити випуск, та навіть якщо такої новини немає, випуски все одно потрібно змінювати. Різноманітність у такому випадку стає ще одним важливим критерієм у складанні випуску. Іноді історії середньої значущості відкладаються на кінець випуску або ж взагалі ігноруються. Це робиться не тому, що ці сюжети застарілі, а лише тому, що вони вже звучали в ефірі годину тому.

Саме такі не досить важливі сюжети найчастіше пересуваються. Наприклад, у випуску о 5:30 на вашингтонській станції WMAL головною історією була зупинка роботи нафтопроводу на Алясці. У випуску о 6:05 про це взагалі не згадувалося. Нафтопровід Аляски повернувся в ефір лише о 6:30, ставши другим сюжетом у випуску, і посів останнє місце у випуску о 7:00. О 7:30 його не було взагалі. Сюжет не змінювався, він не став менш актуальним, так само як і не стали менш злободенними й інші сюжети ранкових випусків. Автори цих випусків лише намагалися освіжити їх.

Сюжети треба записувати для кожного випуску. Якщо можливо, головна історія повинна змінюватися, а ті історії, які не є надто важливими, або вже прозвучали в ефірі кілька разів, мають вилучатися із випусків. Утім, провал президента Сполучених Штатів за офіційною вечерею у Японії, наприклад, все одно залишиться головною темою незалежно від того, скільки разів про це вже говорили. Найважливішим сюжетам все одно треба приділяти належну увагу.

Географія

Інформаційний випуск — це тур подіями по всьому світу, і кожен, хто претендує на звання гіда для слухачів, повинен вміти переміщуватися з Кореї до муніципалітету, потім до Вашингтона, потім знову на Далекий Схід, до сюжету про Японію. Найкраще новинний випуск звучить тоді, коли географічні стрибки зведені до мінімуму. Зазвичай це означає окремі випуски національних новин, міжнародних, регіональних та місцевих. Якщо інформаційний випуск складається виключно з місцевих новин, то це може означати відокремлення міських і обласних новин. Такий спосіб упорядкування виглядає довершено.

У прикладі, що починає цей розділ, ішлося про чотири місцеві історії та три національні. Ларрі Кларк з КАКС спочатку зробив чотири місцеві сюжети, а потім три національні:

1. Гідрометцентр стверджує, що важкі хмари на небі не є хмарами торнадо; *із синхронном.*
2. Відкриття нового коледжу; *із синхронном.*
3. Незважаючи на пожежу в школі, уроки минулого вечора все одно відбулися.

4. Місцева реакція на план президента щодо використання сонячної енергії; *із синхронном.*
5. Президент обговорює проблеми енергетики на прес-конференції.
6. Військово-повітряні сили підтверджують, що неподалік Східного узбережжя пролетіла російська бомба; *із синхронном.*
7. Вимоги зняття заборони із продажу штучного замітника цукру. Проте не варто забувати, що не все може бути рівнозначним.

В один і той же день американський космічний корабель успішно приземлився на Марсі (оскільки досі немає окремої категорії для сюжетів про сонячну систему, їх класифікують як національні), поблизу Єгипту розбився французький літак, унаслідок чого загинуло 148 людей. Більшість станцій могла б розпочати випуски сюжетом про Марс, але тоді вони б не змогли дібрати до нього решту національних історій. Їхньою другою історією могла б стати історія про авіакатастрофу французького літака — міжнародний сюжет. Важливість новини перевищує потребу в географічній послідовності.

Ця підбірка з WOR із Нью-Йорка укладена головним чином за географічним принципом, але все одно на чолі випуску розміщено найважливішу історію:

1. Сенатор зустрічається з депутатами міськради для обговорення фінансових питань — *місцева.*
2. Міні-бомби присилають до корпорацій — *місцева.*
3. Нью-йоркські демократи розділилися в поглядах щодо кандидатури президента — *національна.*
4. Президент призначив дев'ятьох регіональних представників — *національна.*
5. Слухання сенату щодо законопроекту, спрямованого на закриття нафтових компаній — *національна.*
6. Сенатору висунуто звинувачення у хабарництві — *національна.*
7. Реакція на рішення бостонської шкільної ради — *національна.*
8. Заява уряду щодо реклами сигарет — *національна.*
9. Інтерв'ю з лідером Комуністичної партії Італії — *міжнародна.*
10. Збільшення податків у Росії — *міжнародна.*
11. Потяг збив вісімнадцятирічного юнака — *місцева.*
12. Батьки протестують проти нових освітніх норм — *місцева.*
13. Працівників банку звинувачують у привласненні коштів — *місцева.*
14. Газета змінює формат — *місцева.*

Верстка новин

Випуск новин — це різнобарвна програма: сюжети з різної тематики поєднуються без жодної загальної теми. Звісно, через велику кількість історій, які треба поєднати, неминуче виникає брак логічної послідовності. Але коли є можливість розмістити поряд дві дотичні історії і зробити програму цілісною, редактор повинен цим скористатися.

По можливості сюжети зі схожими темами слід розташовувати поряд. КАКС перейшли від сюжету про місцеву реакцію до енергетичного плану президента, озвученого ним на прес-конференції. Такий прийом дає змогу не лише пом'якшити зв'язок між сюжетами, а й полегшити перехід від блоку місцевих новин до національних. WOR використали таку саму

стратегію, застосувавши зв'язок між місцевою історією про ставлення політиків до президента і політичним турне останнього.

Сюжети про трудові диспути варто розміщувати поряд, історії про пожежі мають іти одна за одною, природну групу становлять економічні новини, звісно, за винятком тих випадків, коли інші фактори не є важливішими. Якщо в одній пожежі загинуло шестеро пожежників, а інша пожежа є цікавою лише завдяки тому, що вдалося врятувати від вогню чиюсь домашню змію, тоді слід керуватися категоріями інформаційної важливості. Смерть пожежників повинна відкривати випуск, тоді як порятунок змії може його завершувати.

Аудіо

Інформаційний випуск повинен звучати гармонійно. Крім того, він повинен бути живим. Кілька хвилин безперервного читання диктором тексту без жодної перерви набридає. Потрібно змінювати хід програми. За винятком пісень, всі інші види аудіоматеріалів можуть бути допустимими. Аудіоматеріали дають змогу наблизити випуск до реального світу й освіжити його кількома додатковими голосами. Це оживлює новини.

Аудіоуривки є досить корисними в організації інформаційного випуску. (Таку ж роль виконують відеоматеріали на телебаченні). Їх необхідно використовувати таким чином, щоб вони приносили користь, але й і не завантажували випуск. У випуску КАКС чотири із семи сюжетів мають синхрони. Якби їх усі поставили поряд, це б обтяжило одну частину випуску, а другу зробило нудною. Замість цього Ларрі Кларк перемішав сюжети із синхронами з історіями, які не супроводжуються аудіоматеріалами:

1. Погода; *із синхроном.*
2. Новий коледж; *із синхроном.*
3. Шкільна пожежа.
4. Сонячна енергія; *із синхроном.*
5. Прес-конференція президента.
6. Російська бомба; *із синхроном.*
7. Штучний цукор.

Ось випуск для NBC із Енн Тейлор:

1. Пожежа у Кентуккі; *із синхроном.*
2. Голландські заручники.
3. Збори саміту; *із синхроном.*
4. Перша леді.
5. День пам'яті.
6. Італійський процес; *із репортажем.*
7. Насилля у Белфасті.

Існує й інше правило, яке досить часто є головним. Бажання відсортувати сюжети у випуску за наявністю у них аудіоматеріалів має врівноважуватися іншими критеріями. Якщо всі три найважливіші історії мають аудіоматеріали, вони все одно мають стояти одна за другою на початку випуску.

Блоки

Коли обсяг інформаційних випусків збільшується, їх організація ускладнюється. Часто випуск розділяють на окремі частини — *блоки*, що полегшує процес систематизації сюжетів.

Зазвичай блоки поділяють за комерційними чи специфічними ознаками, такими як ситуація на дорогах чи погода. Завдяки такому поділу їх можна використовувати окремо, не ламаючи голови над тим, як логічно зв'язати їх одне з одним. Кожен блок може мати свою головну, або навіть свою підсумкову історію.

Крім того, блоки можуть обмежувати варіанти впорядкування. Станція може наполягати на тому, щоб програма починалася блоком місцевих новин, після яких мають іти регіональні новини незалежно від інформаційної важливості сюжетів.

Блоки є незамінними на тих станціях, інформаційним випускам яких немає кінця — новинних. У таких випадках готуються спеціальні підбірки, що дають змогу випускати в ефір кожної години окремі сегменти. Нижче наведено попередню підбірку новин для випусків з 5:00 до 6:00 для нью-йоркської станції WCBS-AM.

Праворуч від назв сюжетів указано їхню тривалість у хвилинах та секундах. Перший блок розпочинається о 5:04 — після анонсу новин і реклами. Реклама використовується для відокремлення блоків один від одного. Аллен, Кснехс (скорочено від Ксірінехс), Мернейн, Корнелл та більшість інших прізвищ у списку — це репортери; їхні прізвища часто пишуться біля або замість назви сюжету. Умовне позначення аудіовставки — «Реакція ВТЦ:40 Янг К1:26» означає, що сюжет про реакцію на план відновлення *Всесвітнього торгового центру* містить перший *коментар*, зроблений того дня репортером *Дарлою Янг*, і що він триває *26 секунд*, а разом із підводкою *40*. «А» використовується для позначення синхронів, а «О» — для репортажів, які у журналістській термінології мають назву «*опитування*». «Можна скоротити» означає, що сюжет можна видалити, якщо блок виявиться надто довгим.

Продюсерський план — WCBS Нью-Йорк		
Випуск 5:00 середа 07 січня		
Випусковий редактор: Роберт Санчез		
Журналісти: Пет Керол, Джеф Каплан		
Назви		
1. Холодна погода		
2. Бомба з бруду		
3. Скажена корова		
4. Імміграція Буша		
5. Харрісон		
:00 CBS News о 4:00		
:04 Рубрика місцевих новин тривалістю	2:40	
Холодна погода	:35	Крейг Аллен наживо
Замерзлі машини	:45	Кснехс наживо
Бомба з бруду	:45	Мернейн наживо
Харрісон	:35	Корнелл 0: 17
:07 Реклама		
:08 Ситуація на дорогах і Погода		
:09 Реклама		
:10 Рубрика місцевих новин тривалістю		
Меморіал Всесвітнього центру торгівлі	:45	Даймонд К1 :37
Реакція ВЦТ	:40	Янг О1: 26
Собака	:45	Холл К2: 34
Індійська тема	:25	
:13 Реклама		
:14 Анонс головної історії «Новин спорту»		
:15 Спортивні новини		
:17 Реклама		
:18 Ситуація на дорогах і Погода		
:19 Реклама		
:20 Рубрика місцевих новин тривалістю	4:00	

Бейсбольна битва	:45	Хаскелл наживо
Діалло	:45	Лемб К1 :35
Єгипет, аварія	:25	начитка репортера
Вчительське порно	:20	начитка репортера
Доктор Дрю	:45	Вейнфельд Коментар :40
Комп'ютерна тема	1:00	Командо :47
:31 Рубрика місцевих новин тривалістю	3:55	
Бомба із бруду	:45	Мернейн наживо
Авіаційні ракети	:40	Орр О1 :24
Жарт Клінтона	:40	Клінтон А1 :12
Роланд, судовий позов	:20	начитка репортера
Роланд	:45	Шнейде К1 :35
Замерзлі машини	:45	Кснехс наживо
:35 Рубрика місцевих новин тривалістю	1:30	
Суддя	:25	начитка репортера
Імміграція Буша	:20	начитка репортера
Ірак	:40	Дозер О2 :15
Промо — Багдад брифінг о 6:20	:05	
:37 Новини спорту		
:38 Реклама		
:39 Ситуація на дорогах і Погода		
:40 Рубрика місцевих новин тривалістю Скажена корова		
Скажена корова		Хертджі К1 :35
Скажена корова — Кошерна		Даймонд О2 :23
Скажена корова — РЕТА		Коуді К1 :34 можна скоротити
Харрісон	:50	Корнелл К2 :38
:43 Реклама		
:44 Анонс головної історії «Новин спорту»		
:45 Новини спорту		
:47 Реклама		
:48 Ситуація на дорогах і Погода		
:49 Реклама		
:50 Рубрика місцевих новин тривалістю	2:55	
NFL – СНІД	:25	
Всесвітній центр торгівлі меморіал	:40	Мак-Кефрі А :17
Коннектикут — завод — вибух	:15	
Молодий наркоділок	:25	
Шоу-бізнес	1:05	Карлін :59 можна скоротити
Зв'язок на дорогах Промо		
Заголовки для 6:00		

Різні інформаційні станції використовують різні формати, але всі вони розділяють години на блоки, щоб упорядкувати свої повідомлення для слухачів і допомогти журналістам і редакторам зберегти здоровий глузд.

Рекламні паузи

В обов'язки диктора може входити читання рекламних оголошень. Журналісти і редактори повинні вписувати їх у випуск. Оскільки рекламні оголошення оплачуються, краще будувати навколо них весь випуск, розбиваючи його за допомогою цих рекламних пауз.

На великих телерадіокомпаніях реклама може зачитуватися за секунду до сюжетів. Журналіст повинен написати новинний блок, який закінчуватиметься тією самою секундою. Місцеві станції можуть проявляти більшу гнучкість. Зазвичай розміщення реклами залежить від формату програми, але журналіст може посувати її на п'ять — десять секунд для того, щоб звільнити місце для сюжету.

КАКС ставлять рекламу в кінці першого сюжету випуску. Головна історія Ларрі Кларка про важкі хмари триває 45 секунд. Не буде істотної різниці, якщо вона триватиме на п'ять секунд менше чи більше, якщо до неї додадуть трохи реклами, і якщо це впишеться у тривалість всієї програми.

Рекламні оголошення на радіо зазвичай бувають двох видів — на 30 секунд та на одну хвилину. Журналістам лише треба залишити місце для якогось варіанта.

Ексклюзиви

Американські бойскаути подали позов проти виробника спортивного одягу «Popsicles Playwear Limited». Вони вимагають, щоб компанія припинила випуск дитячого одягу із написом скаутського гасла «Будь готовий».

Білл Дейл, ABC

Це *ексклюзив* — незвичайна історія, яку використовують для завершення випуску. Багато станцій полюбляють залишати слухачів якщо не з посмішкою, то принаймні здивованими:

Жителька Клівленда протягом п'яти років зберігала у шафі прах свого чоловіка, чекаючи, поки судноплавна компанія Клівленда виконає свою обіцянку розвіяти його над озером Ері. Фірма відтягувала із виконанням обіцянки через громадську думку і федеральну програму із захисту довкілля. Однак представники компанії сказали, що вони виконають обіцянку в тому випадку, якщо жінка отримає дозвіл від уряду. На що остання відповіла: «Якщо люди можуть кидати в озеро пляшки від пива та пачки від цигарок, то чому не можна викинути туди прах мого чоловіка?»

Дон Бадд, Mutual

Свіжа історія про чийсь долю також є вдалим рішенням для завершення випуску:

Шість років тому Ларрі Коксу із Сан-Дієго відмовили у вступі до морського училища через те, що він сліпий. Але Кокс був рішуче налаштований навчитися мореплавству так само, як він колись підкорив водні лижі. Зараз він досяг своєї мети — взяв участь у регаті у Сан-Дієго. Інструктор керував його рухами із берега за допомогою рації. Кокс жартує, що для нього найскладніше у мореплавстві — знайти дорогу до свого човна.

KNX, Лос-Анджелес

Більшість журналістів збирають цікаві й незвичайні історії з інформаційних розсилок та власних матеріалів станції, які згодом можна використати як сенсаційний сюжет:

Роджер Сміт із Каліфорнії розшукує непроханого гостя... і дуже вправного господаря. Цей чоловік заліз у його будинок, розбивши вікно. Втім, він нічого не взяв і навіть застелив ліжку, яке господар вранці не встиг прибрати.

Джил Фокс, ABC

Не всі випуски закінчуються у такий спосіб. Деякі редактори уникають подібних сюжетів наприкінці випуску, оскільки такий прийом вже, по суті, став кліше. Незвичайні історії можна вставляти у будь-які місця інформаційного випуску, але оскільки вони зазвичай не є надто важливими, кінець випуску — найбільш логічне місце для них. Крім того, наприкінці випуску вони допомагають забезпечити зв'язок новинного випуску з рештою розважальних програм станції. Безпосередній перехід від стихійного лиха до пісень може звучати досить дивно.

Чи казали ви коли-небудь собі «Я такий голодний, що можу з'їсти тарілку»? Тепер ви можете це зробити. Тайська компанія презентувала перший у світі їстівний посуд виготовлений із вівсяного борошна. Тарілки і чашки мають блискучу поверхню, що робить їх досить схожими на порцеляну. Але якщо ви налєте у них окроп, за кілька годин вони перетворяться на кашу. Якщо ми колись настільки зголодіємо, то розповімо, які вони на смак.

Пітер Дженнінгс, ABC

Хронометраж

Сюжети мають відповідати заданому хронометражу. У п'ятихвилинному інформаційному випуску з однією хвилиною реклами на новини залишається чотири хвилини. В надзвичайно насичений новинами день у такому випуску може не вистачити місця для сенсації, також може виникнути потреба скоротити деякі інші сюжети.

Беручи до уваги вказаний у секундах хронометраж кожного сюжету, розписаний вгорі кожного тексту (див.: Розділ 1. Текст), журналіст може розрахувати загальну тривалість випуску, додавши тривалість аудіоматеріалів. Більш досвідчені журналісти визначають тривалість за кількістю рядків, оскільки вони вже знають, скільки рядків тексту можна прочитати у відведений для випуску час. Підбірка шоу-бізнесових новин Білла Ділаз ABC має місце для трьох хвилин і п'ятдесяти секунд. Діл читає один рядок тексту за чотири секунди, таким чином, його текст плюс аудіоматеріали мають складатися із п'ятдесяти восьми рядків. Замість того, щоб позначати хронометраж у секундах, Діл робить це у кількості рядків. Якщо випуск виходить задовгим, він просто вилучає один сюжет або вирізає кілька рядків. Тривалість цього сюжету спочатку перевищувала шістнадцять секунд:

Французька поліція опитує кількох підозрюваних щодо вчорашніх вибухів у Версальському палаці в Парижі. Внаслідок вибуху, який розцінюється як терористичний акт, споруда палацу зазнала серйозних ушкоджень. Куратор Версалу повідомляє, що на відновлення комплексу знадобиться два чи три місяці.
Білл Діл, ABC

Програма Діла була перенасичена, тож він обрізав останнє речення, зменшивши тривалість сюжету до 12 секунд.

Ветерани журналістики, які протягом багатьох років пишуть одні й ті самі випуски, можуть визначити хронометраж сюжету, просто поглянувши на його текст. Менш досвідчені журналісти не повинні наслідувати цей прийом. Помилка у підрахунку може призвести до того, що останній сюжет буде обрізаний на середині, або ж його доведеться переписувати за лічені секунди до ефіру.

Іноді тривалість кожного блоку програми треба обчислювати окремо. ABC дозволяє своїм філіалам продавати тридцять секунд випуску рекламодавцям. Тож коли станції не вдається продати цей час, Ділу доводиться писати один блок сюжетів тривалістю 30 секунд, щоб заповнити цей простір у випуску. У цьому блоці не може бути додаткового часу; сотні станцій обрізають сюжети, вписуючись у 30 секунд.

Ведучі можуть підганяти частини випуску. Наприклад, вони можуть підігнати новини спорту, погоду й ексклюзивну історію, враховуючи, що вони мають на прочитання 50 секунд. Якщо це п'ятихвилинний випуск на початку години, диктор повинен перевірити хронометраж через чотири хвилини десять секунд після його початку, — тоді, коли починаються спортивні новини. Оцінивши ситуацію, ведучий може зрозуміти, потрібно йому збільшити темп чи зменшити, щоб вписатися у заданий хронометраж. На розташування сюжетів у випуску може також впливати їхня тривалість. Перед рекламою може бути місце лише для 20-секундного сюжету, тож історію на 30 секунд, навіть якщо вона важливіша, доведеться використати пізніше. Що ж до 40-секундної історії із синхронном, то вона може бути задовгою для того, щоб її використати у випуску взагалі.

Хронометраж — це найменш гнучкий критерій упорядкування інформаційного випуску.

ЗАПОВНЕННЯ

Правило журналіста: пиши випуск швидко, а в першу чергу — сенсацію. Спершу журналіст пише легкі сюжети — основу випуску, — а вже потім серйозні новини. Такий порядок є безпечнішим, оскільки серйозні новини можуть змінюватися. Якщо їх написати

надто рано, може знадобитися переписувати їх пізніше. Крім того, оскільки сенсації вимагають оригінального підходу, їх краще писати раніше — до того як час почне тиснути.

Заповнення інформаційного випуску може означати написання деяких відмінних від описаних у цій книзі сюжетів. Новини спорту, погода, фінанси та аграрні новини часто становлять основу випуску. Заповнення інформаційного випуску також може вимагати деяких завершальних штрихів — перетворення набору сюжетів на готовий до прочитання в ефірі випуск новин.

Переписування

У пам'ятці, написаній для працівників NBC, Алан Вальден виділив такі підводки до сюжетів з випуску:

Суд Флориди визнав Теодора Банді винним у скоєнні вбивства.

Суд Маямі визнав Теодора Банді винним у скоєнні злочинів.

Вальден має три зауваження: перше і найважливіше — між цими двома варіантами підводки є принципова відмінність — визнав винним у скоєнні вбивства чи злочинів (більш ніж за однією статтею)? Друге — обидві підводки, побудовані навколо імені, невідомого більшості слухачів, є, за словами Вальдена, «закаменілими й нецікавими» (див.: Розділ 5. Підводки). І третє — ці підводки, знову ж таки за словами Вальдена, «повністю ідентичні». Саме на цьому третьому зауваженні ми й зосередимося у цьому параграфі.

Слухачі хочуть новину, а не повтор. Сюжет чи навіть підводка, яка використовувалася у попередньому випуску новин, не може бути використана знову в тому або майже тому вигляді. Інакше вона буде нудною для тих, хто чув їх раніше. Найпростіше рішення — це відкласти сюжет на іншу годину. Не використовуйте його в цьому випуску; до наступного випуску ті, хто вже чув цей сюжет, забудуть точний порядок слів у ньому. Деякі станції роблять так у тих випадках, коли сюжет не надто важливий. Якщо ж він важливий, його потрібно включати у всі випуски для тих, хто не чув його раніше. У такому випадку сюжет потрібно переписувати для тих, хто його вже чув.

Якщо ж історія отримала якийсь розвиток, журналіст має врахувати нові деталі й подати історію під відповідним кутом. Що ж залишати для переписування? Іноді в матеріалі криється не менш важливий ракурс, у якому можна подати описану раніше подію.

Зараз ви бачите на десяти центрах зображення Франкліна Рузвельта, але деякі консерватори хочуть замінити його на Рональда Рейгана, наполягаючи, що Рейган є представником сучасного суспільства.

CNN Radio, 12:30

Інша версія, що вийшла в ефір двома годинами пізніше:

Це можна назвати протистоянням Франкліна Делано Рузвельта і Рональда Рейгана. Республіканці наполягають на тому, аби розмістити зображення Рейгана на десятицентовій монеті, замінивши у такий спосіб нині наявний там портрет Франкліна Рузвельта.

CNN Radio. 2:30

Підводка для наступного випуску відрізняється ще більше:

Не знайшовши кращої теми для дебатів, республіканці й демократи взялися сперечатися за десятицентову монету. Республіканці хочуть замінити зображення Франкліна Рузвельта на портрет Рональда Рейгана.

CNN Radio 3:30

Коли фактів для вибору немає і кут висвітлення єдиний, журналісти просто переказують думку іншими словами:

Жителька Вайнони, яка минулого року допомогла Річарду Мітчелу²⁴ втекти з в'язниці, буде звільнена достроково в жовтні.

Державна судова комісія сьогодні ухвалила рішення випустити 23річну Карен Вайт із жіночої виправної колонії Саук у жовтні. До того часу вона відсидить шість місяців зі свого трирічного терміну. Мітчел відбуває довічне ув'язнення у в'язниці Святого Клода за найм чоловіка для вбивства своєї дружини.

WCCO, Міннеаполіс, 1:55

За півгодини цей сюжет мав такий вигляд:

А зараз тюремна історія із Міннесоти. Державна судова комісія вирішила, що Карен Вайт із Вайнони, що минулого року допомогла Річарду Мітчелу²⁵ втекти із в'язниці, зможе вийти на волю у жовтні. Вона відсидить шість місяців зі свого трирічного терміну. Мітчел відбуває довічне покарання за вбивство своєї дружини.

WCCO, Міннеаполіс, 12:30

Сюжети сусідніх випусків не мусять повністю відрізнятися, але вони мають бути перероблені настільки, щоб слухачі не відчували ефекту дежавю. Завжди можна знайти інший спосіб написання історії. Дуже важливо переписати підводку.

Поєднувальні конструкції

Навіть ті з нас, хто не вирізняється надзвичайною уважністю, не стануть під час розмови перестрибувати з одного предмета на інший кожні 29-40 секунд. Але новинам, щоб розкрити усі події, доводиться рухатися саме з такою швидкістю. Спосіб, запозичений із розмови, може зробити цей перехід менш різким.

Якщо під час розмови із другом ми змінюємо предмет своєї розмови, то зазвичай полегшуємо цей перехід якоюсь фразою, що переходить від однієї теми до іншої: «*До речі, про пожежі, ти бачив фотографії вчорашньої пожежі у Детройті?*» Цю першу фразу називають *поєднувальною конструкцією*.

Поєднувальні конструкції виконують ті самі функції, що й зв'язки всередині сюжету (див.: Розділ 6. Сюжети), але на іншому рівні. Вони полегшують перехід від одного сюжету до іншого:

Поки на Заході панує засуха, Схід заливає водою.

KPNW, Орегон

Виділяють два типи поєднувальних конструкцій:

Споріднені. Ці види поєднання можна звести до фрази «Говорячи про...». Вони допомагають перейти до спорідненої історії. Два сюжети про Середній Схід можна об'єднати однією із таких поєднувальних конструкцій:

Ще однією подією на Близькому Сході було...

Близький Схід також став місцем, де...

Жителі Близького Сходу також стали свідками...

Ще одна історія про Близький Схід у цьому випуску...

Тим часом у Каїрі...

Також демонстрації відбулися у Лівані...

Більшу частину роботи у споріднених поєднувальних конструкціях виконує одне із трьох слів: *також, більше того, крім того*. Кеті Кірнен з KNX із Лос-Анджелеса робила сюжет про вибух, який перервав електропостачання до лондонського метрополітену, а потім розпочала історію про загоряння поїзда, що трапилася у штаті Вашингтон, такою фразою:

²⁴ Ім'я чоловіка було змінено.

²⁵ Ім'я чоловіка було змінено.

Більше проблем із поїздами ближче до дому...

КOA у Денвері доповнили сюжет про збереження гірських масивів таким чином:

Ще одне дослідження триває у горах на заході від Денвера.

А KELA у Канзасі так завершили сюжет про пожежу на фермі:

Чет Молаген також переживає за наслідки пожежі та інших критичних ситуацій — Молаген є головою навчального класу Червоного Хреста, який буде...

Перехід між сюжетами не слід здійснювати силоміць. Краще взагалі не використовувати поєднань, ніж намагатися штучно пов'язати зовсім не поєднані сюжети. Лорен Едвард Тіллет III, редактор новин WROV у Вірджинії, зазначає, що відсутність дощів у Каліфорнії і ціни на овочі, наприклад, пов'язані між собою, муніципалітет і проституція — ні. «Цю засуху можна буде відчуті у супермаркетах» — допустимий перехід; «Ще одна група, що дарує задоволення людям» — ні.

Перехідні. Цьому типові поєднаних конструкцій доводиться виконувати складнішу роботу. Вони пов'язують глибші урвища між неспорідненими сюжетами. По суті, перехідні поєднання попереджають слухачів про те, що тема змінюється.

Найчастіше такі переходи оперують географічними поняттями. Щоб перейти від місцевої історії до справ президента, чимало станцій використовують:

У Вашингтоні...

WSOY іде іншим шляхом, переходячи від національних до регіональних новин за допомогою такого перехідного виразу:

У новинах цього регіону...

Ось ще кілька перехідних поєднань:

Також у новинах...

Далі у випуску...

Ближче до дому...

В інших місцях...

А тепер до новин Європи...

Та це не було причиною для...

У місцевих новинах...

А тепер до подій у столиці...

Перехідні поєднання можна зберегти для найбільш різких поворотів випуску — від місцевих новин до міжнародних, наприклад, або ж від убивства до погоди. Між новинами спорту та інформацією про ситуацію на дорогах вкрай необхідні перехідні поєднання.

Можна також полегшити слухачам перехід від одного сюжету до іншого взагалі без поєднувальних конструкцій. Чимало журналістів для того, щоб зорієнтувати слухачів, намагаються вказати місце події у підводці до сюжету. Ось кілька таких підводок від CBS World News:

Зімбabwe сьогодні вранці оголосила про припинення військових операцій у Мозамбіку.

У Парижі завершилася конференція Північ — Південь.

У Нью-Йорку і досі залишається невирішеним питання про...

Географічні назви у цих підводках попереджають нас про те, яку частину світу ми зараз розглядаємо.

* * *

Більшість сюжетів узагалі не починаються поєднувальними конструкціями. Інакше інформаційний випуск був би лише купою координат: «В Ізраїлі», «В Англії», «Знову

додому» і штучних поєднань: «В іншому сюжеті йдеться про людину...». Кількох поєднань цілком досить — середній п'ятихвилинний випуск може використати одну чи дві.

Нижче наводиться перелік сюжетів із десятихвилинного інформаційного випуску станції WRVA, що у Річмонді, Вірджинія. Коли Джон Хардінг склав цей випуск, він включив у нього три поєднувальні конструкції, виділені лапками:

1. Напад VEPSCO.
2. Прогулянки в'язнів.
3. Тіло вбитого.
«І ще одне вбивство...»
4. Арешт Метью.
5. Нерозумний продаж.
6. Урядовий лист.
7. Трансплантація.
8. Процес у Ньюхарті.
«У Норфолку...»
9. Водогін.
10. Люди похилого віку.
«У Честерфілді...»
11. Школи Честерфілда.
12. Телевізійні сервери.
13. Менеджер Енріке.
14. Армійські вправи.
15. Дикі поні.
16. Склади.
17. Погода.

Ще одна проблема поєднувальних конструкцій полягає у тому, що багато з них перетворилися на кліше. Ось приклад кількох таких виразів, яких краще уникати:

Далі у новинах...

У світлі сьогоднішніх подій...

На домашньому фронті...

Поєднувальні конструкції використовують перед підводками. Якщо журналіст наперед знає, в якому місці стоятиме сюжет, поєднання варто написати разом із підводкою; в іншому ж випадку його можна додати тоді, коли випуск буде сформовано.

Журналісти винайшли інші способи поєднання частин випуску разом. Досить рідко можна знайти спільну тему, яка поєднає два сюжети, і під час написання можна просто підняти цю тему. Погляньте, як редактор новин Джон Воткінс використовує слова «досі» і «продовжують» для поєднання підводок випуску:

Папа Римський досі одужує від грипу...

Колишній міністр юстиції досі перебуває на волі...

Шахтарі досі голосують за проект контракту...

Миротворчі війська просуваються територією Південного Лівану...

KGO, Сан-Франциско

Це також допомагає пом'якшити інформаційний випуск.

Заголовки

Заголовки — це газетний термін, який знайшов місце у деяких інформаційних програмах електронних ЗМІ:

У заголовках...

Поліцейський комісар Філадельфії Сильвестр Джонсон стверджує, що звіт дисциплінарного відділу поліції містить чимало помилок, що дуже його дратує.

Церковний аудит перевірів Філадельфію та Кемден на наявність насилля над дітьми.

Прихильники Філлі пам'ятають Таг Мак-Гроу.

KYW, Пенсильванія

Одні станції використовують подібні заголовки для відкриття випуску. Інші використовують заголовки як анонси — рядки, що зачитуються перед рекламою для того, щоб слухачі не перемикали станцію.

Прощальні знижки... слухайте далі.

КАКС, Оклахома

Є два види заголовків:

Дражнилки. Дражнилка на кшталт «Прощальні знижки» має заінтригувати слухачів і не дозволити їм відволіктися на щось інше. Дражнилки короткі, вони мають бути привабливими і не обов'язково зрозумілими:

Цього ранку в середу ми побачимо, як НАСА планує витратити наші гроші у космосі, дітлахів на чорному ринку... і що Біллі Грехем збирається робити з тими 23 мільйонами доларів? Зустрічайте добірку інформаційних сенсацій.

WRVQ, Вірджинія

Дражнилки не досить вдалі для використання в електронній журналістиці, яка має бути офіційною. Небезпека, як зазначає Рік Барбер із KWVZ (Колорадо), полягає у таких дражнилках, як «Троє загинуло, дванадцять поранено... ми повернемося після цього повідомлення». Можна зайти надто далеко у маніпулюванні й заплутуванні аудиторії.

Незалежні. Редактор новин лос-анджелеської станції KFWB Дон Шрек наполягає на тому, щоб заголовки були повними і не дражнили людей. Шрек вважає, що слухачі повинні мати можливість переключити хвилю, почувши заголовок і зрозумівши, про що сюжет.

Звісно, є обмеження щодо того, що можна сказати в одному реченні. Всі заголовки повинні писатися коротко, але багато редакторів, таких як Шрек, наполягають на тому, щоб заголовки, незалежно від свого розміру, міг існувати сам по собі:

Жителька Сандаскі врятувала вчора по обіді хлопчика, який тонув у басейні. Клуб «Ротарі» звинувачує нових офіцерів у проведенні сьогодні спеціальних церемоній.

WLEC, Огайо

Заголовки зазвичай пишуться в аббревіатурному стилі, часто використовуючи технічно неповні речення (див.: Розділ 4. Речення):

Федеральне розслідування вбивства на фермі в Атланті.

WSB, Атланта

І звісно, заголовки — не місце для багатослівності:

Погано

Шостий районний конгресмен Віч Фаулер повідомляє, що Федеральне бюро розслідувань збирається провести детальне розслідування у Федеральній в'язниці Атланти, де протягом останніх місяців було скоєно кілька ненавмисних убивств.

Погода

Цю розмову підслухали у парку:

«Яка там погода?»

«Я не знаю, я не слухав радіо».

Інформаційні погодні повідомлення перевиконали свою роботу зі збору даних щодо стану тропосфери, арктичних фронтів, формування хмар і навіть наших власних відчуттів. Люди потрапили у залежність від радіо, яке говорить їм, що відбувається надворі і що там має бути.

Інтерес до погоди залежить від регіону: найбільший він на сільськогосподарських територіях, де від погоди залежать прибутки, і менший у таких місцях, як Південна Каліфорнія, де погода до нудного одноманітна. Майже кожна радіостанція видає в ефір якусь інформацію про погоду — найчастіше як частину інформаційного випуску.

На багатьох станціях прогноз погоди розпочинає програму:

Ясне небо і 79 градусів у Річмонді вдень... З вами Джон Хардінг.

WRVA, Вірджинія

Якщо погода робить новини, вона може спокійнісінько потрапити у серцевину програми:

Природа продовжує висловлювати своє невдоволення у центральному Техасі, де сьогодні 14 дюймів дощу вже вдруге змусили річки Гваделупу та Медіну вийти зі своїх берегів...

WCAU, Філадельфія

Та зазвичай погоду розміщують наприкінці випуску:

Сьогодні вдень помірна хмарність і прохолодне повітря супроводжуватимуться короткочасними зливами. Ввечері і завтра хмарно з проясненнями і трохи холодніше, можливі опади, вночі 68, вдень — до 85... Зараз у Джексоні та Каламазо — 98 градусів, у Беттл-Грік — 90 градусів або 32 за Цельсієм. — з вами був Скотт Маршалл, WKNR News.

WKNR, Мічиган

Інформацію про погоду можна брати з інформаційних розсилок, наприклад Національної метеорологічної служби, звісно, якщо станція передплатила її розсилки (див.: Розділ 7. Джерела). Інформаційні розсилки розповсюджують прогнози погоди і свіжі дані для кожної території регіону. Деякі станції слухають погодні радіослужбу, яка також належить Національній метеорологічній службі; деякі передплачують послуги приватних метеорологічних служб, таких як «AccuWeather» у Пенсильванії; деякі отримують інформацію про погоду з аеропортних терміналів; деякі використовують власне метеорологічне обладнання; деякі наймають власних метеорологів, а деякі користуються Інтернет-сайтами.

Є ще один спосіб (тримання погодних даних, якими ніколи не варто нехтувати. «Ви будете здивовані, — зазначає Девід Геллер з KLOS (Лос-Анджелес), — як можна отримувати інформацію про погоду, просто дивлячись щогодини у вікно чи виходячи на вулицю». Така перевірка може захистити станцію від того, що диктор розповідатиме слухачам про сонячну погоду тоді, як на вулиці йтиме дощ.

Багато станцій використовують для повідомлень про погоду у різних інформаційних випусках один і той самий формат, тож усе, що треба зробити журналістові, це просто отримати останні факти і вставити їх у випуск:

В ефірі прогноз погоди... Сьогодні сонячно...

Ввечері мінливо хмарність...

Завтра хмарно з проясненнями, можливий невеликий дощ...

Температура повітря сьогодні — до 68... вночі нижче — до 47, Завтра — 65...
Зараз надворі 58 градусів.
WSJM, Мічиган

Такий спосіб передє необхідну інформацію, але немає нічого поганого в тому, щоб, якщо є час, відійти від переліку цифр і перекласти прогноз погоди на мову:лів:

Сьогодні у прогнозі для більшості з нас знову дощ... У місті ймовірність короткочасного дощу невелика, проте у передмісті, зокрема в горах та в пустелі, шанси дощу збільшуються. У долині Коачелла вчора випало півтора дюйма дощу, внаслідок чого було затоплено кілька дорогих будинків. Багато людей залишити свої домівки через тропічний ураган, який вирував тут кілька тижнів тому. Несподівана повінь наводнила пустельні райони сьогодні.

Для решти з нас день обіцяє видатися хмарним і вологим із температурою повітря близько 75. Зараз у Лос-Анджелесі — 70, в окрузі Оренда — 73, у долині — 69 градусів. На всій території спостерігається легкий туман.

KLOS, Лос-Анджелес

Кілька настанов для написання прогнозу погоди: фронти, атмосферний тиск і погода на іншій частині континенту може бути комусь цікавою, але головним чином слухачі зосереджені на тій погоді, через яку їм доведеться вдягти светр і взяти парасольку. Буде помилкою надто сильно віддалятися від імовірності опадів і температури повітря.

Беручи до уваги наші сучасні знання про зміни в атмосфері, п'ятиденний прогноз погоди мало чим відрізняється від п'ятиденних здогадів. Слухачі іноді хочуть почути прогноз на вихідні, але журналісти не повинні наділяти довгострокові прогнози істинністю більше, ніж вони того заслуговують. «Цього вікенду обіцяють дощ». Не «Цього вікенду буде дощ».

Зрештою, погодні новини повинні відповідати вимогам написання інформаційних текстів. Тут можна допустити використання кількох додаткових цифр, але не можна використовувати непояснені технічні терміни чи формальну мову.

Погано

Сьогодні вночі очікується накопичення хмар із високою ймовірністю випадів опадів.

Краще

Вночі хмарно, можливий дощ.

WTLB, Нью-Йорк

Стежте за значеннями. Наприклад, ризик торнадо означає такі умови, в яких може виникнути торнадо. Торнадо-попередження означає, що на території вже був зафіксований торнадо.

Новини спорту

Є слухачі, яких перемога «Цинциннаті Редс» цікавить більше, ніж Китай; яких заяви Білла Парселза цікавлять більше, ніж Коліна Пауелла. Не дивуйтеся: мотиви спортивних фанів і новинних фанів не так вже й відрізняються. Більшість станцій намагається задовольнити обидві групи.

Деякі станції наймають спеціального спортивного репортера; більшість доручають новини спорту звичайним журналістам, які включають їх в інформаційний випуск — зазвичай наприкінці, де вони не надто надокучатимуть тим, кому спорт нецікавий.

Спортивні новини можуть складатися з одного чи двох речень:

На бейсбольному табло: Метс перемагають Падрес із рахунком два:нуль, після шести у Сан-Дієго. Янкі вибули з гри.

Або ж вони можуть містити більше даних:

Захисник нью-джерських Нетс Джексон Кідд був оштрафований NBA за словесну образу і публічну критику судців, які присудили три очки Мемфісу. Як зазначається, Кідд щось сказав суддям у той момент, коли вони виходили з корту «Континентад Ейрлайнз Арени». Потім спортсмен знову розкритикував їх під час прес-конференції, заявивши, що публіка ПРОГАВИЛА добру гру.

Ассошіейтед Пресс

Спортивну інформацію можна отримати з інформаційних розсилок, до яких входять спеціальні спортивні розсилки (див.: Розділ 7. Джерела), або ж дізнатися про все за телефоном від PR-працівників чи від самих спортсменів, інформаційні аудіослужби (див. Розділ 7) містять спортивні репортажі, які репортери можуть оживити синхронами.

Виготовлення серйозного спортивного репортажу вимагає сміливості, а також кваліфікації. Ані стаття журналіста, ані його антипатія до Баррі Бондса не може бути виправданням для помилки. Спортивні новини є важливими для достатньої кількості людей, тож заслуговують на те, щоб бути важливими і для вивчення журналістами.

Вивчати спорт? Якщо це звучить як жарт, можливо, це необов'язково. Але майбутні журналісти, які зосереджуються на дорозі в той момент, коли їхні радіо починають передавати рахунки, мають домашнє завдання. Журналіста повинні знати, що у своєму житті зробив Шакіл О'Нілл, як перетворити голи на «хет-трік» і як зберігати збуджену інтонацію, коли описуєш репортаж про «раптову смерть». Можливо, правильно розпочати з читання спортивних сторінок, і можливо, записатися в учні до знайомого фахівця зі спорту. Їм для щастя більше нічого не треба, крім того, як ввести новачків у лабіринти і професійні знання атлетичного змісту.

Новини спорту вийшли за межі бейсболу, футболу і баскетболу. Тепер вони містять також хокей, авторалі, гольф, теніс і перегони. Все це є дуже важливим у радіоновинах. Спортивних фанатів цікавлять не лише спортивні досягнення і навички їхніх улюбленців. Вони б'ються об заклад на результат змагань, що збільшує їхню цікавість до результатів. Поширення офіційних букмекерських клубів додатково збільшило цю тенденцію. Фанати перегонів таким чином стають постійними слухачами станції, яка передає результати кінних перегонів. Забувши оприлюднити в ефірі результати восьмого заїзду, можна отримати більше дзвінків від розлючених слухачів, ніж проігнорувавши результати виборів.

Написання спортивного тексту може бути приємним. Відійшовши від претензійності і трагічності решти новин у випуску, можна навіть трохи розважитися. Замість того, щоб вистрілити, баскетболіст може, як написав спортивний репортер KGTV із Сан-Дієго, «зупинитися і вибухнути» чи «ляснути», або ж «вдарити» по м'ячу, демонструючи «свій фірмовий прийом». Здібність тут дозволяється, якщо не вимагається. Тінь суб'єктивності, наприклад, легка симпатія до домашньої команди, іноді є допустимою. Також дозволяється більш вільне використання сленгу і непояснених термінів.

Грег Гамбел, спортивний репортер телеканалу CBS, каже, що спортивні журналісти повинні вважати, що їхня аудиторія має базові знання. «Якщо спортивний репортер почне зупинятися і пояснювати, що таке "хет-трік" у футболі, я візьму пульт і перемкну канал! Це повне розчарування для футбольних фанів. Переваги перед кількома членами аудиторії не варті втрати половини глядачів». Мова повинна бути такою, щоб усі спортивні фани могли її зрозуміти.

Так само потрібно застосовувати й усі інші правила написання новин. Очевидно, що проблемою є числа. «Найважливіша річ — це завжди рахунок», — каже Лінн Вуллі з KRLD із Далласа. Рахунок означає послідовність хаотичних цифр. Багато станцій подають рахунки лише місцевих ігор, цікавих місцевим фанам, а також усіх незвичайних заходів. Однак інші

станції подають рахунки всіх ігор та матчів, щоб слухачі могли виділити для себе цікаву інформацію і проігнорувати решту.

Виробники міксерів б'ються над тим, щоб додати нові кнопки на їхні прилади, використовуючи для їхнього позначення синоніми слів *змішувати* і *різати*: *кришити, терти, молоти, сікти* тощо. Спортивні журналісти стикаються з тією самою проблемою і їхнє рішення аналогічне. Скількома способами ви можете сказати про те, що одна команда перемогла іншу? Використавши *команда А випередила команду Б* і *команда А перегнала команду Б*, багато журналістів звертаються до слів *перевершила, залишила позаду, отримала першість*; потім ідуть у хід *побила, розбила, знищила, розбомбила, роздушила, розгромила, знищила, позбавилася*. Як щодо *стерла в порох* і *розчавила*? — Навіть теніс може стати насильницьким видом спорту.

Активні дієслова — це добре, але краще остерігатися садизму. Навіть у розпалі битви вони звучать неадекватно.

Іншою пасткою у написанні спортивних новин є кліше. Один лише бейсбол, мабуть, породив більше висловлювань, ніж будь-який інший вид людської активності, у тому числі війна і секс. Це «гра дюймів», у якій «беттер входить у місце», «чекає, доки пітчер подивиться на бігуна, потім кине м'яч», і «одним ударом біти переведе гру до наступної подачі». Ця мова має свій шарм, але вона краще засвоюється після кількох кухлів пива у спортивному барі, а не наприкінці інформаційного випуску. Грег Гамбел з CBS зазначає, що кліше є частиною спортивної культури, але вважає, що ці фрази часто стають на заваді свіжих оригінальних думок. Тож будьте винахідливими! Експериментуйте з кліше:

До Американської Ліги доведеться чекати цілий рік. Вже протягом шести років наші команди чекають на цю подію, беручи участь у відбірних чемпіонатах. Минулого вечора у Нью-Йорку все відбулося швидко. Національна Ліга забила чотири голи у першому таймі і виграла з рахунком сім : п'ять.

WMAL, Вашингтон

Ситуації на дорогах

Найбільше слухачів радіо збирає у ранкові та вечірні години — години пік, — коли більшість аудиторії перебуває за кермом своїх автомобілів. Режисер новин KTRH-AM із Х'юстона Браян Еріксон каже, що «ранкова їзда (з 5.00 до 10.00) — це наш прайм-тайм». Поки люди, перебуваючи у дорозі, думають про те, як прочитати газету чи подивитися телевизор, водії становлять головну радіоаудиторію.

Режисерам новин не знадобилося багато часу для того, щоб зрозуміти, що серед іншої корисної інформації людина, що намагається пробитися крізь затор, може отримувати також інформацію про те, як цей затор об'їхати. Майже всі великі станції намагаються висвітлювати у своїх інформаційних випусках ситуацію на дорогах.

У великих містах, де водії витрачають на дорогу годину чи навіть дві, інформація про ситуацію на дорогах є важливою частиною випусків. Ці репортажі зазвичай містять інформацію про перехрестя автобусних і залізничних шляхів. Ви не можете слухати радіо у метро, але ви можете увімкнути його перед виходом, щоб перевірити, як рухається транспорт. А якщо ви запізнюєтеся, ваша дружина чи чоловік можуть зрозуміти чому, також увімкнувши радіо.

Проблема полягає у тому, як дізнатися про те, що відбувається на дорогах. Це єдина галузь, де інформаційні розсилки нічим не можуть допомогти. Ситуація на дорогах змінюється надто швидко, щоб встигнути описати її і переслати радіостанціям та телеканалам. Жодна станція не може дозволити собі чергових репортерів на кожному перехресті. Деякі вважають новини про становище на дорогах настільки важливими, що

наймають спеціально для його відстеження гелікоптер, який літає над головними транспортними артеріями, оглядаючи їх та інформуючи людей просто з неба.

В Америці новини про ситуацію на дорогах станції постачають спеціальні служби, такі як «Metro Networks»/«Shadow Broadcast Service». Вони та їхні партнери мають осередки на всіх станціях метрополітену та зупинках наземного транспорту. Свої спостереження вони викладають на своїх веб-сайтах, де їх і можуть отримати кореспонденти інформаційних програм. Крім того, ці служби використовують гелікоптери і спеціальних чергових, які стоять на дахах високих будинків, таких як Empire State Building. Крім того, інформацію про затори, спричинені аваріями, можна отримати по поліцейському радіо. Новини про проблеми на мостах, залізниці та автобусних шляхах постачаються службами, відповідальними за ці місця. Їм треба регулярно телефонувати, але ці люди мають тенденцію приховувати свої помилки. Допомагає також інформація, отримана від працівників та партнерів станції, яких просять телефонувати у разі затору. Багато станцій «позичають» новини про ситуацію на дорогах в інших станцій — наприклад, у тих, які мають гелікоптер. Це називається крадіжкою і є неетичним, а іноді навіть протизаконним. Інформацію про дороги складно урізноманітнювати і знаходити, але як частина випуску вона має оброблятися уважно і старанно. Неправильна інформація шкодить репутації станції. Яма посеред дороги може виявитися серйозною, тож додатковий телефонний дзвінок зовсім не завадить репортажу.

Більшість новин про ситуацію на дорогах є безпосередніми і прямими; та все одно у них залишається місце для «чудового» написання:

Четвертий поліцейський відділок радить водіям, які зазвичай користуються Північним шосе, об'їжджати відрізок траси між Белкнапом і Нортсайд-драйв. Через аварію на мосту Триніті північні провулки також є недоступними. Вони будуть закриті для транспорту до дев'ятої години вечора.
KFJZ, Техас

Та як і в інших видах текстів, краще не лише перелічувати факти, а й робити їх реальними.

Погано

Вест-Сайд Хайвей перевантажена аж до 96-ї вулиці. Вся Ф-Д-Р Драйв аж до мосту вільна.

Краще

Ф-Д-Р Драйв є найкращим шляхом для проїзду на цю годину. Аж до самого мосту ця магістраль вільна для проїзду, в той час як на Вест-Сайд Хайвей аж до 96-ї вулиці рух уповільнений.

Фінансові й сільськогосподарські новини

Ще одні цифри, на які деякі слухачі чекають наприкінці інформаційного випуску, — це транспортний індекс Доу Джонса, зниження оптових цін, ціна на золото, ціни на сою у сусідньому супермаркеті та ціни на бройлерів у західному регіоні. Більшість фінансових та сільськогосподарських фактів можна знайти в інформаційних розсилках, таких як спеціальні ділові і фінансові та сільськогосподарські розсилки (див.: Розділ 7. Джерела). Інформацію про ціни на сільськогосподарські продукти на місцевих ринках можна дізнатися за телефоном. Більшість станцій знає, куди і коли телефонувати. Нижче наводиться уривок із сільськогосподарського репортажу, підготовленого за результатами телефонного дзвінка на місцевий ринок:

Ціни на боровів і свиноматок на Півдні Сент-Пола залишаються стабільними — близько 35,
У Сіу-Фолсі — близько 36.
Воли відбірних порід коштують від 67 з половиною до 72. Корови відбірних порід — від 67 до 71.

Linder Farm Network, Міннесота

Багато слухачів не мають акцій; багатьох не цікавлять ціни на боровів і свиноматок; але чимало станцій оприлюднюють цю інформацію для тих, кому вона потрібна. Фінансові і сільськогосподарські новини можуть привернути увагу слухачів (див.: Розділ 11. Висвітлення).

Єдина проблема у цих новинах — це, знову ж таки, цифри. Вони є неминучими, але, коли це можливо, журналісти повинні відходити від банального зачитування чисел і пояснювати, наприклад, що означає внутрішній валовий продукт. Ось репортаж про фондову біржу, в якому деякі цифри розбавлені словами:

Курси на фондовій біржі зменшилися у порівнянні з початком тижня — індекс DOW впав до 34, NASDAQ зменшився на 18.

CNN Radio

І фінансові, і сільськогосподарські новини треба локалізувати. Якщо у місті є підприємства «General Motors», особливу увагу треба приділяти їхнім заробіткам. Якщо місцеві фермери вирощують багато цукрових буряків, перевага має надаватися цінам на них.

Фінансові та сільськогосподарські сюжети мають власний словниковий запас, який репортери повинні розуміти і перекладати. Всі журналісти повинні знатися на таких основних поняттях, як внутрішній валовий продукт чи індекс оптових цін. За потреби можна проконсультуватися у місцевого професора чи знайти інформацію у підручнику.

Початок і завершення

Інформаційні випуски відомі тим, що можуть розпочатися чим завгодно — від пожежної сирени до молитви. Телерадіокомпанії не витрачають зайвого часу для того, щоб розпочати випуск:

NBC Radio News... Я — Стів Портер.

Стара радіокорпорація Mutual навіть не представляла диктора чи назву програми, аж поки в ефір не виходила перша реклама.

Деякі станції продають інформаційні випуски якомусь спонсорі, який хоче чути на початку програми своє ім'я чи назву компанії-спонсора. Цю інформацію читає диктор.

На нашому студійному годиннику 6:30, тож настав час для місцевих новин і новин спорту, спонсором яких сьогодні є _____ . З вами у студії _____ .

WWSR, Вермонт

Деякі станції представляють свої новини так:

Ви слухаєте радіо WRKD, в ефірі новини недільного ранку, підбірка новин з усього штату Мен та зі світу спорту, а також прогноз погоди для регіону.

WRKD, Мен

Завершення зазвичай відображає початок. NBC подає завершення так само стисло:

Стів Портер, NBC News.

З вами був і місцеві та спортивні новини о 6:30 на WWSR, спонсором яких був.

І WRKD:

Ви слухали WRKD Radio News, останні новини штату Мен, спортивні новини і прогноз погоди з інформаційних джерел United Press International та журналістів WRKD.

Такі формати можуть справити враження на слухачів, а можуть і не справити. Єдине, що для них потрібно, це щоб було чітко зрозуміло, що це за випуск і що за диктор в ефірі. Початок і завершення випуску є найкращим місцем для виконання цього обов'язку.

Підсумки

Перш ніж видати новини в ефір, їх треба належним чином організувати, розташували сюжети у логічній і зручній послідовності та в завершеному вигляді. У деяких місцевостях слухачі, щоб бути повністю поінформованими, можуть потребувати інформації про рівень вологості атмосферного повітря та останні ціни на кабанів.

Практичні завдання

А. Упорядкуйте наведені нижче сюжети для випуску об 11:00.

1. Міністерство праці оголосило сьогодні вранці, що рівень безробіття за останній місяць зріс на чотири десятих відсотка.
2. У місцевому зоопарку сьогодні вранці народилася двійня тюленів.
3. Підозрюваний у скоєнні вбивства п'ятирічного хлопчика минулого тижня був заарештований учора ввечері.
4. Четвертий день страйку вчителів — досі жодних переговорів; *із синхронном.*
5. Відкриття нового магазину Wal-Mart заплановано на завтра.
6. Генеральна Асамблея вчора ввечері ухвалила резолюцію про засудження дій Ізраїлю.
7. Сьогодні у муніципалітеті голосуватимуть за місцевий податок з обороту; *із синхронном.*
8. Японія сьогодні вранці погодилася підписати нову торгову угоду із США.
9. Працівники американських заводів Honda сьогодні ж вийдуть на вулиці, якщо з ними не укладують контрактів.
10. Новини спорту.
11. Прогноз погоди.

Б. До 13:00 надійшли такі нові сюжети. Обравши історії з нової добірки, а також із тих, що прозвучали в ефірі об 11:00, складіть випуск на 13:00.

1. Працівники заводів Honda виходять на вулиці.
2. Міська рада вже вдруге проголосувала за місцевий податок з обороту із результатом 5 : 4, мер розлючений; *із синхронном.*
3. Президент об'єднання вчителів вимагає захисту; *із синхронном.*

В. Упорядкуйте такі сюжети для випуску на 16:00.

1. Міністерство охорони здоров'я сьогодні підтвердило заборону на безкоштовні аборти.
2. Попередження про повінь на сьогоднішню ніч для всієї території.
3. Пікнік Торгової палати, запланований на завтра, скасований через штормове попередження.
4. Двоє місцевих підлітків заарештовані за розповсюдження наркотиків.
5. Законодавча влада штату повернула законопроект про розповсюдження алкогольних виробів; міністр наклав вето; *із синхронном.*
6. Президент оголошує, що до кінця тижня він запровадить податкову реформу.
7. Бомба вбила двох людей у римському універмазі цього ранку; відповідальність за вибух взяла на себе група терористів.
8. Дослідження показали, що за цей рік, головним чином внаслідок закриття місцевого філіалу «General Electric», місто втратило 2400 робочих місць.

9. Папа Римський сьогодні розпочинає своє турне територіями Франції, Бельгії, Португалії та Іспанії.
10. Індекс Доу Джонса зростає на вісім позначок в очікуванні президентської податкової реформи.
11. Національний інститут здоров'я сьогодні вранці заявив, що колір їжі пов'язаний із раковими захворюваннями.
12. Прогноз погоди.
13. Новини спорту.

Г. Упорядкуйте такі сюжети для випуску на 15:30.

1. Місцева пожежа, що сталася сьогодні вдень... причини і кількість постраждалих невідомі; *зі звуковим репортажем.*
2. Мер розпочинає розгляд суперечливого контракту на будівництво школи; *із синхронном.*
3. Індекс споживчих цін зріс за останній місяць на два відсотки; про це було повідомлено сьогодні вранці.
4. Нафтові компанії продають три чверті свого щоденного видобутку; майже всі мають прибуток не менше, ніж 30 відсотків.
5. Місцеву жительку сьогодні вранці звинуватили у підробці дисконтних карток.
6. В Італії сьогодні проходять парламентські вибори; очікується перемога соціалістів.
7. У Женеві тривають всесвітні торгові переговори.
8. Іран сьогодні звільнив двох британських журналістів.
9. У Верховному суді сьогодні розпочинається перше відкрите слухання процесу над геєм; *зі звуковим репортажем.*
10. Цінні папери.
11. Прогноз погоди.
12. Новини спорту.

Розділ 13. ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Інформаційний сюжет на 25 секунд чи історія з аудіоматеріалом на 50 секунд можуть тримати людей в курсі соціального, політичного та економічного життя, що розгортається навколо них. Один із головних аргументів цієї книги полягає в тому, що за умови поєднання добре написаного тексту зі звуковим репортажем комплексного розуміння можна досягти за чверть хвилини.

Утім, слід визнати, що в намаганні вмістити стільки важливих історій в один випуск щось неодмінно втрачається. Є межі того, що можна зробити за 25 чи 50 секунд. Іноді глибоке тлумачення фактів використовується лише у головних історіях із великою кількістю деталей, інколи дрібні, на перший погляд незначні, деталі надають відтінок, який здатен привести до повнішого розуміння; а деколи другорядна чи навіть випадкова інформація, яка не підходить для випуску, допомагає роздивитися предмет з усіх боків. Ці відтінки, нюанси і незначні деталі вимагають часу, щоб їх знайти. Обійти їх не можна. Багато станцій, однак, знаходять у своєму розкладі місце для програм, які фокусуються лише на одній чи двох темах, щоб присвятити цей додатковий час матеріалам, що безпосередньо стосуються суспільства — «зв'язки з громадськістю».

Більшість таких громадських програм — документальні програми і ток-шоу — відповідають цій меті: більше заглибитися, що неможливо зробити у новинах. Аналітичні програми також належать до «зв'язків із громадськістю», хоча й у відмінний спосіб: вони дозволяють використання в інших випадках заборонених інструментів для досягнення розуміння — точки зору.

Деякі станції ховають свої громадські програми у ранкових недільних годинах, коли їх слухає лише невелика кількість слухачів, проте інші використовують ці програми для приваблення аудиторії, якій надається можливість обговорити і навіть вирішити суспільні проблеми.

ДОКУМЕНТАЛЬНІ ПРОГРАМИ

Документальні програми дають теле- і радіожурналістам можливість «розгулятися». Журналісти відходять від стислої новинної історії до розкоші п'яти-десятихвилинного міні-документального сюжету, або до циклу репортажів про один предмет, або навіть до півгодинної документальної програми.

Новий, «загальноосвітній» університет, утричі більший за інші університети, відкрився у Нешвілі. WLAC могла висвітлити цю історію у новинах, включивши у неї синхрони ректора чи голови педагогічної ради, але редактор новин Девід Тауер відчув, що ця історія заслуговує на детальніший розгляд. Тауер провів два дні в університеті і відвідав нові експериментальні класи. Він поспілкувався зі студентами, викладачами й адміністраторами. Результат? Півгодинна документальна програма.

Також є теми, які не потрапляють у новини через свій формат чи недостатню сенсаційність. Кілька років тому Лайза Бергсон з WRFM із Нью-Йорка розслідувала тему порушення авторських прав у циклі, що становив більш ніж тридцять трихвилинних репортажів.

Досить мало комерційних радіостанцій виділяють час на виготовлення документальних програм. Деякі амбіційні репортери, однак, все одно роблять їх у власний вільний час.

Збір аудіоматеріалів

«Радіо, — каже Девід Коган з BBC, — це джерело шуму». Коган вважає, що цей «шум» чи звук повинен бути настільки яскравим, наскільки це можливо. «Він повинен, по суті, давати візуальне зображення того, що ви не можете побачити», — каже він. Коган вірить, що

цього можна досягти за допомогою синхронів — голосів героїв новин, які розповідають про події чи про свої відчуття від подій, а також природний звук цих подій на задньому фоні (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). «Якось я почув сюжет про новий фітнес-клуб, у якому були інтерв'ю з власниками і їхніми партнерами, але не було синхронів відвідувачів, — розповідає Коган. — У такій історії ви хочете знати, як воно побувати там; ви хочете почути скреготіння тренажерів, гуркіт заліза і важке дихання людей, що там займаються. Ви хочете почути стільки шуму, скільки можливо».

ВВС, чий стиль повільніший за стиль американських станцій, використовують багато коротких документальних програм, або ж «серій», тривалістю від двох до десяти хвилин. Коли Коган працює над однією з них, перше запитання, яке виникає у нього в голові: що йому записати.

Після того, як він вирішує творити історію про очевидну тенденцію самогубств серед підлітків у Сполучених Штатах, Коган використовує комп'ютерний архів історій «New York Times», щоб зібрати попередні газетні статті з цієї теми. Він шукає інформацію, серед якої водночас намагається знайти потенційні контакти, потенційний «шум». Одна замітка відсилає його до нью-йоркського офіційного службовця, який цікавиться проблемою самогубств серед підлітків. Репортер Білл Тернбул, з яким Коган працює над документальною програмою, записує довге інтерв'ю із тим службовцем, але ніщо з нього не піде в ефір — недостатньо яскраво. Голос цього службовця не доносить глибини болю, який спричинює смерть. Він не може дати слухачам відчуттів емоційного значення підліткового самогубства. Проте цей офіційний службовець дав багато корисної інформації, враховуючи імена двох матерів, чиї діти скоїли суїцид, і які намагаються вберегти інші родини від подібних трагедій. Це велике досягнення. Документальна програма починається голосом однієї з них:

Мій син був живий; мій син ріс. Він був дуже розумний... і вбив себе.

Тернбул провів інтерв'ю з групою учнів школи, де було скоєно кілька самогубств. Деякі з їхніх коментарів були використані у *монтажі* — кількох коротких, зазвичай анонімних синхронів, змонтованих разом, відомих також під назвою *vox pop* («людські голоси»). Учні починають із пояснення того, чому, на їхню думку, їхні однокласники скоїли самогубство:

Перший учень: Якби самогубство зробило моє життя легшим і простішим... Я б жив у мирі. У мене не було усіх цих проблем... Я б не відчував усіх цих страждань.

Другий учень: Може, хтось із них у такий спосіб вимагав уваги?

Третій учень: Їм треба було просто сісти і поговорити одне з одним... спілкуватися... поговорити з батьками... Я впевнений, що батьки зрозуміють.

Четвертий учень: Це проблема... Наші батьки не знають, хто ми такі. Багато людей кажуть: «Так, я близький із мамою і татом», але вони не можуть сказати вам, хто ваш справжній друг.

В історію також увійшов голос однієї мами, що зверталася до інших підлітків, які могли виношувати ідею самогубства:

Я бачила тіло свого сина у труні. Він був холодний, він був задубілий, він був мертвий. Я бачила, як труну закрили і поклали в яму у землі. Я бачила грудки землі на кришці труни. Нічого повернути не можна. Це не так ... лежачи у труні, він опускався у яму і промовляв: «Ну і добре, тепер вони любитимуть мене». Він не міг цього бачити. Він був мертвий. Ніколи не думайте, що самогубство — це вихід.

Цей документальний сюжет вийшов із тривалістю чотири хвилини 45 секунд, причому дві третини цього часу займали аудіоматеріали, а не текст, написаний репортером. Це не означає, що документальний репортаж обов'язково повинен складатися із «нарізки» синхронів. Навпаки: 4 хвилини і 45 секунд вимагають надзвичайно детального пояснення предмета. Документалісти проводять велику кількість часу в бібліотеках чи в офісах, у яких

спілкуються з поінформованими службовцями. Цей сюжет від BBC був наповнений інформацією — «у середньому один юний американець покінчує своє життя самогубством кожні 84 хвилини» — інформацією, яка показувала, наскільки серйозним є це дослідження. В той же час сила документальних програм залежить від аудіоматеріалів так само, як телевізійні документальні фільми залежать від відеоматеріалів. «Я б не став слухати програму, яка б складалася лише із одного тексту», — каже Коган.

Інші, хто робить документальні програми, можуть не дотримуватися чіткого розподілу його на відсотки, виділені для синхронів, але вони все одно погодяться, що аудіоматеріали є дуже важливими. Водночас розповідь, що переривається надто часто, швидко може набриднути. Девід Тауер сподівався, що викладачі, учні й адміністратори розкажуть більшу частину історії про новий університет у Нешвілі. У кожній частині свого репортажу Лайза Бергсон використовувала один синхрон, включаючи інтерв'ю з людьми, які вважали, що запис їхніх слів порушує їхнє приватне життя.

Вдалих запис зробити складно, передусім якщо йдеться про якусь складну і важкодоступну тему, яка має заінтригувати героїв документального сюжету. Ось приклад, якому вже кілька десятків років: Девід Ензор, тоді репортер Національного громадського радіо, знайшов таку складну тему: у Білому домі Ензор почув, що люди підозрюють тодішню першу леді Розалін Картер у тому, що вона є впливовим і суперечливим членом адміністрації свого чоловіка. Він ще більше зацікавився цим, коли один із тих, хто писав її промови, подав у відставку. Ензор вирішив провести розслідування про місіс Картер для програми NPR, яка досліджує теми, що найбільше цікавлять людей. Проблема: де взяти запис першої леді?

Було неможливо взяти інтерв'ю у дружини президента. Але вона мала виступати у Національному прес-клубі. Ензор вирішив записати її промову там і доповнити свій репортаж синхронами людей, які її знають. Однак навіть це було нелегко.

Лише кілька людей з оточення першої леді погодилися сказати щось контroversійне на диктофон. Більшість говорила лише загальну інформацію (див.: Розділ 8. Збирання новин). Ензор розмовляв з колишніми службовцями, але не записував їх. Він спілкувався з подругою місіс Картер з Джорджії, яка висловлювала побажання, аби їхню розмову не записували. Їй сказали, але лише «поза записом», що персонал першої леді працював менш ніж ввічливо. Ензор міг використати цю інформацію, але йому потрібні були аудіоматеріали.

Зрештою, Ензор упіймав одного колишнього члена персоналу місіс Картер, чия робота полягала у зв'язках із пресою, який поскаржився на диктофон, що йому не казали, що говорити пресі. Потім представник Комісії ментального здоров'я, якою вона призначила, розповів на плівку про досягнення і вчинки місіс Картер. Ензор також знайшов кореспондента, який пережив п'ятьох президентів і який погодився дати оцінку нинішньої першої леді — для запису. Ензор отримав довгі, але прекрасні спогади від знайомого місіс Картер з Нью-Йорка. Разом із виступом місіс Картер у прес-клубі Ензор мав достатню кількість аудіоматеріалу. Тепер йому треба було перетворити ці записи і текст, який мав їх супроводжувати, на суцільну історію — що, безперечно, було набагато складнішим, ніж просто вставити один синхрон у 50-секундний сюжет.

Організація

Девід Коган і Білл Тернбул почали формувати програму для BBC про підліткові самогубства з того, що змонтували свої інтерв'ю у 15-хвилинну добірку. Вони прослуховували її, а потім продовжували редагування, аж поки не отримали чорновий варіант потенційних синхронів тривалістю сім-вісім хвилин.

Додатковий час, який мають виробники документальних програм, не звільняє їх від дотримання базових правил організації сюжету (див.: Розділ 6. Сюжети). Ці додаткові хвилини дають можливість додати дві-три точки зору, але ці точки зору все одно мають бути

представлені зрозуміло й послідовно. Сюжет повинен дотримуватися однієї ідеї, навіть якщо для розвитку цієї ідеї може знадобитися кілька сторінок, а не кілька речень. Якщо організаційного плану немає в голові, або ж, ще краще, на папері, — документальний сюжет тривалістю у чотири хвилини 45 секунд можна легко перетворити на чотирьохвилинний і 45-секундний вінегрет.

Ті двоє членів з команди ВВС вирішили, що повинні виконувати дві роботи у своїх програмах: по-перше, вони хотіли звернути увагу на масштабність і серйозність проблеми підліткових самогубств. По-друге, вони хотіли обговорити цю проблему з американцями. Вони організували документальний сюжет таким чином, що обидві мети було досягнуто: вони оприлюднили проблему, а потім навели приклади реакції людей на неї. Розпочавши тим драматичним записом матері, син якої скоїв самогубство, вони перейшли до запису іншої такої самої жінки, а потім до психолога, який зазначив, що часто у підлітків, які покінчили життя самогубством, не було реальної причини для депресії. Потім одна з матерів говорить про тиск, який доводиться зазнавати на собі таким дітям, як її пізній син:

Якщо я 16-річний хлопець, у якого немає потрібної машини, або ж я не граю у футбольній команді, про мене забудуть. У мене немає цієї американської групи підтримки, що складається з привабливих білявок, і це серйозна невдача.

Репортер сам підбиває підсумки теорій і статистики — «рівень самогубств серед підлітків у Сполучених Штатах за останні десять років зріс удвічі». Проблему визначено.

Реакцію людей на цю проблему ілюструє, по-перше, аудіозапис останнього відеофільму CBS про підліткові самогубства — доказ того, наскільки серйозною стала ця проблема у Сполучених Штатах. Потім однокласники тих, хто покінчив життя самогубством, діляться своїми думками з цього приводу. Далі репортер згадує про програми, започатковані з метою попередження підліткових самогубств; і дві матері підсумовують усе зазначене, звертаючись до підлітків та їхніх батьків.

Такий документальний сюжет не лише чітко дотримується декількох точок зору, а й від початку до кінця супроводжується одними й тими ж голосами.

Насправді, обидва кінці сюжету порушують правило написання підводок до синхронів в інформаційних сюжетах: документальний сюжет починається холодно, з голосу матері, яка каже: «...мій син себе вбив» — без жодної підводки на початку. Останні слова у ньому також належать матері — і вони так само не супроводжуються жодною «відводкою» наприкінці. Звісно, це не завжди спрацьовує, але однією із переваг додаткового часу, який ви маєте при підготовці документального сюжету і висвітленні однієї точки зору, є можливість експериментувати з технічними прийомами — прийомами, які можуть бути неприйнятними в обмеженому світі новин.

Девід Ензор також почав організацію сюжету з чорнового монтажу кожного синхрону, який, на його думку, міг бути ним використаний у його документальній програмі про місіс Картер для NPR. Потім він роздрукував тексти найкращих уривків і розклав їх перед собою.

Зрештою Ензор сформував три напрямки, в яких йому потрібно було рухатися: питання «впливу», питання «компетенції» і особистість місіс Картер. Скільки влади мала місіс Картер? Наскільки вдало вона використовувала цю владу? Що вона собою являла? Він мав дати відповідь на всі ці запитання одночасно.

Пам'ятаючи про ці запитання, Ензор упорядкував матеріали, які він попередньо змонтував. Більшість документальних програм організуються навколо їхніх аудіоматеріалів. Журналісти впорядковують уривки, часто просто перетасовуючи їх між собою і додаючи до них те, що треба сказати з того чи іншого приводу.

Для питання про «вплив» Ензор мав висловлювання місіс Картер у законопроекті про рівні права, яке допомогло сфокусувати обговорення її впливу. Також він мав її особисті

слова, записані ним під час її промови у Національному прес-клубі. Для питання про «компетенцію» у нього був позитивний запис представника Комісії ментального здоров'я і несхвальні відгуки колишнього її працівника. Для розкриття особистості першої леді він мав той довгий синхрон її знайомого із Нью-Йорка.

Ензор відтворив це все у плані (більшість журналістів готують план документальних сюжетів). Коли план був затверджений редактором, Ензор написав історію і підготував фінальну версію уривків.

Програми, схожі на ту, що підготувала для WRFM Лайза Бергсон, мають на меті дещо інші організаційні задачі. Але вона використала той самий основний підхід, що використовують інші, коли хочуть надати сенсу великій кількості матеріалу: вона проаналізувала матеріал, сформувала кілька основних тем, а потім підготувала спосіб висвітлити їх усі одночасно. Її матеріал, як і матеріал Когана, поділявся на дві великі теми: види порушень авторського права та способи, як їх уникнути. Але Бергсон мала набагато більше часу на підготовку, ніж Коган. Її репортаж тривав більш ніж 33 хвилини, тож вона розділила матеріал на той, що отримала від представників уряду, і на такий, що надали бізнесмени. А в бізнесовій частині, своєю чергою, вона виокремила питання кредитних чеків.

Бергсон отримала кілька репортажів на кожному із цих тем, знайшла природні способи поєднання цих тем, представивши кожен репортаж коротким обговоренням того, як він стосується загальної теми, а також підбивши підсумки в кожній частині коротким анонсом наступного уривку. У такому циклі кожен репортаж повинен не лише вписуватися у тему, а й мати власний сенс — для тих слухачів, які не чули решти пунктів.

Музика

Музика і новини? Разом? Мабуть, це не надто вдала ідея для документального сюжету про підліткові самогубства, проте бувають ситуації, коли музика у документальних програмах може допомогти підкреслити чи навіть виділити головну думку. Документальний сюжет про ювілей музичного фестивалю Вудсток, який Девід Коган робив для BBC, містить уривки з кількох виступів. Півгодинна програма на NBC про вирощування марихуани у Північній Каліфорнії починалася рядками з пісні — «...Домашні рослини мене цілком задовольняють...». Потім у цій документальній програмі як фон використовувалася пісня Боба Ділана «Кожен повинен накуритися».

Десять секунд легкої пісні чи музики у кількох відповідних місцях обов'язково оживлять документальний сюжет, але музикою також можна легко все зіпсувати. Документальні продюсери, які прагнуть продемонструвати різноманітність своєї колекції аудіозаписів, часто закінчують тим, що «топлять» теми своїх програм під оркестром недоречних звуків. Пісні у документальних сюжетах слід використовувати лише тоді, коли їхні тексти насправді стосуються теми — ми не хочемо чути «Вдар його» Майкла Джексона, наприклад, у сюжеті про спортивну боротьбу. Тексти часто мають пряме і зрозуміле значення, і якщо документальний сюжет намагається сказати про щось інше, результат буде невдалим.

У більшості документальних програм узагалі не варто використовувати музику, а в тих, у яких варто, краще обмежитися кількома короткими програшами. Використовуйте музику, якщо ви вже її використовуєте, для акцентів, а не як постійний аудіосупровід синхронів і текстів.

Тексти

Отже, аудіоматеріали обрано й організовано; можливо, навіть підібрано музику. Настав час написання тексту до документального сюжету. Перше, що треба пам'ятати, це основні правила написання інформаційних текстів, наведені й описані у попередніх розділах цієї книги. Тепер ваше завдання — утримати увагу слухачів протягом хвилин, а не секунд.

Документальний сюжет також потребує вдалої підводки. Навіть попри додатковий час, який мають журналісти, вони можуть скоротити підводку. Ось як розпочинався сюжет Пітера Люфера для NBC про марихуану (після музики):

Сьогодні стільки американців курять марихуану, що її вирощування вже навіть конкурує із вирощуванням кукурудзи як найприбутковіший вид капіталовкладення у Сполучених Штатах.

Оскільки документальні сюжети наповнені аудіоматеріалами, більшість текстів, з яких вони складаються, — це підводки і відводки до цих матеріалів (див.: Розділ 10. Написання текстів для аудіоматеріалів). Підводки також повинні підготовлювати і представляти:

Підводка: Не так багато людей її курять, вона досить дорога і вирощується на всій території Америки. Так чи інакше, марихуана знову в центрі уваги юристів, зокрема генерального прокурора Каліфорнії Джона Вандекампа...

Синхрон: Ми не переслідуюмо тих, хто вживає. Ми переслідуюмо тих, хто заробляє, людей, які збагачуються за рахунок поширення і вирощування марихуани.

Тут починає проявлятися відмінність між написанням документальних сюжетів і новин. Передусім у документальних історіях, які можуть складатися з десятків синхронів, підводки намагаються злитися з відводками: відводка від одного синхрона автоматично стає підводкою до іншого. Іншими словами, у документальних сюжетах використовуються поєднувальні конструкції (див.: Розділ 10. Написання текстів для аудіоматеріалів). Ось ще один уривок з того документального сюжету з NBC:

Синхрон: Я вирощую марихуану вже 12 років, тож маю великий досвід вирощування її надворі, в приміщенні, на схилах пагорбів, на їхніх вершинах, у низинах, у ярах, у дельтах річок, на семи тисячах футів. Колись я навіть пророщував насіння у теплиці, а потім пересаджував саджанці на гору і сидів там із ними ціле літо.

Перехід: Проте навіть не очевидні комерційні переваги вирощування марихуани в домашніх умовах є причиною поширення наркотиків. Беручи до уваги відсутність міжнародних кордонів, які в даному випадку не треба перетинати і які зазвичай становлять головний ризик, садоводи ладні вирощувати цю рослину навіть у своїх будинках.

Синхрон: Я постійно працюю над збільшенням ефективності, і я думаю, що у майбутньому саме так і буде. Навіть зараз це можливо робити потай, не наражаючись на серйозну небезпеку і не бути впійманим. Можна отримувати якісний продукт у потрібний час.

Перехід: Джей все ще вирощує якусь частину марихуани надворі, але все більше уваги він приділяє кімнатним плантаціям.

Синхрон: Можна використовувати галогенові лампи, вони дають чудове світло білувато-блакитного кольору, яке дуже добре впливає на рослини.

Перехід: Джей — успішний дрібний бізнесмен. Він не надто заможний, але здатний забезпечувати своє існування у цьому світі. Його годує кімнатна аграрна установка. Йому не треба чекати сезону врожаю; він сам маніпулює біологічними циклами своєї плантації. Роздрібна торгівля марихуаною приносить по 160 доларів за унцію.

Є ще одна велика розбіжність між написанням такого тексту і тексту, описаного в попередніх розділах: для документальних сюжетів характерна деяка повільність, яка в новинах могла б спричинити серйозні проблеми. Зверніть увагу, скільки часу потрібно для того, щоб ідентифікувати особу, що говорить у синхроні. Інформація про Джея (його прізвище зі зрозумілих причин не називається) подається поступово.

Документальні сюжети мають бути такими ж зрозумілими, як і новини, але вони не повинні розкривати все протягом кількох десятків секунд. Вони можуть між іншим представити промовця вже після того, як синхрон закінчиться, аж доти, доки він все ще

матиме сенс. Вони можуть залишити деякі запитання на деякий час без відповідей, деякі суперечливі моменти нез'ясованими, знаючи, що до цього буде час повернутися згодом. Іншими словами, журналісти повинні дещо уповільнювати хід документальної історії.

Звісно, є і зворотний бік цієї свободи. Коли журналісти відходять від стислого формату новин, вони несуть більшу відповідальність за свою роботу. Якщо текст, написаний для використання між синхронами, надто скупий, документальний сюжет звучатиме кострубато і незрозуміло:

Неправильно

Власник місцевого магазину: ...кожен у цьому регіоні підтримує своє економічне благополуччя, вирощуючи марихуану.

Репортер: Шериф округу Гумбольд Девід Реннер знає, що в його окрузі заробляються мільйони доларів.

Шериф: Від 500 мільйонів до мільярда доларів... але це лише незначна частина від тієї суми, що витрачається тут.

Репортер: Бізнесмен Мак-Кі не погоджується.

Власник місцевого магазину: Якщо говорити про факти, то я переконаний, що з цього бізнесу більше прибутків, ніж від лісозаготівлі.

Але написання надто великих текстів у документальних сюжетах послаблює їх:

Власник місцевого магазину: ...кожен у цьому регіоні підтримує своє економічне благополуччя, вирощуючи марихуану.

Репортер: Скільки ж грошей надходить в економіку? Важко сказати. Оскільки вирощування марихуани є нелегальним видом діяльності, задокументувати прибутки від цього неможливо. Втім, одне відомо точно: шерифові округу Гумбольд Девіду Реннеру не подобається бізнес із вирощування марихуани, що процвітає у його окрузі. Крім того, що він виступає проти нього, він навіть не впевнений, що цей вид бізнесу приносить багато грошей. Утім, шериф знає, що хтось заробляє на цьому мільйони доларів.

Шериф: Від 500 мільйонів до мільярда доларів... але це лише незначна частина від тієї суми, що витрачається тут.

Репортер: Не витрачають тут? Тоді де ж витрачаються ці від 500 мільйонів до мільярда доларів? Ось де відповідь: Шериф Реннер належить до числа тих, хто переконаний, що гроші йдуть на південь на заготівлю лісу, тоді як наркоділки розкішно живуть у Лос-Анджелесі, поки їхні працівники, ризикуючи, обробляють плантації. Але перш ніж ви подумаете, що всі мешканці міста поділяють погляди шерифа, послушайте, що каже з цього приводу бізнесмен Мак-Кі. Він не може погодитися із думкою шерифа про роль марихуани в економіці округу Гумбольд. На думку Мак-Кі, користь із цього мають не заможні наркоділки з Лос-Анджелеса, а місцеві торговці, подібні йому, яким торгівля марихуаною істотно допомагає.

Власник місцевого магазину: Якщо говорити про факти, то я переконаний, що з цього бізнесу більше прибутків, ніж від лісозаготівлі.

Правильно підібраний текст пояснює аудіоматеріали, робить паузи між ними, але не заглушує їх. Готуючи текст до документального сюжету, треба пам'ятати про зауваження Девіза Когана про те, що документальний сюжет більш ніж на половину складається з аудіоматеріалів. Доцільний спосіб визначити розмір — це врівноважити тривалість аудіоматеріалів з тривалістю пояснень репортера.

Правильно

Власник місцевого магазину: ...кожен у цьому регіоні підтримує своє економічне благополуччя, вирощуючи марихуану.

Репортер: Оскільки вирощування марихуани є нелегальним видом діяльності, задокументувати прибутки від цього неможливо. Втім, шериф округу Гумбольд Девід Реннер знає, що в його окрузі заробляються мільйони доларів.

Шериф: Від 500 мільйонів до мільярда доларів... але це лише незначна частина від тієї суми, що витрачається тут.

Репортер: Шериф Реннер належить до числа тих, хто переконаний, що гроші йдуть на південь на заготівлю лісу, тоді як наркоділки розкішно живуть у Лос-Анджелесі, поки їхні працівники, ризикуючи, обробляють плантації. Бізнесмени Мак-Кі із цим не погоджується.

Власник місцевого магазину: Якщо говорити про факти, то я переконаний, що з цього бізнесу більше прибутків, ніж від лісозаготівлі.

Пітер Люфер, NBC

Документальні програми дають журналістам такі можливості, які вони рідко отримують: можливість будувати, складати частини синхронів до купи, вибудовувати великі ідеї у колекцію думок і подій. Також — унікальну можливість написання тексту. В документальних сюжетах журналісти можуть розвивати, повторювати і повертатися до тем. Вони можуть розвивати структуру і ритм своїх слів, а також грати не лише зі словами чи конструкціями, а й з цілими сторінками тексту. Наприклад, у документальному сюжеті, зробленому перед розпадом Радянського Союзу, Камерон Свейз, який тоді працював на NBC, вибудував свою тему непорозуміння і недовіри через повторення термінів, пов'язаних з розмовами, твердженнями і спілкуваннями:

Купка людей із сірими обличчями контролює життя 269 мільйонів радянських мешканців... Світ чекає на їхні заяви...

Вони говорять рідко, і коли вони це роблять, то дуже погрозово...

«Буде новий наказ», — проголосив Ленін... Але Москва надсилає інше повідомлення: повідомлення не надії, а безнадії.

ПРОГРАМИ-ІНТЕРВ'Ю

Програми-інтерв'ю (ток-шоу) можуть заповнювати різні проміжки в ефірному часі. Багато станцій, які з тих чи інших причин не хочуть займатися виготовленням документальних програм, залишають громадську долю свого ефірного часу для півгодинного інтерв'ю щонеділі зранку з якимось місцевим чиновником. Усе більше станцій взагалі переходять на розмовний формат і повністю заповнюють свій ефір інтерв'ю (що час від часу переривається дзвінками слухачів) як з авторами книг, атлетами, відомими людьми і сексопатологами, так і з тими самими місцевими чиновниками.

Якщо тема обговорення несуттєва, а запитання досить прості, ток-шоу може мати незначну інформаційну цінність або ж не мати її взагалі. Але варто лише запросити гостя, який щойно написав книгу з повітряної розвідки, а не з аеромодельовання, чи запитати депутата міської ради про його голосування проти плану очищення міського водоканалу, а не про його плани ремонту фонтанів у приміщенні мерії, і програма може стати цікавою та актуальною.

Якщо ж метою є отримання новин — а не просто випробування гостя чи заповнення паузи в ефірі, — буде краще, якщо гість буде суперечливим. (Як правило, начальники абортаріїв викликають більше зацікавлення, ніж лідери бойскаутів). Також інтерв'ю зовсім не обов'язково має бути гострим і заздалегідь підготовленим.

Підготовка

Як ви готуєтеся до інтерв'ю? «Я читав усе, що тільки потрапляло мені до рук», — каже Тед О'Браян, колишній ведучий ранкового ток-шоу на WRKO у Бостоні. Коли інтерв'ю

відбувається у прямому ефірі, свою невідповідність виправити неможливо. І навіть якщо вам вдасться обманути аудиторію, ви все одно не зможете приховати свою поверховість. О'Браян відшукав і вивчив усі можливі матеріали у газетах і журналах про потрібний йому предмет. І якщо гість щойно написав книгу, О'Браян обов'язково читав її.

Суть полягає в тому, щоб двоє поінформованих людей провели інформативну бесіду — навіть якщо роль одного із них полягає в тому, щоб просто виносити інформацію на розгляд ймовірно непоінформованих слухачів. «Я прихильник ґрунтовної підготовки», — каже Кеті Новак, яка багато років вела ток-шоу на WABS у Нью-Йорку.

Новак збирала інформацію за темами, які б вона хотіла обговорити одного разу в одній із своїх ранкових щотижневих програм. «Я ніколи не ввійду до студії, не подивившись на свого гостя і не сказавши: "Що ви робили весь цей час, що минув з нашої останньої зустрічі?"»

Багато ветеранів ток-шоу не готують запитання заздалегідь. Вони вважають, що заготовлені питання звучать в ефірі надто формально. (Скоріше за все, вони просто настільки звикли ставити запитання в ефірі, що просто не відчують потреби у тому, щоб витратити час на записування їх на папері). Втім, усі досвідчені інтерв'юери готуються до розмови заздалегідь, роблять необхідні нотатки, які можуть знадобитися під час самого інтерв'ю у студії. «Найгірше — це закінчити добре восьми- чи дев'ятихвилинне інтерв'ю і зрозуміти, що ти забув про головне запитання», — каже О'Браян. Нотатки допомагають підстрахувати перевантажений мозок, який намагається одночасно впорядкувати думки, запитання, відповіді на них і рекламні оголошення.

Новак розповідає, що вона завжди приїздила до студії WABS, маючи при собі записані питання, які вона хотіла б порушити. Початківцям і молодим журналістам обов'язково слід записувати свої запитання заздалегідь. Якщо все йде добре і чітко, може й не виникнути потреби користуватися цими записами. Але в будь-якому разі не варто ризикувати, аби не довелося похапцем вигадувати невдало сформульовані запитання. Краще підстрахуватися...

«Є блискучі люди, такі як Тед Коппел, який проводить інтерв'ю без жодної чернетки», — зазначає Річард Трелкелд, котрий багато років пропрацював на ABC. «Розумовий коефіцієнт Коппела близько 200». Решті з нас краще мати при собі папірець із підказками.

Журналісти повинні записати для себе ще одну річ: початок і кінець шоу, де має бути представлення гостя й опис теми, що обговорюватиметься.

Запитання

«Погане запитання, — пояснює Кеті Новак, — це те, яке вже містить у собі відповідь. Гість каже: "Так, ви маєте рацію"». Це має бути вже відомо. (Важливість формулювання коротких запитань замість запитань — «так» чи «ні» обговорювалася у Розділі 9 «Аудіоматеріали».) Між інтерв'ю, які беруться для синхронів у новинах, і програмами-інтерв'ю є спільне: наприклад, запитання мають бути короткими і стосуватися лише обраної теми. Проте й одна суттєва відмінність, перебуваючи у прямому ефірі, журналіст не може задовольнитися лише одним чи двома «гарячими» твердженнями у всій розмові. Кожне запитання має бути цікавим саме по собі, підтримуючи належний рівень цікавості і послідовності розмови.

Інтерв'ю, записане лише для того, щоб отримати кілька синхронів, може стрибати від питання про погляди кандидата на розбудову центру до поглядів на бідність, а потім до його думки про податки. Але в ток-шоу аудиторії потрібен поступовий хід думки — можливо, два чи три запитання про розвиток центру міста, а вже потім перехід до теми бідності: «У центральній частині міста живе багато бідних людей. Ви сказали, що ваші плани будуть варті декому з них домівок. Що ви можете запропонувати незабезпеченим мешканцям нашого міста?». Запитання про податки можна притримати до рекламної паузи. Запитання у таких

інтерв'ю не мають дотримуватися якоїсь чіткої лінії. У них можуть бути відхилення і повороти, але різкі переходи у темах слід звести до мінімуму.

У ток-шоу, так само, як і в інтерв'ю, записаному для синхронів у новини, неправильно починати із запитання, яке може відвернути від вас людину. «Якщо у вас є запитання, яке робить виклик своєю етикою чи енергетикою, краще притримайте його на кінець розмови, — радить Новак, — інакше воно може спрацювати проти вас». Утім, як і будь-яка інша програма, ток-шоу має починатися із чогось такого, що захопить увагу аудиторії і триматиме її до кінця. «Я завжди починаю із запитання, що збуджує апетит слухачів», — каже Новак. Іншими словами, на початку шоу замість того, щоб нападати на мера із заявами про те, що в його адміністрації відбувається дискримінація працівників, — це краще залишити на кінець, — можна розпочати запитанням про ставлення мера до рівноправності.

Коли ж настає час для таких гострих запитань, на них лягає серйозна відповідальність. У ток-шоу аудиторія хоче більшого, ніж просто 12-секундну відмову: «Це абсурд, ми завжди намагалися наймати представників різних соціальних меншин. Ті люди не знають, що вони говорять». Аудиторія очікує більшого заглиблення. «Гаразд, мере Джонс, згідно з документацією, отриманою нами у мерії, лише два відсотки людей, найнятих на роботу в адміністрації, є афроамериканцями». І «ви стверджуєте, що наймаєте на роботу представників різних соціальних груп, оскільки ваш попередник мав чорного секретаря і асистента-іспанця, але вся верхівка адміністрації складається з білих».

Аудиторія також хоче дізнатися більше про особистість гостя, з котрим ви спілкуєтеся: «Як ви почувалися, коли всі ті афроамериканці вийшли на вулицю і почали акцію протесту?»

«Я засвоїв, що є два типи поведінки, за допомогою якої можна витягти з людини найбільше, — розповідає Річард Трелкелд. — Одна — це взяти на себе роль суду: ви садите людину на так звану лаву підсудних і отримуєте від неї інформацію хай би там що». Теркелд каже, що він надає перевагу більш толерантній поведінці: «Я вдаю людину, яка не все знає про предмет. Вам потрібно добре грати, аби не виглядати дурнем, щоб людина не втратила довіру до вас. Але ви кажете: "Джоне, це цікаво" Або "Я нічого не знав про це"».

Процес

Коли гості приїздили на WABS, Кеті Новак не була надто приязною з ними. Вона пояснювала, де можна знайти каву, а потім казала: «Я прийду за вами перед шоу». Новак боїться, що суттєві розмови з гостем *перед* шоу можуть зіпсувати свіжість розмови, яку вони вестимуть у *процесі* шоу. Вона не хоче зближуватися з людьми настільки, щоб потім бути не в змозі кинути їм виклик під час інтерв'ю. Вона не обговорює питання з гостями перед програмою. Вона не каже, про що планує говорити із гостем, вона тримає свої запитання до ефіру. Будь-які репетиції, вважає вона, «роблять програму законсервованою».

Щойно програма розпочинається, Новак намагається уважно слухати. «Багато журналістів продовжують дивитися у свої папери на перелік запитань і пропускають можливість спіймати думку, яку можна обговорити, — попереджає вона. — Якщо ви можете трохи розслабитися і лише послухати, ви зможете побудувати третє і четверте запитання на основі першого і другого». Іншими словами, ви можете вибудувати зв'язний ланцюг запитань.

Ханна Сторм, одна з кореспондентів ранкового шоу на CBS, каже про інтерв'ю те саме: «Напередодні ввечері я отримую від продюсера підбірку загальної інформації, що містить газетні статті про людину, в якій я маю брати інтерв'ю, або ж про подію, яку ми маємо обговорювати. Крім того, я переглядаю кілька щоденних газет і журналів, тож опиняюся в курсі потрібних мені подій. Але щойно інтерв'ю починається, найважливіша річ, яку я можу зробити, це не виплескувати всю інформацію, яку я отримала, а уважно слухати людину, в якій я беру інтерв'ю, і ставити запитання».

Є два типи гостей, які можуть створити проблеми під час ток-шоу.

Надміру балакучі. Коли відповідь на запитання розтягується аж до рекламної паузи, значна частина аудиторії захоче переключити канал, щоб розслабитися. У новинах *довго* зазвичай означає погано. Що ж робити?

«Просто переривайте їх», — каже Тед О'Браян з WRKO. Кеті Новак, втім, намагається бути більш делікатною у перериванні надміру балакучих гостей: «Ви ж не хочете виглядати грубим чи нахабним, — пояснює вона, — я намагаюся просто скористатися паузою чи кінцем речення і втрутитися у розмову». Нікому з журналістів не подобається переривати, але не можна дозволяти гостеві перетворювати ваше шоу на лекцію. Якщо це не спрацьовує, можна подати знак, швидко порухавши своїми пальцями поперек шиї.

Трелкелд зазначає, що, ставлячи короткі й доцільні запитання, можна вплинути на гостя давати такі ж відповіді.

Сором'язливі. Багато гостей є такою ж мірою професійними у проведенні інтерв'ю, як і ведучі програми. Вони вже давали інтерв'ю в ефірі багато разів і добре усвідомлюють свою відповідальність за допомогу в наповненні ефіру цікавими і привабливими коментарями. Інші ж, навпаки, можуть сидіти в студії радіостанції вперше і боятися говорити перед такою великою аудиторією друзів, сусідів і незнайомців. Від цього страху вони можуть геть закам'яніти. Що ж робити?

«Вони мають забути про те, що говорять перед чвертю мільйона людей, — каже Новак, — я намагаюся відволікти їхню увагу своїми очима. Якщо потрібно, я просто кажу їм під час перерви: "Послухайте, ви просто розмовляєте зі мною"».

Професійне ток-шоу має являти собою розумну, інформативну й енергійну розмову. Якщо гість не розкривається, журналіст має краще попрацювати над своїми запитаннями. «Ви повинні розкрити їх», — каже Новак. Для цього може знадобитися повторити запитання або вставити якийсь жарт, щоб розслабити людину і відволікти її увагу. Може виникнути потреба перейти на приємнішу тему — навіть про погоду, якщо ситуація насправді скрутна. Але це ваше шоу. Зрештою, ви відповідаєте за те, щоб наповнити ефір чимось суттєвим.

АВТОРСЬКИЙ КОМЕНТАР

Тут всі погляди, які стримувалися чи взагалі трималися подалі від новин, можуть бути розкриті. Гадаєте, це божевілля дозволити чоловіку, засудженому за розкрадання майна, здобути депутатський мандат? Якщо вам доручено написати авторський коментар, ви можете це сказати, до того ж багатьма способами:

Для членів парламенту було б нечувано допустити, щоб цей чоловік посів урядове крісло.

WXYZ, Детройт

Справедливо? Що ж, ефірний час може бути наданий тим, хто не згоден. Авторський коментар не має бути аргументованим. Він може використовуватися для пояснення подій:

Це була майже восьмимісячна битва, в кінці якої Роберт Бонін виявився переможеним. Та навіть попри його відставку у битві немає переможців. Останні місяці були складними — навіть трагічними — для судів і британської спільноти, тож причини для святкування немає.

WEEI, Бостон

Або ж для того, щоб привернути громадянську відповідальність:

Таким чином, для представників сильнішої нації і кращої країни сьогодні настав їхній день. Думайте, за кого голосуєте!

KQV, Пітсбург

А цей коментар поєднує у собі громадську думку з інформацією розважального характеру:

Помідори, на жаль, стали рідкісним делікатесом, яким можна поласувати лише раз на рік. Деколи взимку я дивлюся на прилавки супермаркетів і розумію, чому сильні жінки плачуть. Салат без помідорів — не салат.

Меріен Мінз, CBS

Авторські теле- та радіокоментарі мають успіх як у вигнанні корумпованих чиновників, будівництві парків, рекламуванні кампаній з охорони здоров'я, зборі грошей на різні цілі, так і в інформуванні щодо політичних процесів.

Авторський коментар зазвичай є відповідальністю менеджера станції, але ця людина часто шукає допомоги у написанні й складанні репортажу в працівників новин. Деякі великі станції наймають спеціальних редакторів для таких коментарів, які і виконують ці обов'язки. І ця комісія, до складу якої може входити редактор новин та інші менеджери, може приймати рішення щодо стратегії чи політики. Станції часто виявляють обережність, аби не дозволити використання своїх коментарів для чиєїсь власної помсти чи боротьби.

Попри очевидну суб'єктивність, авторські коментарі мають багато спільного з іншими формами новин: вони пишуться для того ж медіа, тому мають бути такими ж розмовними і зрозумілими. Факти не можна подавати неохайно. Текст повинен пояснювати те, що він означає. Авторські коментарі складаються з чотирьох елементів.

Предмет проблеми

Настав час для фундаментальних змін у системі оплати мешканцями штату Юта води, якою вони користуються.

Загальна інформація

Як стало відомо, більшість жителів Юти не мають жодного уявлення про те, скільки насправді коштує їхня вода. Вони регулярно сплачують рахунки місцевої водопостачальної компанії, не усвідомлюючи того, що порівняно низька сума, яку вони виплачують, компенсується іншими податками, які з них стягуються. Тож насправді вода у Юті коштує набагато більше, ніж вони думають.

Але наразі у Юті готується до запуску система, за якою користувачі сплачуватимуть справжню вартість води, яку вони використовують. Мета цього полягає в тому, щоб припинити використання заробітної платні і податку на нерухомість для фінансування водопостачання.

Оцінка (чи рекомендація)

Це слушна думка, особливо у нашому напівсухому кліматі, де вода є найціннішим продуктом споживання.

Обґрунтування

Подумайте про це. Низькі тарифи збільшують використання води, часто даремне. З другого боку, що краще — «зменшити потік води» чи збільшити ціну, довівши тарифи на воду до її справжньої вартості?! Люди використовуватимуть стільки води, скільки вони захочуть сплачувати. K-S-L приєднується до тих, хто вважає, що заробітна платня та податок на нерухомість є справедливим способом сплати за водопостачання. Поки відмова від системи, що існує вже впродовж кількох поколінь, перебуває на стадії суперечностей, ми вважаємо, що перехід від податкових субсидій до виплат споживачів потребує детального розгляду.

KSL, Юта

Іноді проблема не визначається, замість цього подається лише оцінка. Деколи обґрунтування поєднується із загальною інформацією чи з оцінкою. Але ці чотири елементи, незалежно від свого порядку, є будівельним матеріалом авторського коментаря.

Сьюзен Бердік — головний режисер на WEEI у Бостоні, але коли вона готує авторський коментар, то виконує функції репортера. Бердік збирає всі газетні статті на тему, відвідує або телефонує потрібним людям, перечитує відповідні документи, відвідує зібрання міської ради. Крім того, Бердік ходить по відділу новин і розмовляє з репортерами, які займаються висвітленням потрібної їй проблеми.

Як і більшість станцій, WEEI приділяє особливу увагу у своїх коментарях місцевим проблемам, намагаючись коментувати головні проблеми, що стосуються суспільства. Бердік обговорює ідеї і оцінки з головним менеджером станції щоранку, а зі своєю командою — кожні кілька тижнів. Коли якась позиція узгоджена, Бердік повинна її визначити, пояснити і зробити так, щоб вона звучала переконливо.

Вона починає з плану, записуючи, які теми вона хоче виділити. Потім вона виділяє кожній темі окремий абзац і намагається впорядкувати теми. Їй подобається розміщати оцінку одразу після предмета проблеми — «щоб продемонструвати свою позицію»:

Дебати щодо смертної кари стають у Бікон-Хілл щорічною подією. Цього року на розгляд представлено дві поправки до закону про покарання. Перша — законопроект, який пропонує призначення смертної кари лише за окремі види вбивства. Другий пропонує зміни до конституції. Нам хотілося дещо до цього додати: ми категорично проти будь-яких поправок до положення про смертну кару в штаті Массачусетс.

Надання загальної інформації може бути найважчим. Авторський коментар Бердік може тривати не більш ніж три хвилини. Одна з головних проблем для неї — це зробити так, щоб загальна інформація не поглинала більшості виділеного часу.

Бердік каже, що вона завжди ловить себе на тому, що стає надто комплексною. Мета полягає в тому, щоб подати достатньо загальної інформації з теми, щоб слухачі подумали: «Так, я розумію, про що вона говорить». Якщо тема сама по собі надто комплексна, Бердік для її розкриття робить серію авторських коментарів. Якщо тему вже висвітлювали в новинах, загальної інформації потрібно менше:

Аргументи обох сторін вже старі як світ. Поборники смертної кари кажуть, що вона, по-перше і найголовніше, відлякує людей від скоєння злочину. Це, як вони вважають, заслужене покарання потрібне для таких брутальних злочинів, як вбивство. Багато хто вважає ув'язнення недостатнім для того, щоб ліквідувати злочинність на вулицях, оскільки його часто відбувають умовно чи скасовують.

Ті, хто виступає проти цього законопроекту, кажуть, що статистика очевидна: смертна кара не зупиняє можливі вбивства. Більшість вбивств, — стверджують вони, — не продумуються заздалегідь. Деякі опоненти зазначають, що має місце навіть дискримінаційне зловживання смертною карою, до якої частіше засуджують представників меншин та малозабезпечених громадян.

Наступне, що стосується авторського коментаря — це обґрунтування — чому ви прийшли до такого висновку. Як каже Бердік: «Очевидно, ви маєте бути переконливими».

Ми думаємо, що найсильніший аргумент проти повернення смертної кари є той, що висловив Верховний суд штату кілька років тому. Смертна кара, як було зазначено, є жорстоким і незвичайним покаранням. У громадянському суспільстві не може бути виправдання для такої екстремальної помсти. Чого можна досягти, забравши ще одне життя? Людина, яка скоїла вбивство, повинна бути покарана — але через ув'язнення, а не через смерть.

У цьому коментарі Бедрік підбиває підсумки усьому сказаному, ще раз повторивши оцінку:

Смертна кара у штаті Массачусетс не проводилася вже понад 30 років. Дуже сумно, що у нашому суспільстві й досі думають про її повернення. І це буде справжньою трагедією, якщо законодавство і мешканці дозволять їй повернутися.

Не всі коментарі Бедрік відповідають цьому формату. Журналісти різних станцій дотримуються різних стилів. Всі вони зустрічаються з однією проблемою — представлення зрозумілої і переконливої справи, але найкращі журналісти — це ті, хто знаходять найбільш творчі підходи до вирішення цієї проблеми.

Бедрік знайшла оригінальний і ефективний спосіб розкритикувати мера в одній зі своїх передач. Вона зробила запис, у якому мер суперечить сам собі вже через вісім секунд. Авторський коментар був побудований навколо цього запису.

Підсумки

Працюючи над документальним сюжетом, ток-шоу чи авторським коментарем, журналісти мають пам'ятати, що мета їхньої програми — якнайглибше розкриття проблеми. Неприпустимо не скористатися додатковими хвилинами чи втратити можливість висловити думку в розслідуванні, яке може допомогти людям краще зрозуміти ту чи іншу ситуацію.

Розділ 14. ВІДЕОМАТЕРІАЛИ

До 18:30 за нью-йоркським часом графіку вже підібрано, відеокасету з матеріалами зі всього світу змонтовано. Виконавчий продюсер, який працює з Деном Разером та іншими працівниками колективу, підготував 22-хвилинну чи іншу програму новин. Також Разер відредагував текст, який підготували журналісти.

Сидячи за тим же столом, за яким він працював над сценарієм, Разер одягає свій жакет і розвертається обличчям до камери. Гример припудрює його ніс, щоки і лоб, щоб не блищали. Після сигналу режисера Разер каже: «Добрий вечір. В ефірі вечірні новини CBS, з вами у студії Ден Разер».

Далі йде перша підбірка (частина програми буде перероблена для наступного випуску о 19:00 і складатиметься частково із записаної версії, а частково із живої) випуску, який є кульмінацією робочого дня команди людей, порівняно з якою команда будь-якої радіостанції виглядає непомірно малою. Включаючи технічний персонал і репортерів CBS по всьому світу, у виробництві цього інформаційного випуску беруть участь більше ніж 90 чоловік.

Навіть менші новинні структури наймають для виготовлення телевізійних новин набагато більше людей, ніж для виробництва радіоновин. Наприклад, KATV в Арканзасі має у штаті новин 70 чоловік. Складні телевізійні новини вимагають більшої кількості спеціалізованих фахівців.

У фокусі попередніх розділів була радіожурналістика, але фактично всі ці обговорення також стосуються роботи телевізійних журналістів. Телевізійні журналісти також пишуть тексти, які потім читаються вголос диктором і сприймаються аудиторією на слух. Всі основні правила написання текстів на телебаченні такі самі, як і на радіо. Телевізійники також значною мірою покладаються на інформаційні агентства. Висвітлюючи якусь подію, вони дотримуються тих же правил. Для написання інтерв'ю у них такі ж підходи, вони також мусять писати репортажі з місця подій і підводки до матеріалів, які вони звідти привозять.

Утім, телевізійні новини підлягають іншому розкладу, що відрізняється від розкладу радіоновин. Замість коротких щогодинних інформаційних випусків більшість телеканалів мають короткі випуски новин у ранковий час (у час сніданку) і, можливо, опівдні, потім великі годинні чи півгодинні випуски ввечері (у час вечері) і знову о 22:00 чи 23:00. Втім, телевізійні новини — це ті самі радіоновини з однією істотною відмінністю — із зображенням. Технології, описані у попередніх розділах, залишаються дієвими, але робота із зображенням потребує додаткових репортерських, творчих і продюсерських навичок. Цей розділ і три наступні присвячені типам зображення. У них пояснюється, як новини говорять крізь зображення так само, як через звук. Ці розділи детальніше розглядають образи, що можуть заповнювати екран під час телевізійного випуску новин.

БАЛАКУЧІ ГОЛОВИ

Після сигналу помічника режисера Ден Разер дивиться у камеру і починає говорити. Ми бачимо його голову, його плечі і, можливо, частину светра, який він часто носить під піджаком. Щойно формальний початок пройдено — можливо, кадр з ведучими, що сідають за свій стіл і гортають папірці, чи просто коротко представляються, як це зробив Ден Разер, — на екрані більшості телевізорів з'являється верхня частина тіла ведучого. Голова цієї людини, яка домінує на картинці, розмовляє і читає початок сюжету. Цей кадр, головний у телевізійних новинах, називають *балакучою головою*.

Термін «балакуча голова» має у телевізійній журналістиці негативне забарвлення, оскільки кадри із балакучими головами небажані для медіа. (Вислів «балакуча голова» також використовують для передачі схожих і позбавлених уяви кадрів із головами людей, у яких беруть інтерв'ю під час репортажів). Сюжет, який читає ведучий, міг би бути написаний для

радіо. Єдина відмінність між балакучою головою на телебаченні і диктором новин на радіо — це можливість побачити обличчя телевізійного диктора. Втім, ці кадри мають своє місце. Часто ніяке зображення дістати не можна, особливо до замських сюжетів, тож вибору немає. Крім того, деякі комплексні історії можуть бути зрозумілішими тоді, якщо уяву не відволікатиме саме зображення. Споглядання обличчя Дена Разера може полегшити сприйняття того, про що він говорить.

ГРАФІКА

Наступним візуальним кроком від балакучої голови є поєднання балакучої голови із *графікою*. Ведуча новин КНWB-TV Шері Вільямс говорить про конструкцію дороги, а збоку біля її голови — малюнок із зображенням швидкісної автостради. Ця картинка не дає глядачам особливо багато інформації, але вона допомагає зосередитися на сюжеті. Також цей прийом використовують для того, щоб зробити кадр цікавішим. Графіка у телевізійних новинах використовується дедалі частіше.

Графіка, чи картинка, може бути фотокарткою. Деякі станції досі знаходять чи роблять кольорові слайди, а деякі використовують фото, надіслані інформаційними агенціями, якщо більше нічим перекрити історію. Але більшість станцій перетворюють на графіку стоп-кадри з відеоматеріалів. Багато станцій наймають художника, який ілюструє сюжети. Графікою може бути малюнок чи креслення, складна схема, діаграма чи план.

Крім того, графічні зображення також можуть містити слова, наприклад, слово **ВИКРАДЕННЯ** під зображенням викраденого автомобіля — у такому випадку слово виконуватиме таку ж роль, як заголовок у газеті. Або ж слова можуть бути довгою ключовою цитатою — можливо, вислів, який голова міськради використав для заперечення свого стосунку до того підозрілого плану підкупу. Більшість станцій виводять слова на екран у вигляді *графічного зображення*.

Існують чотири способи, за допомогою яких у новинах можна використати графіку:

Титри

Більшість складної інформації, яка передається у телевізійних новинах, як і на радіо, розрахована на те, що її сприйматимуть на слух, оскільки для людей природніше і зручніше слухати, як хтось щось пояснює, ніж читати це пояснення на екрані. Але багато глядачів здатні водночас читати слова на екрані. Телевізійні журналісти усвідомили, наскільки важливими можуть бути кілька написаних слів, що доповнюють сказане.

Наприклад, на радіо, де доступним є лише звук, щоразу, коли програвється синхрон певної важливої особи, потрібно вказувати її ім'я і посаду (див.: Розділ 10. Написання текстів до аудіоматеріалів). Це забирає цінний час. На телебаченні ж, де доступним є не лише звук, а й зображення, є альтернатива. Ім'я і посаду героя можна вивести на екран у вигляді тексту під його зображенням, не називаючи його у тексті сюжету. Журналіст все одно може вказати його ім'я у тексті, якщо захоче, але це не обов'язково. Це дуже раціонально. Це — *титри*.

Титри, які роблять за допомогою комп'ютера, постійно використовують у телевізійних новинах. На багатьох телеканалах ім'я автора кожного синхрону з'являється на екрані протягом кількох секунд — цього часу достатньо для того, щоб глядачі могли його прочитати. Так само титруються кореспонденти і ведучі новин. Не завадить ідентифікувати людей, навіть якщо вони — зірки.

Раніше титри накладалися на зображення — часто їх називають *нижньою третьою* відповідно до місця, яке вони займають на екрані. Але титри не обмежуються ідентифікацією людей, що з'являються на екрані. Телеканали використовують такий вид графічних зображень для позначення місця, де відбувається подія, адреси і навіть часу, а також для того, щоб позначити відео з архіву чи прямий ефір, або ж послатися на джерело, з якого його

взято. Деякі новинні телеканали нині використовують ці зображення в кутку екрана, щоб виділити чи визначити те, що знімала камера.

Титри — найпростіша форма графічного зображення — демонструють головне, що зображення може додати до телевізійних новин. Слід зазначити, що правила використання титрів можуть бути комплексними. CBS випустила буклет із 15 сторінок із порадами щодо того, наприклад, які обличчя варто обирати для кадру, як слід писати імена, в якій частині екрана розташовувати різні види титрів і коли потрібно використовувати плашку CBS.

Проекція

Часто графічне зображення з'являється слідом за ведучим. Сьогодні існує, може, ще кілька станцій, які досі використовують задню проекцію, коли зображення проектується на екран, розташований за диктором. Деякі станції ставлять за диктором телевізійний монітор для виведення зображення або для того, щоб показувати репортера, що виходить на прямий зв'язок зі студією. Але більшість телеканалів досягає цього ефекту за допомогою комп'ютера, виводячи на екран за ведучим зображення, якого може навіть не бути в студії.

Один із таких методів називається кольоровою *проекцією*. Камера налаштовується на виведення на екран зображення у певній кольоровій гамі — зазвичай у синюватій чи зеленуватій. Стіна за диктором синя, тож вона щезає тоді, коли на ній з'являється зображення. У такий спосіб на стіну за диктором можна вивести зображення машини і напис «ВИКРАДЕННЯ». Але якщо диктор одягне синю краватку такого ж відтінку, вона також зникне, тож треба це враховувати.

Використовуючи проекцію, на стіну позаду диктора можна вивести будь-яке зображення — карту погоди, відеозапис, картинку прямого включення. Проекція дає можливість Теду Коппелу з ABC вести в ефірі розмову з тим, хто сидить не у його студії, а на відстані кількох тисяч миль. Деякі телеканали навіть використовують проекцію як декорацію, наприклад, для зображення нічного міста або ж неба, ніби студія розташована на даху хмарочоса.

Рамки

Наступний крок у технічному вдосконаленні — це рамки, у яких розташовують графічні зображення. Ефект той же, що й від проекції, але чіткіший і немає ризику того, що ведучий ворухнеться і закритим своїм плечем кілька літер у тексті.

Деякі новинні формати вимагають, щоб ці рамки із зображенням з'являлися на екрані щоразу, коли камера показує диктора у студії. Тож оскільки йдеться про представлення кожної історії зсередини студії, то й графічне зображення повинна мати кожна історія.

Підбір слів і/або картинок, які з'являтимуться у рамці, є важливим журналістським рішенням. Якщо сюжет розповідає про власника автомобіля, який вважає, що його автомобіль викрали, ВИКРАДЕННЯ не відтвориш у графіці; в даному випадку краще спрацює ВИКРАДЕННЯ? Якщо підозра у вбивстві ще не доведена, зображення із текстом СУД НАД ВБИВЦЕЮ є неприйнятним. Слова у зображенні несуть таку ж відповідальність у передачі значення сюжету, що й підводка до нього. На один телеканал якось подали позов до суду за те, що він проілюстрував сюжет про опитування, проведене однією організацією, зображенням чоловіка, дуже схожого на Лі Харві Освальда, звинуваченого у вбивстві президента Джона Кеннеді. Картинки, що з'являються у цих рамках, зазвичай є просто «нарізкою» кадрів, взятих із відеозапису сюжету. До цих зображень можна додати слова, які легко зберігаються у комп'ютері для вечірнього випуску чи майбутніх потреб.

Комп'ютерна графіка

Біл Джонсон на вашингтонському каналі WRC-TV обіймає посаду арт-директора. Це надзвичайно важлива посада у телевізійній журналістиці. Репортер, що робить сюжет про надходження наркотиків до Сполучених Штатів, наприклад, може піти до Джонсона не лише за рамкою для декорації підводки до своєї історії, а за графікою, за відповідним комп'ютерним оформленням, яке може взяти на себе тягар розкриття цієї комплексної теми. «Ми можемо зробити карту зі шляхами пересування, щоб показати потік наркотиків із півдня на північ?»

Джонсон звертається до своєї *електронної палітри* — дорогої комп'ютерної графічної системи, розробленої Quantel. У системі зібраний весь набір карт. Йому треба просто вибрати ту, що відповідає потрібній території. Потім, використовуючи електронну ручку чи перо, він малює кілька стрілок, що позначають шлях перевезення наркотиків містами Сполучених Штатів. «Картинку можна зробити анімаційною, — пояснює Джонсон, — ви можете зробити так, що стрілочки рухатимуться вгору по карті». Слова — назви міст і країн — також можна додати. Тепер електронну *повноекранну графіку* можна поєднати з відеоматеріалом сюжету.

Раніше телеканали використовували комп'ютерну графіку лише тоді, коли не мали відеоматеріалу для перекривання якогось сюжету, або ж коли потрібно було показати якусь фотокартку чи слайд. Це траплялося рідко. На щастя, комп'ютери зробили такий новий вид телевізійного мистецтва можливим.

Електронні палітри найчастіше використовують у новинах для прогнозів погоди — роблячи всі ці усміхнені сонечка і сердиті хмари, що пропливають зліва направо погодною картою (див.: Розділ 17. Телевізійні новини). Але вони займають все більше і більше місця у новинах. KCRA-TV у Сакраменто, Каліфорнія, наприклад, використали таку комп'ютерну систему для виготовлення серії образів, що ілюстрували, як літак ледь не впав поблизу Сан-Франциско.

Діаграми, карти, схеми і графіки — донедавна майже ексклюзивні пріоритети журналістів друкованих ЗМІ — не лише увійшли у світ електронних ЗМІ, а й навіть ожили. З анімаційною комп'ютерною графікою телевізійні новини тепер насправді отримали доступ до картинок, що за своєю здатністю передавати інформацію можуть позмагатися із тисячею слів.

Рухомий рядок

Рядок тексту, що постійно біжить вниз екрану в деяких інформаційних програмах, вперше з'явився на кабельних новинних телеканалах під час висвітлення терористичного нападу 11 вересня. (До цього місцеві канали використовували підписи тільки у надзвичайних ситуаціях — в екстрених оголошеннях про погоду чи закриття шкіл.) Незабаром після цього *рухомі рядки* почали регулярно з'являтися у новинах про війну в Іраку. Оскільки завдяки таким рядкам на екрані водночас може вміститися щонайменше дві історії, це доводить деяких глядачів — передусім тих, хто менше пристосований до одночасного виконання двох дій — до божевілля. Втім, більшість все ж таки вдячна за можливість отримати додаткову інформацію.

На Fox News Channel, одному з піонерів, новини для рухомого рядка відбираються з різних джерел, у тому числі з інформаційних розсилок і сюжетів власних репортерів. Зазвичай рухомі рядки пишуться великими літерами у теперішньому чи минулому часі, як і більшість звичайних новин:

У В'ЄТНАМІ ПТАШИНИЙ ГРИП ЗАБРАВ ЖИТТЯ ТРЬОХ ЛЮДЕЙ.
MSNBC

Однак, на відміну від інших телевізійних новин, рухомий рядок пишеться для того, щоб бути прочитаним. Оскільки він повинен бути коротким, у ньому допускається використання скорочень і абревіатур (зазвичай без крапки) — МНС, ВНЗ, БЮТ, МЗС:

У РОБЕСОНІ ВАНТАЖІВКА ВРІЗАЛАСЯ У ШКІЛЬНИЙ АВТОБУС, ОДНА 5-РІЧНА ДІВЧИНКА ЗАГИНУЛА, 12 ШКОЛЯРІВ ПОРАНЕНО.
CNN

Можна навіть опускати деякі дієслова:

У ВАШИНГТОНІ НАПАД НА СЕКРЕТАРЯ МУНІЦИПАЛІТЕТУ.
CNN

Більшість новин у рухомому рядку складаються з одного чи двох коротких речень:

БІЛЬШЕ \$4 МІЛЬЯРДІВ ДОХОДУ ВІД ВИДОБУТКУ НАФТИ ПРОПАЛИ В АНГОЛІ.
MSNBC

Проте в деяких випадках кілька таких коротких речень можна об'єднати у більшу історію:

NASA ОТРИМАЛА НОВИЙ КОЛЬОРОВИЙ ЗНІМОК ПОВЕРХНІ МАРСА.
ФОТО Є НАЙЧІТКІШИМ З УСІХ, ЗРОБЛЕНИХ РАНІШЕ. ЗНІМОК ДАЄ ДОСЛІДНИКАМ ПІДКАЗКУ ПРО НЕВІДОМІ ДОСІ ОСОБЛИВОСТІ ЧЕРВОНОЇ ПЛАНЕТИ.
FOX

Рухомий рядок — як заголовок, що відкриває інформаційний випуск — призначений для підбірки останніх новин. Вони не мусять бути повноцінними сюжетами самі по собі. Часто вони навіть не відповідають на основні запитання: як? коли? чому? Втім, вони не повинні бути банальним «дражнінням»:

Неправильно

НОВЕ ВАЖЛИВЕ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ США.

Правильно

ВЕРХОВНИЙ СУД США ПОСТАНОВИВ, ЩО ПОЛІЦЕЙСЬКІ МАТИМУТЬ ПРАВО ОТРИМУВАТИ ІНФОРМАЦІЮ ПРО ВСІ НЕРОЗКРИТІ ЗЛОЧИНИ.
MSNBC

ВІДЕОЗЙОМКА

Невеликий історичний урок: зі своїх перших днів, коли телевізійні новини хотіли показати подію, що відбувалася за межами студії, вони використовували фільм. Ранні телевізійні фільми були безпосередніми нащадками кінохроніки. Фактично, коли почалося виробництво телевізійних новин, кожна телерадіокомпанія підписувала угоди з компаніями, що займалися виробництвом хронікальних фільмів. Незабаром телеканали почали випускати власні 16 міліметрові фільми для ілюстрації своїх історій. Оператори зазвичай ішли з репортерами на місце події, знімали кілька кадрів та інтерв'ю, а потім приносили фільм у відділ новин на монтаж. Його проектували за допомогою телекінопередавача безпосередньо у телевізійну камеру, звідки він потрапляв у випуск новин.

У кіносюжетах зображальний потенціал медіа використовувався якнайповніше. Ні радіо, ні газети не могли конкурувати, наприклад, із кадрами людей, що тікають від снайпера, або поліцейських, що його вистежують. Зараз телеканали забули про фільми. Вони досі мають виїзних операторів, але ті більше не знімають на кіноплівку.

Відеозйомка, яка сьогодні є звичною частиною більшості наших домашніх розважальних центрів, є двоюрідною сестрою аудіозапису, який тривалий час використовувався у радіоновинах. Так само, як і аудіозапис, відео записується за допомогою електронних закодованих сигналів, які одразу можна відтворювати вперед чи назад. Відмінність полягає в тому, що, крім звуку, відеозйомка дає змогу також записувати рухливі картини.

Відеозйомка має суттєві переваги порівняно з кінозйомкою: якість зображення (попри всі протести любителів кіно) була вищою — воно виглядало більш «живим». Його не треба дороблювати і можна відтворювати одразу після запису; а також відеоплівку можна використовувати повторно — просто перемотати на початок і знімати знову.

Та, незважаючи на це, дві серйозні технічні проблеми затримали прийняття відеозйомки репортажів у телевізійних новинах. По-перше, перші відеокамери і записувальні пристрої були надто громіздкими, щоб використовувати їх на місцях подій. По-друге, відеоматеріал складно було переглядати. Ви можете переглядати кіноплівку, просто вибирати потрібні вам уривки, розрізати плівку і склеювати її у потрібних місцях. Але на відеокасеті зображення кодується у невидимі електронні сигнали. Тому було складно знаходити потрібні кадри. Крім того, касети були надто великими і дорогими, щоб так легко різати плівку. Для монтажу потрібно було мати два точно закомутованих програвача, які прокручували і передавали матеріал з одного на інший.

Обидві ці проблеми були вирішені з появою нових електронних та комп'ютерних технологій. Компактні, легкі відеокамери і записувальні пристрої, які почали випускатися, перевершили своєю портативністю кінокамери.

Тоді всі телеканали почали використовувати для студійних і репортажних зйомок лише відеокамери. Використання відеокамер не позначилося на підборі кадрів чи інтерв'ю; воно просто зробило ці процеси легшими і надало їм кращого вигляду на екрані.

Відтоді, як зображення почали записувати на відеокамеру в електронному вигляді, такий репортаж часто почали називати *відеожурналістикою*, або *ВЖ*. Наступним кроком за *електронним* став, звісно, *цифровий*. Більшість телеканалів сьогодні знімають матеріали півдвоймовою касетною відеокамерою Beta SP або ж цифровою MiniDV, або ж йдуть на зйомку «без касети» і передають відеосигнал безпосередньо на жорсткий диск комп'ютера — сервер каналу.

Є й інша альтернатива: зняті відеокамерою сюжети також можуть бути передані у відділ новин у режимі «наживо». Оскільки вони знімаються маленькими телевізійними камерами, сигнал з камери може просто передаватися назад, зазвичай за допомогою мікрохвильової передачі (іноді через супутник), і виходити безпосередньо в ефір. Здатність транслювати прямий ефір є ще однією величезною перевагою відеозйомки над кінозйомкою.

Такою є користь цього швидкого, гнучкого і портативного пристрою, який разом із комп'ютерною графікою оживив телевізійні новини протягом останніх десятиліть. Із вдосконаленням технології відеозйомки новини стали візуально більш хвилюючими, а візуальні можливості телевізійних репортерів розширилися.

«Відеозйомка і живі можливості цих камер покращили здатність телебачення переносити глядачів туди, де відбуваються події, — каже режисер новин KWCH-TV із Канзасу Стів Рамсі. — Газети розкажуть людям про ці новини завтра, радіо дасть їм почути, як це відбувається. А телебачення вже тепер може перенести людей у самий епіцентр новин».

АМАТОРСЬКА ВІДЕОЗЙОМКА

Колись телевізійним новинам було складно знайти відеокадри вогню, що виривається з вікон будинку, чи торнадо, що руйнує місто, або ж відеозапису того, як поліцейські б'ють когось під час арешту. Знімальній групі треба було опинитися поблизу місця події. Люди, що жили по сусідству, ніколи не мали такої проблеми. Вони просто виходили зі своїх будинків чи виглядали з вікон і дивилися, що відбувається. Тепер багато хто з них має вдома відеокамеру і знімає все, що побачить, а потім пропонує свій матеріал місцевим телекомпаніям.

Чи вдалою є ідея використання аматорського відео? Режисер новин WBRC-TV з Алабами Елберт Такер каже, що він у таких випадках ставить собі три запитання: «Чи варто це

висвітлювати у новинах? Чи це цікаво? Чи це якісно виглядатиме в ефірі?» Автори аматорського відео також мають свої запитання: «Чи ви заплатите за це? Чи воно вам взагалі потрібно?» На ці два запитання керівництво кожної станції відповідає по-різному, залежно від своєї внутрішньої політики. Але режисер новин Джо Ровітто з WTAЕ-TV із Пітсбурга розповідає, що його репортери вже виробили у собі звичку: опинившись на місці події, розпитувати у людей навколо, чи не має хтось із них аматорського відео події.

Деякі найбільш драматичні і промовисті кадри трагедії 11 вересня, зокрема момент, коли літаки вриваються у Всесвітній торговий центр, були зняті не телевізійниками. Вони того ж дня були викуплені за багато тисяч доларів телекомпаніями.

Якщо ви все-таки використовуєте у сюжеті аматорське відео, про це треба вказати. Часто це робиться за допомогою титра. Також це можна зробити у тексті: «...що було знято сусідом на відеокамеру...» Така ремарка пояснює, чому картинка розфокусована і так сильно «трясється» (більшість людей не використовує штатив), а також чому зображення менш контрастне (домашні VHS камери дають зображення у 400 ліній, тоді як телевізійні камери знімають у 525 ліній). Хоча у хаосі 11 вересня не всі дотримувалися таких чітких правил ідентифікації відео.

Деякі медіа-винахідники вже почали пропонувати зняте ними домашнє відео у комплекті із прес-релізом, що пояснює історію (див.: Розділ 7. Джерела). Режисер новин WANE-TV з Індіани Роджер Болл розповідає про групу місцевих жителів, які хотіли поскаржитися на те, що залізничний шлагбаум опускається надто повільно, і запропонували каналу відеозапис шлагбауму в дії. Цей запис викликав нове запитання: чи надійне це відео? Якщо навіть ніхто не зменшував швидкості відеозйомки на камері, може, в цей час поза кадром відбувалися ремонтні роботи, і камера зняла саме ту швидкість руху шлагбаума, яка була потрібна оператору? Це, безсумнівно, може бути справа, коли ви зможете визначити сумнівність вашого джерела, але в іншому випадку може знадобитися відрядити на місце знімальну групу і перевірити все самостійно.

Підсумки

Балакучі голови, графіка, відеозйомка, можливо, навіть знімальна група — все це речі, які з'являються на екрані впродовж телевізійного випуску новин. Коли ці типи зображення і слова, які їх доповнюють, вдало підібрані, телебачення доносить новину і до очей, і до вух аудиторії. Це — могутній інструмент.

Розділ 15. ТЕЛЕВІЗІЙНИЙ РЕПОРТАЖ

Деннісу Джонсону, медичному репортеру KTSP-TV з Фенікса, вдалося дістати дослідження про шкідливість для здоров'я робіт на мідноплавильних заводах. У дослідженні висунуто кілька сильних заяв про медичні проблеми для робітників, що працюють на цих заводах, а також про те, що більше половини цих заводів розташовано в Арізоні. Джонсон зателефонував автору цього дослідження у Нью-Йорк, щоб отримати додаткову інформацію про цю проблему, а потім склав план висвітлення історії про мідноплавильні заводи.

Йому потрібні були інтерв'ю з робітниками, але вони могли спілкуватися лише на початку чи в кінці свого робочого дня. Вони йшли з роботи о 15:30 — надто пізно для новин о 18:00. Джонсону з оператором потрібно було виїхати на зйомку о 4:30 ранку, щоб узяти інтерв'ю до початку робочого дня.

Всім репортерам потрібні факти. Як описувалося у Розділі 9 «Аудіоматеріали», радіорепортери також залежать від звуку; вони записали подібні інтерв'ю з робітниками заводу. Але телевізійні новини додають у план репортера ще один вагомий пункт. Джонсон, крім усього іншого, мав бути впевнений, що він повертається із потрібним відеоматеріалом.

Для того, щоб відзняти кращий матеріал, після інтерв'ю Джонсон з оператором пройшлися заводом з одним із представників компанії. Під час цієї прогулянки вони отримали чудовий відеоряд із кадрами помаранчевої розплавленої міді. Тоді вони поспішили назад у Фенікс, щоб записати інтерв'ю з директором компанії — власником цього мідноплавильного заводу.

Джонсону пощастило, що того дня йому більше не треба було висвітлювати ніякої іншої історії, тож повернувшись до відділу новин, він мав можливість переглянути відзнятий відеоматеріал. Тримавши в голові відеоматеріал, він написав чорновий варіант сюжету.

Потім Джонсон вибрав уривки інтерв'ю, які він планував використати. Перш ніж показати текст редактору на затвердження, він написав ще кілька варіантів сюжетів, щоразу роблячи їх стислішими. Отримавши згоду редактора, Джонсон вирушив до монтажною. Знову ж таки, якби він мав того дня висвітлювати більше однієї історії, він, може б, і не зміг бути присутнім на монтажі, і режисеру довелося б робити все самому.

Мідноплавильний завод став головним сюжетом вечірнього випуску новин на KTSP-TV. У телевізійному репортажі є дещо надзвичайно просте. Ви йдете на мідноплавильний завод, спілкуєтеся з людьми — і глядачі отримують можливість побачити те саме, що й ви. Вони можуть побачити розмову цих людей і розплавлену мідь. Просто. Проблема полягає лише в тому, щоб зібрати і впорядкувати весь цей відеоматеріал.

ЗЙОМКА

Телевізійні репортери прив'язані до своїх камер... певною мірою. Вони повинні бути досить вільними для того, щоб отримати інформацію — походити навкруги у пошуках інформації про подію і попрацювати з джерелами для віднайдення фактів (див.: Розділ 8. Збирання новин). Але у більшості сюжетів, які вони висвітлюють, від репортерів очікується повернення із відеоматеріалом, що максимально наблизить до події глядачів. Щоб зробити це ефективно, вони мають поважати примхи камери.

Основні стратегії репортажу обговорювалися у попередніх розділах. Нижче наводяться спеціальні схеми, умови і навички, потрібні для роботи з телевізійною камерою.

Знімальна група

Телевізійні репортери, як Денніс Джонсон, потребують допомоги. На відміну від радіорепортера, який може сам нести все потрібне приладдя — диктофон і ноутбук в одній

руці, телевізійні репортери потребують камери і світла, а також звукового обладнання і ноутбука.

Багато малих станцій обходяться однією людиною. Ед Говард з KULR-TV із Монтани працює на такій станції і змушений висвітлювати всі історії самостійно. Говард змушений сам тримати камеру, беручи інтерв'ю. Щоб зняти себе, Говард встановлює камеру на штатив, знімає, потім перемотує плівку назад і дивиться, що він отримав. «Я — це вся моя команда», — каже Говард. Його технічні обов'язки певною мірою зв'язують йому руки як репортеру.

На більшості станцій, як KTSP-TV у Феніксі, репортерам допомагає один оператор. Ця людина відповідає за відеозйомку, встановлення світла і налаштування звуку. На більших станціях і великих телерадіокомпаніях ці обов'язки розділяються між двома чи навіть трьома людьми — знімальною групою. При такому розподілі ніхто не виконує чужої роботи, тобто репортер не торкається камери чи будь-якого іншого технічного спорядження.

Репортери відповідають за репортаж. Знімальна група чи оператор відповідають за технічну якість відеозйомки. Утім, правом прийняття рішень володіють обидва. Загалом, репортер вирішує, що знімати, а оператор вирішує, під яким кутом і в якій композиції знімати. Але вони мають бути готові давати одне одному поради і приймати рішення разом. Оскільки ворожнеча між репортером та оператором може бути непродуктивною і неприємною, найкраще, що можна робити, працюючи зі знімальною групою, це працювати зі знімальною групою. Комунікація необхідна. Репортери повинні знати, що знімають їхні оператори — це вплине на їхній репортаж і написання тексту. А оператори повинні знати, як репортер бачить сюжет — від цього залежатиме те, що саме вони зніматимуть.

Стів Свайцер, головний оператор новин WISH-TV у Індіанapolisі, згадує історію, яку репортеру й оператору довелося висвітлювати вдосвіта: перші моменти першого дня у школі. «Але поки репортер записував вірші про схід сонця над шкільним майданчиком, жодного променя на майданчику не було знято», — розповідає Свайцер. «Очевидно, що хтось із них зловив гаву. Ви повинні працювати як команда».

Основні процедури

Чим серйозніша справа, тим важливіше розуміти порядок і процедури. Це безсумнівно допомагає у веденні телевізійного репортажу.

Розклади. Більшість станцій встановлює для своїх репортерів розклад, згідно з яким хтось із них чергує вранці — на випадок, якщо щось трапиться, а хтось патрулює вулицями увечері, намагаючись знайти свіжий сюжет для випуску о 22:00 чи 23:00. Але більшість репортерів станції вранці та вдень перебувають на вулицях, висвітлюючи історії, які потім у нормальному режимі будуть змонтовані для раннього вечірнього випуску.

Кожен репортер протягом дня відповідає за дві чи три події. Якщо треба поспішати, сюжет можна відправити назад на канал через супутник чи мікрохвильовий передавач. Найчастіше репортер і знімальна група самі пишуть і монтують всі свої сюжети, повернувшись зі зйомки.

Розшифровка відео. Репортери повинні записувати у блокнот короткий опис кожного кадру, який вони знімають, у тій послідовності, в якій вони йдуть на касеті. Імена людей, що вони роблять, що показується у кадрі — все це може допомогти під час монтажу. За допомогою цієї розшифровки репортер потім згадуватиме значення кожного кадру. За допомогою розшифровки можна також накидати чорновий варіант сюжету, їдучи у машині ще до перегляду відеокасети. Також це допоможе легше знайти потрібні кадри під час монтажу.

Раціональність. Відеокасету можна використати ще раз. Причин хвилюватися про даремне використання плівки немає. Втім, жоден оператор не хоче знімати надто багато

матеріалу... хоча б просто через те, що потім, під час монтажу доведеться перемотувати багато зайвих кадрів. Оператор може обмежувати себе зйомкою лише тих кадрів, які вони напевно використовуватимуть у сюжеті. Це називається *раціональною зйомкою*. Такий вид зйомки був особливо важливий у ті часи, коли кіноплівку не можна було використовувати повторно.

Кожен окремих кадр — кадр, у якому пожежник бореться з вогнем, наприклад, — повинен бути досить довгий для того, щоб з нього можна було вирізати потрібне зображення під час монтажу. Як правило, камера має зупинитися на одному кадрі щонайменше на 15 секунд. Якщо кадр є важливим і використовуватиметься у сюжеті двічі, тривалість його зйомки повинна бути удвічі більшою. Хитання камери, шум вантажівок і перехожих, що кричать «Привіт, мамо!», — все це вимагає, щоб кадр тривав довше, щоб можна було вирізати з нього всі зайві моменти.

Налаштування. По-перше, ви хочете, щоб камера була нерухомою. «Ми наполягали на тому, щоб наші оператори завжди, коли це тільки можливо, використовували штатив, — розповідає колишній режисер новин WISH-TV з Індіанополіса Лі Гільз. — Ми боремося за якість картинки». Люди не такі непорушні, як штативи — ці підставки для камер з трьома ногами, — а нестійкі картинка не є якісними. Якщо оператор повинен слідувати за кимось чи знімати щось похапцем, встановити штатив немає можливості. Але в іншому випадку його треба використовувати.

По-друге, тримайте камеру максимально близько до того, що ви хочете знімати. Один з операторів якось сказав: «Що ми намагаємося зробити, то це залізи іншому хлопцеві у штани».

«Одна річ, яка відрізняє початківців від профі, — каже Свайцер з WISH-TV, — це те, що початківці стоять подалі від об'єкта і використовують зум для наближення. Професіонали ж стають максимально близько і від'їжджають зумом назад. На телебаченні така фізична близькість є необхідною». Чому? Частково відповідь полягає у тому, що перебування поряд дає вам краще розуміння того, що відбувається, і можливо, кращі можливості для відображення суті об'єкта. Крім того, чим далі ви перебуваєте, тим ширший ракурс ви матимете і тим уразливішими ви будете до необережних поштовхів камери.

Види зйомки

Кадри, зроблені камерою, зазвичай поділяють на три групи: крупні, середні і загальні.

Крупний план (КП) — це кадр людської голови і, можливо, плечей. (Іноді камера підходить навіть ще ближче, внаслідок чого екран заповнюють очі, ніс, щоки, рот і ще щось — *особливе укрупнення*.) Короткі кадри з жестами чи руками, що нервово щось перебирають, або ж обвуглена лялька у вогні, також називають крупними планами.

Середній план (СП) загалом показує об'єкти і деяку частину їхнього оточення — обвуглена лялька в оточенні кількох метрів вугілля, вивіска чи інший напис на дверях магазину. Середній план людини зазвичай включає тіло по пояс.

Загальні плани (ЗП) покажуть предмети у перспективі — цілий ряд магазинів, вигляд будинку, що палає. Загальні плани людей містять повністю їхнє тіло і обов'язково більшість того, що розташоване навколо них.

Роль, яку такі кадри можуть виконувати в сюжеті, описується нижче. Одне технічне зауваження: наші очі стежать за рухом — чи то повстанець, що втікає від поліцейських, чи будинок, що стрибає вгору й вниз через те, що в оператора тремтять руки. Для зйомок загальних планів обов'язково потрібно використовувати штатив. Повстання, оскільки у ньому є рух і трохи додаткових рухів буде непомітно, можна знімати «з плеча». Як каже оператор з KNSD із Сан-Дієго Джон де Тарсіо: «Якщо в реальності це не виглядає, наче

землетрус, то на відео воно також не має так виглядати». Крім того, чим ближче камера сфокусована на предметі, тим помітнішими є її рухи. Тож оператори-початківці, яким важко тримати камеру нерухомо, можуть надавати перевагу загальним планам.

Панорама і зум

Існують два способи, за якими можуть рухатися лінзи камери: вони можуть робити панорамний кадр, а можуть «наїздити». Обома цими прийомами початківці схильні зловживати.

У панорамі камера повільно оглядає велику територію. Панорами використовують для спостереження за рухом — можливо, приїздить поліція; щоб показати масштаб чогось — місця аварії; або ж для того, щоб зробити акцент на деяких психологічних зв'язках — наскільки близько розташований кінотеатр для дорослих від школи.

Утім, деякі режисери застерігають репортерів від використання панорамної зйомки. Єдина причина цього — панораму складно зняти добре. Камера повинна рухатися повільно і нерухомо, інакше будуть стрибки. Надмірна кількість панорам у сюжеті викликає у глядачів запаморочення. Також неприпустимими є безперервні «наїзди-від'їзди» камерою на об'єкт. Однієї панорами цілком достатньо.

Є простіший спосіб зняти дві речі, що розташовані поруч. Замість того, щоб переводити панораму з одного предмета на інший, зніміть спочатку один, а потім інший. Це дасть можливість уникнути усіх тих зайвих секунд, що витрачаються, поки камера переходить з одного об'єкта на другий. Статичні кадри набагато менше шкодять, ніж нестатичні стрибки камери.

Якщо ж панораму таки треба зняти, буде розумним затримати камеру на десять секунд на початку і в кінці панорамного кадру. Зніміть протягом кількох секунд кінотеатр для дорослих, потім дайте панораму, а потім кілька секунд знімайте школу. Так можна буде змонтувати панораму і використати кадри.

Під час зуму камера не рухається — рухаються лінзи, наїжджаючи чи від'їжджаючи від об'єкта. Це може додати сюжету значення. Камера може почати знімати із загального плану натовпу, потім наблизитися до спікера або ж від'їхати від крупного плану від напису до кадру всього магазину і, можливо, навіть сусідніх магазинів.

Але якщо камера не має електронного зуму, його також може бути складно зробити чітким, і ним легко все зіпсувати. Замість цього краще зняти крупний план і середній окремо, а потім змонтувати їх разом (коли ви робите живий репортаж, це неможливо, тож у такому випадку зум кращий). Якщо ви хочете використати зум, правила такі самі, як і з панорамою: зафіксуйте зображення на обох кінцях «наїзду», щоб їх можна було використати, якщо сам «наїзд» не знадобиться.

Рух оживляє картинку, але, як правило, краще, коли рух відбувається всередині кадру, а не робиться самою камерою чи її лінзами. Рухома картинка часто є найкращим кадром нерухомої камери. «У нас оператори рідко використовують панорами і зум, — каже Карісса Хоуланд, режисер новин KCWY-TV з Вайомінгу. — Однієї панорами чи «наїзду» цілком достатньо для сюжету. Ми випускаємо новини, а не знімаємо художнє поетичне кіно».

Порядок зйомки

Два правила встановлюють послідовність, у якій повинна проводитися зйомка: спершу треба знімати тимчасові об'єкти. Все, варте зйомки і що може не бути там пізніше, є пріоритетним. Звісно, вогонь у сюжеті про пожежу належить до цієї категорії, так само, як інтерв'ю з очевидцями і тими, хто вижив, — вони можуть піти. У поліцейському сюжеті, де часто влаштовують «парад» підозрюваних у наручниках перед репортерами, ця сцена є

тимчасовою і тому першочерговою. «В гарячому сюжеті намагайтеся спершу отримати зображення, а вже потім факти», — радить Хоуленд з KCWY-TV.

Коли всі тимчасові сцени відзнято, репортер і знімальна група можуть записати інтерв'ю з начальником пожежників, зняти пожежні машини і пошкоджені будівлі. Аж тоді можна потурбуватися про отримання фактів.

Другим пунктом у встановленні порядку зйомки є послідовність, у якій кадри ймовірно будуть використані у сюжеті. Це називається *монтажною зйомкою* — вона істотно полегшує процес монтажу.

Композиція

Що робить кадр вдалим? У телевізійних новинах головне — подія, а не естетика. Вдалі кадри чітко показують, що відбувається. Чим захопливіша подія, тим захопливіші кадри.

Втім, кожен, хто працює з камерою, повинен розумітися на деяких естетичних поняттях. Звісно, не завадить іноді замислитись над тим, як художники пишуть свої картини або як знімають фільми такі режисери, як Пітер Джексон чи Стівен Спілберг. Без сумніву, розуміння деяких основних естетичних правил може допомогти легше і привабливіше відзняти потрібну подію. Деяких із цих правил сьогодні на телебаченні і в кіно не дотримуються, шукаючи оригінальніших перспектив. Однак, перш ніж їх порушувати, варто їх знати.

Обрамлення. Не всі телевізійні монітори однакові. Часто те, що видно на екрані одного, не видно на екрані іншого. Тож оператори повинні враховувати те, що називають *десятивідсотковим зрізом*. Вони мають розуміти, що все, що виходить за рамки екрану — зовнішні десять відсотків картинки, може бути невидиме на деяких моніторах. Тому вони утримують важливі об'єкти, такі як маківка чиєсь голови чи верхня лінія плаката з протестом, поза цією ненадійною територією.

Висота. Важлива частина кадрів, що використовуються на телебаченні, — це кадри з людьми. Люди з обрізаними головами виглядають негарно. За винятком особливого укрупнення, потрібно завжди залишати трохи простору зверху над ними — достатнього для того, щоб навіть після десятивідсоткового зрізу над головами все ще був деякий простір.

Багато початківців заходять у цьому правилі надто далеко, залишаючи над головами людей ледь не третину чи половину екрана. Зазвичай ці кадри виявляються непридатними. Рішенням у такій ситуації є нахилити камеру так, щоб було видно більшу частину людини, чи навіть краще наблизитися зумом, зробивши крупніший план. Роблячи все це, треба не забути залишити простір між маківкою людини і краєм екрана монітора.

Баланс. Кадри повинні компонуватися так, щоб привертати увагу до найважливіших об'єктів на екрані. Найпростіший спосіб — це вибудувати центр посередині екрану. Адже виглядатиме дивно, якщо людина розмовлятиме чи щось робитиме збоку.

Втім, надмірна симетричність також виглядає негарно. Цікаві кадри, як правило, трохи несиметричні. Власне, деякі телевізійники вважають, що увага глядачів зосереджується не в центрі картинки, а у двох точках — на одній третині зверху і збоку. Це називається «правило третини». Багато стандартних телевізійних кадрів будуються навколо цих точок, а не навколо центру екрана.

Відстеження дії. Якщо камера планує слідувати за бігуном, важливо залишити більше простору перед бігуном, ніж позаду нього. Таким чином бігун отримує простір, куди бігти. Залишивши ж більше простору позаду нього, ми створюємо враження, що він от-от вибіжить з кадру. «Стежити» завжди означає тримати камеру трохи попереду дії.

Таке саме правило діє і тоді, коли людина розмовляє. Даючи інтерв'ю, людина зазвичай не дивиться безпосередньо у камеру. Вона тримає свою голову трохи розверненою управо чи вліво. Знімаючи людей, що говорять, потрібно залишати трохи додаткового місця перед ними — з того боку картинки, куди повернуте їхнє обличчя. Дайте людям простір, у який говорити.

Глибина. Телебачення — це двовимірне медіа. Щоб кадри не були пласкими, оператори намагаються компоувати їх так, щоб створити враження глибини. «Якщо ви знімаєте сюжет про аварію на федеральній автостраді і хочете зняти машини, що їдуть назустріч, — пояснює Свайцер, — ви можете отримати розширення дороги у кутку — в *авансцені*. Знімаючи пожежу, в авансцені ви можете розташувати пожежну машину, а на задньому плані — вогонь, що надасть кадру глибини».

Таке використання близьких об'єктів може спричинити проблеми із фокусом у приміщенні чи в хмарні дні. Але в більшості вуличних зйомок це допоможе досягти тримірності, додавши зображенню глибини.

Лінія. Деякі події відбуваються у чіткому напрямку — паради, футбольні ігри, навіть розмови. Знімаючи парад чи футбольний матч, важливо робити це з одного і того ж боку від події. Інакше при поєднанні кадрів вийде так, що парад буде стрибати, рухаючись то праворуч, то ліворуч екрана, або ж не буде зрозуміло, у якому порядку футболісти ганяють м'яч.

Необхідно уявити лінію, яка позначатиме напрям дії, і залишатися лише з одного боку цієї лінії. Для параду така лінія проходить посеред вулиці, якою марширують люди. Для футбольного матчу вона проходить від одних воріт до інших, крізь середину поля. Знімаючи розмову, лінію слід уявляти у напрямку від голови однієї людини до голови іншої. Немає значення, де стоїть камера; якщо вона не перетинає цю лінію, на відео одна людина завжди говоритиме вліво, а інша вправо. Якщо ці кадри змонтувати, то буде зрозуміло, що вони звертаються одне до одного. Проте якщо камера знімає одного співбесідника з одного боку лінії, а другого — з іншого боку лінії, тоді на зображенні вони обидва дивитимуться в один бік замість того, щоб дивитися одне на одного.

Якщо люди під час демонстрації ходять по колу, чіткий напрямок руху зникає, тож лінія втрачає своє значення — немає значення, звідки зніматиме камера. Але як тільки люди починають марширувати, камера повинна зупинитися на одному боці лінії маршу і знімати лише звідти.

У деяких видах спорту, зокрема у бейсболі, немає чіткого напрямку руху. Кадри, зроблені з лінії третьої чи першої бази, з основної бази чи з центру поля, можна змішувати разом, і це ніяк не дезорієнтує глядачів. Але у футболі, баскетболі, хокеї, американському футболі і тенісі камери повинні обрати один бік і залишатися там. Інакше буде не зрозуміло, хто що робить. Телеканали, які передають живу трансляцію ігор, зазвичай попереджають глядачів про те, що ті бачать «зворотнє зображення дії», якщо камеру таки доводиться переставляти на інший бік поля, корту чи катка.

Розповідь історії

Деякі кадри бувають настільки зрозумілими, що можуть існувати самі по собі, без пояснень репортера. Оператор Джон де Тарсіо з KNSD-TV із Сан-Дієго зробив такий уривок — «відеосес», як він його назвав, про післяріздвяну вечірку для десятків тисяч дітей на іподромі Тіхуани в Мексиці.

Вийнявши своє обладнання з машини, де Тарсіо почав з того, що зняв загальні плани самого іподрому, якими можна було б розпочати сюжет. На вході в іподром він побачив жінку, що роздавала дітям безкоштовні обіди. Для натурального звуку він поклав безпроводний мікрофон біля тієї жінки, а потім зняв її у дії, переконавшись, що отримав

також крупні плани дитячих облич. Після цього він вирушив на пошуки власника іподрому. Звукова доріжка, де він говорить про історію і мету цієї благодійної події, програватиметься на фоні деяких кадрів, зроблених Де Тарсіо, що найбільше наближає цю історію до розповіді.

Також де Тарсіо поклав свій безпроводний мікрофон біля чоловіка, що роздавав подарунки, та біля голови клоуна з розмальованим обличчям. «Ти чудово виглядаєш», — записав мікрофон слова колуна, які він сказав маленькій дівчинці. Оператор постійно намагався зняти кадри дітей із веселими і розмальованими обличчями. Він зняв шоу талантів: діти танцювали і співали. Насамкінець він зняв, як деякі діти проходять під написом «Дякуємо».

Через годину після свого приїзду де Тарсіо вже їхав назад на канал. Після кількох годин монтажу в нього був сюжет на хвилину — без репортера.

Звісно, більшість телевізійних сюжетів мають кращий вигляд з репортером. Утім, кожен відеорепортаж повинен містити невелике «відеосе». Ідея полягає в тому, щоб за допомогою камери надати стільки значення, наскільки це можливо, що й намагався зробити де Тарсіо. Іншими словами, зйомка сюжету — це журналістська діяльність, інший спосіб розповіді про подію.

Якщо ракурс, у якому має розповідатися історія, змінюється, то й ракурс відеозйомки змінюється. Свайцера з WISH-TV якось послали знімати сюжет про звичайну дорожню аварію — вантажівка врізалася у поламану машину і перекинулася. «Це була не надто особлива історія, тож ми не планували багато знімати», — пригадує він. Він планував зробити кілька кадрів вантажівки, машини і наслідків аварії. Та коли поліція сказала, що підозрює, що в тій машині на момент аварії могли сидіти троє людей, завдання Свайцера змінилося: тепер йому потрібно було зняти набагато більше (сюжет мав бути довшим), а також йому потрібні були кадри рятування життя та швидкої допомоги. Потім раптом виник ще один несподіваний ракурс: з'явилися чутки про те, що поліція надто довго реагувала на виклик поламанної машини, що й могло спричинити аварію. Тепер Свайцеру потрібні були кадри поліцейської машини на той випадок, якщо репортер захоче розповісти про це в сюжеті.

«Вам треба вирішити, що ви розповідатимете про подію», — каже Свайцер. Іншими словами, репортери й оператори мають вирішувати, про яку подію вони розповідають, а потім переконатися, що їхній відеоматеріал відповідає їй якнайкраще.

Є п'ять речей, про які слід пам'ятати:

Вплив. «Ви мусите запитати, що б глядачі хотіли побачити, якби вони були тут, — радить Свайцер. — Телевізійні новини намагаються показати подію і навіть більше деталей, ніж побачили б глядачі, якби опинилися на тому місці самі».

Знімаючи сюжет, телевізійні оператори і репортери дотримуються правил важливості деталей, які були описані у Розділі 5 «Підводки»: важливість, цікавість, суперечливість, незвичайність, близькість аудиторії і своєчасність. Вони шукають такі кадри, які демонструють важливі моменти, є цікавими і розкривають суперечливість. Але, вирішуючи, що є актуальним і важливим для новин, і виділяючи те, що хотіли б побачити глядачі, якби опинилися на місці події, потрібно враховувати ще один фактор: важливість збудження чи впливу.

Новинна камера має постійно шукати непередбачені дебати посеред вулиці, губернатора, що проходить повз натовп мітингувальників, бійку між учасниками демонстрації, засоромленого мера, що тікає від репортерів, підозрюваного, що намагається сховати свої очі від камери, пожежників, що гасять вогонь, — дію.

Телевізійників часто звинувачують у перекручуванні подій через те, що вони зосереджуються на насиллі чи конфліктах і не показують спокійні моменти. Репортери,

особливо висвітлюючи якусь демонстрацію, повинні бути впевнені у тому, що подають подію у правильному контексті і супроводжують її повними і точними оцінками (див.: Розділ 19. Закон і етика). Втім, якщо демонстрація триває багато годин, а висвітлити її потрібно у двохвилинному репортажі, акцентування уваги на окремих моментах є неминучим. Було б нерозумно, якби репортери приділяли у такому випадку увагу якимось незначним деталям, не зосереджуючись на найбільш драматичних і важливих моментах.

Іноді камери потрапляють у місця подій, що мають надто сильний вплив. Таким був ранок 11 вересня 2001 року, коли цілий натовп телевізійників зібрався під палаючим Всесвітнім торговим центром, щоб побачити людей, що почали вистрибувати. «Це було найважче і найсумніше відео, яке я коли-небудь знімав, — згадує оператор Fox News Channel Роберт Джінейн. — Я побачив близько п'ятнадцяти чоловік, що вистригнули на вірну смерть. Я зняв двох із цих самогубців, а тоді просто вимкнув свою камеру» 1. Практично жоден із тих страшних відеоматеріалів з людьми, що вистрибують із вікон, не був показаний на телебаченні Сполучених Штатів.

Звісно, щоб мати вплив, кадри не повинні бути смертельними чи сповненими насилля. Іноді впливовим може бути вираз обличчя людини, що вижила у пожежі. Також якщо людину заарештовують за підпал, кадр з її обличчям — «хто здатен на такий вчинок?» — матиме на глядачів такий самий вплив, як і вогонь.

Люди. «Існують два види об'єктів, які ви можете зняти: це люди і речі, — зазначає редактор новин KCWY-TV Карісса Хоуланд, не приховуючи своїх уподобань. — Треба пов'язувати сюжет із людьми. Ви повинні бачити людські особистості, адже саме людські особистості дивляться новини. Я бачила сюжети, де протягом 30 секунд показували самі лише будинки і тротуари. Речі — не надто вдалий вибір для телевізійних новин, люди — краще».

Це ще одна вагома причина того, чому потрібно обличчя людини, яка вижила, або підозрюваного. Людям подобаються люди. Якщо ви знімаєте сюжет про будівництво нового житлового комплексу, зніміть, як робітники будують стіну. Якщо сюжет про новий стрип-бар у житловому кварталі міста, зніміть людей, які протестують і, якщо можливо, власника, і звісно, ж обличчя танцівниць.

«Ви повинні завжди фокусуватися на людях, — каже Свайцер. — Коли я переглядав сюжети інших каналів, я зазвичай бачив чотири чи п'ять кадрів, зроблених у натовпі, коли камера рухалася крізь об'єкти. Потрібно ставати перед людьми, яких ви знімаєте. Я хочу бачити їхні обличчя. Справжній оператор повинен навчитися відходити назад».

Ключові кадри. Кілька яскравих моментів і обличчя учасників ще не розповідають про подію. Навколо події і людей мають бути сцени, що ілюструють головну тему, представляють головних дійових осіб і дають уявлення про подію. Знімаючи сюжет, репортери повинні думати про те, як саме вони писатимуть історію (див.: Розділ 16. Написання текстів до відеоматеріалів), і обирати кадри, що її висвітлюють: підходять, ілюструють ті думки, які вони збираються подавати у тексті. Наприклад, у сюжеті про акцію протесту, крім драматичного відеоряду, репортеріві, якщо він хоче сказати про присутність поліції, знадобляться кадри з поліцейськими; щоб розповісти про об'єкт протесту, потрібні будуть кадри будинку, перед яким проходить демонстрація; також потрібні гасла і плакати протестувальників, щоб пояснити їхні вимоги; якщо темою є блокування роботи транспорту, знадобиться відео заблокованих машин; якщо ж згадується місце розташування чи проведення акції, потрібні будуть кадри вулиць.

Крім того, завжди корисно зняти кілька загальних планів натовпу, будинків і плакатів. Ці кадри можна використовувати під час загальних фраз, які не потребують якихось особливих ілюстрацій.

Сюжет повністю можна зіпсувати відсутністю потрібних кадрів. «Зазвичай трапляється, — пояснює Лі Гільз, режисер новин на WISH-TV, — що оператор і репортер не спілкуються на місці події, і репортер сподівається, що оператор зніме те, що йому потрібно». Тож репортер повинен добре подумати про те, що він хоче зняти, а потім сказати про це операторові.

Реакція. Щоб донести значення події, не завжди потрібно показати саму подію. Значення чогось очевидного часто стає зрозумілим лише тоді, коли ми бачимо наслідки, реакцію, яку викликає те чи інше явище.

Замість того, щоб знімати просто приліт літака кандидата, оператори намагаються зробити кілька кадрів людей, що чекають на нього в аеропорту. Саме ці кадри надають сенсу прильоту. Замість того, щоб знімати розбиту машину, репортери намагаються зняти сліди від її коліс на асфальті, збитий нею стовп і заблокований транспорт. Замість того, щоб знімати людину, що сидить на флагштоку, репортери просять операторів зняти натовп, що зібрався внизу. Люди, а надто їхні обличчя, відбивають значення події найкраще, тож зйомка реакції часто означає зйомку реакції людей на подію. Саме тому Джон де Тарсіо стільки уваги приділив дитячим обличчям, знімаючи благодійний захід.

Хоуланд наводить подібний приклад: «Хтось підкинув у двір сусідньої школи пораненого орла. Оператор зняв хлопця, що тримав орла, а також групу дітей з відкритими ротами — їхню реакцію на орла. Вирази облич тих дітей говорили самі за себе».

Послідовність. Ми приїжджаємо до парку. Перша сцена, яку ми бачимо, — це дерева і лави на галявині для пікніків на деякій відстані від нас. Підходячи ближче, ми бачимо, що там немає звичного натовпу людей. Підійшовши до галявини для пікніків, ми бачимо, що всі лави порожні. Потім ми зупиняємо погляд на одній з них. Лава вкрита великими червоними мурахами. Тільки після цього ми шукаємо паркового робітника, який пояснить нам, що територію закрили через мурах.

Саме так люди зазвичай дивляться на речі: спочатку здалеку, потім ближче і ближче — сцена набуває все більшого значення, — аж поки не стає видно всі деталі. Телевізійні репортери часто імітують цю послідовність — здалеку, ближче і близько. Вони починають загальним планом території — *першим кадром*. Це зорієнтовує глядачів, говорить їм про те, де ми є — в аудиторії для промов, у житловому районі, навколо якого зібралися поліцейські та перехожі, або ж на місці пожежі.

Далі йде середній план. Ми наближаємося до значення — ми бачимо, хто говорить в аудиторії, до якого будинку прикута увага поліцейських, власне, сам будинок, що палає. Потім — крупний план. Тепер ми маємо зображення — обличчя промовця, тіло на підлозі, змучений пожежник.

Не кожену сцену показують таким чином. Іноді відеоматеріал редагують, і сюжет починається крупним планом, а потім переходить до загального. Але репортери повинні знімати у логічній послідовності — загальний, наближення, крупний план, щоб мати потім можливість

монтувати сюжет у логічній послідовності. Репортери не просто перестрибують від одного об'єкта до іншого або ж від однієї події до другої. Вони знімають послідовні кадри, які потім можна буде використати для підведення глядачів до сюжету, а також для послідовного розкриття його значення.

* * *

Зверніть увагу, як виразно наступний відеоматеріал за допомогою таких методів передає суть історії про пожежу:

ЗП — Будинки і вантажівки, що палають

СП — Пожежники гасять вогонь

КП — Начальник віддає накази
ЗП — Група тих, хто вижив
КП — Обличчя живого
СП — Накриті тіла
КП — Родичі, що плачуть
СП — Винос тіл
КП — Дим над будинком (вогню вже немає)
КП — Втомлений пожежник

Синхрони

Значна частина виразності припадає на мовчазний відеозапис. Більшість телевізійників також додають до сюжетів уривки з інтерв'ю чи вислови героїв. Ці короткі уривки, в яких люди говорять на камеру, називають *синхронами*.

Звісно, стислі синхрони спрямовують на телевізійні новини значну частку критики. Одне із досліджень показало, що тривалість промови кандидата на посаду президента скоротилася з 43 секунд у 1968 році до дев'яти секунд у 1988 і до восьми у 2000 році. Така критика — авторами якої найчастіше виступають журналісти друкованих ЗМІ — недостатньо об'єктивна. Середня цитата у газетній статті рідко буває довшою, ніж середній синхрон на телебаченні.

Важливі висловлювання важливіші, ніж дотримання формального розкладу. Перш ніж знімати якийсь синхрон, репортери повинні запитати себе: «Чи матиме все це сенс? Чи буде це важливо?»

Кадри. Телевізійне інтерв'ю записується тими самими правилами, що й інтерв'ю на радіо (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). Втім, телевізійним репортерам доводиться турбуватися не лише про запитання, слухання й мікрофон, їм також доводиться турбуватися про кадр, який зніматиме камера.

Неправильно ставити камеру збоку, щоб вона утворювала трикутник із репортером та героєм.

Неправильно

репортер
камера
герой

У цьому кадрі дві речі зроблено неправильно: по-перше, він дає нам змогу бачити лише один бік обличчя, профіль, репортера і героя. Свайцер називає це «кадром вуха, що розмовляє». По-друге, якщо камера стоїть збоку від обох героїв зйомки — від репортера і від героя сюжету, простір між ними — якщо тільки вони не обіймаються — заповнюватиме більшу частину екрана, тож цей порожній простір буде мертвим простором.

Під час інтерв'ю камеру слід ставити за і над плечем репортера.

Правильно

камера
репортер
герой

Коли герой дивитиметься на репортера, його чи її обличчя буде повернутим до камери, тож можна буде побачити очі. Якщо ж камері потрібно буде від'їхати, щоб захопити обох співрозмовників, герой займатиме більшу частину екрана, а з одного боку його прикриватиме репортер, тож у кадрі не буде жодного порожнього місця.

Беручи у людини інтерв'ю, потрібно попросити її, щоб вона намагалася не звертати уваги на камеру. «Я кажу їм, намагайтеся уявити, що мене тут взагалі немає», — говорить оператор Свайцер. Не так багато людей почуваються комфортно, дивлячись і говорячи безпосередньо у камеру, тож героїв треба просити звертатися до репортера. Якщо їхні очі бігатимуть між камерою та репортером, вони виглядатимуть хитрими. Багато репортерів намагаються підтримувати зоровий контакт із людиною, щоб допомогти їй зберігати погляд непорушним.

Інтерв'ю для телевізійних новин знімаються з попереднього крупного плану людини, в якій братиметься інтерв'ю. Але з деякими іншими кадрами (описаними нижче) доведеться попрацювати, щоб уникнути стрибків між кадрами під час монтажу.

Інтершум. Звук оточуючого середовища на телебаченні відіграє таку саму роль, як і на радіо (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). Корисно мати звук вигуків, марширування чи бійки на відеокасеті. Зрештою, на телебаченні виглядатиме кумедно, якщо буде зображення злих демонстрантів без усіх цих звуків. Коли камера знімає щось таке, що є джерелом цікавого шуму, мікрофон повинен це записувати. Зрештою, це повинен робити мікрофон, вмонтований у камері.

Перебивки. Голова компанії з виробництва корму для собак розповідає на камеру про угоду, яку він щойно уклав із громадою. Репортер хоче додати частину інтерв'ю, де цей голова свариться із громадою, а також пізніший уривок, де він відповідає на запитання репортера про раптове підвищення цін на його продукцію. Репортер хоче вирізати уривок між ними, де голова компанії говорить про якість своїх продуктів для собак.

Під час інтерв'ю голова компанії знімався крупним планом. Якщо його оду собачій їжі видалити, а інші фрази поставити поряд, поруч опиняться два однакових кадри — два крупних плани голови компанії. Проблема полягає у тому, що, оскільки ці кадри *майже* ідентичні, вони ніяк не можуть бути *повністю* ідентичними. У кожному кадрі голова чоловіка перебуває у дещо різному положенні. Якщо ці кадри склеїти разом, його голова «стрибатиме» у місці склейки. Це називатиметься *різкою зміною кадрів*. Більшість режисерів вважають, що такі кадри виглядають смішно і трохи непрофесійно. Що ж робити?

Одне із можливих рішень — не робити нічого. Дослідження Дена Дрю і Роя Надвела з університету Вісконсину не виявили ніяких доказів того, що наявність таких «монтажних недоліків» у звуковому сюжеті помічають глядачі. Крім того, CBS та ще кілька інформаційних компаній за всі випадки таких випадкових «стрибків» у своїх сюжетах майже не отримували скарг. Утім, навіть у цих інформаційних організаціях репортерів навчають, як усунути ці «стрибки», і на більшості телеканалів їх прибирають.

Секрет полягає у тому, що «стрибка» можна уникнути, якщо помістити у місці склейки якийсь інший кадр. Такий додатковий кадр називають *перебивкою* — зображенням, що розрізає інтерв'ю на кілька секунд. Є два види перебивок:

Повтори. Перебивкою може послужити кадр, де репортер ставить герою запитання. У такому випадку ми побачимо, як голова свариться із представником громадськості, після чого репортер запитує його про ціни, а потім герой відповідає. У такому випадку «стрибка» немає, оскільки кадри з головою не йдуть один за одним.

Але як бути, якщо камера не записала запитання репортера? На зйомці була лише одна камера, і вона не могла відбігти назад і зняти разом і репортера, і героя. Замість цього репортер чекає, коли інтерв'ю закінчиться, а потім, спрямувавши камеру на себе, ще раз ставить запитання. Такий прийом називають *повтором*, оскільки камера повторює зйомку.

У повторах є щось нечесне, але вибору немає. Лише так можна вирішити цю проблему, якщо у вас тільки одна камера, хоча цей прийом і кидає тінь на репортерську етику. Повторюючи запитання, треба відтворювати його точно, нічого не змінюючи, аби не порушити значення відповіді, яку вже записали на відео.

Тільки відео. Можна також змонтувати дві частини інтерв'ю без повторів, без запитання між відповідями. Це також своєрідний фокус. При ньому дві частини інтерв'ю монтуються разом, але між ними вставляється інший крупний план, на якому герой говорить. Людина розмовляє, дивлячись прямо, аудіодоріжка не змінюється. Але картинка переміщається від крупного плану назад, а потім знову до крупного плану. Розмістивши цей «від'їзд-наїзд» на кінець першого уривка чи на початок другого, можна уникнути «стрибка» між ними.

Для таких перебивок оператори також часто використовують кадри із репортерами, що кивають головами, або ж кадри натовпу на прес-конференції, або кадри, де герой знятий іззаду, або його профіль, або ж його пальці, що нервово бігають по піджаку. Кілька секунд будь-якого із цих зображень можна вставити всередині інтерв'ю. Знімаючи інтерв'ю, репортери повинні завжди зняти кілька таких кадрів для подальшого використання під час монтажу.

Перебивка у вигляді самого лише відео не повинна бути такою беззмістовною, як кивання репортера головою. Деколи можна використати кадр, що ілюструватиме те, про що говорить герой. Наприклад, якщо він говорить про ціни на собачу їжу, можна вставити кадр із собачими консервами на полицях супермаркета.

Перебивки у формі відео вимагають відокремлення звуку від зображення. За допомогою відповідного обладнання зробити це зовсім нескладно.

Стенд-апи

Стенд-апи можна порівняти із репортажем. У більшості відеосюжетів в один момент у кадрі з'являється репортер і розповідає про ситуацію, яка склалася на місці події. Ці репортажі перед камерою називають *стенд-апами* відповідно до положення репортера, що стоїть перед камерою (від англ. *stand up*).

Виправдання. Деякі режисери новин обожають стенд-апи: «Репортери на місцях подій є представниками каналу, — каже Джеф Вайлд, режисер новин KTLA із Лос-Анджелеса. — Ми вважаємо, що вони повинні бути в сюжеті». Джилз із WISH-TV погоджується: «Ми хочемо, щоб глядачі бачили наших репортерів. Ми хочемо, щоб вони показували себе». Інші не поділяють такого захоплення. На місці події можуть бути цікавіші речі для зйомки, ніж репортер. Крім того, у сюжеті можна розповісти про цікавіші речі, ніж ті, про які говорить репортер у стенд-апі. Загалом, ті, хто переглядає формат телевізійних новин, схилиються до думки, що стенд-апи, де репортери стоять і говорять щось звичне, не є особливо цікавими з візуального погляду. В деяких випадках їх взагалі вважають кліше, що лише даремно витрачають цінний час. Якщо ж їх все-таки потрібно використати, то треба робити це правильно. «Я завжди кажу своїм репортерам: наповнюйте свої стенд-апи змістом», — говорить Хоуланд з KCWY-TV. Більшість сюжетів на телеканалах містять хоча б один стенд-ап, та навіть якщо його використання є необхідним, репортери повинні намагатися наповнити його змістом. Щоб виправдати свою присутність, стенд-апи мають містити важливу інформацію. Вони не мусять витіснити інші цікавіші з візуального погляду кадри, а також самі мають бути цікавими наскільки це можливо.

Теми. Стенд-апи, так само як звукові репортажі, пишуть на місці події, без використання комп'ютерів чи інших пристроїв відділу новин. Репортери у більшості випадків проговорюють їх, дивлячись просто у камеру, тож їх доводиться запам'ятовувати. На відміну від стенд-апу, який записується на місці події, решта тексту пишеться вже у відділі новин, після повернення зі зйомки. Тож пишучи стенд-ап, треба тримати у голові текст ще ненаписаного сюжету.

Всі ці обмеження вимагають робити стенд-апи простими. Стенд-ап, у якому порушується надто багато тем, набагато складніше прив'язати до місця події, запам'ятати і підігнати під

решту сюжету. Лише у виняткових випадках у стенд-апі варто порушувати більше однієї, а ще рідше — більше двох тем.

Ось стенд-ап, розташований наприкінці сюжету про демократів, що змагаються за посаду президента у Нью-Гемпширі:

Економічний спад у Нью-Гемпширі викликає політичні сподівання у демократів штату. Вони починають вірити, що будь-хто з їхніх кандидатів, навіть неперевірений, може скласти гідну конкуренцію президентові, який досі вважався непереможним. — Кукі Робертс, ABC News, Манчестер.

Так само як і в репортажі, цінність стенд-апу збільшується завдяки інформації, що вказує на значущість присутності репортера на місці події (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). Перша особа і власна думка у цьому допомагають. До речі, стенд-апи можна перезаписувати по кілька разів, поки вони не вийдуть правильними. Репортери також можуть спробувати записати кілька різних стенд-апів, кожен з яких буде присвячений іншій темі. Під час монтажу можна буде просто вибрати потрібну версію, яка найкраще пасуватиме до сюжету.

Модними є дотепні стенд-апи. Вони добре пасують до «щасливої розмови» — легкого іронізування, яке зараз широко використовується багатьма каналами. Втім, навіть якщо станція випускає мікс шоу-бізнесу і новин, репортери повинні намагатися надати своїм стенд-апам якогось значення, навіть якщо вони записуються у клітці з левом (таке вже колись було). Якщо більше нічого немає, розкажіть просто щось цікаве про левів. У стенд-апі не можна сказати багато, але якщо не сказати чогось, він буде зіпсований, незалежно від того, наскільки фотогенічним є репортер.

«Переконайтеся, що інформація, яку ви повідомляєте, є важливою, — радить Хоуланд. — Немає нічого гіршого, ніж стенд-ап ні про що, на кшталт: "Причини аварії з'ясовуються" Я бачила чимало зіпсованих стенд-апів».

Тривалість. Більшість стенд-апів короткі — від 10 до 20 секунд. У деяких випадках вони тривають довше, особливо у сюжетах, які потребують багато пояснень і не мають достатньо відеоматеріалу.

Фони. У стенд-апах використовуються різні типи кадрів «балакучих голів». Щоб зацікавити глядачів, репортери намагаються стояти перед чимось цікавим. На акціях протесту стенд-апи записують перед марширувальниками; на пожежі — перед будинком, що димить (тільки не надто близько); під час промови — на фоні аудиторії.

У стенд-апах часто використовується зум — починається з кадру репортера, а потім «від'їжджає» далі і показує розлючених демонстрантів поруч. Або ж починає із загального плану пограбованого магазину, а потім «наїздить» на репортера.

У пошуках цікавого місця репортери часто потрапляють у досить дивні місця. Один канадський репортер якось закінчив свій сюжет про вінд-серфінг, стоячи на одній із тих хитрих штукенцій. Назвавши своє ім'я, він зістрибнув у воду.

Необов'язково заходити так далеко, але режисерам не сподобається, якщо ви повернетесь із яскравого фестивалю зі стенд-апом, записаним на фоні стіни. Ще менше режисери поважають тих репортерів, які для запису стенд-апу повертаються до відділу новин. «Я цього не перенешу, — каже Вальс з KTLA, — від стенд-апів у відділі новин я скаженію».

Початок. Іноді сюжети починаються зі стенд-апу — *початку*. Оскільки репортери зазвичай прагнуть розпочати сюжет кадром, що приверне увагу глядачів, а стенд-апи зазвичай виглядають трохи нудними, ними рідко розпочинають сюжети. Частіше їх використовують у сюжетах про економіку чи про політичні аналізи, які самі по собі не можуть супроводжуватися вдалим відеорядом, або ж для кримінальних сюжетів, відео для яких немає. Або ж репортер напише надзвичайно вдалий і влучний стенд-ап і захоче

розпочати ним сюжет. Стенд-ап на початку також використовуються у прямих включеннях, щоб підкреслити, що репортер перебуває на місці події:

Це була дуже незручна ніч для репортерів, для авіакомпаній та пасажирів.

Приїхавши сюди, до аеропорту Ньюарк, ми побачили, що один із літаків готується злетіти.

WCBS-TV, Нью-Йорк

Далі йде відеозапис і решта сюжету.

Переходи. Стенд-ап також можна використовувати посередині сюжету для *переходу* від однієї частини репортажу до іншої. Це не так легко зробити вдало і не так легко виправдати. Записати щось, що впишеться усередину сюжету, який ще не написаний, не так вже й легко. Крім того, є багато цікавіших кадрів, які можна використати посередині сюжету.

«Повинна бути поважна причина для використання стенд-апу посередині історії, — наполягає Свайцер. — По суті, ви використовуєте репортера для того, щоб він сказав щось таке, на що у вас немає відео. В сюжеті про те, як поліцейські ловлять злодія, ви не маєте кадрів того, як вони це роблять, тож ви можете використати репортера, який розповість, що злодія було впіймано на цьому місці». Свайцер пригадав ще один приклад перехідного стенд-апу, використання якого виправдане: «У сюжеті про розвиток авіабудівництва репортер ходив від одного літака до другого і розповідав про переваги нових технічних досягнень у будівництві літаків».

Переходи найкраще спрацьовують тоді, коли репортер щось демонструє. Ось приклад стенд-апу, в якому репортер говорить, відкриваючи двері на дах, з якого кинули цеглину, що вбила жінку:

Мешканці будинку кажуть, що єдиною проблемою є те, що на цей дах може зайти кожен, хто забажає. Двері сюди завжди відімкнені.

WNYW-TV, Нью-Йорк

Якщо ж вам доступні вдалі відеокадри події і нічого не потрібно демонструвати, важко знайти причину для використання перехідного стенд-апу, хіба що для самореклами знімальної групи. Втім, оскільки для запису стенд-апу не треба багато плівки, можна спробувати використати такий перехід у деяких сюжетах. Якщо він вписується і щось додає, його можна використати.

Закінчення. Місце, де найчастіше з'являється стенд-ап, — кінець сюжету. Він природно підводить до представлення репортера: «Крістіна Еменпур, CNN News, Ірак». Репортери повинні записувати одне чи два закінчення, одне з яких буде використане.

Щоб написати закінчення, що відповідатиме кінцю сюжету, репортер повинен використати ті самі прийоми, що й для резюме (див.: Розділ 6. Сюжети) чи для відводок (див.: Розділ 10. Написання текстів до аудіоматеріалів): інший факт, прогноз, протилежна точка зору, перефразування головної думки. З усього цього перші два пункти найпоширеніші і найлегше вписуються в сюжет. Інший факт (в кінці сюжету про чоловіка, що врятувався під час аварії маленького літака):

Сьогодні рятувальники нарешті знайшли уламки літака і тіла. А Норман Ольстер виписався з лікарні. Він каже, що більше ніколи не літатиме літаками. — Террі Дрінквотер, CBS News, Лос-Анджелес.

Стенд-ап-прогноз:

Пошуки радіо триватимуть ще кілька днів. Робітникам цегляного заводу, що працювали біля радієвих відходів, доведеться пройти медичні тести. За словами одного з керівників, проблема залишатиметься тут ще довго. — Гаролд Доу, CBS News, Денвер.

Прямий репортаж

Прямі репортажі з місця подій справляють на телевізійну аудиторію таке саме враження, як і на радіоаудиторію. Ось уривок прямого репортажу з Багдада, зробленого у перші хвилини війни у Перській затоці:

Щойно ми побачили, як п'ять бомб впали посеред урядової частини міста. Бомбардування відбувається кожні кілька хвилин. Зараз воно посилюється, і вибухи наближаються до цієї частини міста.

Пітер Арнетт, CNN

Прямі репортажі збуджують і хвилюють... але для телевізійних репортерів — навіть для тих, хто не перебуває в атакованому американськими військами місті — це водночас і нерви.

Іноді весь репортаж робиться наживо — із використанням одного довгого спонтанного стенд-апу. Буває, відеоматеріал події програється у студії, а репортер додає живий стенд-ап (зазвичай на початку чи в кінці) з місця події. Тут очевидні кілька потенційних проблем: вантажівки, літаки і дефективні мікрофони — все це може погіршити якість звуку; руки і голови цікавих перехожих можуть потрапляти у кадр. Крім того, репортери виходять в ефір, не маючи можливості перезняти стенд-ап, якщо вони зроблять помилку, і без допомоги когось із відділу новин, хто стежить за їхньою роботою.

Підготовка, як завжди, надто важлива. Проте на відміну від радіорепортерів, телевізійники не можуть прочитати свій живий репортаж з чернетки, яку вони заздалегідь написали. «Якщо вони покладатимуться на чернетку, вони не зможуть ефективно спілкуватися, — застерігає Марвін Рокфорд, режисер новин KCNC-TV з Денвера. — Вони скоріше за все втратять зоровий контакт з камерою, і їхня мова стане дерев'яною, неприродною». Рокфорд також застерігає від спроб запам'ятати весь репортаж. «Більшість досвідчених репортерів, що колись намагалися запам'ятувати слова своїх прямих репортажів, забували їх посередині речення», — каже він.

Яке ж рішення? «Якщо історія досить делікатна, може знадобитися записати її текст, — радить Рокфорд. — Але в інших випадках ми радимо нашим репортерам не прив'язуватися до папірців». Потренуйтеся наперед розповідати сюжет. Продумайте, про що ви хочете сказати. Потім розслабтеся і чекайте на сигнал.

Так само, як і прямі репортажі на радіо, прямі репортажі на телебаченні мають виходити вчасно і передавати образи, звуки і запахи події (див.: Розділ 11. Висвітлення). Звісно, телевізійні репортери мають переваги: вони власне можуть показати ці образи. Репортери мають бути готові вказати чи навіть описати ці важливі для новин образи, а оператору тоді треба буде залишити репортера і за допомогою зума чи переміщення зосередитись на самій події.

Збір новин за допомогою супутника

Використання супутників у репортажних сюжетах (ПТС) — таким чином ці репортажі можуть робитися за кілька десятків миль від відділу новин — давно стало звичною справою.

ПТС починається з добре обладнаної вантажівки, в якій має бути електричний генератор для живлення, камера і відеомагнітофон, інше обладнання для відеомонтажу, супутникова тарілка нагорі і, у більшості випадків, технік/оператор і репортер, котрі їхатимуть усередині. Ця вантажівка припаркується десь поблизу події (кабелі мають обмежену довжину), у зручному місці, де буде небо над головою.

Коли знімальна група приїде на місце, її першочерговим завданням буде підняти тарілку і встановити зв'язок із супутником. Тепер за його допомогою вантажівка може зв'язатися з відділом новин (див.: Розділ 7. Джерела).

Як тільки основну частину сюжету відзнято, а текст написано, його можна змонтувати у вантажівці і переслати через супутник до новинного відділу. Але машина все одно залишатиметься поблизу: репортера попросять представити і доповнити відеоматеріал наживо з місця подій.

Коли настає час виходити в ефір, зв'язок стає комплексним. Живі аудіо- і відеосигнали репортера і події посилаються через супутник до студії, а звідти у навушник репортера надходить аудіосигнал. Репортер чує відголосок того, що було сказано в ефірі без власних живих коментарів (які могли б його відволікти, оскільки надходили б через кілька секунд), а також коментарі людей у студії.

Репортер чує, як ведучий представляє прямий репортаж, а потім починає говорити. «Поспішай!» — кричить продюсер у навушник. Відеозапис програється, репортер прослуховує завершення — і знову повертається в ефір, щоб підбити підсумки події.

МОНТАЖ

Майк Майзел сидить у невеликій кімнаті на KHWB у Х'юстоні, Техас. Перед ним, а також праворуч і ліворуч від нього дві машини Beta SP, комп'ютерний термінал, монітор і клавіатура. Майзел — режисер монтажу, але зараз більшу частину роботи він робить на комп'ютері. За допомогою його нелінійного цифрового обладнання Sony DNE 700 можна розставляти елементи сюжету незалежно від того, в якій послідовності вони були зняті. Для цього він лише зберігає знятий відеоматеріал у комп'ютері.

Репортер, який висвітлював цю подію, вже переглянув відзняту касету, виділив потрібні синхрони і стенд-апи, написав текст із начиткою (див.: Розділ 16. Написання текстів до відеоматеріалів). Коли текст затверджено продюсером, репортер записує начитку, після чого повертає текст із відеоматеріалом режисерові монтажу. (Звісно, якщо такий є, адже на невеликих каналах репортери самі монтують свої сюжети; на середніх це може робити оператор, який знімав сюжет).

Текст із позначками є дуже важливим. На ньому надруковані не лише слова начитки репортера, а й помітки щодо того, які саме синхрони і стенд-апи потрібно використати. Для цього вказуються вхідні й вихідні позначки і тайм-коди — цифри, що ідентифікують кожен кадр у тому порядку, в якому він був знятий. Монтажер також отримує побажання репортера щодо того, якими саме кадрами ілюструвати ті чи інші фрази (див.: Розділ 14. Відеоматеріали).

Майзел відцифровує аудіозапис начитки репортера на жорсткий диск, а потім вставляє його в сюжет, який він монтує. На екрані комп'ютера він відображається як аудіотрек у хронометражній шкалі, яка показує всі відео- та аудіотреки, з яких складається сюжет. Відзняте відео з'являється в іншому вікні.

Майзел впорядковує уривки, запропоновані репортером. Спершу він виділяє синхрони і стенд-апи і розставляє їх у потрібні місця за хронометражем — між частинами репортерської начитки. Синхрони і стенд-апи займають місце і на відео-, і на аудіодоріжці шкали. Потім він обирає тихі уривки, де немає нічого, крім природних звуків, перекриває їх зображенням і розставляє у відповідні місця — знову ж таки керуючись переважно вказівками репортера. Для підводки до синхрону Майзел використовує кадр, у якому репортер бере у героя інтерв'ю.

Відеосюжети зазвичай тривають від однієї до двох хвилин. «Але все це відносно», — каже режисер новин WRC-TV у Вашингтоні Кріс Островські. В деяких випадках репортери можуть використати для своїх сюжетів більше часу.

Ось кілька важливих порад щодо монтажу.

Фрагменти. Кожен кадр чи блок кадрів, що використовуються в сюжеті, називають *фрагментами*. Фрагмент — це змонтована версія кадра. Двохсекундний кадр, у якому президент і прем'єр-міністр Британії йдуть разом по килиму в Білому домі, становить один фрагмент. Чотирисекундний кадр із групою репортерів, що намагаються поставити запитання, — це інший фрагмент; восьмисекундний синхрон, у якому президент говорить, що вони мали приємну розмову, — це ще один фрагмент. Тривалість тихих фрагментів має бути достатньою для того, щоб глядачі могли зрозуміти інформацію, яку вони несуть. Наприклад, кадр із двома людьми повинен тривати довше, ніж кадр з однією людиною, оскільки у ньому більше інформації.

Найрозумніше, коли у кадрі є слова. Кадр зі словами потрібен тривати стільки, щоб глядачі могли їх прочитати. Фрагмент зі знаком «стоп», таким чином, не повинен перевищувати двох секунд; кадр із фразою «Місця для інвалідів і пасажирів з дітьми» — близько трьох секунд. Якщо вони будуть надто короткими, люди не встигатимуть читати слова, якщо ж надто довгими — вони не будуть цікавими для сприйняття.

Загальні плани зазвичай містять більше інформації, ніж крупні. Тому під час монтажу їм виділяють більше часу в сюжеті. Фрагменти, у яких є якийсь рух, привертають більше уваги, ніж статичні. Під час монтажу рухомим кадрам зазвичай виділяють більше часу. Звісно, є й інші критерії. Деякі кадри можуть тривати довше, ніж цього вимагають правила, оскільки репортеру може знадобитися більше сказати про те, що вони ілюструють.

Середні тихі кадри тривають від однієї до п'яти секунд. Кадри можуть бути навіть коротшими, якщо їх змонтують із серією інших коротких кадрів (наприклад, кадри, що зображають обличчя людей у натовпі), або ж якщо вони показують одну й ту саму сцену з різних ракурсів — наприклад, серія середніх планів натовпу.

На NBC одного разу — протягом усього сюжету на екрані був один фрагмент: вантажівка, яку камера знімала з гелікоптера. Проте для того, щоб тривати довше десяти секунд, кадр має бути цікавим. Водночас не слід забувати, що глядачі втомлюються від надто швидкої зміни кадрів. «Ми повинні оновлювати картинку перед глядачами кожні 15 секунд», — колись усвідомив Майкл Сеттоні, репортер KNSD-TV із Сан-Дієго. Зараз картинка оновлюється кожні п'ять секунд. У телевізійних новинах, так само як і в інших передачах і фільмах, фрагменти стають все коротшими і коротшими.

Порядок. Телевізійний сюжет має те саме завдання, що й радіосюжет: зрозуміло викласти інформацію. Тож немає нічого дивного у тому, що багато правил щодо впорядкування кадрів є відображенням правил впорядкування думок у радіосюжетах. Наприклад, так само як текст, що містить надто багато інформації, яка передається надто швидко, псує радіоновину (див.: Розділ 6. Сюжети), так і надмірне нагромадження кадрів робить відеоматеріал незграбним. Так само як надто довгі речення роблять сюжет важким, так і надто довгі відеофрагменти роблять його нудним. Варіації тривалості фрагментів допомагають так само, як і варіації тривалості речень у сюжеті. Редактори і текстів, і зображення повинні не лише дотримуватися технології, а й бути оперативними.

Під час відеомонтажу керуються правилом, що в сюжеті одночасно повинен представлятися один предмет (див.: Розділ 6. Сюжети). Немає сенсу розкидати кадри із поліцейськими по всьому сюжету про акцію протесту. Глядачі найкраще зрозуміють ідею сюжету, якщо одночасно бачитимуть лише один об'єкт — досить показати поліцейських в одному фрагменті. Навіть якщо відеоряду вдасться обійти всі ці правила, текст, який його супроводжуватиме, неодмінно постраждає.

Відеосюжет також має кадр-підводку, як текст має речення-підводку. Репортери розходяться в думках про важливість кадру-підводки. Філ Берноу з лос-анджелеського KCBS-TV належить до тих, хто вважає, що підводкою до сюжету має слугувати найкращий кадр. Сюжет про пожежу може розпочинатися полум'ям чи тілами, історія про акцію

протесту — найдраматичнішою конфронтацією; сюжет про несприятливі умови у психіатричних клініках — найогиднішою сценою зсередини. Стратегія у цьому випадку очевидна — ввіймати погляд глядачів.

Інші репортери надають більшу перевагу окресленню теми сюжету, ніж зачаруванню аудиторії першим кадром. «Ви повинні дозволити глядачам виявити терпіння», — каже Джеф Вайлд з KTLA. Сюжет про психіатричні клініки може розпочинатися із показу загального плану будівлі. Стратегія полягає в тому, щоб вибудувати більш драматичний відеоряд.

Прибічники обох цих теорій сходяться у тому, що в підводці треба приділяти увагу як підготовці глядачів, так і приверненню їхньої уваги. Всі вони лише розходяться у тому, що має бути головним — підготовка чи привабливості. Інколи можна зробити обидві речі одночасно. Стів Свайцер з WISH-TV згадує, як переглядав відеоматеріал про суддю, який водночас був і автогонщиком. «Сюжет починався загальним планом судді, котрий ішов коридором до свого кабінету, — розповідає Свайцер. — Як на мене, це був задній хід у тому сюжеті». Найяскравішим кадром у тій історії був кадр судді у гоночній машині, а не суддя в коридорі: крім того, гоночне авто потребувало уваги в сюжеті. Що ж радить Свайцер? «Я б краще поміняв місцями кадр, у якому суддя йде коридором, із кадром, де він сідає у машину. Тоді, дійшовши до свого столу, він вийде з машини».

Такої уваги до послідовності і форми слід дотримуватися впродовж усього сюжету. «Сюжети потребують сильного початку, вдалої середини і сильного закінчення, — каже Свайцер. Учора на іншому каналі я бачив сюжет про перегони на мотоциклах. Він закінчувався звичайним зображенням перегонів. Як на мене, якщо сюжет починається початком перегонів, він має закінчитися їх закінченням».

Більшість відеосюжетів не мають досконалої форми. Так само не завжди можна віддзеркалити початок сюжету в його кінці, особливо в якійсь складній новині. Але під час монтажу треба завжди пам'ятати про форму.

Інші правила впорядкування фрагментів впливають із правил щодо зйомки зображення, описаних раніше у цьому розділі. Монтажери мають враховувати логічну послідовність сусідніх сцен: загальні плани, середні плани, крупні плани (хоча досвідчені монтажери можуть легко впоратися із цим завданням). Крім того, монтажери прагнуть змішувати кадри так, щоб вони надавали сюжету значення.

Послідовність зображень. В одному кадрі на голові пожежника капелюх, в іншому — його немає. Це не проблема, якщо ці два кадри стоять у різних частинах сюжету, але якщо вони розташовані поряд, це виглядатиме дивно. Близькість у сюжеті передбачає близькість у часі. Глядачі захочуть знати, куди раптом зник цей капелюх. Монтажери повинні усвідомлювати вимогу дотримуватися послідовності зображень.

Якщо в одному кадрі пожежна машина їде, вона не може стояти припаркованою в наступному. Тут є два рішення. Перший — знімаючи рух машини, дозвольте їй виїхати з кадру. Це дасть можливість глядачам прийняти той факт, що у наступному кадрі машина стоїть припаркованою, оскільки вона могла припаркуватися тоді, коли камера була вимкнена. Друге рішення спрацьовує у більшості подібних ситуацій: вставте посередині якийсь інший кадр. Відійдіть від пожежної машини і зніміть вогонь, а тоді поверніться до припаркованої машини. Такий прийом здатен вирішити і проблему з капелюхом пожежника. Вставте кадр із пожежною машиною, а тоді знову поверніться до того пожежника, який вже десь загубив свого капелюха. Це схоже на те, як уникати «стрибка» на відео.

Звук. Спершу мають монтуватися синхрони. Так само, як і на радіо, монтаж часто буває жорстким, але значення не можна змінювати (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). «Я раджу сприймати синхрон чи інтерв'ю як шматок м'яса, — говорить Хоуланд з KCWY-TV. — Ви

хочете відрізати жир. Люди скаржаться, що ви спілкуєтеся з ними годину, а використовуєте лише десять секунд найкращої, найпам'ятнішої частини інтерв'ю».

Потім синхрони потрібно вставити в сюжет. Як і в радіопрограмах (див.: Розділ 13. Зв'язки з громадськістю), звук зазвичай відбирається і вставляється в сюжет перед рештою кадрів. У середньому сюжеті використовується кілька синхронів і один стенд-ап. У більшості випадків сюжету не починаються і не закінчуються синхронами — це може заплутувати. Синхрони зазвичай трохи відкладаються, щоб дати можливість людям зрозуміти, про що сюжет. Немає нічого неправильного в тому, щоб об'єднати кілька різних синхронів докупи, але частіше їх розділяють між собою. Що стосується стенд-апів, то їх найчастіше ставлять наприкінці сюжету.

Якщо використовується більше ніж один синхрон, репортери спершу використовують найбільш об'єктивний, а потім більш суб'єктивний коментар. Іншими словами, спершу лікар, а потім пацієнт; спочатку поліцейський, а потім жертва. Це створює логічну послідовність у розвитку сюжету, хоча й не є обов'язковим правилом.

Коли синхрони і стенд-апи обрані й розставлені по місцях, їх потрібно оточити іншими кадрами. Ось приклад досить стандартної версії сюжету про пожежу:

ЗП — Будинки в диму і пожежники: 10 с

СП — Пожежники гасять вогонь: 5 с

КП — Начальник дає розпорядження: 5 с

Синхрон: — Начальник дає пояснення: 20 с

ЗП — Врятовані люди збилися докупи: 10 с

КП — Обличчя врятованої людини: 5 с

Синхрон: — Врятована людина описує: 10 с

ЗП — Зруйнований будинок: 10 с

СП — Втомлен пожежники: 10 с

Стенд-ап: 15 с

ВСЬОГО: 1 : 40

Слід згадати також природні звуки. Інтершум легко можна вмонтувати в сюжет, виклавши його на окрему від начитки репортера аудіодоріжку. Це робиться дуже легко, оскільки кожен відзнятий відеоматеріал містить аудіозапис таких природніх звуків.

Іноді інтершум можна зробити голоснішим. На телебаченні, де картинка значно прояснює значення звуку, немає причини прибирати неважливі шуми. Наприклад, у відеорепортажі про похорон ветерана Другої світової війни, який помер бездомним на вулицях Вашингтона, «Незалежні новини» залишили звук гри музичних інструментів протягом 14 секунд, перекривши їх кадрами із похорону, після чого репортер почав говорити крізь музику.

До того ж звук і зображення необов'язково повинні точно відповідати одне одному. Тут є невеликий простір для творчості. Іноді монтажери дозволяють звукам синхрону звучати ще кілька секунд після того, як на екрані з'явилося інше зображення, або ж навпаки — показують інший кадр, коли синхрон уже почався. Це дає змогу зробити сюжет більш гармонійним. Якщо в кінці своїх слів начальник пожежників говорить про тих, хто вижив, чому б їх у цей час не показати? Буває, що значення і полягає у контрасті між звуком і відео. Джон де Тарсіо з KNSD-TV одного разу використав старий інтершум з останнього дня місцевих перегонів для кадрів, які він зняв на пустому полі для перегонів, яке мали зносити.

Підсумки

Два застереження. Перше від Стіва Рамсі з KWCH-TV з Вічїти: «Ми часто настільки захоплюємося кадрами, словами... своєю зачіскою, що забуваємо про сюжет. Але саме це і є

головним. Найкращі телевізійні оператори роблять так, що глядачі забувають про репортера й камеру і повністю занурюються в історію».

Друге застереження від автора: поради, подані у цьому розділі, слід вивчити, але до їх використання потрібно підходити із розумом. Якщо телевізійні новини вдосконалюються, нам потрібні індивіди, які будуть готові подивитися ширше на ті речі, які завжди робилися, люди, готові до експериментів з новими, можливо, кращими способами розповіді про події.

Практичні завдання

Опишіть, як би ви знімали такі історії на місці подій. Позначте, які з кадрів будуть загальними, які — середніми, а які — крупними:

1. Об'єднання поліцейських пікетувало міську раду сьогодні опівдні, протестуючи проти звільнень. Мер вийшов зустрітися з пікетувальниками. В обідню перерву там зібрався натовп.
2. Найбільший банк у вашому місті пограбували на 600 тисяч доларів. Одного з касирів було підстрелено — він отримав серйозне поранення. Відвідувача банку захопили заручники.
3. З'ясувалося, що вода в басейні тюленів у зоопарку отруєна. Один тюлень помер, а ще кілька захворіли. Поліцейські стверджують, що злочинець переліз через металеву огорожу вночі й отруїв воду, поки сторож перебував в іншій частині зоопарку.
4. 24-річну жінку знайшли задушеною в її будинку в елітному районі міста. Поліція прибула на місце злочину. Зібралися сусіди. Її тіло виносять.
5. Міська комісія опублікувала результати дослідження, які вказують на те, що майже половина будинків у бідних кварталах міста побудовані з порушенням правил будівництва. Мер у супроводі різних громадських лідерів вирушив оглянути будівлі і самостійно перевірити ситуацію.

Розділ 16. НАПИСАННЯ ТЕКСТІВ ДО ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ

Тексти телевізійних новин мають бути написані навіть зрозуміліше і доступніше, ніж тексти для радіосюжетів. Коли ми бачимо диктора, який говорить складною формальною мовою, нам важко його слухати. А разом із відеорядом, що відволікає нашу увагу, слухати стає ще складніше. Тож стиль написання новин на телебаченні залишається таким самим, але наявність відео, знову ж таки, вимагає особливої уваги. Телевізійні тексти мають працювати в команді із зображенням, що висуває додаткові вимоги до його автора. Це ще один набір правил для журналіста.

ТЕКСТ

По-перше, головна відмінність телевізійного тексту: кожна його сторінка ділиться навпіл по вертикалі. Текст, який читає ведучий, пишеться лише з правого боку сторінки.

11/21 18:00

ВПК КРИСТІ — Сьогодні день тисяч фермерів з Кентуккі... Сьогодні день виплат. Найпопулярніша у штаті культура — тютюн — сьогодні вранці виставлена на продаж фермерами за надзвичайно низьку ціну. Ми маємо два репортажі з цього довгоочікуваного аукціону. Перший від Ферелла Велмана з Лексінгтона, де цього року нарешті офіційно відкрився ринок...

Взяти РЕПОРТАЖ ЦІНИ

На ТЮТЮН

ВИХІД: WAVE-TV News

ТРИВАЛІСТЬ: 1:48

Заголовки на цій сторінці про тютюнові торги мають бути вже знайомі з радіо. Але є й кілька очевидних відмінностей. З правого боку сторінки розташована колонка аудіоматеріалу — все, що повинен прочитати ведучий. Зліва інформація щодо відео — технічні позначки, потрібні для того, щоб запустити в ефір правильний сюжет.

У цій підводці до відеорепортажу на WAVE-TV у Лузвелі, Кентуккі, «ВПК КРИСТІ» говорить режисеру новин, що Крісті Каллаган — ведуча перед камерою в той момент. Обличчя Каллаган буде на екрані аж до кінця підводки, поки режисер не ввімкне відеорепортаж, позначений у сценарії «Взяти РЕПОРТАЖ». Кожен відеозапис, що використовується у випуску, має свою умовну назву (у цьому випадку це «ЦІНИ НА ТЮТЮН»), щоб режисер був упевнений, що вмикає відповідний репортаж у відповідний час. Слово «Взяти» використовується для технічного персоналу й означає, що вони повинні «взяти» чи запустити відеорепортаж у цей момент. Також це вказує ведучому, що в той момент йому треба припинити читати і дозволити робити це відеорепортажу. «ВИХІД» — стандартні ім'я і місце розташування репортера, а потім «WAVE-TV News». Вихідні дані і хронометраж — *Тривалість: 1:48* — репортажу розміщується чи на аудіо- чи на відеостороні сценарію, залежно від відділу новин.

Усі стилістичні правила написання тексту, описані у Розділі 2 «Текст», так само стосуються правої колонки телевізійної сторінки. Не варто писати у рядку більше чотирьох-п'яти слів — так текст читатиметься легше.

Звісно, основні правила написання інформаційного тексту не стосуються технічних ремарок із лівого боку сторінки — відеоколонки. Там всі ці правила зникають, оскільки ця інформація не зачитується в ефірі. Під час випуску ці нотатки читає лише режисер і технічний персонал.

Технічні позначки у відеоколонці мають бути чіткими і зрозумілими, але вони можуть містити аббревіатури, цифри і коди. Інформація, яка повинна бути у цій колонці, варіюється залежно від типу сюжету.

Зачитування

Телевізійні події, в яких не використовується відео, називаються зачитуваннями, оскільки ведучий просто зачитує їх в ефірі. Зображенням у такому випадку є лише голова диктора, що говорить, деякі графічні зображення, і тоді текст у правій колонці нічим не відрізняється від тексту радіосюжету.

Якщо не використовуються ніякі графічні зображення, єдине, що потрібно вказати у відеоколонці, — це ім'я ведучого. Ім'я слід розташувати навпроти першого рядка тексту сюжету, щоб було зрозуміло, що ведучий в цей момент буде в ефірі і читатиме цей текст.

ВПК Дороті Лі — Рівень ДТП на дорогах Міннесоти ніколи не був низьким. Однак те, що трапилося вчора ввечері, є незвичайним навіть для Міннесоти. Працівники патрульних служб повідомляють, що машина, за кермом якої сидів підліток, врізалася у 400-кілограмового вола, що стояв посеред дороги. Це трапилося минулого вечора близько восьмої двадцять. Віл раптово вийшов на дорогу, що вела до сусідньої ферми. Внаслідок зіткнення тварина загинула. Машина серйозно постраждала, але поліцейські стверджують, що 17-річний водій не отримав ніяких ушкоджень.

KEYS, Міннесота

Такі зачитування зустрічаються в телевізійних новинах все рідше і рідше. Вони пишуться лише тоді, коли дістати відео неможливо. Власне, сьогодні термін «зачитування» використовується в більшості випадків у зовсім іншому значенні і не позначає зачитування новин диктором.

Графічні зображення

Режисер завжди повинен знати напевно, в якому місці тексту має з'явитися графіка і коли вона має щезнути. Щоб тримати це під контролем, примітки у відеоколонці сценарію мають розташовуватися на рівні тексту аудіоколонки, на початку якого повинна з'явитися графіка.

У наступному сюжеті використовується графічне зображення на весь екран. Місце, де має з'явитися графічне зображення, позначено аббревіатурою «ПЕ 1», що вказує на перше із зображень на *повний екран*. («НП» означає, що зображення виводиться над плечем ведучого або ж на частину екрана). Кожен новий рядок виводиться на екран у міру того, як диктор його читає. Це перше графічне зображення складалося з чотирьох рядків.

ВПК Льюїс	Важлива інформація про автомобілі Volvo.
Взяти: ПЕ 1 — Volvo списання	Компанія списує 65 тисяч автомобілів
Моделі 1996 року	1996 року випуску.
Volvo 854	Це стосується Volvo 854
Volvo 855	і 855 — моделі, які оснащені обігрівачем сидінь.
Взяти: ПЕ 2 — обігрівачі сидінь	Компанія непокоїться, що ці обігрівачі
можуть викликати пожежу	можуть вийти з ладу і викликати пожежу.
Взяти: ПЕ 3 — detnow.com	Докладнішу інформацію ви можете дізнатися на нашому сайті d-e-t now крапка com.
WXYZ, Детройт	

Умовні позначки, які використовуються станціями, досить різноманітні. Все, що є зрозумілим для кожного у відділі новин, є прийнятним.

Відеозапис

Три типи телевізійних сюжетів використовують відеозаписи — зачитування, зачитування із синхронами і репортаж. Як і радіосюжети, їх розрізняють за тим, хто розповідає історію.

Зачитування. Іноді диктор у студії зачитує текст події, що наживо транслюється у студії. У такому випадку текст пишеться так само, як текст-коментар до графічного зображення. У

лівій колонці, якій точно відповідає рядок у правій колонці, де написані позначки для режисера, який саме відеозапис вмикати і в який момент. Також там має бути зазначено, коли відеозапис повинен закінчитися. Такі зачитування зазвичай тривають від 20 до 40 секунд; якщо сюжет довший, його краще зробити у вигляді репортажу.

У наступному прикладі зверніть увагу на ремарку, яка просить режисера ввімкнути чи «взяти» відеозапис сюжету. Під час випуску відеоматеріал прокручується з одного зі станційних магнітофонів чи комп'ютерів. Обличчя ведучого зазвичай залишається на екрані протягом перших трьох рядків чи протягом підводки. Це дає зрозуміти, хто читає і що зараз розпочинається сюжет. «ЗАЧ» означає, що ведучий Стів Сендерс читатиме текст на фоні тихого відеозапису: відеозапис розпочнеться тоді, коли Сендерс скаже слова «Вол-Марти по всій країні...» Позначка «ГС» — генератор символів — позначає ведучого і нагадує глядачам, який випуск вони дивляться. (Опис відеоматеріалу у відеокolonці зазвичай не входить до сценарію випуску; тут показано лише те, як відео співвідноситься зі словами ведучого. «КП» означає крупний план, «СП» — середній план, а «ЗП» — загальний план. Ці позначки також використовують у телевізійних сценаріях (див.: Розділ 15. Телевізійний репортаж).

ВПК Стів Сендерс	Друзі Барбі мають дітей,
ГС Стів Сендерс	що не надто тішить
WGN News о дев'ятій	деяких батьків
Взяти: ЗАЧ Лялькові діти	(* * * ЗАЧ * * *)
КП: лялька у коробці	Вол-Марти по всій країні прибрали зі своїх полиць вагітних ляльок
КП коробка/дитина/підпис «це — дівчинка»	через скарги.
КП дівчинка тримає ляльку, задирає її сукню, щоб побачити живіт	Діти можуть відкрити живіт ляльки і побачити всередині скручену дитину.
КП дитячі руки відкривають живіт ляльки	Психологи стверджують, що це вдалий спосіб пояснити дітям, як вони народжуються.
і дістають іграшкову дитину	Але деякі критики вважають, що це може мати негативні наслідки щодо вагітності й шлюбу.
КП лялька в коробці	Тож тепер ми маємо повідомити, що лялька заміжня, але її чоловік та дитина продаються окремо. WGN, Чикаго

Відео, що супроводжує зачитування, може містити якісь звуки, але лише інтершум, що називають природнім звуком. Такі природні звуки додають форми, але їх потрібно програвати дуже тихо, щоб вони не перекривали слова ведучого.

Зачитування із синхронами. Начитка тексту із синхронами подібна до радіосюжету із синхронном (див.: Розділ 9. Аудіоматеріали). Ведучий читає текст, а в потрібних місцях вмикаються синхрони. Тут керуються такими самими правилами, що і в написанні текстів для синхронів, хоча, оскільки це телебачення, людина, яка говорить у синхроні, може позначатися на екрані зображенням, а не називатися у тексті.

Тривалість синхронів позначають у відеокolonці. Зачитування такого сюжету зазвичай не перевищує 45 секунд із синхронами включно. Якщо сюжет вимагає більше часу, або ж у ньому використовується більше одного синхрону, краще замінити репортажем.

ВПК Даяна Пірс	Поліція Міннеаполіса двічі за минулий тиждень
ГС Даяна Пірс	затримала одного й того ж чоловіка за викрадення автомобіля. Унікальним цей випадок робить те, що підозрюваному лише сім років.
Взяти: ЗАЧ	(* * * ЗАЧ * * *)
КП обличчя жінки	Хлопець викрав машину цієї жінки, коли вона залишила її розігріватися.
ЗП загальний план машин на дорозі	Слідчі повідомляють, що він обміняв її на іншу пошкоджену машину в десятирічного хлопця.
ЗП машина з побитим правим бампером	Менш ніж за два тижні, за словами поліції, цей самий хлопець застрибнув до цього джипа і поїхав геть...
КП зім'ятий передній бампер	
КП зім'ятий номерний знак	який він розбив, оскільки не бачив дороги через панель інструментів.

СП Дебора Тейлор	Як через все це відчувається власник джипа?
СНХ:09	(*** СНХ***)
КП Дебора Тейлор	(Я розлючений. Я бачив, як поїхав мій джип і як він урізався у дерево.
ГС Дебора Тейлор	
жертва викрадення автомобіля	Але коли я дізнався, що викрадачем був семирічний хлопець, моя лють зникла). (*** СНХ***)
ЗП план із будинком на задньому фоні	
ЗП будинок	В обох випадках поліцейські відпустили хлопчика, оскільки він ще надто малий, щоб нести кримінальну відповідальність...
ЗП джип	Утім, після цих інцидентів урядовці можуть переглянути своє рішення. KARE, Міннесота

Підводка ведучого до репортажу

Репортери зазвичай записують саундтрек/аудіосупровід до відеоматеріалу наперед. Готова історія називається сюжетом. Все, що в такому випадку залишається додати до сценарію, це підводка ведучого з основною інформацією про відеоматеріал у відеокolonці. Це схоже на оформлення коментарів і репортажів на радіо (див.: Розділ 10. Написання текстів для аудіоматеріалів). Підводка ведучого зазвичай триває від 15 до 20 секунд. Сам сюжет триває близько 1:30, але може бути меншим або більшим.

Відеокolonка до такої підводки має містити ремарку, що позначатиме відеоматеріал історії, тривалість цього відеозапису і його вихідні дані. Крім того, мають бути вказані графічні зображення, що використовуються в сюжеті — титри чи назви місць, імена героїв і репортерів. Традиційно час чи момент, коли в сюжеті має з'явитися текст, доповнюється даними про того, кому належить цей текст (ГС). Наприклад, якщо текст має бути на екрані протягом перших п'яти секунд, технічна позначка буде: 05 Лос-Анджелес, Каліфорнія. Ось приклад підводки ведучого до відеосюжету.

ВПК: Шеррі	Вчора ввечері ми повідомляли про дві програми «податкового притулку», розроблених у Північній Дакоті. Сьогодні Карен Локет розглянула нелегальні способи ухилення від податків.
ГС: 08 репортаж Карен Локет Взяти СЮЖЕТ: ТРИВАЛІСТЬ: 2:10	

KXMB-TV, Північна Дакота

Такої підводки для новинного сценарію достатньо. Але в деяких випадках репортерам доводиться писати сценарій для всього сюжету, в тому числі і детальну інформацію про відеоматеріал. Такий текст має відповідати відео і начитці. Текст начитки зазвичай пишеться до монтажу відео, тож сценарій сюжету використовується як настанови для монтажера. Він повинен містити монтажний план, складений репортером. На деяких малих телеканалах репортери самі монтують свої сюжети за власними сценаріями. Деякі репортери, які наперед уважно переглянули касету, додають до сценарію позначки (тайм-коди) тих місць, де вони хочуть розмістити той чи інший кадр. Репортери можуть також скласти перелік кадрів і їхню тривалість у тому порядку, у якому їх треба використати в сюжеті. Коли історія написана, інформація з цього переліку переноситься у сценарій. Ці сценарії перед монтажем зазвичай показують продюсеру випуску для затвердження.

У сценарії до відеосюжету кожен кадр перелічується у відеокolonці поряд із першим рядком тексту, який має читатися тоді, коли цей кадр буде на екрані. Час також зазвичай вказується для синхронів і стенд-апів.

Ось приклад сценарію такої підводки, за якою йде сценарій репортерського сюжету. Сюжет репортера починається зі змонтованого відео та інтершуму. Приклад взято з KHWB, Х'юстон.

Сценарій підводки ведучого

ВПК: Шеррі	Водіям краще бути уважнішими.
55 знак	Новий знак на обмеження швидкості до 55 миль на годину має покращити нашу безпеку. Репортер W-B 39 Кеті МакКол знає про це більше.
Взяти: СЮЖЕТ Швидкість 55	(***СЮЖЕТ***)
ГС :17 Джанет Гобур Техаський департамент транспорту :32 репортаж Кеті Мак-Кол :40 Майк Стеффорд, голова округу Тривалість: 1:38 Вихід: СТАНДАРТНИЙ	

Сценарій сюжету репортера

Знак «Обмеження швидкості 60» нахилився вперед	(***НАЧИТКА***)
ІНТЕРШУМ знак падає на траву	
ІНТЕРШУМ робітник розкручує гайки	
КП електронний дорожній знак «Збавте швидкість»	(«Мені це не подобається, я думаю, я навіть не можу дібрати слів».)
КП Альма Нікельберрі на заправці :05	Альма Нікельберрі та інші мешканці.
КП Машина заправляється ЗП Машина на дорозі на фоні знаку	Водії округу вперше побачили новий знак на обмеження швидкості до 55 миль на годину.
	(***НАЧИТКА***)
Джанет Гобур зі знаком Техаського департаменту транспорту :05	(«Це означає, що якщо ви їдете 55 миль на годину, вам треба на 14 секунд більше, щоб проїхати цю милю».)
КП вантажівки їдуть по дорозі СП 2 робітники біля знаку	Згідно з планом, всі знаки мають бути встановлені до першого травня. Це має посприяти наданню Х'юстону статусу чистого міста.
ЗП машини їдуть по дорозі	Очікується, що машини на нижчій швидкості виділятимуть менше окису азоту.
Стенд-ап : 10 Від'їзд від знаку «55 миль»	(«З такою самою швидкістю, як ці знаки зараз з'являються, вони можуть і зникнути.
до ЗП стенд-апу Кеті Мак-Кол на дорозі	Дехто каже, що є докази того, що зниження швидкості автотранспорту не зменшить рівня забрудненості».)
	(*** НАЧИТКА***)
КП Майк Стеффорд Голова округу :07	Дослідження вчених показують, що ми не зменшимо рівня забрудненості, знизивши швидкість машин».)
СП 2-й кадр Стеффорд і репортер	«Голова округу Майк Стеффорд подав петицію до техаської комісії зі збереження природних ресурсів про припинення заміни знаків...
СП робітники	
замінують знак	Як показує січневе дослідження комісії, зроблене вперше з 1993 — це не допоможе очистити повітря...
СП робітники знімають захисну плівку зі встановленого знаку	
ІНТЕРШУМ відривання плівки	
ЗП Смог над містом	
	(***НАЧИТКА***)
КП Стеффорд :12	(«В той самий час дослідження техаської комісії зі збереження природних ресурсів показує, що навіть зменшивши кількість викидів окису азоту, ми не зможемо позбавитися від смогу над нашим містом».)
ЗП машини їдуть дорогою до міста	Стеффорд разом з окружним суддею Робертом Екельсом і міністром Ріком Перрі попросили Техаську комісію зі збереження
СП машини на дорозі	

ЗП небо над містом у ясний день.	природних ресурсів відшукати інші способи зменшити кількість азоту.
СП небо над містом у ясний день	Якщо їхнє прохання матиме відгук — ви зможете бачити знайомі знаки, що знову з'являться на дорозі.
Знак «60»	
ЗП дорога	
СП знак «55»	Але до того зміни відбуваються в повітрі.

Кеті Мак-Кол, W-B 39, Новини, Техас

Загалом немає потреби розписувати у сценарії стенд-апи, оскільки репортерів не треба його начитувати; стенд-апи знімають на місці події (див.: Розділ 15. Телевізійний репортаж).

Зазвичай канали не втрачають нагоди використати власні умовні позначки і власний жаргон. Але більшість сценаріїв все ж таки містять загальну інформацію, як у наведеному вище прикладі.

РОЗПОВІДЬ

Телевізійні новини мають справу з однією з найстаріших форм людського спілкування, і можливо, й досі найпотужнішою — розповіддю, яка поєднується із найновішою формою людського спілкування — рухомими зображеннями. У разі вдалого поєднання цих зображень і слів виходять новини. Але не все так просто.

Написання розповіді до відеозображень є найскладнішим завданням в електронній журналістиці. Мова повинна бути відточеною і вдало підібраною, а слова мають відповідати тому, що зображується на екрані.

Фонові зображення

Це не так складно. Графіка із використанням рамок чи проекції є скромним додатком до новинних сюжетів. Підводка до сюжету про зміни в обмеженні швидкості, використаного як приклад вище, була прочитана Шеррі Вільямс на фоні графічного зображення, що з'явилося над її плечем. На ньому був показаний знак на обмеження швидкості до 55 миль. Зовсім не обов'язково, щоб у тексті ведучого йшлося про таке графічне зображення.

Неправильно

ФОН: знак «55»	Нові знаки на обмеження швидкості до 55 миль на годину, які ми зараз показуємо тут, мають зменшити рівень забруднення.
----------------	--

Оскільки фонові зображення стосуються головної ідеї сюжету — у цьому випадку нового знака — глядачі самі зможуть знайти зв'язок між зображенням і текстом.

Утім, написання тексту до таких фонових зображень нічим не відрізняється від написання тексту до новинного сюжету на радіо. Єдине, про що потрібно пам'ятати, це уникнення багатослів'я. Якщо на фоні написано «Мир?», буде нерозумно починати сюжет словами «Мир? Це запитання ставлять...» Одна з переваг фонових зображень — це те, що вони позбавляють необхідності згадувати деякі імена і назви у тексті. Постійно повторювати те, що написано на фоні — даремна втрата слів і часу, у цьому немає ніякої потреби.

Втім, є й винятки з цього правила. Іноді на фоні виводяться важливі висловлювання, наприклад цитата з листа кандидата. В такому випадку метою цього є зацентрувати увагу і точно передати слова, тож повтор має сенс.

Коли зображення виводиться на весь екран, воно перестає бути фоновим і вимагає написання більш комплексного тексту.

Окреме написання тексту

Диктор говорить про погоду. В цей час на екрані молоді люди грають у «тарілку» в парку. Це грубий приклад *окремого написання* тексту від відеоматеріалу. Такий текст мало стосується зображення, за винятком того, що воно показує, що був чудовий день.

Іноді треба написати текст, який лише умовно стосується відео. Це своєрідна альтернатива «балакучим головам» для представлення інформації, до якої немає відеоряду. До прогнозу погоди на завтра немає відеоматеріалу, тож після карти і графіків можна використати гравців у тарілку або ж голову диктора, що розповідає про погоду.

Обговорення запропонованої містом податкової реформи викликає таку ж проблему. Можна використати графік із цифрами, але замість них репортер може показати відеозапис людей, що йдуть на роботу чи в банк, або ж кадри депутатів міської ради, що обговорюють податки.

Люди на тротуарах	Які податки тепер люди будуть змушені платити місту? Автори нового законопроекту стверджують, що середній робітник відтепер платитиме щороку на 200 доларів менше.
Графік — зростання податків	

Подібні ситуації, коли необхідно писати текст окремо від зображення, трапляються не так часто. Досвідчені репортери повинні повертатися до відділу новин з відеоматеріалом, що перекриватиме більшу частину аспектів сюжету (див.: Розділ 15. Телевізійний репортаж). Інформацію про інфляцію можна проілюструвати супермаркетами й магазинами; подробиці про нову дорогу можна перекрити кадрами вже наявних доріг; новий проект — його обговоренням. Після цього автор має пересвідчитися, що ці кадри з'являться в потрібний момент, коли у тексті йтиметься про це обговорення. В сюжеті може бути один чи два предмети, які буде важко проілюструвати, і доведеться писати окремий текст. Але коли це можливо, журналісти намагаються писати у відповідності до відео.

Справжньою небезпекою у написанні тексту, відокремленого від відеоматеріалу, є слова, які не лише не допомагають одне одному, а й конфліктують між собою.

Неправильно

Люди на тротуарах	Новий податковий законопроект торкнеться лише незначної групи людей. Його
Графік — зростання податків	автори стверджують, що лише десять відсотків працюючих громадян відчують зміни на собі.

Розповідь стосується незначної групи людей, а відео показує натовп. Цього можна уникнути, якщо написати текст, трохи ближчий до відео.

Правильно

Люди на тротуарах	Більшість людей не відчують на собі змін у податковій системі. Автори нового законопроекту стверджують, що лише десять відсотків працюючих громадян відчують зміни на собі.
Графік — зростання податків	

Наближене написання тексту

Це ще одна крайність:

Припаркована колона вантажівок	Два водія припаркували свої вантажівки просто перед цією колоною на 1-94. Джим Куммінс, NBC
--------------------------------	--

У цьому випадку журналіст надто близько дотримувався відеоматеріалу під час написання *наближеного* тексту. Словом «цією» він практично «ткнув» глядачам на екран. Іноді це допомагає. Може бути незрозуміло, що на екрані колона вантажівок. Наближуючи текст до відео, можна прояснити незрозумілі кадри, але зазвичай у цьому немає потреби. Просто покажіть кадр заправки, заблокованої протестуючими водіями вантажівок, і напишіть, що трапилося на цій заправці. Глядачі самі зрозуміють, що заправка на екрані дуже нагадує ту, про яку йдеться у тексті. Не обов'язково писати «Це та сама заправка, на якій...» Якщо текст і зображення відповідні, глядачі самі зрозуміють, що й до чого.

Погано

Вантажівки припарковані на шосе	Це була частина із тих 300 великих вантажівок, що обступили з обох боків заправку по дорозі до Індіани.
---------------------------------	---

Краще

Вантажівки припарковані на шосе	Заправка по дорозі до Індіани опинилася у блокаді 300 вантажівок. ABC
---------------------------------	---

Писати текст надто віддалено від відео — помилка. Писати його надто наближено — також не досить вдала ідея, оскільки це виглядатиме фальшиво й примітивно. Краще дотримуватися середини.

Синхронізація

Журналісту потрібно написати сюжет про авіакатастрофу. Поки що відеоматеріалу немає, тож станція використовує відео з уламками, отримане через супутник. Журналіст починає сюжет так, як він міг би почати його на радіо:

ВПК	Сьогодні в аеропорту Чикаго через кілька секунд після зльоту розбився літак DC-10. Як стверджують офіційні джерела, на його борту було понад 270 пасажирів. Літак належав американським авіалініям і мав летіти до Лос-Анджелеса.
-----	---

Тепер час підібрати відео. Слова у цьому тексті не мають розповідати глядачам про те, що вони бачать місце аварії.

Погано

Відео з місця аварії	Це було місце на землі, куди впав літак. Зверніть увагу на ці зім'яті й розкидані шматки металу.
----------------------	--

Однак разом із тим не варто описувати речі, ніяк не пов'язані з відео.

Погано

Відео з місця аварії	Очевидці розповідають, що одне крило літака відірвалося якраз перед тим, як він впав. Поки що немає офіційної версії того, що могло викликати аварію.
----------------------	---

Вимога до тексту — він має стосуватися відео, але не надто його пояснювати. Журналіст обирає ті факти в історії, які найкраще підходять до відеоматеріалу. Ці факти стосуються відеоряду, але не роз'яснюють детально очевидні речі, що демонструються на екрані.

Краще

Відео з місця аварії	Літак упав і розбився у полі в чверті милі від аеропорту. Рятувальники негайно виїхали на місце катастрофи, але ніхто з пасажирів не вижив.
----------------------	---

Ця інформація *синхронна* до відео. Текст робить відеоряд зрозумілішим, а відео робить зрозумілішим текст.

Потім журналіст вирішує вилучити відео з продовження сюжету:

ВПК	Очевидці розповідають, що одне крило літака відірвалося якраз перед тим, як він упав. Поки що немає офіційної версії того, що могло викликати аварію.
-----	---

Синхронізація відео і тексту вимагає того, щоб інформація відповідала відеоматеріалу.

Неправильно

Тіла виносять	Поліція підозрює у вбивстві 24-річного Роберта Сільверсмита.
Підозрюваному висувають звинувачення	Жертва — 30-річний Фред Харді — батько двох дітей. Він був сусідом підозрюваного.

Щоб це виглядало правильно, жертва має ілюструватися її тілом, а підозрюваний — пред'явленням обвинувачень.

Правильно

Тіла виносять	Жертва — 30-річний Фред Харді — батько двох дітей. Він був сусідом підозрюваного.
Підозрюваному висувають звинувачення	Поліція підозрює у вбивстві 24-річного Роберта Сільверсмита

Зверніть увагу, як вдало поєднуються відео і текст у наступному фрагменті репортажу про Папу Іоанна Павла II.

ВПК: Маргарет Ворнер ФОН: зображення Папи	Папа Іоанн Павло Другий сьогодні відзначив 25-річчя свого перебування на чолі Римської католицької церкви.
--	--

ЗП величезний натовп	Десятки тисяч людей зібралися на площі Святого Петра, щоб привітати Папу на відкритій месі.
КП люди слухають месу	83-річний понтифік сказав, що Бог дає йому сили продовжувати свою справу, незважаючи на слабе здоров'я.
СП прочани з молитовниками	Він попросив католиків усього світу помолитися за нього.

PBS

У цьому репортажі журналіст щоразу змінює кадр у *кінці* речення. Чекаючи нового абзацу чи природної паузи, якщо це можливо, — це вдала ідея. «Це підсилює синхронізацію між текстом і відеоматеріалом», — погоджується Лі Гільз, колишній режисер новин WISH-TV. Втім, можна *писати крізь* відео. Іншими словами, не кожен кадр повинен відповідати новому реченню у тексті. Часто текст ілюструє цілий відеоряд, а не один окремих кадр. Це зустрічається все частіше у телевізійних новинах, оскільки кадри стають коротшими і такий підхід не позначається на тривалості речень. Пишучи до всього тексту (наскрізь), не завжди можна вставити слово саме там, де починається кадр. Достатньо, якщо кадр просто поєднуватиметься зі словами, під час яких він з'являється на екрані, як у тому сюжеті, який наводився вище:

СП Небо над містом	Якщо їхне прохання
У ясний день	матиме відгук —
Знак «60»	ви зможете бачити знайомі знаки,
ЗП дорога	що знову з'являється на дорозі.
СП знак «55»	Але до того зміни відбуваються в повітрі.

KHWW, Х'юстон

Ще одне побажання: найважливіше синхронізувати з відео першу групу слів, що читається під час перших кадрів цього відео:

СП 2-й кадр Стеффорд і репортер	Голова округу Майк Стеффорд подав петицію до техаської комісії зі збереження природних ресурсів про припинення заміни знаків...
СП робітники	

Зверніть увагу, як репортерський текст узгоджується з відеорядом завдяки словам «Голова округу Майк Стеффорд», якого ми бачимо на екрані поряд із репортером. Завдяки цим словам у нашій голові відбувається зв'язок між аудіо і відео... і ми сприймаємо розповідь про організацію, до якої відеоряду немає: «техаська комісія зі збереження природних ресурсів». Якби розповідь починалася словами про цю комісію, а не пов'язаними з відео словами, це виглядало би не так вдало.

Погано

СП 2-й кадр Стеффорд і репортер	Техаська комісія зі збереження природних ресурсів отримала від голови округу Майка Стеффорда петицію про припинення заміни знаків...
СП робітники	

Уважність

Вимоги відео обов'язково формують стандарти, за якими інформація підбирається до сюжету (див.: Розділ 6. Сюжети). Наприклад, те, що Папа зробив поза об'єктивними телекамер, буде складно вставити в сюжет, оскільки цю інформацію не буде чим ілюструвати. Проте головними фактами не варто зневажати лише через те, що до них немає відеоматеріалу. Їх можна вставити у підводку, або ж, якщо треба, репортер може просто вставити їх у текст навіть на фоні кількох інших кадрів. Інший вихід — це те, щоб ведучий сам зачитав кінець сюжету на камеру, або ж репортер може записати стенд-ап. Утім, так само як відеоматеріал впливає на добір фактів, так і факти впливають на підбір відеоматеріалу.

Джеф Валд, режисер новин KTLA, згадує сюжет про пожежу, під час якої загинула одна людина. Відеоряд тієї пожежі містив кадри пожежника, що рятує дитину, але журналіст не зважав на це і продовжував говорити про загиблого. Валд називає це «сліпою писаниною». У радіосюжеті можна було б і не згадувати про цей порятунок дитини — смерть була важливішою. Але на телебаченні треба враховувати відео. Якщо у вас є драматичні кадри

порятунку, потрібно про це також написати, а не лише про смерть. «Треба звертати увагу на те, що говорить відеоматеріал», — зазначає Валд.

Якщо сюжет про проблему двірників у парках, а оператор зняв дівчинку, що грається у парку на майданчику, варто обговорити у сюжеті наслідки цих проблем для дитячих майданчиків.

Якщо сюжет про важливу перемогу університетської команди з баскетболу, а оператор зняв чудові кадри «людської хвилі», яку роблять вболівальники під час матчу, слід згадати в сюжеті і про реакцію фанів, перекривши ці слова відповідними кадрами. Текст до відео треба писати уважно.

Репортер Ред Беркі з WTNH із Коннектикута знав, що він мав обмежену кількість кадрів для роботи над сюжетом про підозрюваного поліцейського. Він був упевнений, що його монтажер захоче вставити кадри з попереднього сюжету про похорон чоловіка, який загинув під час арешту цього поліцейського. Тож Беркі додав до тексту кілька слів про смерть, щоб перекрити ці кадри. Відеоряд має бути продуманий.

Розрахунок часу

Зображення можуть також бути тісно пов'язані зі словами. Нові технології дають змогу розтягувати чи стискати відео до будь-якої довжини. Втім, можуть бути ситуації, коли скорочення відео вимагатиме й скорочення речення.

Якщо відеофрагмент виглядає добре лише протягом п'яти секунд, то немає часу на:

ЗП величезний натовп вісім секунд	Десятки тисяч людей зібралися на площі Святого Петра у надзвичайно холодний день, щоб привітати понтифіка на його відкритій месі.
--------------------------------------	--

Це неправильно. Деякі факти треба облишити, а речення змінити, щоб воно підходило до відеоряду:

ЗП величезний натовп п'ять секунд	Десятки тисяч людей зібралися на площі Святого Петра, щоб привітати його на відкритій месі.
--------------------------------------	--

Якби відео тривало шість секунд, цим також варто було б скористатися і ще змінити речення:

ЗП величезний натовп шість секунд	Десятки тисяч людей зібралися на площі Святого Петра, щоб привітати понтифіка на його відкритій месі.
--------------------------------------	--

Варто лише додати додаткову секунду до якоїсь частини сюжету, як все відео доведеться змінювати, або буде зруйновано всю розповідь: кадри не будуть синхронізовані з текстом, і синхрони можуть починатися тоді, поки хтось ще читатиме начитку до попереднього кадру. Пишучи текст, потрібно підраховувати секунди.

Існує багато способів висловлювання думки. Щоб синхронізувати текст із відео, журналісти мають бути готові до використання цих альтернативних виразів. Відеозображення обмежує варіанти написання, тому радіожурналісти мають ширші можливості, ніж телевізійники. Але ці жертви винагороджуються, коли відео і текст досягають гармонії.

Звук

Написання тексту до звукових фрагментів телевізійних новин вимагає аналогічних навичок, що й написання тексту для звукових репортажів на радіо (див.: Розділ 10. Написання тексту для аудіоматеріалів).

У телевізійних новинах людей, яких упіймали на вулиці для інтерв'ю чи синхрону, не слід називати. Досить лише бачити їхні обличчя. Але хтось, хто відіграє в сюжеті певну роль, має бути названий. Якщо на екрані немає титру, тоді назвати людину, якій належить

синхрон, потрібно у тексті, так само як це робиться на радіо (див.: Розділ 10. Написання тексту для аудіоматеріалів).

СП Прехт	...Лідери католицької церкви, такі як Крістіан Прехт, звертають увагу на розвиток прав людини, але вимагають, щоб гарантії цих прав не були тимчасовими... CBS
----------	---

Потім на екрані з'являється сам Прехт і говорить свої слова.

Навіть якщо на екран виводиться титр, у тексті все одно треба підвести глядачів до синхрону, вказавши, хто буде говорити. У наступній підводці до синхрону дитячого психолога в сюжеті про підліткові самогубства тодішній працівник CBS Мортон Дін залишає ім'я для титрів, але у тексті представляє героя:

Доктор Бродлі	Дитячий психолог радить підліткам, у яких є проблеми, поговорити з ким-небудь. А батькам — вислухати своїх дітей, почути їхнє послання.
---------------	---

Потім говорить сам доктор Бродлі під титром, на якому виводиться його повне ім'я. У тому самому репортажі Дін навіть використовує детальнішу підводку:

Молода жінка	Їй 23 роки, і вона намагалася накласти на себе руки.
--------------	--

Потім йде запитання і відповідь молодого жінки.

Таким чином, якщо у титрі вказується повне ім'я людини, немає потреби називати його у підводці, але все одно необхідно підготувати глядачів до того, що вони зараз побачать і почують. Це підводка до синхрону художника Капітолійського пагорба, який розповідає про деякі фрески у Капітолії:

Фрески	Більшість відвідувачів, що не розуміються на на стінному живописі, думають, що це звичайні шпалери. Але не всі такі наївні. CBS
--------	--

Художник, який говорить одразу після цього, очевидно, і належить до числа цих ненаївних людей.

Написання підводок до синхронів на телебаченні не є складнішим за написання таких підводок на радіо, але тут є пастка: синхрон потрібно представляти в той час, поки на екрані йде зображення. Тому підводка повинна водночас представляти промовця і відповідати зображенню. Щоб це вийшло, потрібно вставити під час монтажу якийсь кадр, що ілюструватиме підводку. Зазвичай використовується кадр із людиною, яка говоритиме у синхроні, як це було у наведених вище прикладах. Це може бути загальний план людини, а потім «наїзд» і синхрон — це дасть змогу уникнути «стрибка». Іноді синхрони починають раніше, прибираючи їхній звук. Втім, не обов'язково показувати промовця перед його словами, як показано у попередньому прикладі. Синхрон представляється зображенням фресок, про які говоритиме художник.

Паузи

У цій книзі вже зустрічалися застереження про написання текстів для радіо і телебачення у газетному стилі, де факти подаються швидко (див.: Розділ 4. Речення). Ця небезпека є надзвичайно гострою у написанні текстів для відео, оскільки відеоматеріали самі собою передають факти у переважаний мозок глядачів. Телевізійні журналісти часто роблять помилку, намагаючись сказати надто багато. Деякі телевізійні редактори називають це «машинно-розстрільним стилем».

Неправильно

КП Пожежні машини і будинок, що горить	Пожежа розпочалася сьогодні об одинадцятій вечора і протягом трьох годин вийшла з-під контролю.
Будинок горить	Як повідомляють офіційні джерела, будинок у колоніальному стилі, що належить Віктору Расіду з Елмхурста, був порожнім, коли почалася пожежа. 18 пожежників з компанії «First Engine» доклали

	чималих зусиль, щоб не дозволити вогню перейти з першого на другий поверх.
--	--

Правильно

КП Пожежні машини	Пожежникам знадобилося три години, щоб
і будинок, що горить	взяти пожежу, що розгорілася сьогодні вночі, під контроль.
Будинок горить	Власником будинку є мешканець Елмхурста, але за словами пожежників, коли почалася пожежа, в будинку нікого не було.
Пожежники	Вони кажуть, що головним їхнім завданням було втримати вогонь, який охопив перший поверх, щоб він не перейшов на другий.

Ім'я власника будинку можна згадати у будь-якому місці сюжету.

Іноді розповідь треба на деякий час призупинити. Наприклад, у сюжеті про президента Куби Фіделя Кастро, що вийшла на WBVM-TV у Чикаго, журналіст дозволив нам послухати кілька секунд, як Фідель Кастро говорить іспанською, а вже потім почав розповідати. Телевізійні журналісти мають робити паузи, щоб глядачі могли послухати учасників демонстрації, звук того, як музикант грає на своєму інструменті, тощо. Сюжет про церковну літургію можна розпочати кількома секундами звуку цієї літургії.

На WISH-TV це називають «дозволити відеоплівці передихнути» і друкують у сценаріях «ЗРОБІТЬ ПЕРЕДИШКУ». Колишній режисер новин Лі Гільз вважає, що відеоматеріалам дають надто мало часу на «відпочинок». «Ми просимо наших журналістів не говорити надто багато, — каже Гільз. — Краще недописати, ніж переписати».

* * *

Ось приклад цілого сюжету — підводка ведучого і репортаж із синхронами і стенд-апом від колишнього репортера канадської телерадіокомпанії:

ВПК Тенант	Один із найезотеричніших і найдорожчих видів спорту в Канаді — перегони на повітряних кулях. У всій Канаді є лише 50 повітряних куль і кваліфікованих штурманів. Цими вихідними кілька з них беруть участь у міжнародних перегонах на повітряних кулях у Нью-Йорку. Рос Патрік перебуває там з ними, він підготував наступний репортаж...
КП Розенталь біля автомату з кавою	Карен Розенталь — найновіший дипломований штурман повітряної кулі в Канаді — вона отримала свою ліцензію лише два дні тому.
ЗП Кімната для брифінгів	Вона приїхала сюди сьогодні о п'ятій ранку разом із двома десятками інших штурманів з Онтаріо та північного сходу США...
Розенталь з інструктором	...для першої зустрічі, після якої вона вперше керуватиме своєї повітряною кулею без інструктора на борту.
Лідери за столом	Під час сьогоднішнього ранкового брифінгу для інструкторів, рішення «бути змаганням чи ні» залежали від стабільності повітря в атмосфері. Про це оголосив голова інструкторів.
Голова інструкторів	«Якщо ми вирішили летіти, то ми повинні це
До:	зробити. Чи, може, хтось не хоче робити
«...сьогодні вранці?»	це сьогодні вранці?»
Повітряні кулі на полі	Повітряні кулі — хобі не з дешевих. Вироблене у Британії обладнання Розенталь
Куля Розенталь	коштує 10 тисяч доларів. Вона збирала на неї гроші протягом трьох років.
Повітряні кулі на полі	Всі ці повітряні кулі мають три спільні речі:
Фен	для їхнього надування використовують
Горілка	гігантські фени, пропанові горілки надувають це повітря... а самі повітряні кулі
Куля Розенталь	в повітрі вони чи на землі... це справжнє розмаїття яскравих

	кольорів.
Кулі підіймаються Патрік і Розенталь у Повітряній кулі / СНХ	Пілоти повітряних куль перетворили сьогоднішню подію на справжнє масове вознесіння. «Як реагують люди на те, що ви пролітаєте над ними? Як вони ставляться до повітряних
Тривалість: 20	куль?»
До: «...ніякої шкоди»	
Від'їзд до людей, що махають руками	«О, вони... вони всі махають руками і думають, що це чудово. Вони також хотіли би бути тут».
Від'їзд — коні на полі внизу	«Як щодо тварин?» «Ну, деяким з них ми не дуже подобаємося. Але ви намагаєтеся летіти... ви дуже вмикаєте горілку перед тим, як дістатися до них і просто перелітаєте їх. Тож ви не завдаєте їм ніякої шкоди».
КП Відкривається пляшка шампанського	Одна з чудових традицій перегонів на повітряних кулях — шампанське. Його беруть із собою в небо, щоб потім розділити з фермерами, на чьому полі куля приземлиться.
Стенд-ап СНХ	Карен Розенталь каже, що тепер у її голові
Тривалість: 11	поселилося одне велике бажання. Вона хоче
До: СТАНДАРТНО	стати першою жінкою, що сама перетне Атлантичний океан. — Рос Патрік, CBS News, неподалік Батавії, Нью-Йорк Canadian Broadcasting Corporation

Підсумки

Під час написання телевізійних новин потрібно зважати на відео. Але, за винятком одного чи двох кадрів, що говорять самі за себе, телевізійні сюжети мають писатися так, щоб текст міг існувати сам по собі. Слова, їхні значення, речення, підводки і сюжети телевізійних новин виконують ті ж функції, що й у радіоновинах, плюс ще кілька.

Практичні завдання

А. Для ілюстрації цього сюжету доступні два відеоматеріали. Напишіть репортаж на 25-30 секунд на основі інформаційної розсилки і позначте у відеокolonці місця, де ви хочете використати відеоматеріал.

Відео 1: Фотографія кондора, взята з Інтернету. *Відео 2:* Відеозапис пожежі.

ФІЛМОР, КАЛІФ. — ДВОДЕННА ПОЖЕЖА, ЩО ОХОПИЛА БІЛЬШУ ЧАСТИНУ ТЕРИТОРІЙ ПРОЖИВАННЯ КАЛІФОРНІЙСЬКИХ КОНДОРІВ, ПОВНІСТЮ ВЗЯТА ПІД КОНТРОЛЬ. ПРО ЦЕ СЬОГОДНІ ЗАЯВИЛИ ПОЖЕЖНИКИ.

ПОЛУМ'Я, ЩО РОЗГОРИЛОСЯ ВНАСЛІДОК НЕПРАВИЛЬНИХ ПОЖЕЖНИХ РОБІТ, ЗНИЩИЛО 120 АКРІВ СТЕПУ НА ТЕРИТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАПОВІДНИКА ЛОС-ПРАДЕС.

ПРЕДСТАВНИК АМЕРИКАНСЬКОГО ЛІСНИЦТВА КАЖЕ, ЩО ЖОДНЕ ГНІЗДО КОНДОРІВ НЕ БУЛО ЗРУЙНОВАНЕ. Є НАДІЯ, ЩО БЛИЗЬКО 40 ПТАХІВ ВИЖИЛИ.

НАЧАЛЬНИК ЗАПОВІДНИКА КАЖЕ, ЩО КІЛЬКІСТЬ ПОЖЕЖНИКІВ, ЯКІ ЗАРАЗ ГАСЯТЬ ВОРОНЬ, БУЛО ЗМЕНШЕНО З 240 ДО 45. ВОГОНЬ ЗУПИНИ ЛИ О ВОСЬМІЙ РАНКУ, АЛЕ ПОЖЕЖНИКИ ПРОДОВЖУЮТЬ ЗАЛИВАТИ ПО ПІЛ, ЩОБ ПЕРЕКОНАТИСЯ, ЩО ПОЖЕЖА ЗУПИНИЛАСЯ.

ПОЖЕЖНИКІВ ДОВЕЛОСЯ ДОСТАВЛЯТИ В СТЕП НА ГЕЛІКОПТЕРАХ. ВИКОРИСТОВУВАЛАСЯ ТЕХНІКА ДЛЯ АЛЬПІНІЗМУ, ЗА ДОПОМОГОЮ ЯКОЇ ПОЖЕЖНИКИ ПІДІЙМАЛИСЯ НА ПАГОРЬ І ДІСТАВАЛИСЯ ДО ЛІНІЇ ВОГНЮ.

ПОЖЕЖА РОЗПОЧАЛАСЯ У НЕДІЛЮ І ШВИДКО ПОШИРИЛАСЯ НА 53 000 АКРІВ, ОХОПИВШИ ТЕРИТОРІЮ ЗАПОВІДНИКА, ДЕ ЖИВУТЬ КОНДОРИ. ВТІМ, ПОЖЕЖА НЕ ПОШКОДИЛА ЖОДНОГО ГНІЗДА ГІГАНТСЬКИХ ПТАХІВ.

«МИ НЕ ЗНАЙШЛИ ЖОДНОГО ГНІЗДА, ЯКЕ Б ПОСТРАЖДАЛО ВІД ВОГНЮ», — СКАЗАВ ПРЕДСТАВНИК ЗАПОВІДНИКА.

НІЯКІ СТРУКТУРИ НЕ ПОСТРАЖДАЛИ. ЛИШЕ ОДИН ПОЖЕЖНИК БУВ ПОРАНЕНИЙ, КОЛИ З ГОРИ ЗІРВАВСЯ КАМІНЬ І ВЛУЧИВ ЙОМУ В ГОЛОВУ ВІН НЕ ОТРИМАВ СЕРЙОЗНИХ УШКОДЖЕНЬ.

Б. Наступний відеоряд був знятий для цього сюжету:

ЗП — перевернуті потяги — 20 с

КП — розбита передня частина потяга — 25 с

СП — постраждали люди вибираються з вагонів — 20 с

КП — обличчя не постраждалого, але шокованого пасажера — 5 с

Напишіть 30-35-секундний репортаж до цього сюжету. Ви можете монтувати відео як завгодно. Наприклад, вісім секунд загального плану можна використати в одній частині сюжету, а 10 — в іншій. Але можна використати не більш ніж 20 секунд загального плану. Позначте ці фрагменти у відеокolonці. На відео немає прямої мови пасажира. Ось інформація для сюжету:

Два потяги зіткнулися о 8:58... обидва поїзди були пасажирськими — обидва повні людей — лобове зіткнення... поліцейські кажуть, що потяги не їхали надто швидко — 15 миль на годину... поліцейські кажуть, що в обох потягах разом було 400 пасажирів і 12 членів команди... поліція повідомляє, що постраждало 80 чоловік... 20 з них серйозно... поранених відвезли до лікарні Сент-Вінсент... поки що немає відомостей про загиблих. Один пасажир: «Раптом ми почули страшний звук, схожий на вибух, і всі попадали. Це було жахливо, люди стікали кров'ю і кричали». Представники залізниці кажуть, що не розуміють, що було не так... Неофіційні джерела допускають, що причиною аварії могла бути несправність сигнальних знаків. Слідчі обіцяють розслідувати цю справу... поїзди виїхали назустріч одне одному з Пенсильванії о 8:20 і з Мерріка о 8:15... аварія сталася в одній милі від станції Ямайка поблизу Нью-Йорка.

В. Наступний відеоматеріал був знятий для цього сюжету:

ЗП	протестувальники перед абортарієм	25 с
СП	клініка і протестувальники	20 с
КП	знак «Жіноча клініка»	20 с
СП	протестувальники з плакатами «Аборт — це вбивство»; «Право на життя»	15 с
КП	обличчя протестувальника, який скандує гасла	10 с
СП	Рейнолдз у рядах протестуючих	10 с
КП	Рейнолдз	10 с
КП	репортер киває головою	10 с

Доступні також два синхрони:

Рейнолдз: «Аборти — це аморально, це вбивство. Саме так. Ми не можемо допустити цього у нашому суспільстві». — 7 с

Рейнолдз: «Сьогодні ми продовжуємо протестувати проти відкриття абортарію тут. Вони збираються забирати там людські життя». — 11 с

Напишіть 45-50-секундний репортаж із синхронном, використовуючи лише один із наведених вище синхронів. Ви можете монтувати відеоматеріал як забажаєте. Синхрони редагувати не можна. Позначте фрагменти у відеокolonці. Ось інформація для репортажу:

Сьогодні відкривається абортарій... деякі лікарі з місцевої лікарні відмовилися робити аборти... клініка надаватиме безкоштовні послуги малозабезпеченим... її назва «Жіноча клініка». ...заснована коаліцією місцевих жіночих угруповань... також надаватиме послуги з планування сім'ї, підбору дієт, підбору контрацепції... Персонал: 6 лікарів, 13 медсестер, 5 адвокатів, 2 психологи. Очікується, що у клініці

робитимуть близько 100 абортів на тиждень. Група з близько 30 представників угруповання «Право на життя» влаштувала пікет на знак протесту. Протягом двох годин вони стояли перед клінікою. Лідер групи Вільма Рейнолдз — домогосподарка й мати. Рейнолдз обіцяє, що подзвонить меру, депутатам і міністру і попросить, аби клініку закрили.

Г. Напишіть 10-15-секундну підводку для ведучого і сюжет на 1:20-1:30, використовуючи інформацію із попереднього завдання В. Можете використати 10-15-секундний стенд-ап, але обов'язково вкажіть його місце у відеокolonці.

Можна також використати наступний синхрон директора клініки Кеті Джонс і відео, зроблене всередині клініки:

Джонс:	«Це конституційне право кожної малозабезпеченої жінки — вона має право на охорону свого здоров'я».	9 с
СП	клієнти чекають у передпокої (облич не видно)	20 с
КП	клієнти заповнюють форму (ніяких імен не видно)	15 с
КП	невідомий клієнт і доктор сидять у кріслах у приймальні, що видно крізь відчинені двері	20 с

Частина IV. ТЕЛЕБАЧЕННЯ

Розділ 17. ТЕЛЕВІЗІЙНІ НОВИНИ

На каналі WTNN у Коннектикуті тиждень перед Різдом. Помічник режисера новин, редактор інформаційного відділу, випусковий редактор і продюсер випуску, що виходить о 6:00, сидять за столом в офісі режисера і... сміються.

На WTNN, 8-му каналі, який не є провідним каналом, працює молодий персонал, який намагається докласти «більше зусиль». Можливо, це не типовий телевізійний канал (якщо такі взагалі бувають), але його новинний процес — який щодня координується на зборах, — є гарним прикладом того, що таке виробництво телевізійних новин. Саме про це наступний розділ.

ЗБОРИ

Подібні групи збираються щодня на більшості телевізійних каналів, щоб обговорити план випуску новин на день. На WTNN ці збори починаються близько десятої ранку. Їхньою метою є огляд подій, які канал планує висвітлювати того дня, і попереднє вирішення того, які ж саме сюжети у які випуски увійдуть. Сміх, від якого вони здригаються, не є запланованим, але у день, коли одночасно два продюсери злягли з грипом, це допомагає.

До цього збори проходили досить серйозно. Через відсутність режисера їх проводив його помічник. Редактор інформаційного відділу Ел Блінк і випусковий редактор новин підготували список сюжетів, які мають висвітлювати репортери. До сьогоднішнього списку входять сюжети про небезпечні іграшки, місцевого поліцейського, якому висунуто обвинувачення після того, як заарештований ним чоловік помер, депортацію місцевого мешканця, звинуваченого у фашизмі, і місцеву поліцію, що додала до свого арсеналу по боротьбі з п'яними водіями пристрій для аналізу крові й дихання. (Зараз такі списки зберігають у комп'ютерах — див.: Розділ 7. Джерела.) Коли Блінк представив кожен історію, інші учасники ставлять запитання і роблять пропозиції:

«Яка мета сюжету про водіння у нетверезому стані? — запитує помічник режисера Венді Фейнберг. — Це небезпека п'яних на дорозі чи перешкода, яку треба подолати?» «І те, й інше», — відповідає Блінк.

«Гаразд, давайте вставимо туди синхрон когось, хто пройшов через такий тест», — каже Фейнберг. «Вона (репортер) вже зробила цей сюжет, — відповідає Блінк. — Я не знаю, чи можна буде це зробити, але я спробую».

Переглядаючи усі сюжети, учасники зборів також вирішують, як саме розставити сюжети у випусках. Дадуть вони репортерів завдання підготувати повноцінний сюжет із синхронами і стенд-апом чи лише відеоряд і текст для дикторської начитки, і чи буде в такому разі він містити синхрони або інший звуковий фрагмент? Деколи вони хочуть і того, й іншого. Сюжет про тих *НЕБЕЗПЕЧНИХ ЛЯЛЬОК* має відкривати випуск о 5:30. Також його пропонують у вигляді начитки в новинах о шостій вечора.

Учасники цих зборів також мають вирішити, які з історій висвітлюватимуться наживо... і тут починається сміх. Помічник режисера запропонував для цього сюжет про приїзд Санта Клауса на найбільшу корпоративну вечірку в штаті, що є звичним явищем для цієї пори року. Це змусило персонал пригадати минулорічний сюжет на цю тему: хтось тоді вирішив привезти Санта Клауса на гелікоптері. Камера в прямому ефірі транслювала приліт Санта Клауса, коли раптом сталося технічне непорозуміння, і освітлювальні пристрої вимкнулися. Через це екран став чорний, і Санта Клаус із гелікоптером зник.

«Не хвилюйтеся! Він не прилітатиме на гелікоптері... цього разу», — заспокоює всіх редактор інформаційного відділу.

РЕДАКТОРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВІДДІЛУ

На WTNN ця робота поділена навпіл. Пем Берк — *планувальник новин* — відповідає за виготовлення тих сюжетів, які можна спланувати наперед. Берк збирає інформацію для майбутніх подій (див.: Розділ 7. Джерела), отримує прес-релізи, відповідає на дзвінки місцевих мешканців, які вважають, що канал повинен висвітлити їхні різдвяні вогні. Іншими словами, робота Берк полягає в тому, щоб працювати із передбаченими новинами. Під час зборів щоранку вона подає список завдань на наступний день.

Сьогоднішній сюжет про небезпечних ляльок базується на дзвінкові представника товариства із захисту прав споживачів, який вчора напередодні повідомив про прес-конференцію. Берк знайшла історію про водіння у нетверезому стані в місцевій газеті і вирішила послати репортера до найближчого відділку, щоб він зробив про це репортаж. Про корпоративну вечірку дізналися сьогодні з прес-релізу. Берк також вирізала замітку з «USA Today» про те, що університетська радіостанція стала однією з небагатьох, в ефірі якої лунає «нова музика». Вона вирішила послати туди репортера, щоб той у місцевому ракурсі висвітлив цю історію. *Редактор інформаційного відділу* Ел Блінк почав пошук гарячих новин о 6:30 ранку. Він прочитав інформаційну розсилку, зробив ряд дзвінків до місцевої поліції і пожежної частини, переглянув газети. Купа незапланованих історій, які сьогодні мають висвітлювати репортери каналу, втім, є історіями, які станція вже висвітлювала до цього. Так, новина про поліцейського, якому висунули звинувачення, була ексклюзивом у вечірніх новинах WTNN напередодні. «Більшість історій — це повсякденні історії, про які ви вже знаєте, — пояснює Блінк, — вам просто треба їх розвинути».

Втім, іноді трапляються зміни. Одразу після закінчення зборів Блінк слухає у себе за столом поліцейське радіо і чує виклик пожежників до в'їзду на автостраду. Потім він чує, що автостраду закрили через аварію. Блінк швидко виряджає туди репортера й оператора, робить кілька дзвінків і дізнається, що з вантажівки витікає бензин. Репортер привезе відео з місця події.

Крім того, Блінк попередньо вирішує, хто куди піде. В той час, як більшість телевізійних репортерів висвітлюють будь-які події, ця станція має певну спеціалізацію. У деяких своїх рішеннях Блінк спирається на цей формальний чи неформальний розподіл: репортер, який робить багато сюжетів на поліцейську тематику, висвітлюватиме історію про звинуваченого поліцейського; репортер із розслідувань переглядатиме інформацію, яку поліцейські збрали про суддю Спайжеля. Розподіляючи завдання, Блінк може враховувати також уподобання самих репортерів: один з них любить «нову музику», тож саме він і поїде на університетську радіостанцію.

У намаганнях висвітлювати події, що трапляються на такій великій території, як штат Коннектикут, важливе місце посідає логіка. Наприклад, репортера і оператора, що їдуть до столиці штату, щоб знімати сюжет про небезпечних ляльок, попросять також зупинитися біля універмагу Хетфорда, перед яким, згідно зі щойно надісланим прес-релізом, стоїть «балакуча коробка» два на два метри, що вітає покупців. «Ми намагаємося задіяти наші знімальні групи на всі сто», — пояснює Блінк.

Решту ранку і більшу частину дня редактор інформаційного відділу підтримує зв'язок зі своїми репортерами, переконуючись, що вони роблять ті сюжети, які повинні робити, інформує продюсерів і, звісно, відстежує інші гарячі новини. Більшість репортерів Блінка мають повернутися до відділу новин посередині дня. *Помічник редактора* робить повторні дзвінки по сюжетах, які розвиваються, а вечірній редактор приїздить до відділу новин по обіді і готує випуск для 23:00. Втім, Блінк залишається на роботі десь до 18:30, «щоб переконатися, що всі прями репортажі пройшли добре».

ПРОДЮСЕРИ

«Спираючись на ранкові збори, я формую, що за чим йтиме у програмі, — розповідає об одинадцятій ранку продюсер новин о шостій Стів Сабатто. — У нас є дві програми — о 5:30 і о 16.00, і вони обидві мають бути різними, щоб сюжети не повторювалися. Через це ми вирішили розпочати випуск о 5:30 сюжетом про небезпечні іграшки, а випуск о шостій вечора — історією про звинувачення поліцейського».

Сабатто розпочав свій день близько дев'ятої ранку з того, що прочитав новини дня. До початку зборів він уже перечитав національну і регіональну розсилки UPI та AP, а також переглянув «Hartford Courant», «New York Times» та «USA Today». Продюсер повинен знати про всі новини дня, аби прийняти розумне рішення у виборі подій, які треба включати у випуски новин. Зараз він думає не лише про сюжети, які робитимуть репортери каналу, а й про начитку, сюжети, що використовуватимуться без відео. Він має роздати завдання журналістам. Також він шукає якісь національні події, які треба включити до випуску.

Це і є робота продюсера інформаційного випуску. На відміну від театральних чи кінопродюсерів, які зазвичай є лише виконавцями (і цим на крок відходять від самої сутності продюсування), продюсери електронної журналістики відповідають за наповнення. Вони є головними журналістами, що працюють над програмою. Продюсер інформаційного випуску подібний до головного редактора в газеті.

Деякі продюсери на більших за WTNH каналах мають більше помічників, ніж має Сабатто. Там може бути *виконавчий продюсер*, що координує всі інформаційні випуски каналу, а також кілька помічників продюсера, які спостерігають за підготовкою сюжетів. Але навіть на WTNH, де Сабатто працює один, він залежить від роботи журналістів і репортерів, а також від технічного персоналу каналу. Він все одно консультуватиметься з режисером новин і помічником режисера й обговорюватиме свою роботу з редактором інформаційної служби, ведучими та іншими співробітниками. І хоча продюсерам допомагають вести корабель, штурвал все ж таки залишається в їхніх руках. Стів Сабатто відповідає за впорядкування сюжетів і їх послідовність у випусках. Він це контролює. Ось як Сабатто це робить:

До 12:00 Сабатто вивчає інформаційні розсилки і газети. Він телефонує у три інформаційних відеосервіси, де можна взяти національний чи регіональний відеоматеріал, — CNN та щоденну електронну розсилку ABC. (Сабатто вважає, що головною національною подією сьогодні є новина про шахтарів, що заблоковані у шахті в штаті Юта. Хтось з ABC сказав йому, що у них, вірогідно, буде відео до цієї історії). Потім Сабатто розшукує в архівах якийсь відеоматеріал, який можна використати в сьогоднішньому сюжеті.

З 12:00 до 13:00 Сабатто складає чорновий варіант списку, в якій послідовності він використає сюжети. Головний обов'язок продюсера — це організація інформаційного випуску, а саме попередній план дає змогу викласти цю організацію на папері або ж у комп'ютері. Сабатто узгоджує свої рішення з режисером новин чи його помічником, знайомить із ними помічника редактора інформаційного відділу, після чого з першої до другої години дня роздруковує робочу копію цього плану.

Організуючи програму, Сабатто не лише шукає, чим би заповнити порожній час. Програма має чіткий формат: у ній є вісім блоків новин, які йдуть між рекламою; у блоку 6:30 домінує прогноз погоди; більшу частину блоку 6:45 займають новини спорту; завершальний блок належить інформації про зміни у прогнозі погоди і якійсь несподіваній сенсації. Щоб втримати цікавість глядачів протягом всієї програми, для початку кожного блоку потрібна якась важлива інформація про подію.

Однією з таких подій є *ЗВИНУВАЧЕНИЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ*, і саме він відкриватиме один із блоків. Сабатто вирішує поставити у другий блок *НЕБЕЗПЕЧНІ ІГРАШКИ*. Інші важливі сюжети, як *СУДДЯ СПАЙЖЕЛ* і *ВОДННЯ У НЕТВЕРЕЗОМУ СТАНІ*,

розміщуються в решті першого блоку, а *ВИТІК БЕНЗИНУ* відкриває третій блок. П'ятий блок починає головна національна подія — сюжет *ШАХТА В ЮТІ*.

План, який складає Сабато, також має визначений формат. Він поділяється на колонки, в яких зазначаються ініціали ведучого, що читатиме сюжет чи підводку, номер сюжету, його назва, ініціали автора, тип графіки та відео, джерело, час виходу у випуску і хронометраж.

Коли план готовий, Сабато перевіряє, чи всі журналісти і репортери знають, що вони мають написати і яка тривалість їхніх сюжетів. Потім, о другій, настає час для зустрічі з художником, який підготує графіку, і відеомонтажерами, які монтуватимуть анонси і заголовки. Головна проблема на сьогодні — це знайти достатньо різних картинок для графічного оздоблення великої кількості різдвяних сюжетів, що складають випуск. Є зображення гірлянди, кілька свічок, Санта...

З третьої до четвертої Сабато працює над заголовками й анонсами: «Далі в Action News ми розповімо вам про ті різдвяні іграшки, які так стурбували покупців...» Під час роботи він поглядає у телевизор, де ввімкнено CNN, а також переглядає інформаційні розсилки: «Може, щось трапилося?» До четвертої його текст починає вимальовуватися.

Сабато, який зараз у своєму редакторському капелюсі, намагається все перечитати — роботу своїх журналістів і репортерів. Він додає деякі рядки, дещо вилучає і перевіряє деякі факти. Сьогодні є лише одна головна проблема: текст до сюжету про плани відновлення доріг і мостів штату містить надто багато цифр. Сабато хоче, щоб його переписали. Все інше прийнятне. Невже це буде безпроблемна програма?

Ні. Перша порція поганих новин з'являється о 17:00, коли приходить щоденна електронка з ABC: історії про шахти в Юті, на яку чекав Сабато, немає у списку надісланих відеоматеріалів. Сабато просить журналіста написати просту начитку для ведучого на цю тему — цю історію дуже важливо включити у випуск. Потім він просить написати підводку до іншого відеорепортажу, надісланого ABC, який він неохоче вирішує використати.

Друга, третя і четверта проблеми з'являються одна за одною: *ІНФРАСТРУКТУРА* досі не готова — репортер ще її переписує; *УНІВЕРСИТЕТСЬКЕ РАДІО* також не готове — його пише той самий репортер, що зараз переписує *ІНФРАСТРУКТУРУ*. А репортер, який мав зробити *СУДДЮ СПАЙЖЕЛА*, взагалі ще не повернувся до відділу новин.

Напруга відбивається на поспішних діях Сабато: він перекладає купи паперу на своєму столі, хоче поговорити із журналістом, кличе через всю кімнату редактора, щоб той перевіряв того нерозторопного репортера, потім знову занурюється у свої папери. Керуючись своїм планом, Сабато намагається організувати і пронумерувати сторінки сценарію випуску. Він вставляє чисті аркуші на місце тих сюжетів, яких досі немає. Вже 17:30, а порожніх сторінок надто багато.

ЖУРНАЛІСТИ

Не на кожному каналі працюють люди, які лише пишуть новини. На WTEV у Массачусетсі, наприклад, репортери самі пишуть тексти всіх сюжетів для ефіру. Але на WTNH Стів Сабато має у своєму розпорядженні трьох журналістів, яким він може давати завдання у будь-який час дня.

Сара Робінс починає працювати о дев'ятій годині і протягом дня пише сюжети для випусків о 12:00, 17:30 і 18:00. Вона пише значну частину текстів, які диктори читатимуть в ефірі. Деякі з її історій — начитки, деякі доповнюються відеоматеріалом. Втім, оскільки репортери пишуть підводки і начитки до своїх сюжетів, Робінс працює з відео без начитки, яке вона знаходить в одному з трьох національних чи міжнародних інформаційних сервісів.

Вчора між 12:00 і 18:00 Робіне написала 12 інформацій тривалістю 30 секунд кожна для випуску о 18:00. Сьогодні, здається, має бути порівняно легкий день: Сабато сказав їй написати тільки п'ять.

Одна з історій розповідає про судовий процес проти компанії-виробника бритв «Ремінгтон». В архіві є відео, зняте колись для сюжету про президента цієї компанії. На ньому показано різні бритви і те, як вони працюють. Ці кадри не досить точно відповідають тому, про що йдеться в історії, але таке відео все ж цікавіше, ніж голова диктора на екрані. Робіне переглядає відеокасету, перечитує текст розсилки і телефонує до компанії, щоб з'ясувати деякі деталі. Після цього вона починає писати.

Перша частина сюжету читатиметься диктором і доповнюватиметься графікою:

Ведучий: Компанія, президент якої одного разу заявив, що так любить свою продукцію, що готовий сам її купувати, відповідатиме в суді за своє рекламне гасло. Про це повідомляє журнал «Consumer Reports».

Одразу після початку другого речення, коли озвучується назва компанії, Робінс позначає у відеокolonці той кадр з бритвами, який потрібно вставити у цьому місці:

Бритви: «Remington Products» незаконно використали назву ей-ді у рекламі своїх мікробритв. Ця назва позначає рейтинг бритв, що наводиться у журналі...

Дописавши історію, Робінс дає текст режисеру монтажу, який монтує відео, керуючись позначками, які вона зробила у відеокolonці. (Цей сюжет монтувати недовго). Після цього Робіне береться за інший матеріал.

ПРОГНОЗ ПОГОДИ І НОВИНИ СПОРТУ

Досить рідко в інформаційних випусках не приділяється кілька хвилин цим двом темам — зазвичай вони розташовуються в одному й тому ж місці випуску, щоб глядачі легше могли їх знайти.

Ведучий погоди Джеоф Фокс мав чималий досвід електронної журналістики, коли влаштувався на роботу в WTNH, але він каже, що роботу йому дала дискета, яку він захопив із собою. «Я показав режисеру новин, на що здатен його комп'ютер», — пояснює Фокс.

Прогноз погоди став найбільш комп'ютеризованим компонентом телевізійної журналістики. Фокс використовує комп'ютер, щоб виводити на екран свій текст, прогнози і карти з бази даних компанії «Weather Service Incorporated». «Я використовую все це так, ніби працюю у великому кабінеті, — пояснює Фокс. — Вони розставляють все у ті місця, які я знаю, і, залежно від ситуації, я показую чи на правий знак, чи на лівий».

Більшу частину дня Фокс витрачає на переведення погодних карт у графічні зображення... знову ж таки за допомогою комп'ютера — такої собі «електронної палітри» (див.: Розділ 14. Відеоматеріали). Він наводить мишку на велику білу таблетку і, натискаючи кілька клавіш на клавіатурі, робить її кольоровою, домальовуючи сніжинки чи краплі дощу, які з'являються згори вниз на його моніторі, а потім і на екранах телевізорів. «Телебачення завжди мало труднощі із висвітленням тих речей, на яких не можна зняти відео, — зазначає Фокс. — Погодні явища можна зняти, прогноз погоди — ні. Був час, коли ведучі погоди намагалися ілюструвати свої прогнози за допомогою магнітних дошок. Вони могли причепити кілька сонечок чи хмаринок, але не могли змінити карту. Зараз у випуску о 18:00 я використовую від 9 до 14 графічних зображень. Завдяки комп'ютеру ми можемо показати те, що має відбутися». (Втім, є й зворотний бік цього аргументу. Дехто з ведучих погоди вважає, що всі ці новомодні карти можуть заплутати так само легко, як і щось пояснити. Їм більше до вподоби одна магнітна дошка з картою світу, кількома хмаринками і позначками південь-північ).

У процесі підготовки до випуску більшу частину дня Фокс витрачає на малювання карт на комп'ютері — три погодні, карту температур, радіолокаційну і супутникову карти. Крім того, він готує ряд роздруківок минулих, теперішніх і майбутніх погодних умов. Жодне з цих графічних зображень не буде з ним у студії безпосередньо. Вони зберігатимуться у пам'яті комп'ютера і діставатимуться протягом трьох з половиною хвилин ефіру режисером чи самим Фоксом (за допомогою невеличкої мишки в руці). За допомогою кольорової проекції вони з'являтимуться за ним під час його репортажу. Прийом полягає в тому, щоб показати на потрібне місце карти, яке можна бачити лише на телевізійному моніторі в студії.

Ведучі спортивних новин не повинні так само покладатися на комп'ютери, щоб ілюструвати свої події. Спорт наповнений драматичними кадрами складних передач, напруженої гри, активних дій, кадрами ударів і людських хвиль на трибунах. Боб Пікозі з WTNN дізнається більшу частину інформації про рахунок, контракти і розклади з інформаційних розсилок і за допомогою кількох дзвінків до місцевих команд. Але ключовим моментом його репортажів є відеоматеріал.

Сьогодні у Пікозі є матеріал, відзнятий оператором каналу під час вчорашнього хокейного матчу у Hatfod Whalers, відеозапис гри баскетбольної команди місцевого університету, а також різні національні події та інтерв'ю, які він взяв із розсилки ABC.

Головною подією Пікозі буде великий матч за участю «Янкі». Щоб проілюструвати цей сюжет, він пригадує, що один із гравців цього матчу одного разу забив вирішальний гол, а інший гравець допоміг своїй команді виграти у серпні. Він перевіряє розклад баскетбольних матчів за минуле літо, після чого йде до полиці з архівним спортивним відео. Архівний запис тієї гри сьогодні розпочинатиме п'ятихвилинну рубрику спортивних новин Пікозі.

РЕЖИСЕРИ

Якщо продюсер очолює журналістів, які готують телевізійні новини, то режисер очолює технічний персонал. Режисери знаються не на підводках чи інтерв'ю, а на роботі з камерою та електронних ефектах. У цій книзі вони згадуються лише тому, що дуже тісно співпрацюють із журналістами. Власне, вони на чолі процесу.

О 17:30 продюсер Стів Сабато несе копію свого сценарію, чисті сторінки і все інше режисеру випуску о 18:00 Джефу Вінну. Він сидить за столом у відділі новин і робить позначки у сценарії, плануючи програму, тоді як Сабато намагається заповнити порожні сторінки.

У відеокolonці кожної сторінки Вінн пише номер камери, яка в той момент показуватиме одного з двох дикторів, або ж пише номер машини, що вмикатиме відеозапис у сюжеті. Вінн обводить титри, які потрібно буде вивести на екран, і позначає номером графіку. Також Вінн пише окремий список фотографій і відеокaset. Ці списки він потім передасть людям, котрі працюватимуть із фотокартками та відео.

Поки Вінн працює, Сабато вже готовий передати йому підводки до *ІНФРАСТРУКТУРИ* та *СТУДЕНТСЬКОГО РАДІО*. Обидві історії принесли о 17:45. Але о 17:57, коли Сабато і Вінн ідуть до телевізійної студії, сценарій, який вони несуть із собою, все ще має порожню сторінку на тому місці, де має бути підводка до *СУДДІ СПАЙЖЕЛА*. Репортер повернувся, але його сюжет досі пишеться і монтується.

О 17:59 Вінн сидить в ефірній апаратній перед мікшерним пультом. На стіні перед ним телевізійні монітори, два з яких головні. На одному з них з'являється те, що він готується пустити в ефір, а на другому те, що вже в ефірі (зараз там реклама). Натискаючи кнопки перед собою, Вінн може вивести на ці монітори картинку з будь-якої із трьох студійних камер чи камери, що перебуває на прямому зв'язку зі студією, або ж з котрогось із трьох відеоманітофонів. Також він може комбінувати ці зображення із різними видами графіки та спецефектів.

На більших телеканалах за пультом сидить технічний директор, а його помічник виводить зображення з камер і відеоманітофонів. Але на WTNN близько шостої Вінн сам сидить в апаратній, дає настанови операторам, перемотує касети і, зрештою, натискає на пульті кнопку, яка вмикає заставку новин.

Це нервова робота. Одна неправильна кнопка — і замість сюжету *ПІДОЗРЮВАНИЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ* в ефір вийде репортаж про корпоративну вечірку. Помилка на сім секунд — і титр з ім'ям адвоката обвинуваченого поліцейського з'явиться під начальником поліції.

А СУДДІ СПАЙЖЕЛА досі немає...

ТЕХНІЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

Завдяки роботі операторів, монтажерів і графіків випуск новин для 18:00 на WTNN готовий. Зараз він в ефірі: три оператори рухають великі студійні камери під керівництвом Вінна, роблять «наїзди» і середні плани дикторів і кольорових проєкцій позаду них. (На більших каналах ними керує помічник режисера.)

У кімнаті, що розташована праворуч від ефірної апаратної, двоє техніків вставляють, коли це потрібно, в манітофон касети з потрібними для ефіру сюжетами. Вони перемотують їх так, щоб до початку потрібного уривку залишалось дві секунди. (Ці дві секунди даються на те, щоб машина мала час «розігнатися» і щоб сюжет вийшов в ефір саме тоді, коли це буде потрібно). Зараз відео переважно зберігають у комп'ютері, тож режисер може вибрати потрібний файл і запустити його в ефір з комп'ютера.

У контрольній апаратній одна людина працює з відеонакопичувачем — комп'ютером, у якому зберігається графіка. Ще одна людина вмикає рекламу і готує титри, щоб вони були готові до команди режисера.

І зрештою, у кімнаті за ефірною апаратною, яка видається дуже знайомою радіожурналістам, звукорежисер стежить за рівнем мікрофонів і аудіовиходами відеоманітофонів. Поки транслюється перший сюжет, звукорежисер стежить за тим, щоб розмов дикторів із режисером щодо сюжету *СУДДЯ СПАЙЖЕЛ*, якого й досі немає, не було чути в ефірі.

ВЕДУЧИ

Дикторів, які ведуть телевізійні новини, часто також називають *ведучими*. Кількість роботи, яку вони виконують для написання чи монтажу сюжетів, залежить від каналу. Втім, вони є найбільш помітними і зазвичай найбільш високооплачуваними членами інформаційної команди. Джанет Пекінпаф і Джон Ліндсі, які є ведучими новин о 18:00 на WTNN, писали сюжети на інших телеканалах. Тут вони працюють дуже мало, виконують репортерські й громадські обов'язки протягом кількох годин до ефіру.

Коли програму затверджено, вони читають свої тексти, гримуються і налаштовуються психологічно на те, щоб не показувати у своїх обличчях і голосі ту напругу, що панує навколо них. «Це дуже нервова й обмежена часовими рамками робота, — каже Ліндсі. — Це ніколи не зміниться, так буде завжди. Вам треба просто знайти час, щоб зробити глибокий вдих, і показати своє комунікативне єство».

Невеликий інформаційний плац WTNN розташований у кутку їхньої студії. О 17:59 Ліндсі та Пекінпаф зручно влаштовуються за столом, що стоїть на цьому плаці. Кожен з них має сценарій, але вони читатимуть новини, дивлячись безпосередньо в камеру. Щоб зробити цей зоровий контакт із глядачами можливим, асистент режисера за допомогою іншої маленької камери виводить їхній текст на промптер. Екран, розташований безпосередньо перед телевізійною камерою (зараз це часто робиться за допомогою комп'ютера, який просто трансформує текстовий документ на екран телепромптера). Завдяки односторонньому дзеркалу на екрані все виглядає так, ніби ведучі просто дивляться у камеру, хоча насправді

вони читають текст. Обидва диктори мають у вусі маленький, майже невидимий навушник, через який продюсер Стів Сабатто може розмовляти з ними навіть тоді, коли вони в ефірі.

«Ви хвилюєтеся понад усе в ефірі про зміни, що робляться в останню хвилину», — говорить Пекінпаф. Саме це трапляється цього вечора. Сабатто просить ведучих «притримати» сюжет про *СУДДЮ СПАЙЖЕЛА*, якого о 18:01 ще немає. Але зачекайте! Запізнілий сюжет все-таки з'являється в останні 60 секунд, і продюсер наказує повернути *СУДДЮ СПАЙЖЕЛА* на відповідне місце в сценарії... за 20 секунд до того, як Ліндсі має прочитати його в ефірі. Він читає його у звичній манері, розслаблено.

В ЕФІРІ

Після вирішення проблеми з сюжетом про *СУДДЮ СПАЙЖЕЛА* ситуація в ефірній апаратній певною мірою заспокоюється. Зараз в ефірі історія *ВОДІННЯ У НЕТВЕРЕЗОМУ СТАНІ*, і репортер розповідає про дихальний тест. Після цього йде реакція людей на вулицях: «Може, це якось нагадає людям, що на дорогах є правосуддя...» — говорить людина на екрані.

Продюсер Сабатто навіть виглядає трохи розслаблено... але раптом дзвонить один із телефонів у нього на столі, одразу після прямого репортажу з корпоративної вечірки. Це телефонує помічник режисера Венді Фейнберг, яка дивиться програму в себе в офісі. Фейнберг стверджує, що репортер забув згадати місце, звідки він вів прямий репортаж, — серйозна помилка. Під час наступної реклами Сабатто просить ведучих видати цю інформацію перед тим, як представити прогноз погоди і Джеофа Фокса. «...Це був театр Шуберта, тож якщо ви хочете туди потрапити...» — говорить Ліндсі в ефірі кілька секунд потому.

Погода, новини спорту. Вони йдуть довго. Сабатто, який уважно стежить за тривалістю програми, вирішує пропустити новини від ABC. І тепер продюсер, вже з іншої причини, починає висловлювати сумніви щодо того живого включення, в якому репортер був переодягнений у Санта Клауса.

«Може, ми насправді скажемо всім, хто такий Санта?» — запитує він в інших в апаратній о 18:50. «Як щодо дітей?» Кілька секунд тиші, після чого режисер Джеф Вінн придумує назвати репортера «помічником Санти, у якого з'явилися термінові справи на Північному полюсі». Сабатто дає інструкцію репортеру, водночас нагадуючи йому не забути сказати, де він перебуває.

Репортер дотримується інструкцій. Санта — нехай буде помічник Санти — з'являється, після чого випуск спокійно добігає свого кінця.

Підсумки

Виготовлення телевізійних новин вимагає участі багатьох людей і великої кількості апаратури. Крім того, все це відбувається під тиском дедлайнів. Нерви доводиться напружувати і стримувати. Заради рейтингів варто зосередитися більше на розважанні глядачів, ніж на інформуванні. Тож вільний стиль, приваблива посмішка — все це допомагає. Завдяки якісній співпраці людей і техніки, телевізійні новини є, мабуть, найефективнішим методом передачі новин, який винайшло людство.

Частина V. ІНТЕРНЕТ ТА ЕТИКА

Розділ 18. НОВИНИ В ІНТЕРНЕТІ

Робочий день Джима Томпсона починається о 6:30 — вдома. Він сідає за свій комп'ютер і за допомогою спеціальної програми перевіряє національну і регіональну розсилки. Томпсон очолює веб-сайт станції. Йому треба додати якісь новини, що сталися з 23:30 — моменту, коли сайт оновлювався востаннє. Потім він телефонує редактору телевізійної станції, на яку він працює — КНОУ у Х'юстоні. Цього ранку черговий редактор розповідає йому про нічну автогонку, яка закінчилася аварією й арештом.

Зазвичай Томпсон близько години вдома оновлює сайт, але сьогодні він поспішає. Через наближення Різдва над сайтом зараз працює мало людей, тому він хоче потрапити до відділу новин якнайшвидше.

У ВІДДІЛІ НОВИН

На щастя, Томпсон живе поруч з офісом КНОУ. О 7:20 він уже розмовляє з редактором інформаційного відділу Кортні Холл.

Робота над сайтом — це лише незначна частина діяльності відділу новин такого великого телеканалу, як КНОУ. Томпсон, офіційна посада якого називається *редактор сайту*, має у своєму розпорядженні лише двох людей, один з яких зараз у відпустці. Жоден з них не має часу на те, щоб кудись їздити і збирати новини. Томпсон і його невелика команда збирають в Інтернеті та інших джерелах матеріали, які можна розмістити на сайті КНОУ.com. Але водночас вони надто залежать від решти співробітників відділу новин, які дають їм поради, інформацію і, частково, репортажі.

Томпсон відвідає обидві сьогоднішні зустрічі щодо новин: о 9:00 і о 14:00. Але самих тільки зборів недостатньо. Він робить акцент на вибудовуванні серйозних стосунків з рештою колективу відділу новин — графічним відділом, репортерами, продюсерами, редакторами. Зрештою, веб-сайт — не головна річ, якою вони переймаються: їм треба робити телевізійні новини. Втім, телеканали все більше усвідомлюють важливість своїх веб-сайтів, оскільки глядачі все частіше ними користуються. Плідна співпраця між працівниками відділу новин допомагає збільшити і покращити таке користування.

Томпсону не потрібно багато фактів під час його першого візиту до редактора інформаційного відділу Кортні Холл. Вся інформація, яку розкриватимуть репортери, з'являтиметься у комп'ютері в той момент, коли вони напишуть свої сюжети. Якщо він захоче дізнатися про щось швидше чи більше, він знову піде до інформаційного редактора з блокнотом і ручкою. Але зараз йому просто треба знати, які сюжети робитимуться сьогодні, щоб подумати над тим, як розмістити їх на веб-сайті.

Холл повідомляє, що репортер уже щось підготував про те нічне переслідування на машинах. Також вона пояснює, що рано-вранці на сході Х'юстона поїзд збив людину і що їхній репортер вже побував там. Томпсон хоче написати невеличкий сюжет для сайту. Крім того, Холл розповідає йому про заплановане на сьогодні засідання у справі розбещення неповнолітніх.

Тільки-но Томпсон повертається за свій стіл, як до нього підходить продюсер ранкового випуску Адам Діменд. Томпсон вже переглянув, як він це зазвичай робить, сюжети ранкових новин каналу, але він хоче розмістити на сайті оновлену інформацію щодо однієї події, що висвітлювалася в їхніх новинах ще минулого тижня. Це стосується Армії спасіння. (Різдво було усього три дні тому.) Томпсон хоче доповнити розділ слайд-шоу, змонтованим із відеоряду. Він обговорює ці зображення і текст до них із Дімендом.

Тоді йому треба звернутися до графіків. У Х'юстоні незабаром відбудеться Суперкубок. Дивлячись сюжет про це, Томпсон відзначає, що за тиждень до гри графіки вже зробили спеціальні карти із позначеними місцями проведення різних подій у місті. Чи можна їх ще взяти, чи доведеться відцифрувати їхні зображення з відеосюжету? Графіки ще мають ці карти, тож якість буде кращою.

Томпсон повертається до редактора інформаційного відділу, щоб уточнити деталі судової справи щодо розбещення неповнолітніх. У чому звинувачують чоловіка? О котрій години відбудеться слухання? Чи буде там оператор?

НОВИНИ ДЛЯ САЙТУ

На головній сторінці сайту KNOU завжди можна знайти чотири сюжети: один головний у великій рамці і три менші. (Також відвідувачі сайту можуть знайти сторінки з підбіркою новин спорту, прогноз погоди, регіональні і національні новини, інформацію про ситуацію на дорогах і багато іншої інформації.) О восьмій ранку головна історія на KNOU.com — новий ракурс сюжету про вчорашнє рішення Міністерства безпеки про підсилення захисту від терористичних нападів. Завдяки тому, що їх можна постійно перевіряти, Інтернет-джерела є такими ж важливими й актуальними, як і будь-які інші інформаційні медіа. Томпсон розмістив на сайті останній сюжет про антитерористичний захист, взятий з Асошіейтед Пресс. Але це — вчорашня історія.

У розсилках він знайшов нову маленьку подію: арешт іракського генерала. І майже перед першими зборами Томпсон написав і виклав на сайті інформацію, зібрану станцією, про наїзд поїзда на пішохода. Ось як він подав цю історію, використавши газетний стиль підводки:

Чоловік втратив півноги, потрапивши під поїзд
08:59 Понеділок, 22 грудня
З репортажу 11 News

Після цього Томпсон розміщує текст про нічні перегони, написаний репортером Каролін Кемпелл. Він вибирає з нього сім речень і трохи їх редагує. Після цього Томпсон перетягує рамку з відеосюжету про це переслідування і вставляє текст у неї. Це не дуже складно — для цього є спеціальні програми. Томпсон навіть не вважає себе програмістом, він — журналіст з деякими знаннями HTML. О 10:30 цей сюжет стає вже другорядним на головній сторінці сайту.

Томпсон продовжує шукати щось свіже й дотепне для сайту. По можливості він намагається розміщувати одну головну історію опівдні, а потім замінити її іншою о 17:00. Незабаром полудень. Але йому щастить. Переглядаючи ранкове шоу CBS, Томпсон наштовхується на нову дотепну підводку. (KNOU, так само як CBS, розміщують свої матеріали на власних сайтах). Це замітка про найкращі і найгірші фільми минулого року. (В Інтернеті новини так само вільно оперують словами, як і в будь-якому телевізійному випуску.) Кожне з цих двох джерел представило власний список:

...У поганому вони солідарні. Найгіршими стали одні й ті самі стрічки — «Gigli», «The Hulk» і «From Justin to Kelly»...

Об 11:17 відділ новин отримує електронний лист від «Port Authority» Х'юстона. Він дає Томпсону новий ракурс — не надто визначний, але свіжий і місцевий — до історії про антитерористичний захист. Томпсон швидко оновлює статтю:

Порт Х'юстона скасував усі свої круїзи вгору і вниз за течією...

Але найкращі і найгірші фільми стали його головним сюжетом.

Усі згадані тут сюжети є більш-менш стандартними новинними історіями. Чи змінює Інтернет те, що називають новиною?

Ми досі вивчаємо, як цей порівняно новий медіум, якого не існувало до останнього десятиріччя XX століття, прилаштовується до діяльності новин. Веб-сайт Томпсона має три завдання. По-перше, поширювати новини — частіше серйозні, інколи ні. Новини про антитерористичний захист, про автомобільні перегони, може, навіть список найкращих і найгірших фільмів.

До його аудиторії входитимуть постійні глядачі новин каналу, які хочуть знати більше новин, чи які хочуть дізнаватися про новини швидше. Він може висвітлювати події, про які не розповідається у випусках новин. Він може викладати попередні варіанти подій, які виходитимуть у випусках. Також він може додавати багато оновленої інформації про погоду — причина номер один для людей заходити на сайт, за словами самого Томпсона.

Але до складу його аудиторії також увійдуть люди, які пропустили випуск новин каналу. Тож його завданням є зробити підсумок подій, що були в ефірі. Він може викладати їхні тексти або повні відеосюжети.

Одна значна перевага Інтернету, звісно, полягає в тому, що глядачі можуть подивитися ці сюжети (за допомогою RealPlayer або Windows Media Player, які можна безкоштовно закачати) в будь-який зручний для себе час. Вони можуть навіть переглядати на своїх комп'ютерах цілі підбірки інформаційних випусків. Одразу після полудня випуск KNOU готовий. Томпсон *стискає* відео — таким чином воно займатиме менше місця в Інтернеті, і для його завантаження потрібно буде менше часу — і завантажує перші 15 хвилин на сайт.

Водночас продовжує надходити нова інформація. Х'юстон презентує нову транспортну систему, рівень безпеки якої привернув велику увагу. На вихідних сталася велика аварія, про яку Томпсон зараз знайшов статтю на веб-сайті газети «Dallas Morning News». (Компанія, якій належить KNOU, володіє також цією газетою, тож він може використовувати статті з неї.) Він викладає статтю з Далласа на свій сайт, пов'язує її з проблемами у Х'юстоні і поєднує з сюжетом про безпечність нової транспортної системи, який запланований на 17:00.

Друга перевага веб-сайту, як зазначає Томпсон, — це реклама станції, її інформаційних випусків і людей, що з'являються у них. Це одна з причин того, чому на сайті є колонка ведучих ранкових новин. Також це одна з причин того, чому, повідомляючи про сьогоднішню зливу в прогнозі погоди, Томпсон пересвідчується, що він вставив туди цитати з телевізійного прогнозу погоди, яка належить ведучому погоди.

Третя перевага веб-сайту, згідно зі списком Томпсона, — це зміни, які розцінюються як новини. Це дає змогу доповнювати новини станції тими елементами, які неможливо додати в ефірі, — наприклад, документами (повним текстом нового закону, повним формулюванням вироку, транскрибованою прес-конференцією президента тощо). У випуску новин час дуже цінується. В Інтернеті ж місця вдосталь. Всі ці матеріали можна викласти на сайті для того незначного відсотка глядачів, які захочуть з ними ознайомитися. Якщо в сюжеті йдеться про нову програму для самотніх матерів, на веб-сайті можна викласти аплікаційну форму цієї програми. Також ефективно спрацьовують списки: результати тестів місцевих шкіл, медичні установи і місцеві ресторани. Крім того, веб-сайти можуть містити й інші загальні матеріали — історичного, пояснювального і спеціального характеру.

О 13:35 редактор інформаційного відділу Білл Ланглоїс передає Томпсону прес-реліз із Червоного Хреста. Томпсон, як і більшість журналістів, ставиться до прес-релізів цинічно. «Але що є корисного в цьому, — зазначає він, — то це те, що в ньому наводиться перелік різних рівнів терористичної небезпеки». Цей перелік може бути корисним. Він вирішує викласти на сайті цей список як загальну інформацію до історії про захист від тероризму. Почувши в новинах репортаж про підвищення захисту від тероризму, глядачі зможуть дізнатися про небезпеку тероризму на сайті. Для цього ведучий може сказати в ефірі: «Докладнішу інформацію про це можна знайти на нашому сайті за адресою KNOU.com».

На Інтернет-сторінці каналу можна викласти набагато більше, ніж просто текст. Чому б не розмістити там відеоматеріал, відзнятий операторами? Може, хтось із глядачів захоче подивитися невідредагований, оригінальний хід прес-конференції. Чому б не викласти уривок із фільму, до якого щойно зачитали рецензію? Чому б не дати аудіофайл з найпопулярнішого диску? Гарно спрацьовують також карти. Крім того, сайти можуть пропонувати відвідувачам зображення, що знімаються камерами, встановленими у якихось місцях, наприклад, на мосту Джорджа Вашингтона між Нью-Йорком і Нью-Джерсі.

Веб-сайти, на відміну від телевізійних інформаційних випусків, можуть також бути *інтерактивними* — дозволяти глядачам відповідати. Наприклад, у історії про найкращі і найгірші фільми Томпсон дозволив відвідувачам голосувати за кращі й гірші фільми року. Результати цього голосування оприлюднюються протягом усього дня. Так само можна опитувати відвідувачів стосовно підтримки чи протесту проти нового законопроекту тощо. На веб-сайті громадського радіо Міннесоти була сторінка «Баланс бюджету», на якій відвідувачі могли пропонувати власні варіанти вирішення державної дилеми щодо нового бюджету.

Перед другими щоденними зборами на КНОУ приходить інформаційна розсилка, в якій повідомляється, що у Каліфорнії стався невеликий землетрус. Томпсон бачить цю саму історію в новинах по CNN. Це гаряча новина. Веб-сайту вона дуже потрібна. Перше, що робить Томпсон, це розміщує *банер* — зображення, що з'являється вгорі головної сторінки і привертає увагу відвідувачів до нової події: «Землетрус трясє Південну Каліфорнію. Подобиці незабаром».

О 14:30 продюсер випуску о 17:00 підходить до Томпсона з прес-релізом із Червоного Хреста в руці: «Знаєш про це?» Томпсону приємно похизуватися, що це вже на сайті.

О 14:22 банер про каліфорнійський землетрус прибирається, оскільки Томпсон вже опублікував сюжет про землетрус з Ассошіейтед Пресс. Також він розмістив посилання на детальніший репортаж про цей землетрус на сайт Служби геології США (www.earthquake.usgs.gov).

Посилання

Оператор Дейв Вестергауз зупиняється біля столу Томпсона о 14:34. Він працював із репортером над історією про крадіжку. Він цікавиться, чи є у Томпсона посилання на місцеву статистику злочинів: «Якщо ви хочете знайти кримінальну статистику для свого регіону...»

Посилання — це, звісно, одне із чудес Інтернету. Досить лише набрати слово, фразу чи заголовок, і ви отримаєте веб-адреси текстів, де це слово чи вираз зустрічається. (При цьому можна відкрити посилання у новому вікні, зберігши таким чином старе вікно, або замінити новим старе.) Посилання дають можливість користувачам Інтернету глибше поринути у предмет. Вони здатні розкрити перед вами все багатство інформації, представленої на безмежному ринку під назвою Інтернет.

Посилання можуть відвести відвідувачів геть від веб-сайту станції, але, як каже Мергі Махоні з х'юстонського радіо KUNF-FM, є надія, що вони пам'ятатимуть, де знайшли цю інформацію і повернуться назад. Тут є й інший бік: оскільки ті, хто клікають на лінк, скоріше за все пам'ятатимуть, звідки вони почали свій маршрут, люди, які програмують веб-сайт, повинні нести відповідальність за свої посилання.

По-перше, лінки повинні, як каже Томпсон, «мати інформаційну цінність і додавати щось до події, розміщеної на сайті». Є сотні сайтів, на яких міститься інформація про землетруси. Томпсон обмежив своє посилання лінком сайту американського уряду, де розміщено інформацію саме про цей землетрус у Південній Каліфорнії.

Сайти, використані у посиланнях, мають відбиратися із певним почуттям справедливості й балансу. Якщо подія має дві протилежні точки зору, зазначає Махоні, вона не дасть посилання на жодну з них. Також станція повинна відсилати своїх відвідувачів лише на відповідальні сайти. «Я дуже обережно ставлюся до сайтів, на які посилаюся, — пояснює Махоні. — Там має бути підтвердження того, про що йдеться на нашому сайті. Ми повинні берегти власний імідж. Ми не хочемо, щоб нас асоціювали із сайтами, яким не можна довіряти. Я дуже ретельно до цього ставлюся. Якщо можливо, я намагаюся посилатися на урядові сайти. Також я даю лінки на неприбуткові організації і бізнес-структури, які згадуються у сюжеті репортера. Я ніколи не використовую особисті сайти. Мені часто доводиться нагадувати собі, що кожен, хто має власний сайт, може розміщувати на ньому таку інформацію, яку сам забажає, правда це чи ні». (Персональні сайти — *блоги*, все більше й більше здобувають визнання серед журналістів, тож це правило може незабаром змінитися.)

Де ви знаходите добрі лінки для сюжету? Лінки приходять із різних джерел, підказує Махоні. Деякі вона знаходить сама за допомогою пошукових систем, таких як Google, деякі можуть бути джерелом історії, деякі може порадити репортер.

Томпсон вже розмістив лінки до кримінальної статистики на сайті KNOU. Він додав одну на сайт поліції Х'юстона, де можна вибрати район міста, а потім, клікнувши на потрібний місяць, отримати детальний список злочинів, скоєних цього місяця.

Інформація про антитерористичний захист також має лінки: сайт відділу національної безпеки, де містяться поради щодо зменшення ризику шляхом підсилення охорони, і сайт Комітету транспортної безпеки, де є поради для тих, хто збирається летіти в цей період. (Коли власні дії уряду стають суперечливими, може знадобитися послатися на якийсь неурядовий сайт.)

Написання текстів для сайту

Томпсон написав короткий варіант історії про розбещення неповнолітніх, оснований на сюжеті репортера. Вона починається такими словами:

Розмір застави для чоловіка, звинувачуваного у розбещенні чотирирічної доньки його подруги, збільшили від \$20 000 до \$ 100 000.

Ця підводка, як телевізійна чи радіопідводка, лише повідомляє про те, що трапилося: його заставу збільшили. Це чітке коротке речення. Втім, ця підводка не відповідає вимогам телевізійного тексту. Вона написана у минулому часі і містить багато цифр.

Інтернет, як уже зазначалося, порівняно новий медіум. Тому було б досить самовпевнено говорити про правила написання текстів для веб-сайтів. Утім, деякі правила все ж таки сформулювати можна, якщо спиратися на досвід тих, хто, як Джим Томпсон, працює на веб-сайтах теле- та радіостанцій. Чи мінятимуться ці правила? Без сумніву. Є сподівання, що хтось із читачів цієї книги осмислить і вдосконалив використання цього інформаційного ЗМІ, так само як були розвинені і вдосконалені радіо- і телевізійні новини. Але тут подано те, що ми маємо нині. Ось із чого ми починаємо:

Електронний чи друкований стиль? У другій половині ХХ століття у журналістиці розвинулися два окремих стилі написання текстів — друкований і електронний. Ця книга головним чином приділяє увагу електронному стилю, який іноді протиставляється традиційному газетному чи журнальному стилям написання текстів. Чи розвинеться новий, третій стиль написання текстів для Інтернету? Ми не знаємо. Ми не знаємо цього на початковій стадії, коли Інтернет-тексти виглядають як поєднання електронного і друкованого стилів.

Ось початок сюжету з веб-сайту радіостанції у Сан-Франциско. Розмовні, короткі речення, написані у теперішньому часі — їх можна було б читати в ефірі:

Вінчальні дзвони знову лунають сьогодні у муніципалітеті Сан-Франциско для одностатевих пар. Геї і лесбійки вишикувались у чергу, щоб отримати ліцензію на шлюб і одружитися.

Для видачі ліцензій міські урядовці навіть створили спеціальний порядок, адже зазвичай у неділю муніципалітет не працює.

Рішення видавати дозволи на одностатеві шлюби викликали незадоволення каліфорнійського уряду. Консервативні групи вимагають у суду припинення видачі дозволів.

Та незважаючи на це, завтра шлюбні церемонії все одно продовжаться. Суддя відмовився забороняти видачу ліцензій...

KCBS.com, Сан-Франциско

Наступна історія, взята із веб-сайту телерадіокомпанії, написана у більш друкованому стилі: речення, у тому числі і підводка, довші й насиченіші. Деталі, включаючи цифри, використовуються у великій кількості. Текст написаний у минулому часі:

У суботу на 70-й трасі невідомий чоловік вистрілив з пістолета по спортивній машині.

Поліцейські пов'язують цей інцидент із серією пострілів, що мали місце на території Колумбії протягом кількох останніх місяців.

Востаннє постріли пролунали поблизу Патаскалі, що за 15 миль на схід від Колумбуса, — тоді ніхто не постраждав.

Перед цим на дорозі обстріляли позашляховик, але того, хто стріляв, знайти не вдалося.

Загалом протягом травня сталося 23 таких випадки, як повідомляє шериф округу Стів Мартін, підрозділ якого займається розслідуванням цієї справи. За цей час одна людина загинула...

CBSNews.com

Який же спосіб обрати? Аргумент на користь використання електронного стилю — це те, що люди читають тексти в Інтернеті швидко й нетерпляче, тож короткі розмовні речення для цього підійдуть краще. Так само, як і в звичайних новинах, в Інтернеті велике значення має своєчасність. Аргумент на користь друкованого стилю — це те, що за винятком відео- чи аудіофайлів інформацію в Інтернеті читають так само, як в газетах чи журналах. Тому немає потреби в тому, щоб речення були короткими, а цифр було мало.

Які ж рекомендації? Компроміс. Розмовність і стислість мають свої переваги в будь-якому виді журналістики, особливо в такому, як Інтернет, де тексти переглядаються швидко. Ось, наприклад, два перші абзаци наукової інформації — стислі речення, розмовний стиль і дотепність:

Подивіться уважно на свій череп. Вчені стверджують, що великі черепи пращурів людини, *Homo erectus*, допомагали їм виживати під час деяких жорстоких шлюбних ритуалів.

Дослідивши закам'янілості в китайському регіоні Гора Кістка Дракона, антрополог Рассел Кіочон з університету Айови дійшов висновку, що для того, щоб завоювати жінку, чоловіки племені билися одне з одним головами.

CNN.com

Проте наступний абзац цієї історії з CNN.com, написаної Маршею Волтон, використовує друковане формулювання. Це виглядає чудово. Читачі не повинні мати жодних проблем із прочитанням цього тексту:

Ті, хто мав більший череп, виживали в цих кривавих змаганнях, які залишали на їхніх головах характерні сліди, сказав Кіочон...

Який же час краще використовувати? «Каже» чи «сказав»? Схоже, що краще минулий час — оскільки ці історії, на відміну від телевізійних чи радіосюжетів, затримуються на веб-сторінці надовго. Але, як показують наведені вище приклади CNN.com та KCBS.com, не всі погоджуються із таким рішенням.

Ще одна порада: Джейкоб Нельсон, котрий пише про веб-дизайн на своєму сайті (useit.com), радить писати «по-скандальному» — використовуючи короткі абзаци, підзаголовки і списки, розбиваючи текст на блоки. Ось приклад використання такого списку з кінця події про останні новини з Іраку:

- Президент Буш оголосив імена двох останніх членів комісії, що розслідуватимуть військові відомості, отримані з Іраку: Чарлз Вест, президент Массачусетського інституту технологій, і колишній службовець Пентагону Генрі Роуен.
Група має відзвітувати до березня 2005 року.
- Колишній збройний інспектор США Девід Кей радить Бушу визнати те, що він помилявся щодо наявності в Іраку ядерної зброї, і продовжити перевірку у більш інтелігентний спосіб. Незважаючи на відсутність зброї масового знищення, сказав Кей, Ірак має агресивну програму розвитку реактивного нападу із залученням іноземних технологій і вчених.
- Британське розслідування військової підготовленості Іраку проводитиметься закрито, — про це оголосили члени комісії.

CBSNews.com

Лаконічні, раціональні формулювання, подібні до цих, добре спрацьовують в Інтернеті. Втім, враховуючи те, наскільки недорогим є простір на веб-сайті, було б нерозумним не розмістити на ньому інформацію, яка могла б зацікавити відвідувачів. Чому б не включити посилання на повну історію про пораду Девіда Кея? Чому не дати лінк на історію про британську комісію з розслідування озброєння Іраку? Веб-сайти мають бути чистими, прозорими і глибокими.

Іншими словами, беріть найзрозуміліше з електронних новин і комбінуйте його — з використанням посилань — із глибиною друкованих новин.

Переписування текстів для Інтернету. Не кожен історію, взятую з радіо- чи телевізійних новин, варто переписувати для веб-сайту. Деякі сюжети, пояснює Алан Мелсон з FWAА.com із Далласа, можуть бути надто прив'язані до відеоряду, тому їх неможливо подати у надрукованому вигляді. Наприклад, історія про місцевих жителів, що насолоджуються весняною погодою. У таких випадках краще розмістити в Інтернеті відеосюжет, або ж подати кілька фото, або ж взагалі відмовитися від такої інформації.

Однак більшість подій є досить важливими, щоб все ж таки бути розміщеними на сайті. Якщо не використовується весь сюжет із відео, його зазвичай доводиться переписувати. Теле- і радіожурналісти нерідко переписують друковані події для ефіру. Тут знадобиться зворотний процес.

Перша причина для занепокоєння тут очевидна: якщо в оригіналі сюжет виходив на екрані, то зображення несе у собі чималу порцію інформативності. «Оскільки наші Інтернет-сюжети не містять відео, яке можуть бачити телеглядачі, — пояснює Тереза Шмідт із KPLC-TV з Луїзіани, — інколи ми додаємо до текстів опис відео, завдяки чому цитати і сам текст набувають сенсу». А фрази на кшталт «позаду мене» і «потім він перестрибнув через цю огорожу», зазначає Мелсон з WFAA.com, потрібно переформулювати.

Хоча це може здаватися не таким очевидним, зміни часто слід додавати до телевізійних сюжетів ще до того, як вони будуть розміщені на веб-сайті. Відеоперебивки між

фрагментами телевізійних новинних сюжетів часто дозволяють легко перейти від одного предмета до іншого:

КП Антивоєнна демонстрація	За даними поліції, у демонстрації в парку взяли участь більше тисячі людей.
КП Нью-Йорк демонстрація	Ще більші натовпи були у Нью-Йорку
КП Сан-Франциско демонстрація	та Сан-Франциско.

Якщо цей сюжет викласти на сайті, то без відеоперебивок він виглядатиме грубо і, як каже Рендол Кокс, веб-майстер News-24 із Х'юстона, «фрагментовано».

Погано

За даними поліції, у демонстрації в парку взяли участь більше тисячі людей. Ще більші натовпи були у Нью-Йорку та Сан-Франциско.

Краще

За даними поліції, у демонстрації в парку взяли участь більше тисячі людей. Ще більші натовпи мітингувальників зібралися у Нью-Йорку та Сан-Франциско.

Інше завдання, що постає перед журналістами, які намагаються трансформувати телевізійний чи радіосюжет, — це синхроні. Одне рішення — це просто транскрибувати їх після імені людини, якій вони належать:

Ларрі Розенталь — виконавчий директор Програми домашньої і міської політики у Берклі. Він каже, що все більше студентів залишають міські школи, через що регіону не вистачає часу, щоб знайти гроші, аби подбати про цих дітей.

Розенталь: «Нам доводиться боротися за те, щоб усі ці діти мали нові підручники, гарне житло, кваліфікованих вчителів, яким для цього треба платити гідну зарплату, і всі інші речі, необхідні для ґрунтовної освіти».

KPBS.org, Каліфорнія

Втім, синхроні краще писати у газетній манері, вказуючи автора прямої мови після першої її частини:

«Набагато більше людей гине в аваріях, ніж від терористичних нападів, — каже колишній агент ФБР Ральф Харп. — Ризик є завжди. Але ми не повинні дозволяти йому впливати на наше життя».

KNOU.com, Х'юстон

Немає причини не скористатися додатковим простором Інтернету і не дати якоїсь додаткової інформації. «Якщо можливо, журналісти повинні виділяти час на те, щоб додавати якісь факти в історію, які вони могли не використовувати в ефірі, — радить Доркас Тейлор з WOSU, Огайо. — Наприклад, в Інтернеті можна вказати електронну адресу чи телефони Червоного Хреста — інформацію, яку не можна так просто видати в сюжеті».

Корі Бергман, який має чималий досвід переписування телевізійних текстів у веб-формат для сайту LostRemote.com, також зазвичай розширює свої матеріали додатковою інформацією. Ці деталі можна взяти з тексту інформаційної розсилки, дізнатися в розмові з репортером, котрий писав сюжет, або ж зв'язавшись безпосередньо із джерелом.

Звісно, Джим Томпсон з KNOU.com — зі своєю невеличкою командою — не має особливо багато часу для якихось оригінальних репортажів. Як радіо, так і телебачення починали як медіа, що переписують новини. Інтернет має подібні витоки. Але це зміниться, і численність команд зростатиме.

* * *

Даяна Сандерс, яка працює із Томпсоном на KNOU.com, приїздить у відділ новин і починає свою роботу о 15:00. Зараз Томпсон намагається отримати карту із зображенням місця у Каліфорнії, де стався землетрус. Для цього він зв'язується з каліфорнійським телеканалом у Ріверсайді, що належить до тієї ж компанії, що й KNOU. Сандерс швидко стає

до роботи над репортажем про місцеві наслідки заходів антитерористичної безпеки, перетворюючи сюжет на Інтернет-статтю. На сайті вже деякий час наявна стаття про найгірші і найкращі фільми. Томпсон замінює її новим матеріалом про тероризм.

Він має йти додому о 15:30. Але сьогодні Томпсон працює до 17:30, допомагаючи Сандерс зібрати всю інформацію, що вийшла в інформаційних випусках каналу.

Підсумки

Деякі правила в Інтернет-журналістиці, звісно, залишаються тими самими. Залишається така ж потреба в об'єктивності, точності, зрозумілості й чіткості. Важливими є манера висловлювання. Вирішальною є грамотність. Але деякі інші правила, про які йшлося у цьому розділі, ще й досі формуються. Мається на увазі, що Інтернет-журналістика є досить молодю порівняно з радіо чи телебаченням. Хоча й останні є доволі молодими, якщо порівнювати їх з іншими способами людських взаємовідносин. Тож працювати у цих галузях може бути складно. Але водночас це може бути й більш захопливо.

Всі технології й досі розвиваються — вами.

Практичні завдання

Візьміть історію з KHWB, Х'юстон, наведену у Розділі 16 «Написання текстів до відеоматеріалів», про встановлення дорожніх знаків на обмеження швидкості (с. 349-350) і перепишіть її для х'юстонського веб-сайту. Потім знайдіть два справжні посилання, які можна було б додати до цієї історії, щоб дати відвідувачам більше інформації на цю тему.

Розділ 19. ЗАКОН І ЕТИКА

Уявіть владу, яку мають новини в тому, щоб заплямувати чиюсь репутацію, порушити приватність чи, навпаки, розкрити корупцію і поінформувати суспільство. Ця влада накладає на репортерів, журналістів і продюсерів етичну відповідальність, як у юристів чи лікарів. Також ці питання сумління значною мірою піддаються вимогам закону.

Законодавство і судова влада розробили комплекс законів про журналістику і телерадіомовлення, спрямованих на захист прав як журналістів, так і їхньої аудиторії, а також людей, про яких вони готують репортажі.

Остаточна відповідальність за рішення про законність мовлення лежить на менеджменті станцій, проте репортери і журналісти повинні знати правила й закони, які стосуються їхньої діяльності. Разом із тим, якщо вони виконують свою роботу сумлінно, вони мають знати про етичні питання, які можуть перед ними постати.

У цьому розділі розглядаються головні етичні проблеми, з якими стикається електронна журналістика. Також тут наводиться ряд законів і правил, яких необхідно дотримуватися у роботі. На щастя, в більшості цивілізованих країн етика є легальною складовою журналістики.

Деякі з цих законів досить комплексні, а нові поправки до них можуть зробити їх неактуальними. Тому журналістам варто стежити за новими редакціями законів, що вносять зміни у роботу ЗМІ.

СТАНДАРТИ

Це — ремесло, професія. Ті, хто цим займаються, повинні дотримуватися відповідних стандартів. Один із найважливіших серед них — об'єктивність — вже обговорювався вище (див.: Розділ 3. Значення). Існують ще й інші стандарти — деякі мають вигляд законів і правил, інші залишаються справою честі.

Точність

Точність — релігія журналістів; помилка у фактах — професійний гріх. Дехто може заперечити, що є таке поняття, як правда, але також є таке поняття, як факти: що жертва живе на Орхард-стрит, а не на Грув-стрит; що комісар сказав, що постачальник не був його братом, але й не казав, що той не був його другом. Репортери повинні ставитися до фактів дуже обережно, копаючи доти, доки не отримають їх.

Є чотири види дій, що призводять до неточності:

Вигадування. Легше припустити, ніж перевірити. Легше написати, що люди могли б сказати, ніж взяти у них інтерв'ю. Легше трохи перебільшити, щоб надати події більшого значення. Ці ліниві стратегії виглядають дуже спокусливо, але є дуже ризикованими. Може виглядати неважливим, чи там «більше ніж 100», чи «менше ніж 100», чи «близько 100» людей завалило руїнами будинку, але коли репортер каже «більше ніж 100», тоді як його колеги і слухачі наступного дня у газетах прочитають «69», довіра до цього репортера буде втрачена. Як можна довіряти такому репортеру, коли він говоритиме про штормове попередження, звинувачуватиме когось у корупції чи називатиме рахунок баскетбольного матчу? Репортери не можуть виконувати свою роботу, якщо їм не вірять.

Самовпевненість. Вільям Сні, режисер новин на WHEN у Нью-Йорку, розповідає про таку подію: «На пожежі наш репортер сказав, що трапився вибух. А насправді це пожежники використали пристрій, який вони називають реактивним блоком, що видає голосний звук і сипле іскри. Тепер цей репортер завжди все перевіряє».

Один репортер регіонального інформаційного агентства якось писав репортаж про аварію, що трапилася із вантажівкою, яка везла індичок. Той репортер логічно припустив, що якщо вантажівка з індичками перекинулася, то вони, мабуть, розбіглися по всій дорозі. Так він і написав у розсилці, і саме так повідомили на багатьох радіостанціях. Як потім з'ясувалося, індички, які везла вантажівка, були заморожені... Багато журналістів попадалося на таких здогадах, намагаючись вгадати наслідки якоїсь причини. Не будьте такими самовпевненими!

Недбалість. Почерк репортера не мусить бути каліграфічним — він повинен бути таким, щоб його автор міг прочитати написані ним імена. Не треба допускати того, щоб перепитувати в офіцера поліції імена через те, що першого разу ви їх слухали не уважно. Уважно слухайте і перевіряйте вимову доти, доки не отримаєте правильний варіант. Майже правильно не працює.

Довірливість. Репортери не повинні ставити свою репутацію в залежність від чиєїсь компетентності. Якщо поліцейський називає вам ім'я, ви маєте перевірити його за телефонною книгою чи в іншого поліцейського. Якщо політик звинувачує чиновника у зловживанні службовим становищем, репортер повинен перевірити, чи насправді цей чиновник укладав якісь сумнівні угоди. Деякі люди навмисне намагаються когось полити брудом, деякі просто помиляються. Перевіряйте.

Наступний сюжет з вечірніх новин ABC є прикладом того, як репортер припустився помилки через свою довірливість, і як це можна виправити:

І на завершення нашого випуску кілька слів про вчорашнє. Ми повідомляли вам про те, що, за даними ділового видання «Форбес», пострадянська влада збирається продати з аукціону тіло Леніна, яке досі лежить у Москві. Ми приносимо свої вибачення, але це неправда. Як з'ясувалося, це був жарт, який дозволив собі редактор журналу «Форбес» Крістофер Баклі. Ми виявилися надто легковірними.

Пітер Дженнінгс, ABC

Кількість таких жартівників, які намагаються морочити таким чином голову ЗМІ, в останні роки надто зросла. Мабуть, у деяких колах обдурювання медіа вважається свого роду мистецтвом. У Нью-Йорку, наприклад, хтось найняв актора, який удавав із себе бездомного чоловіка, що збирається продати свої органи. Чимало інформаційних структур купилися на це. Кращий спосіб не потрапити у таку пастку — це перевіряти.

Непорозуміння. Невеликі розбіжності у значенні можуть мати серйозні наслідки. Якщо США підписали договір з Росією на обмеження кількості експортованої продукції, називати це спадом помилково. Якщо поліцейський перед тим, як його застрелили, просив про переведення на іншу посаду, не можна казати, що його майже перевели — його прохання могли й не задовольнити. Якщо людину підозрюють у скоєнні злочину, неправильно говорити, що її звинувачують. Все це серйозні порушення. Журналістика — це не фантастика. Точність — це головна мета.

Наклеп

Якщо для того, щоб бути точними, репортерам потрібна загроза покарання, вони її мають. Через поширення неточної інформації станція може понести солідні збитки за *наклеп*. Люди чи організації можуть звинуватити репортера чи ЗМІ, яке заплямувало їхню репутацію, поширивши інформацію, що «навела на них суспільну ненависть, зневагу чи висміювання, або ж спонукала суспільство їх уникати чи зашкодила їхній життєдіяльності».

Колись термін «наклеп» використовувався виключно для письмових неправдивих матеріалів. Усне обмовляння називалося *лихослів'ям* і вважалося не таким серйозним. Втім, із появою електронних ЗМІ, усні засудження почали сприйматися нарівні з письмовими, і багато законів про дифамацію стосуються наклепу на радіо і телебаченні — особливо якщо

неправдиве твердження було прочитано із заздалегідь підготовленого сценарію, як пишуться новини. Але треба розуміти — те, що одні вважають наклепом, інші можуть називати лихослів'ям.

Наклеп тягне за собою кримінальну відповідальність лише у виняткових ситуаціях, але людина, проти якої цей наклеп було здійснено, може порушити цивільну справу.

Існує певна кількість слів, які можуть сприйматися як наклеп, тому їх варто використовувати дуже обережно. Деякі з них, включаючи кримінальні терміни, такі як вбивця, гвалтівник чи злодій, вважають лихослівними самі по собі. Ось ще кілька слів, які автоматично сприймаються як дифамація:

- зрадник
- двоєженець
- хабарник
- ошуканець
- комуніст
- п'яниця
- колишній в'язень
- дурень
- гангстер
- шахрай
- корупціонер
- дурисвіт
- банкрот
- наркоман
- крадій
- божевільний
- лжесвідок
- плагіатор

Наклепом також вважають використання слів, що підривають професійну компетентність людини, наприклад, назвати лікаря шарлатаном.

Деякі слова не є наклепом, але можуть так сприйматися у відповідному контексті. Кажучи, що людина не любить чорних, можна не мати на увазі наклеп, але якщо ця людина має крамницю у «чорному» районі, це може сприйнятися як наклеп.

Не йдеться про те, що ці слова в жодному разі не можна використовувати, їх просто треба вживати досить обережно. Наприклад, немає нічого поганого в тому, щоб повідомити в ефірі про звинувачення у корупції, якщо ці звинувачення справді мають місце і є правдивими. Так само немає нічого поганого в тому, щоб отримати добрий захист, якщо на вас подали в суд за наклеп (при цьому слід пам'ятати, що такі судові процеси часто бувають дуже дорогими для станцій, навіть якщо вони перемагають).

Медіа мають чотири види захисту, які вони можуть використовувати у таких процесах. Розуміння їх — це кращий спосіб усвідомити, що є дозволеним, а що ні.

Правда. Такий спосіб оборони є найважливішим із погляду етики. Якщо станція може довести те, що людина корупціонер, вона переможе в суді. Якщо ж це не буде доведено, чому про це було сказано?

Більшості звинувачень у наклепі можна уникнути, якщо використовувати лише правдиві джерела, або, якщо можна, використовувати задокументовані докази своїх звинувачень. Якщо процес розвиватиметься, суд може вивчити документальні докази глибше, ніж це зробив репортер, але якщо це правда, що людина замішана у корупції, юристи повинні це довести.

Правда — це абсолютний захист від наклепу. Оприлюднюючи виключно правдиві факти, репортер захищає себе від небезпеки. Якщо ж виявиться, що підкуп давав брат чиновника, тоді це вже не зможе служити захистом.

Помилки у кримінальних репортажах особливо небезпечні. Наклепом може вважатися будь-яке неправдиве звинувачення. Якщо в репортажі скажуть, що Джона К. Сміта заарештували за крадіжку, коли насправді заарештували Джона З. Сміта, це може послужити причиною для того, щоб Джон К. Сміт подав позов на репортера чи станцію.

Одна станція якось випустила в ефір таке речення із заявою про масові вбивства у Каліфорнії:

Двоє визнаних гомосексуалістів розповіли поліції Ріверсайду, Каліфорнія, що працюють вбивцями протягом десяти років... і за цей час могли вбити близько 40 людей.

Пізніше виявилось, що обидва цих чоловіки не зізнавалися у вбивствах, а одного відпустили. (І для чого було згадувати їхню сексуальну орієнтацію?) Якби той чоловік подав позов про наклеп, станція б не змогла виправдатися. Якщо така помилка все ж таки трапилася, перше, що треба зробити, це видати в ефір спростування у найближчому випуску.

Привілей. А якщо неправду говорить герой новинного сюжету, а репортер лише використовує його синхрон? Чи може репортер у такому випадку нести відповідальність за наклеп, який робить герой? Загалом, так. Станція, репортер і герой — усі вони можуть бути притягнені до відповідальності.

Репортери відповідають за правдивість усього, що вони випускають в ефір, у тому числі цитати і надруковані твердження. В найгіршому випадку репортер міг би видавати у вигляді цитат будь-яке твердження ворогів тієї чи іншої людини. Очевидно, що є чимало людей, які були б не проти зіпсувати чийсь репутацію неправдивими звинуваченнями. За винятком випадків, що будуть описані нижче, сумнівні твердження мають ретельно перевірятися перед тим, як їх випустять в ефір. Якщо вони сумнівні, краще не використовувати їх.

Існують також деякі звинувачення, які суспільство має право почути, — незалежно від того, правдиві вони чи ні. Другий тип захисту обороняє репортерів, які оприлюднюють звинувачення, зроблені в особливих ситуаціях.

Судові справи просто неможливо висвітлювати, не оприлюднюючи обвинувачувальних тверджень. Тож якби репортери боялися сказати, що свідок назвав когось вбивцею, вони просто не змогли б висвітлювати подібні події. Тому суди надали своєрідний «привілей» репортерам, що роблять репортажі із залів судових засідань. Тож якщо їхні сюжети написані «точно і чітко», а джерело звинувачення чітко визначено, це не вважається наклепом. Немає значення, правдиве у цьому випадку звинувачення чи ні. Якщо репортаж був точним, чітким і правильно оформленим (див.: Розділ 3. Значення), факт того, що він був зроблений у **привілейованій** ситуації, служить абсолютним захистом.

Разом із судовими процесами привілейованими вважаються адміністративні чи законодавчі справи. Точність, прозорість і зазначення джерел звинувачення, зроблених офіційними особами у таких процесах, захищається. Якщо на засіданні міської ради мер назве президента фашистом, репортер може сміливо розповісти про це у сюжеті. Справжні репортери одразу спробують з'ясувати, чи має цей мер докази того, що президент — фашист, але громадськість у будь-якому випадку захоче почути це звинувачення мера.

Деякі суди вважають привілейованими не лише офіційні зібрання, а й будь-які інші публічні зустрічі. Тож навіть якби мер сказав це не на зборах міської ради, а на прес-конференції, це все одно можна було б використати у репортажі.

Професійний відгук. А якщо кінокритик, оглядаючи повністю невдалий фільм, назве режисера «садистом»? Або ж спортивний коментатор скаже, що тренер місцевої

баскетбольної команди «некомпетентний»? Чи політолог назве мера «дурнем»? Буде складно довести, що всі ці дифамаційні твердження є правдою. Звісно, вони сприймаються інакше, ніж безпосередні новинні репортажі, на яких зосереджується увага у даній книзі. Але такі суб'єктивні і перебільшені оцінки відіграють роль критицизму. Чи повинні критики хвилюватися про наклеп, який вони чинять, висловлюючи свої враження?

Суди встановили захист на професійні відгуки і коментарі того, що становить суспільний інтерес. Втім, тут є кілька обмежень. Юрист Роберт Лісте зі Спілки професійних журналістів, виділяє одне з них: «Опубліковане твердження має бути чистим коментарем чи критикою і не позиціонуватися як факт». Якщо факти згадуються, вони мають бути точними — не буде «точним» заявляти, що тренер ніколи не вигравав, якщо два роки тому його команда виграла 15, а програла 12 ігор.

Крім того, критика повинна обмежуватися зауваженнями, що стосуються її предмета: не буде «точним» у рецензії до фільму неправдиво звинувачувати режисера у подружній зраді. Зрештою, критика не може бути виключно злою — це не «точно», якщо критик навіть не дивився стрічки режисера, а натомість критикує його для задоволення власних амбіцій.

Правило «Times». Протягом останніх десятиліть Верховний суд ще більше розширив свободу критики публічних осіб. У розгляді справи «New York Times» суд постановив, що дифамаційні твердження стосовно публічних осіб, які стосуються їхньої публічної поведінки чи їхніх службових обов'язків, захищаються законом. Єдине, чого вимагав суд, це щоб такі висловлювання робилися без злого умислу, що може бути визначене як «знання того, що дифамаційне твердження є неправдивим, чи байдуже ставлення до того, є воно правдивим чи ні». У пізніших процесах суд постановив, що публічні особи, так само як і офіційні службовці, можуть бути об'єктами подібних дифамаційних тверджень, якщо ті робляться без «злого умислу».

Таким чином, репортер може випускати в ефір атаку міністра, в якій він звинувачує іншого посадовця у тому, що він лікується у психоневрологічному закладі, а потім виявити, що міністр насправді перевіряв цей факт. А якщо міністр раптом звинуватить репортера у наклепі, він зможе захиститися правилом «Times». Щоб виграти цю справу, міністру доведеться довести, що станція знала, що звинувачення було неправдивим, або ж надати докази того, що репортеру було байдуже до того, правдиве воно чи ні. Як би там не було, але станція залишиться у безпеці.

Чи не відійшли тут закон і етика від норми? Чому суди повинні захищати неправдиві звинувачення, яких порядні репортери не повинні допускати? Ідея полягає не в тому, щоб захистити неправдиві звинувачення, а щоб захистити ЗМІ від схильності поширювати неправдиву інформацію про відомих людей через побоювання, що цю інформацію може бути складно довести в суді. Обмежуючи відповідальність за неправдиві звинувачення у таких ситуаціях, суд сподівався дати волю медіа робити правдиві твердження, в чому й полягає їхня конституційно захищена роль.

Утім, правило «Times» не слід використовувати як ліцензію на недбалі репортажі, від яких страждатимуть репутації людей.

ПОВЕДІНКА

Якщо репортери поведуться на місцях подій недисципліновано, вони можуть завдати клопоту і без того стурбованим людям. Вони повинні бути достатньо тактовними і знати, коли натиснути, а коли бути ввічливими. Недисциплінована поведінка репортера може порушити приватність людини, поширити насилля і поставити його власну репутацію під сумнів. У цьому підрозділі також йтиметься про те, що навіть якщо репортер поводить себе дисципліновано, він все одно може опинитися у в'язниці.

Конфлікт інтересів

Це просто.

По-перше, репортер не повинен приймати ніяких подарунків від людей, про яких йому, можливо, доведеться писати, — ніяких пляшок віскі, авторучок, запрошень на відпочинок чи вечерю. Репортери не хочуть навіть опинитися в ситуації, коли доводиться обирати між подарунком і хабаром. Поверніть усе і ввічливо подякуйте.

Єдиний подарунок, який репортер повинен приймати, — це інформація. На знак подяки за інформацію її джерела можна раз чи два згадати у сюжеті, але вони не повинні впливати на висвітлення матеріалу (див.: Розділ 8. Збирання новин).

По-друге, репортери не повинні висвітлювати історії, у яких вони самі зацікавлені. Це може позбавити сюжет контроверсійної основи або ж призвести до відмови від висвітлення інших поглядів, які з'являтимуться під час роботи над сюжетом, — опитування когось ще, наприклад. Це не означає, що репортери мають бути євнухами — ні, вони можуть голосувати, розмовляти про політику, займатися бізнесом. Але якщо це починає тиснути на їхню репортерську об'єктивність, чимось доведеться пожертвувати.

По-третє, не має бути відмінності між критеріями висвітлення рекламних сюжетів і тих, у яких зацікавлена власна станція, — ніяких сюжетів про редиску через те, що компанія з вирощування редиски є спонсором випуску; ніяких прихованих деталей про страйк у місцевій газеті через те, що ця газета належить тому ж власнику, що платить зарплатню репортерам. Чесний новинний голод вимагає від репортерів, щоб вони кусали руку, яка їх годує. А ця рука повинна краще це розуміти і не намагатися маніпулювати новинами.

Приватність

Репортери займаються тим, що пхають свій ніс у справи інших, і вони мають таку владу, що можуть завдати цим людям значної шкоди. Репортери вимушені «розкохувати» все довкола — це їхня функція. Але є інший бік життя людей, який залишається за межами.

По-перше, слід пам'ятати про те, що загалом у новинах немає законного права на приватність. Імена жертви, підозрюваного (після арешту), а також ім'я людини, що допомогла спіймати підозрюваного, — все це здобуття громадськості, яке можна висвітлювати в новинах. Будь-які факти про людей, що з'являються у новинах, які стосуються події, — що вони робили в тому місці у той час, їхній вік, сімейний стан, особисті характеристики, — все це справедлива гра.

Єдиний виняток з цього правила — імена дітей — зазвичай до 18 років — заарештованих за злочин. Також більшість станцій не згадує імена жертв гвалтівників — щоб не завдати їм ще більше болю. Коли в 1991 році у Флориді висвітлювалася справа згвалтування, по якій проходив Вільям Кеннеді Сміт, NBC вирішили, що приховування імені жертви підсилює ганьбу, яка оточує жертв згвалтувань. Більшість інших інформаційних організацій, втім, уникали називання імені жертви (поки вона сама не з'явилася на публіці після того, як Сміта визнали невинним). Незабаром Інтернет-сайти і радіостанції упізнали в ній жінку з Колорадо, яка перед цим звинувачувала у сексуальних домаганнях гравця NBA Коба Браянта. У більшості штатів тоді внесли зміни до закону, що забороняв оприлюднювати імена жертв згвалтувань. Але конституційність таких законів залишається сумнівною. Це схоже більше на питання етичності, ніж законності.

У деяких ситуаціях не називати імена є виключно справою тактовності. Наприклад, деякі станції можуть вирішити не називати імена тих, хто загинув під час пожежі у гей-барі.

Не можна назвати ані законним, ані прийнятним, оприлюднення потенційно пікантних фактів про людей, які не пов'язані безпосередньо із темою новини. Було б неправильно, наприклад, заходити у гей-бар і вести репортаж, називаючи імена всіх присутніх там людей.

Право на приватність захищається відповідними законами у більшості штатів. Репортери не мають права порушувати це право людей лише для того, щоб зробити сюжет.

Втім, суди визнали, що публічні особи віддають більшість свого приватного життя публічності. Якщо сенатора помітять у гей-барі, він не матиме такого самого права приховати цей факт, як пересічний громадянин. Однак чи етично це — висвітлювати інформацію про приватне життя публічних людей? Це питання, яке особливо гостро постало кілька років тому, під час передвиборчої кампанії кандидатів у президенти Гарі Харта і Білла Клінтона.

Ході традиційною відповіддю було проводити різницю між аспектами приватного життя політиків, які стосуються їхньої роботи, і особистими справами, які не мають відношення до їхніх громадських обов'язків. Якщо мер — був аргумент — має коханку, це його справа. Якщо ж він утримує цю коханку за бюджетні кошти, це вже наша справа. Але через деякий час ця відповідь перестала задовольняти людей через дві причини: по-перше, особиста поведінка іноді говорить про публічні справи героя. Якщо кандидат є хронічним зрадником, хіба виборці не мають права знати про це? По-друге, така приватна поведінка іноді так широко обговорюється, що ЗМІ просто не можуть уникнути того, щоб не зробити репортаж про це.

Більшість журналістів не люблять спостерігати за тим, як під час президентських кампаній люди обговорюють сексуальне життя кандидатів. Більшість прагне повернутися до традиційної відповіді: якщо це не стосується їхньої громадської роботи, це не наша справа. Але мало хто ігнорує ці історії, коли вони трапляються. Це проблема приватного життя, яку ще треба вирішити.

Заворушення

Коли трапляється якийсь насильницький акт, головне правило репортера — діяти швидко. Ті, хто чекає, коли можна буде вийти на вулиці, і ті, хто тікає в гори, слухатимуть новини. Неточний репортаж чи якесь невдале слово у ньому можуть викликати паніку. (Основі правила роботи в таких умовах описуються у Розділі 11 «Висвітлення».) Але під напруженим тиском повстань і терористичних актів цих стандартних правил ведення репортажу в умовах масових заворушень може виявитися недостатньо. Останні кілька десятиліть показали, що робота в таких умовах вимагає від репортерів спеціальної поведінки, більш суворої, ніж в інших ситуаціях.

Під час заворушень межа між висвітленням і створенням новин може стиратися, що може мати небезпечні наслідки. Відомо, що учасники таких заворушень намагаються показати себе перед репортерами, тож показуючи і описуючи їх, репортери можуть надихнути інших приєднатися до бунту. Звісно, не можна повністю ігнорувати бунтівників. Надто вузьке висвітлення може збентежити слухачів і спровокувати поширення чуток. Також репортери не повинні ставати членами групи підтримки поліцейських і не перетворювати новини на переслідування інтересів закону.

Чимало думок було присвячено тому, як підготувати спеціальні етичні правила, яких слід дотримуватися при висвітленні подій, щоб не ініціювати подальше насилля під час акцій протесту за громадянські права. Наступний перелік був складений з інструкцій, які надали репортери кількох провідних інформаційних структур:

1. *Стійте позаду.* Немає часу на те, щоб демонструвати, що репортер перебуває на місці подій. Інформація про те, що там є репортери, може збільшити неспокій. Використовуйте автомобілі, не позначені логотипами станції, — це може допомогти. Репортери також повинні зводити свої розмови до мінімуму і відмовитися від гонки за інтерв'ю.
2. *Зачекайте.* Це єдина ситуація, коли репортери не повинні поспішати. Більшість станцій не ведуть прямих репортажів з місць заворушень. На CBS для таких репортажів із місць

акцій протесту вимагають дозволу від начальника інформаційного відділу і від віце-президента. Крім того, станція не випускає записані сюжети доти, доки ситуація не проясниться. Перш ніж записувати репортаж, репортери повинні отримати оцінку ситуації від якоїсь офіційної особи. Запис розлючених протестувальників чи наляканих свідків не треба використовувати, якщо тільки в них немає тверджень, які можна використати у правильній і зрозумілій перспективі: чутки про руйнування є різні, гасла чіткі й конкретні.

3. *Приховуйте адреси.* Точне місце локалізації бунту вказує іншим бунтівникам, куди йти. Більшість станцій не називають точної адреси, де відбуваються заворушення, допоки поліція попросить, щоб репортери вказали адресу і таким чином застерегли людей від потрапляння у це місце. Очевидно, для цього треба підтримувати контакт із поліцейськими і міськими чиновниками.

Заворушення, пограбування і терористичні акції нагадують невеликі війни, і так само, як при висвітленні воєнних дій, репортери можуть стати відповідальними за приховування інформації з метою допомогти поліції. Якщо терористи всередині, наприклад, буде не надто розумно говорити в ефірі про те, де стоять поліцейські машини. Терористи також можуть увімкнути радіо і почути цю інформацію.

Крім того, зв'язок з офіційними особами є дуже важливим. Їм не можна дозволяти вводити свою надмірну цензуру — репортери не повинні приховувати, що в будинку перебувають терористи; але поліцейським треба дати можливість робити свою справу, не розкриваючи в ефірі усі їхні секрети.

Масові заворушення — це ситуації, в яких до стандартних дій репортера треба додати додаткову здорову дозу обережності.

Паніка

Крім усього іншого, репортери ризикують спричинити паніку в ситуаціях, не настільки серйозних, як масові заворушення.

«В аварії розбилася машина марки Шевроле зеленого кольору». Том Блек, режисер новин на WHOS у Північній Кароліні почув таке повідомлення по радіо і подумав, скількох людей це повідомлення могло зачепити, а надто у місті, де так багато родин мають такі машини. У цій ситуації тактовніше було б лише повідомити про те, що трапилася аварія, не називаючи марку і колір машини. А коли б стали відомі імена тих, кому вона належала, можна було б повідомити усі подробиці. Потрібно завжди пам'ятати про паніку, яку може викликати радіо чи телебачення.

ABC і більшість інших інформаційних організацій ніколи не повідомляють про авіакатастрофу доти, доки не стане відомо номер рейсу. Інакше надто велика кількість слухачів пережила б шок, почувши таке повідомлення: «В аеропорту Чикаго сьогодні ввечері під час посадки розбився літак».

Інсценування

Події не завжди розвиваються логічно. Учасники демонстрації можуть припинити викрикувати свої гасла, перш ніж репортер увімкне диктофон. Поліцейський може покласти свою рацію перед тим, як оператор увімкне камеру. Чорні школярі можуть увійти до школи, в якій раніше навчалися лише білі, до того, як журналіст встигне пояснити ситуацію.

У таких випадках існує велика спокуса інсценувати подію — попросити учасників демонстрації знову щось покричати, сказати поліцейському, щоб він взяв до рук рацію і поговорив перед камерою, або ж попросити матерів, щоб вони вивели своїх дітей і ще раз завели їх до школи. Особливо привабливою ця ідея видається тоді, коли радіорепортери

мають у руках диктофони, а телевізійники — камери. Режисери новин можуть критикувати репортерів, які повертаються до відділу новин без запису викриків демонстрантів.

Але інсценування є неетичним. У такому випадку репортери зображають, а не відображають події. Тільки-но вони перетинають цю межу і починають допомагати відтворенню подій, ці події одразу втрачають свою правдивість, так само як втрачають її і репортери. Інсценовані події є штучними. Новини повинні розповідати виключно про те, що відбулося «насправді».

Краще вже повернутися без запису криків мітингувальників. Просити їх повторити своє гасло ще раз неправильно. Просити бунтівників кинути ще один камінь у вікно, щоб репортер зміг записати звук розбитого скла — ще один приклад інсценування — обурливо.

Відтворення подій

Протягом останніх десятиліть розвитку телебачення журналісти все частіше протестують проти того, що вони повинні показувати лише те, що їм вдалося зняти своїми камерами. Чому б не *відтворити* деякі драматичні події? Якщо ми пропустили момент, коли шпигун обшукував чийсь портфель, чому б не найняти акторів і не відтворити цю сцену? Віднедавна таке відтворення можна зустріти навіть у новинах, звісно, з відповідною позначкою.

Після появи цієї ідеї з'явилося чимало критиків та інших журналістів, які виступають проти відтворення подій. Інсценування стирають межу між вигадкою і реальністю. Той шпигун, наприклад, заперечує, що взагалі брав до рук якогось портфеля. А навіть якщо брав, то як ми можемо знати, який вираз тоді мало його обличчя, що він міг говорити і що міг там знайти? Все це здогади, які зображаються акторами так, ніби це справжні факти. Якою мірою можна викривити цю сцену? Як нам судити про те, чи можна довіряти у такому випадку журналістові, що стоїть за цим? Тільки-но журналісти входять до світу художньої постановки, вони одразу втрачають довіру до себе.

Деякі телерадіокомпанії, станції чи програми використовують відтворення. Це турбує багатьох тих, кому не байдужа журналістська етика. Скільки завгодно подій може трапитися за відсутності телевізійних камер. Журналісти завжди повинні підходити до висвітлення таких ситуацій із розумом.

Приховані мікрофони і камери

Маючи справу із розслідуваннями, репортери часто використовують приховані мікрофони і камери, що дають змогу виявити чийсь протизаконну діяльність або ж упіймати героя на гарячому. Такий прийом є протизаконним. Він дозволяється лише тоді, коли хоча б один співрозмовник знає про те, що розмова записується. Зазвичай ним є репортер. Таким чином, розмову між двома людьми, котрі нічого не знають про запис їхньої бесіди, записувати не можна. Але якщо одним зі співбесідників є сам репортер, тоді це дозволено.

Згідно з американськими законами, заборонено також транслювати розмову за допомогою прихованого мікрофона.

Законодавство деяких штатів пішло ще далі. Вони вимагають дозволу на запис розмови від обох її учасників. У таких регіонах використання прихованих мікрофонів і камер заборонено. Та навіть там, де це дозволено, відділи новин намагаються уникати подібної техніки. Винятки становлять лише ті розслідування, в яких репортери мають справу з поліцейськими, що працюють у такий спосіб.

«Приховані камери — чудовий інструмент, — погоджується Лейла Родрігес, колишня режисер новин KLUZ-TV у Нью-Мехіко. — Але ними часто зловживають». Справді, приховані камери і мікрофони, якщо вже їх використовувати, потрібно залишати для особливих історій — корупції серед чиновників, організованого злочину, — а не для того,

щоб упіймати момент, коли футбольний тренер лятиме своїх гравців. Люди мають право знати, що розмовляють із репортером, — передусім коли вони говорять у мікрофон чи на камеру. Дещо підозріло намагатися упіймати когось за допомогою прихованої камери чи мікрофона. Для цього мають бути дуже серйозні підстави.

Один телевізійний канал якось використав приховану камеру в сюжеті про шкільну охорону. Відео ілюструвало, що репортер зміг без жодних перешкод пройти у студмістечко. Щоб це зробити, репортер, по суті, порушив закон. Крім того, в кадр потрапило багато людей, які не знали, що їх знімають. Тож виникає запитання, чи була ця справа досить серйозною, щоб виправдати все це?

Захист джерел

Деякі люди погоджуються розмовляти з пресою лише за умови, що їхнє ім'я не буде оприлюднюватися. Це досить зрозуміло. Часто ці люди хвилюються за свою роботу, особливо якщо вони розповідають про чийсь кримінальні дії. Репортери повинні забезпечувати конфіденційність важливої інформації. І ця домовленість може бути чимось більшим, ніж питання етики. За американськими законами, джерело, яке поширило певну інформацію ЗМІ, може подати позов на це ЗМІ, якщо воно оприлюднило джерело інформації попри свою обіцянку зберігати конфіденційність.

Та що робити, якщо конфіденційна інформація чи її джерело набуває серйозного кримінального значення, і обов'язок підказує репортеру оприлюднити її заради того, щоб довести чиюсь провину чи невинність? Чи мають репортери більше права приховувати важливу інформацію від суду, ніж звичайні громадяни? Більшість репортерів скажуть, що так, так само як мають це право лікарі, адвокати чи священики. Інакше вони не зможуть виконувати свою роботу. Проте згідно з американськими законами, репортери не мають абсолютного права на приховування інформації від суду.

Верховний суд прийняв це рішення після розгляду справ кількох репортерів, зокрема Пола Паппаса, телевізійного репортера WIEV із Массачусетса. Паппасу дозволили пройти у штаб-квартиру партії «Чорні пантери», щоб висвітлити поліцейський рейд, який мав там відбутися. Після повернення він обіцяв не розповідати нічого, що він побачив усередині штабу. Але рейду не було. Паппас не зробив сюжету, але суд викликав його дати свідчення для розслідування того, що трапилося у штабі в той час, як Паппас був там. Паппас відмовився давати свідчення — щоб не порушити своєї обіцянки. Але Верховний суд постановив, що виклик до суду знімає з нього цю обіцянку.

Це є свідченням того, як іноді етичний код журналіста суперечить його громадським обов'язкам. Совість репортера може спонукати його мовчати і не розкривати конфіденційних джерел. Але Верховний суд визнає таке мовчання протизаконним. Залежно від серйозності справи репортер може провести у в'язниці до 46 днів.

У багатьох штатах цю ситуацію намагаються послабити. Там видаються закони, що дозволяють репортерам не розкривати конфіденційну інформацію в суді. Але справа репортера «New York Times» М. А. Фарбера поставила чинність таких законів під сумнів. Фарбера засудили за відмову розповісти судді секретну інформацію, причому сталося це у штаті, де діяв такий закон (Нью-Джерсі).

Тож перш ніж використати конфіденційний матеріал, репортер повинен вирішити, чи готовий він у випадку чого сісти у в'язницю.

ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ

До цього підрозділу обговорювалися обов'язки репортерів. Тепер настав час з'ясувати їхні права.

Репортаж вимагає збору інформації. Доступ до неї є необхідною умовою. Є кілька спеціальних процедур, що допомагають репортерам наблизитися до джерела новин. У всіх державних структурах репортерам виділяється спеціальне місце; їм часто дозволяють відвідувати місця, які є недоступними для решти людей; репортерське посвідчення часто допомагає перетнути поліцейський чи пожежний кордон. Лікарні та поліцейські відділки також мають спеціальні способи поширення інформації серед преси.

Однак, суди певною мірою обмежили доступ журналістів до інформації, встановивши, що ніхто не зобов'язаний спілкуватися з репортерами проти своєї волі. Згідно з останніми американськими законами, репортери мають такі самі права, як і решта громадян, на проникнення на територію чиєїсь приватної власності. Закон охороняє приватність людей, котрі є об'єктом новин, від вторгнення на їхню територію. Крім того, суд ухвалив, що репортерів можуть вивести з публічних місць, таких як ресторан, якщо вони заважають.

Таким чином, за винятком спеціальних процедур, встановлених деякими організаціями, репортери мають такі самі права на доступ до інформації, як і інші люди. На щастя, право громадськості на інформацію протягом останніх років значно розширилося.

Суди

Як правило, судові процеси є відкритими для громадськості і, відповідно, для репортерів. Більшість слухань і апеляційних процедур також є відкритими для репортерів. Проте у виняткових випадках судді закривають слухання для громадськості і для преси.

Репортерам ніколи не дозволяють бути на слуханнях суду присяжних. Ці слухання, де вирішується, чи достатньо доказів для засудження підозрюваного, проводяться таємно, щоб захистити підозрюваних від публічного обговорення злочинів, які вони, як може виявитися, ніколи не скоювали.

Також приватним є обговорення суддями вироку. Іноді це обговорення вимагає проведення закритого засідання замість відкритого. Через бажання контролювати громадськість і репортерів деякі судді встановлюють спеціальні правила, що забороняють репортерам друкувати чи випускати в ефір деяку інформацію. Ці правила суперечать правам, які мають журналісти, тож їх можна опротестовувати. Та на жаль, поки апеляцію розглянуть, шкода вже може бути заподіяна.

Правило репортерів заходити до судових залів охороняється, так само як і їхнє право повідомляти про те, що вони там побачать. Але потрапивши до залу суду, репортер не повинен зважати чи втручатися у процес. Він має підкорятися тим самим правилам поведінки, що й решта присутніх там людей, інакше його змусять залишити залу. Судді не можуть вказувати репортерам, як саме робити репортаж, але вони можуть сказати їм не переслідувати людей у суді, не палити чи навіть що вдягти в суд.

Намагання суддів контролювати свої судові зали може вийти за межі етикету. У судах деяких штатів, а також у всіх федеральних судах репортерів позбавляють їхніх головних інструментів — камер і диктофонів, коли вони входять до судової зали чи навіть до будівлі суду. У тих же місцях, де камери і мікрофони дозволені, суддя може спробувати проконтролювати місця, де їх розташувати або ж обмежити їхню кількість у залі (через що знімальним групам різних каналів доводиться об'єднуватися). Також можуть бути додаткові обмеження на показ кадрів зі свідченням дітей чи жертв сексуальних злочинів.

Поліція

У різних регіонах є свої закони, правила і кодекси щодо того, яку інформацію поліція може надавати репортерам. Ось стандартний перелік:

1. Загальна фактична інформація щодо обвинуваченого, в тому числі ім'я (за винятком, якщо він неповнолітній), вік, адреса, робота і сімейний стан.
2. Точне звинувачення.
3. Назва структури, що здійснила арешт, та інформація про розслідування, якщо воно було.
4. Основні деталі арешту, включаючи те, де це сталося, чи противився підозрюваний, чи було переслідування, чи використовувалася при затримці зброя, а також опис усього, що було в нього відібрано.

Репортери повинні наполягати на тому, щоб їм надавали всю інформацію протягом розумного періоду часу. Втім, є такі факти й закони, які поліція не може оприлюднювати. За цим стоїть намагання захистити права обвинуваченого від передчасного засудження з боку потенційних присяжних. Ось стандартний перелік фактів, які поліція не надає:

1. Віросповідання.
2. Результати перевірки на детекторі брехні, відбитки пальців, результати балістичних чи лабораторних тестів.
3. Заяви про можливі свідчення і дострокові докази.
4. Коментарі щодо доказів чи аргументів, які можуть бути використані в суді.
5. Дані про кримінальне минуле підозрюваних.

Новинні організації нерідко об'єднуються із поліцією та прокуратурою у намаганні приховати ці матеріали. Втім, поліцейські інколи допускають витік даних (особливо це стосується голосних справ), і вони все ж таки потрапляють в ефір.

До речі, такі офіційні документи, як ордер на арешт і запис самого арешту, є публічними матеріалами і мають бути відкритими для громадськості. Репортери повинні мати можливість їх переглянути (див.: Розділ 11. Висвітлення).

Лікарні

Медичний персонал, безсумнівно, більше переймається тим, аби догодити своїм пацієнтам, ніж журналістам. Але працівники більшості лікарень усвідомлюють свою відповідальність за поінформованість суспільства. Втім, вони також мають відповідальність за захист приватного життя своїх пацієнтів — відповідальність, що є для них значно серйознішою. Тож ці нелегкі взаємовідносини між репортерами і лікарняними працівниками можуть постійно змінюватися. Нижче наводиться перелік інформації, яку раніше репортери мали право отримати досить швидко (див.: Розділ 11. Висвітлення) у лікарні.

1. Ім'я, адреса, вік, рід діяльності і сімейний стан пацієнтів.
2. Загальний характер ушкоджень: які частини тіла постраждали, які кістки зламані, ступінь серйозності опіків.
3. Якщо людина мертва, час смерті та ім'я особи — після того, як її родичі будуть оповіщені. (Навіть якщо репортер може дізнатися ім'я загиблого з якихось інших джерел, він все одно має дати час лікарям сповістити родичів.) Також у лікарні мають назвати причину смерті, але тільки після того, як її встановлять, для чого може знадобитися зачекати розтину.
4. Стан пацієнта, що зазвичай характеризується одним із цих термінів: *хороший, задовільний, поганий, важкий, серйозний* чи *критичний*.

Раніше цю інформацію було нелегко дістати, особливо в маленьких лікарнях, працівники яких не звикли до роботи з репортерами. А зараз це стало ще складніше. З'являється все більше нових правил, що мають захистити приватність пацієнтів. Тож у деяких лікарнях

можна довідатися лише ім'я пацієнта та його стан, охарактеризований одним словом: *добрий, важкий, критичний* і т. д.

Журналісти, які є представниками громадськості, мають докладати зусиль і переконуватися, що лікарі повністю відкриті у своїй інформації про важливого для новин пацієнта. Але журналістам також варто розуміти, що лікарняні працівники не повинні робити безпідставні здогадки щодо причин смерті пацієнта, на кшталт чи був він п'яний, чи його підстрелили, чи він скоїв самогубство. (Цю інформацію має право оприлюднювати лише поліція.) Журналісти мають поважати приватність. Також вони мають ще один серйозний обов'язок перед працівниками лікарень — не заважати їм. Спершу треба рятувати життя (див.: Розділ 11. Висвітлення).

Записи урядовців

Чиновники витрачають багато паперу. Записи, зроблені на цих папірцях, можуть бути цікавими для громадськості і, відповідно, для репортерів. Часто ці матеріали непокоять тих, хто за ними стежить. Раніше було багато способів приховати такі документи. Федеральні службовці ставили на них штамп «секретно», а регіональні чиновники замикали їх у своїх кабінетах. Але протягом останніх десятиліть законодавство зробило ці документи відкритими. Ці закони ще називають законами про відкрите обговорення всіх державних питань країни.

Ці закони розроблюються не спеціально для репортерів. Вони видаються для громадян, але репортери, як очі громадськості, часто працюють з ними найбільше.

Урядові збори

Більшість урядових репортажів — це репортажі зі зборів. Знову ж таки, є урядові організації, яким не дуже подобається, щоб за їхніми (чи нашими) справами хтось спостерігав. Щоб потрапити на такі збори, репортерам часто доводиться позмагатися. На щастя, нині у багатьох місцях діють закони, що допомагають репортерам перемагати у цих змаганнях.

Такі закони зазвичай вимагають, щоб збори урядових структур проводилися відкрито. Єдиним винятком є збори, де обговорюється особовий склад організації, ділові угоди, судові справи чи розслідування правопорушень.

Незважаючи на ці закони, народні обранці нерідко вдаються до різних хитрощів, щоб уникнути публічності своїх дій. Вони можуть називати свої збори робочими сесіями, бо робочі сесії можуть бути не згадані у законі про проведення відкритих зборів. Якось в Айові шкільна рада закрилася на збори у чоловічому туалеті, аби тільки не пускати туди жінку-репортера.

Обов'язок репортера — кидати виклик цим хитрощам і робити відкриті збори відкритими, навіть якщо для цього знадобиться подолати погрози чи труднощі. А знання законів у цьому допоможе. Репортери мають бути готові зважати не лише на свої етичні чи законні обов'язки, а й на інші обов'язки.

Підсумки

Ці закони й етичні норми становлять комплекс. Чи повинні репортери їх знати? Так. Звичайна стримана поведінка допоможе репортерам пройти через більшість ситуацій, але справжні репортери неминуче опиняться у ситуаціях, коли вони можуть когось зачепити, або ж те, що робить хтось, зачепить їх, і вони не зможуть виконувати свою роботу. У такі часи репортери повинні мати чітку картину своїх прав і обов'язків. Ось коротке резюме обов'язків журналіста:

КОД ЕТИЧНИХ І ПРОФЕСІЙНИХ НОРМ АСОЦІАЦІЇ РАДІО- І ТЕЛЕЖУРНАЛІСТІВ

Асоціація радіо- і тележурналістів (RTNDA), намагаючись сприяти найвищим професійним стандартам електронної журналістики, публічному розумінню і довірі до електронної журналістики, а також посилити принципи журналістської свободи у зборі та поширенні інформації, встановлює код етичних і професійних норм.

ПРЕАМБУЛА

Професійні радіо- і тележурналісти повинні діяти як представники громадськості, шукаючи правду, поширюючи її чесно, у повному обсязі і незалежно, а також нести відповідальність за свою діяльність.

ПУБЛІЧНА ДОВІРА: професійні журналісти повинні усвідомлювати, що найперший обов'язок вони несуть перед громадськістю.

Професійні теле- і радіожурналісти повинні:

- розуміти: все, що суперечить ідеї служіння громадськості, підриває її довіру;
- усвідомлювати, що служіння інтересам громадськості накладає обов'язок відображення її рис і сприяння популяризації проблем чи подій;
- забезпечувати поширення інформації, даючи таким чином можливість громадськості приймати рішення;
- боротися за те, щоб справами громадськості керувала сама громадськість.

ДОВІРА: Професійні теле- і радіожурналісти повинні активно добиватися правди і представляти новини точно, із дотриманням контексту і якнайповніше.

Професійні теле- і радіожурналісти повинні:

- безперервно шукати правду;
- уникати перекозачень важливості подій;
- зрозуміло розкривати джерело інформації і позначати весь матеріал, що надходить іззовні.

Професійні теле- і радіожурналісти не повинні:

- повідомляти те, що не є правдою;
- маніпулювати зображеннями і звуками так, щоб вводити публіку в оману;
- займатися плагіатом;
- представляти неінформативні зображення чи звуки.

ЧЕСНІСТЬ: Професійні теле- і радіожурналісти повинні представляти новини чесно і неупереджено, керуючись їхнім значенням і доречністю.

Професійні теле- і радіожурналісти повинні:

- взаємодіяти з усіма об'єктами новин з повагою і гідністю, виявляючи співчуття жертвам злочинів і трагедій;
- виявляти особливу уважність у тих випадках, коли в історію втягнені діти, надаючи їхній приватності більше захисту, ніж дорослим;
- намагатися зрозуміти різноманітність публіки і намагатися інформувати її без упереджень і стереотипів;

- представляти розмаїття висловлювань, думок та ідей у контексті;
- представляти аналітичний виклад, оснований на професійній перспективі, а не на власних упередженнях;
- поважати право на справедливий судовий розгляд.

ЧИСТОТА: Професійні теле- і радіожурналісти повинні представляти новини чисто і порядно, уникаючи конфліктів інтересів, а також поважаючи почуття і розумові здібності аудиторії так само, як і предмети новин.

Професійні теле- і радіожурналісти повинні:

- якщо можливо, вказувати джерело. Конфіденційні джерела повинні використовуватися лише у тих випадках, коли вони однозначно містять важливу для громадськості інформацію, і коли людині, що надає цю інформацію, може бути завдано шкоди. Журналісти повинні дотримуватися усіх зобов'язань щодо захисту конфіденційних джерел;
- чітко ідентифікувати думки і коментарі;
- сприяти широкому висвітленню подій чи осіб, що відіграють важливе значення в історії, розкриваючи подію в контексті або додаючи до неї загальні знання;
- утримуватися від контактів з учасниками подій у небезпечних ситуаціях, поки вони ще тривають;
- вміло й розумно використовувати технологічні засоби, уникаючи техніки, що спотворює факти, руйнує реальність чи надає подіям сенсаційного вигляду;
- використовувати таємні газетні прийоми, включаючи приховані мікрофони і камери, крім тих випадків, коли іншого способу висвітлити важливу подію немає, а також лише тоді, коли публіка повідомлена про використання цих технологій;
- поширювати власні передачі інших новинних організацій лише з їхнього дозволу;
- платити інформаційним джерелам, які зацікавлені в історії;
- приймати подарунки, послуги чи компенсації від тих, хто може захотіти вплинути на висвітлення;
- брати участь у діяльності, що може скомпрометувати їхню чесність чи незалежність.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ: Професійні теле- і радіожурналісти повинні відстоювати незалежність усіх журналістів від спроб впливу чи контролю над змістом новин.

Професійні теле- і радіожурналісти повинні:

- збирати й оприлюднювати новини без страху чи прихильності, а також активно протистояти неправомірним впливам з боку будь-яких зовнішніх сил, у тому числі рекламодавців, джерел, об'єктів історії, впливових осіб і представників спеціальних груп;
- протистояти тим, хто захоче купити чи політично вплинути на зміст новин, або тих, хто намагатиметься залякати тих, хто збирає і поширює новини;
- визначати наповнення новин виключно через редколегію, а не внаслідок впливу ззовні;
- протидіяти будь-яким проявам особистісних інтересів чи тиску, що може послабити виконання журналістських обов'язків і служіння громадськості;

- усвідомлювати, що спонсорство у новинах не повинно використовуватися для обмеження, визначення чи маніпулювання змістом;
- не дозволяти інтересам власників чи менеджерів недоцільно впливати на виготовлення новин і їх зміст;
- захищати свободу слова всіх журналістів, усвідомлюючи, що будь-яке професійне чи урядове ліцензування журналістики є порушенням цієї свободи.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: Професійні теле- і радіожурналісти повинні усвідомлювати, що вони відповідають за свої дії перед громадськістю, професією і перед самими собою.

Професійні теле- і радіожурналісти повинні:

- активно заохочувати дотримання цих стандартів усіма журналістами та їхніми керівниками;
- відповідати інтересам громадськості, досліджувати скарги і швидко виправляти помилки з таким самим розмахом, як і оригінальні історії;
- пояснювати журналістські процеси громадськості, особливо коли відбувається опитування чи дебати;
- усвідомлювати, що професійні журналісти електронних ЗМІ зобов'язані поводитися етично;
- утримуватися від наказів чи створення умов, у яких працівники будуть змушені поводитися неетично;
- уважно слухати працівників, які висувають етичні протести, і створювати умови, в яких висловлення цих протестів і суперечностей будуть заохочуватися;
- прагнути підтримки і створення можливостей навчання працівників прийняттю етичних рішень.

RTNDA створила цей код для представників професії журналіста електронних ЗМІ для того, щоб встановити важливі дії, які б служили путівником для її членів, сприяли самоперевірці і впорядковували майбутні обговорення.

Прийнято RTNDA у Міннеаполісі, 14 вересня 2000.

Надруковано з дозволу Radio-TV News Directors Association.

<The end :) >

Scan & OCR: Booker